UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE JURIDICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 342.222:343.77(478)(043)

BOLDESCU ANASTASIA

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU VÂNATUL ILEGAL

SPECIALITATEA 554.01 – DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Teză de doctor în drept

Conducător științific: _____ SPÎNU (DUMNEANU)Ludmila, doctor în drept, conferențiar universitar

Autor: _____

CHIȘINĂU, 2024

© BOLDESCU ANASTASIA, 2024

CUPRINSUL

ADNOTARE **5**

LISTA ABREVIERILOR **8**

INTRODUCERE **10**

1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU INFRACȚIUNEA DE VÂNAT ILEGAL **23**

1.1. Analiza materialelor științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal, publicate în Republica Moldova 23

1.2. Analiza materialelor științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal, publicate peste hotare 42

1.3. Sinteza problematicii tratate și a rezultatelor obținute în Capitolul 1 58

2. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRACȚIUNII SPECIFICATE ÎN ART. 233 CP RM **61**

2.1. Obiectul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 61

2.1.1. Obiectul juridic al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 61

2.1.2. Obiectul material al infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 82

2.2. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 108

2.2.1. Fapta prejudiciabilă în cazul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 108

2.2.2. Urmările prejudiciabile în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 168

2.2.3. Legătura cauzală în cazul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 174

2.3. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 180

2.3.1. Vinovăția în contextul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 180

2.3.2. Motivul, scopul și emoțiile în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 190

2.4. Subiectul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 201

2.4.1. Persoana fizică – subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 202

2.4.2. Persoana juridică – subiect al infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 208

2.4.3. Subiectul special în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM 214

2.4.4. Participația în cazul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 232

2.5. Sinteza problematicii tratate și a rezultatelor obținute în Capitolul 2 235

3. REZULTATELE OBȚINUTE ÎN URMA ANALIZEI JURIDICO-PENALE A INFRACȚIUNII SPECIFICATE ÎN ART. 233 CP RM **237**

3.1. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a obiectului infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 237
3.2. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a laturii obiective a infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 248
3.3. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM 280
3.4. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a subiectului infracțiunii specificate în art. 233 CP RM 296
3.5. Sinteza problematicii tratate și a rezultatelor obținute în Capitolul 3 310
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI 315
BIBLIOGRAFIE 326
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII 354
CV-UL AUTORULUI 355

ADNOTARE

Boldescu Anastasia, „Răspunderea penală pentru vânatul ilegal". Teză de doctorat în drept. Școala Doctorală de Științe Juridice a Universității de Stat din Moldova. Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 487 de titluri. Rezultatele obținute sunt publicate în 19 lucrări științifice.

Cuvintele-cheie:vânat (vânătoare); animal; autorizaţia corespunzătoare; perioada interzisă; locurile interzise; unelte nepermise; metode nepermise; braconaj.

Scopul lucrăriieste de a cerceta aprofundat infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM (cu luarea în considerare a prevederilor (recent intrate în vigoare) ale Legii nr. 298/2018 și ale HG nr. 254/2021), stabilindu-se dificultățile ce apar în procesul de interpretare a art. 233 CP RM și/sau de calificare a infracțiunii prevăzute de acest articol, și propunându-se soluții pentru depășirea acestor dificultăți.

Obiectivele cercetării: analiza punctelor de vedere din doctrina de specialitate, referitoare la răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM; examinarea normelor extrapenale de referire pentru art. 233 CP RM, necesare interpretării acestui articol; investigarea în plan comparativ a reglementărilor privind vânatul ilegal din legislația penală a altor state, precum și a normelor în care a fost incriminată această faptă, care au fost aplicate în trecut pe teritoriul actual al Republicii Moldova,etc.

Noutatea şi originalitatea științifică a tezeio dovedește faptul că teza de față este prima lucrare științifică de o asemenea talie, în care analiza infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, se face prin prisma normelor de referire din Legea nr. 298/2018 și din HG nr. 254/2021. Aportul personal îl demonstrează conceptualizarea paradigmei de interpretare a art. 233 CP RM, cu luarea în considerare a priorităților de ordin științific și a provocărilor de ordin practic. Din perspectiva dispoziției art. 233 CP RM, este investigat temeiul juridic al răspunderii pentru infracțiunea prevăzută de acest articol. Din perspectiva practicii de aplicare a art. 233 CP RM, se analizează temeiul real al răspunderii pentru infracțiunea de vânat ilegal.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: conceptualizarea paradigmei de interpretare a art. 233 CP RM cu luarea în considerare a numeroaselor și uneori controversatelor norme de referire, fapt care va asigura aplicarea art. 233 CP RM în condiții de previzibilitate, claritate și eficiență, prin aceasta contribuindu-se la canalizarea în albia legalității a procesului de aplicare a art. 233 CP RM.

Semnificația teoretică a tezei: construirea unei temelii durabile pentru lansarea de discuții științifice referitoare la aspectele de drept penal ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; investigarea aprofundată a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, cu luarea în considerare a prevederilor (recent intrate în vigoare) ale Legii nr. 298/2018 și ale HG nr. 254/2021; detectarea imperfecțiunilor și sinuozităților ce marchează procesul de interpretare a art. 233 CP RM și/sau de calificare a infracțiunii prevăzute de acest articol.

Valoarea aplicativă a tezei: interpretarea art. 233 CP RM din perspectiva prevederilor (recent intrate în vigoare) ale Legii nr. 298/2018 și ale HG nr. 254/2021; identificarea erorilor și inadvertențelor din spețele în care a fost aplicat art. 233 CP RM; stabilirea cauzelor imprevizibilității, neclarității și ineficienței unor prevederi ale art. 233 CP RM, ale normelor contravenționale care sunt complementare acestui articol, precum și ale Legii nr. 298/2018, ale HG nr. 254/2021 și ale altor acte normative care conțin dispoziții la care face referire art. 233 CP RM.

Implementarea rezultatelor științifice: în activitatea științifică, pentru a se contribui la sporirea interesului științific față de infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM; în vederea aprofundării nivelului de cunoștințe și de deprinderi ale celor abilitați cu aplicarea în practică a art. 233 CP RM, precum și ale doctoranzilor, masteranzilor și studenților; în activitatea de legiferare, pentru a se asigura o mai bună previzibilitate, claritate și eficiență a art. 233 CP RM.

АННОТАЦИЯ

Болдеску Анастасия, «Уголовная ответственность за незаконную охоту». Диссертация на соискание научной степени доктора права. Докторальная школа юридических наук Государственного университета Молдовы. Кишинэу, 2024

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из 487 названий. Достигнутые результаты опубликованы в 19 научных работах.

Ключевые слова: охота; надлежащее разрешение; запретное время; запрещенные места; запрещенные орудия; запрещенные способы; браконьерство.

Целью работыявляется углубленное исследование преступления, предусмотренного ст. 233 УК РМ (с учетом положений (недавно вступивших в силу) Закона № 298/2018 и ПП № 254/2021), с выявлением сложностей, возникающих в процессе толкования ст. 233 УК РМ и/или квалификации преступления, предусмотренного данной статьей, а также с предложением путей преодоления указанных сложностей.

Задачи исследования:анализ доктринальных точек зрения относительно ответственности за преступление, предусмотренное ст. 233 УК РМ; исследование внеуголовных норм, к которым отсылает ст. 233 УК РМ, необходимых для толкования данной статьи; сравнительныйанализ положений, касающихся незаконной охоты, предусмотренных уголовным законодательством других государств, а также норм, которыепредусматривали такое деяние, применявшихся в прошлом на современной территории Республики Молдова и др.

Научная новизна и оригинальность результатов исследования определяется тем, что настоящая диссертация является первой научной работой такого уровня, в которой анализ преступления, предусмотренного ст. 233 УК РМ, проводится через призму отсылочных норм Закона № 298/2018 и ПП № 254/2021. Личный вклад подтверждаетсяопределениеммоделитолкования ст. 233 УК РМ, с учетом научных приоритетов и практических вызовов. Через призму положений ст. 233 УК РМ исследуется юридическое основание ответственности за преступление, предусмотренное данной статьей. С точки зрения практики применения ст. 233 УК РМ анализируется реальное основание ответственности за незаконную охоту.

Полученные результаты, способствующие решению особо значимой научной проблемы, разрешенной в рамках проведенного диссертационного исследования состоят в определении модели толкования ст. 233 УК РМ, с учетом многочисленных и порой противоречивых отсылочных норм, имея целью обеспечить применение ст. 233 УК РМ в условиях предсказуемости, ясности и эффективности, тем самым способствуя направлению в русло законности процесса применения ст. 233 УК РМ.

Теоретическая значимость: создание прочной основы для инициирования научных дискуссий об уголовно-правовых аспектах преступления, предусмотренного ст. 233 УК РМ; углубленное исследование преступления, предусмотренного ст. 233 УК РМ, принимая во внимание положения (недавно вступившие в силу) Закона № 298/2018 и ПП № 254/2021; обнаружение несовершенств и сложностей, которые влияют на процесс толкования ст. 233 УК РМ и/или квалификации преступления, предусмотренного данной статьей и т.д.

Практическая применяемость исследования: толкование ст. 233 УК РМ с точки зрения положений (недавно вступивших в силу) Закона № 298/2018 и ПП № 254/2021; выявление ошибок и упущений в случаях применения ст. 233 УК РМ; установление причин непредсказуемости, неясности и неэффективности некоторых положений ст. 233 УК РМ, норм о правонарушениях, взаимодополняющих эту статью, а также норм Закона № 298/2018, ПП № 254/2021 и других нормативных актов, содержащих понятия, указанные в ст. 233 УК РМ и т.д.

Апробация результатов диссертационного исследования: в научной деятельности, в целях содействия повышению научного интереса в отношении преступления, предусмотренного ст. 233 УК РМ; в целях углубления уровня знаний и навыков лиц,

уполномоченных на практическое применение ст. 233 УК РМ, а также докторантов, магистрантов и студентов; в законотворческой деятельности, для обеспечения большей предсказуемости, ясности и эффективности ст. 233 УК РМ.

ANNOTATION

Boldescu Anastasia, "Criminal liability for illegal hunting". PhD in Law thesis. Doctoral School of Legal Sciences of the State University of Moldova. Chișinău, 2024

The structure of the thesis: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 487 titles. The results achieved are published in 19 scientific papers.

Keywords:hunting; proper authorization; period of the year when hunting is prohibited; forbidden areas; prohibited tools; prohibited methods; poaching.

The purpose of the Ph.D. thesis is to investigate in depth the offense provided by the art. 233 CrC RM (taking into account the provisions (recently entered into force) of the Law no. 298/2018 and GD no. 254/2021), identifying the difficulties that appear in the process of interpreting the art. 233 CrC RMand / or qualification of the offense provided by this article, as well as with a proposal for ways to overcome these difficulties.

The objectives of investigation:analysis of doctrinal points of view regarding liability for the offense provided by the art. 233 CrC RM; examination of extrapenal norms of reference for art. 233 CrC RM, necessary for the interpretation of this article; the comparative investigation of the provisions regarding illegal hunting from the criminal legislation of other states, as well as the norms in which this act was criminalized, which were applied in the past on the current territory of the Republic of Moldova, etc.

The scientific novelty and originality of the obtained results is proven by the fact that the present thesis is the first scientific work of such level, in which the analysis of the offense, provided by the art. 233 CrC RM, is done through the lens of the reference norms from Law no. 298/2018 and from GD no. 254/2021. The personal contribution is demonstrated by the conceptualization of the interpretation paradigm of art. 233 CrC RM, taking into account scientific priorities and practical challenges. From the perspective of the provision of art. 233 CrC RM, the juridical basis of liability for the offense provided by this article is investigated. From the perspective of the practice of applying art. 233 CrC RM, the real basis of liability for the offense of illegal hunting is analyzed.

The obtained results which contribute solving of the foremost scientific problem:the conceptualization of the interpretation paradigm of the art. 233 CrC RM, taking into account the numerous and sometimes controversial reference norms, which will ensure the application of art. 233 CrC RM under conditions of predictability, clarity and efficiency, thereby contributing to the direction towards the legality of the process of application of art. 233 CrC RM.

Theoretical importance: creation of a solid basis for launching scientific discussions regarding the criminal law aspects of the offense provided by the art. 233 CrC RM; in-depth investigation of the offense provided by the art. 233 CrC RM, taking into account the provisions (recently entered into force) of Law no. 298/2018 and GD no. 254/2021; detecting the imperfections and sinuousness that mark the process of interpretation of art. 233 CrC RM and/or of the qualification of the offense provided by this article, etc.

Practical value of the research paper: interpretation of the art. 233 CrC RM in terms of the provisions (recently entered into force) of Law no. 298/2018 and GD no. 254/2021; identification of errors and omissions in cases of application ofthe art. 233 CrC RM; establishing the causes for the unpredictability, ambiguity and inefficiency of certain provisions of the art. 233 CrC RM, of the contravention norms that are complementary to this article, as well as of the norms of the Law no. 298/2018, of GD no. 254/2021 and of the other normative acts containing reference provisions for the art. 233 CrC RM, etc.

Implementation of the scientific results:in scientific activity, in order to contribute to the increase of scientific interest in relation to the offense provided by the art. 233 CrC RM; in order to deepen the level of knowledge and skills of those empowered with the practical application of art.

233 CrC RM, as well as of doctoral students, master's students and students; in the legislative activity, to ensure better predictability, clarity and efficiency of art. 233 CrC RM.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

CC RM – Codul contravenţional al Republicii Moldova

CITES – Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie

CrC RM – Criminal Code of the Republic of Moldova

CP FR– Codul penal al Federației Ruse

CP RAr – Codul penal al Republicii Armenia

CP RAu – Codul penal al Republicii Austria

CP RAz – Codul penal al Republicii Azerbaidjan

CP RB – Codul penal al Republicii Belarus

CP RCe – Codul penal al Republicii Cehe

CP RCr – Codul penal al Republicii Croaţia

CP RE – Codul penal al Republicii Estonia

CP RF– Codul penal al Republicii Finlanda

CP RK – Codul penal al Republicii Kazahstan

CP RLe – Codul penal al Republicii Letonia

CP RLi – Codul penal al Republicii Lituania

CP RM – Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002

CP RM din 1961 – Codul penal al Republicii Moldova din 24.04.2002

CP RSl – Codul penal al Republicii Slovace

CP RSlo – Codul penal al Republicii Slovenia

CP RSp – Codul penal al Regatului Spaniei

CPU – Codul penal al Ucrainei

CPUn – Codul penal al Ungariei

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

Directiva 2008/99/CE – Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul

dreptului penal

Directiva 2009/147/CE – Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30.11.2009 privind conservarea păsărilor sălbatice

Directiva 92/43/CEE – Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică

evid. ns. – evidențierea noastră

GD – Government Decision

HG nr. 254/2021 – Hotărârea Guvernului nr. 254 din 13.10.2021 pentru aprobarea actelor normativecu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național

Legea nr. 298/2018 – Legea nr. 298 din 30.11.2018 a vânătorii și fondului cinegetic

Legea nr. 439/1995 – Legea nr. 439 din 27.04.1995 a regnului animal

Legea României nr. 407/2006– Legea României nr. 407 din 09.11.2006 a vânătorii și a protecției fondului cinegetic

lit. – literă

n.a. – nota autorului

ONU – Organizația Națiunilor Unite

p. – pagină

parag. – paragraf

pct. – punct

pp. – paginile

RGC – Regulamentul gospodăriei cinegetice (Anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995)

secț. – secțiune

subpct. – subpunct

subsecț. – subsecțiune

UE – Uniunea Europeană

vol. – volum

ПП – Постановление Правительства

УК РМ – Уголовный кодекс Республики Молдова

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate.

Analiza dispoziției art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) ne permite să deducem că, la evaluarea pericolului social al faptei, incriminate în acest articol, au fost luate în considerare următoarele criterii: 1) însemnătatea pentru societate a valorii sociale vătămate prin infracțiunea de vânat ilegal; 2) caracterul și gravitatea urmărilor prejudiciabile produse în rezultatul comiterii acestei infracțiuni; 3) particularitățile (locul, timpul, mijloacele etc.) ce caracterizează ilegalitatea faptei prejudiciabile prevăzute de art. 233 CP RM; 4) caracteristicile subiectului infracțiunii. Evaluând în ansamblu aceste criterii, legiuitorul a stabilit că fapta, incriminată în art. 233 CP RM, este o infracțiune mai puțin gravă.

Stabilirea răspunderii penale pentru vânatul ilegal este justificată în deplină măsură. În acest fel, legiuitorul a consacrat ideea că fapta în cauză poate perturba mediul înconjurător și poate reprezenta o amenințare gravă pentru diversitatea biologică. Prin săvârșirea vânatului ilegal se contribuie la agravarea situației care este deja alarmantă.

Regnul animal, în întreaga lui diversitate, are un impact semnificativ asupra existenței umane și este considerat a fi o parte indispensabilă a mediului înconjurător. Regnul animal posedă potențialitatea de a satisface cele mai variate necesități ale oamenilor, inclusiv cele spirituale și materiale. În art. 2 al Legii nr. 439 din 27.04.1995 a regnului animal (în continuare – Legii nr. 439/1995) găsim definiția foarte ilustrativă a noțiunii „proprietate utilă a animalelor": „trăsătură care caracterizează animalele prin calitatea lor folositoare pentru mediul ambiant, populaţie, agricultură, silvicultură etc."[1]Așadar, animalele sălbatice prezintă valoare nu doar ca parte componentă a regnului animal. Animalele sălbatice trebuie privite mai cu seamă în contextul relaţiei „om – natură".

Însă utilitatea animalelor sălbatice pentru diversele domenii ale activității umane trebuie privită din perspectiva faptului că regnul animal este o resursă limitată, epuizabilă, extenuabilă. Exploatarea irațională a acestei resurse poate avea urmări iremediabile. Tot mai multe specii de animale dispar, sunt critic periclitate, periclitate sau rare. Accesibilitatea tot mai mare a diverselor dispozitive de detectare, ademenire și capturare a animalelor sălbatice nu le lasă acestora prea mari șanse de supraviețuire. Datorită progresului tehnico-științific,săvârșirea infracțiunii de vânat ilegal devine tot mai facilă. În acest mod sporește probabilitatea încălcării mai frecvente a prevederilor lit. e) alin. (2) art. 126 al Constituției, conform cărora „statul trebuie să asigure [...] exploatarea raţională a pământului şi *a celorlalte resurse naturale* (evid. ns.), în

[1] Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

concordanţă cu interesele naţionale”.[2] Animalele sălbatice sunt resurse naturale vii, iar vânatul ilegal poate fi privit ca activitate economică ilegală *sui generis*. În afară de dispariția sau reducerea semnificativă a efectivului de vânat, efectele economice negative ale vânatului ilegal constau în creșterea cheltuielilor statului pentru diverse măsuri de protecție a mediului: repopularea animalelor sălbatice; creșterea puietului; efectuarea de expertize ecologice; neîncasarea de către stat a taxelor pentru licențe, autorizații, trofee etc.

Cele menționate mai sus ne permit să afirmăm că pericolul social al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, constă în aceea că dobândirea abuzivă a resurselor naturale vii poate duce la reducerea rapidă și semnificativă a efectivului de animale sălbatice din mediul natural, la încetinirea proceselor de recuperare a acestor resurse, la dispariția în unele cazuri a anumitor specii de animale sălbatice, la cauzarea de daune ireparabile sistemelor ecologice existente, precum și la reducerea șanselor omenirii de a viețui într-un mediu sănătos și divers, de a fi în armonie cu natura, de a beneficia de bunăstare psihologic-afectivă.

În mod vădit, una dintre cele mai eficiente pârghii de influențare asupra proceselor negative, pe care le-am conturat *supra*, se exprimă în aplicarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal. Însă, calitatea deloc satisfăcătoare a art. 233 CP RM nu este în măsură să asigure rezultate pozitive în prevenirea și combaterea acestei infracțiuni. În acest sens, este imperioasăcercetarea științifică în profunzime a elementelor constitutive a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și a problemelor legate de interpretarea și aplicarea acestui articol. După aceasta ne propunem să recomandăm soluții de remediere a imperfecțiunilor care afectează previzibilitatea, claritatea și eficiența art. 233 CP RM.

Încadrarea temei în preocupările internaţionale. Pentru a realiza obiectivele de asigurare a securității mediului înconjurător și de prevenire și combatere a vânatului ilegal, este esențială cooperarea tuturor statelor. Datorită globalizării și interdependenței crescânde dintre state, nicio țară nu poate atinge singură aceste obiective. Prin urmare, pentru prevenirea și combaterea vânatului ilegal, sunt indispensabile instrumentele juridice internaționale care stabilesc drepturi și obligații pentru state, precum și interdicții, sancțiuni și măsuri de responsabilizare.

În acest context, în Preambulul la Convenția Consiliului Europei privind protecția mediului prin dreptul penal, adoptată la Strasbourg la 04.11.1998, se menționează că „dreptul penal are de jucat un rol important în protejarea mediului. [...] Încălcările de mediu cu consecințe grave trebuie să fie considerate infracțiuni sancționate corespunzător”.[3]Conform art. 2 din Directiva

[2] Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
[3]*Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://rm.coe.int/168007f3f4

2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21.04.2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului, „«daună» înseamnă o modificare negativă măsurabilă a unei resurse naturale [...] care [poate] surveni direct sau indirect.”[4] În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, daunele, ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, survin direct, în rezultatul săvârșirii acțiunii de vânat „fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise.”[5] În acest mod, legiuitorul moldav sugerează că daunele, ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, reprezintă expresia impactului negativ reliefat în convenția și în directiva menționate mai sus.

Biodiversitatea este acel atribut cheie, care ne permite să identificăm valoarea socială specifică apărată împotriva infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Găsim definiția noțiuniide biodiversitate în art. 2 din Convenţia ONU din 05.06.1992 privind diversitatea biologică: „Diversitate biologică înseamnă variabilitatea dintre organismele vii din toate sursele inclusiv, printre altele, ecosistemele terestre, mările şi alte ecosisteme acvatice şi complexele ecologice din care fac parte; aceasta include diversitatea dintre specii, în cadrul speciilor şi a ecosistemelor”.[6] Prin aceasta se sugerează că biodiversitatea presupune diversitatea în cadrul unei specii, între specii și în sistemele ecologice. În această ipoteză, pericolul social este condiționat de reducerea diversității biologice a păsărilor și animalelor sălbatice, precum și de modificările negative inerente ale întregului mediu înconjurător.

Un alt instrument juridic internațional nu mai puțin important este Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (în continuare – CITES).[7]În art. 233 CP RM nu se face nicio diferențiere între vânatul ilegal al animalelor sălbatice, specificate în anexele la această convenție, și vânatul ilegal al animalelor sălbatice care nu sunt menționate în aceste anexe. Prin aceasta, este neglijat pericolul social sporit al vânatului ilegal, săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție. Aceasta ne determină să propunem, în cadrul tezei de față, incriminarea faptei de capturare, ucidere sau rănire de animale incluse în anexele la CITES, săvârșită în condiții de ilegalitate.

---

[4]*Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21.04.2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului*. [citat 07.06.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32004L0035

[5] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[6]*Convention on Biological Diversity*. [citat 06.03.2022] Disponibil: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1992/06/19920605%2008-44%20PM/Ch_XXVII_08p.pdf

[7] A se vedea: *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. [citat 16.08.2022] Disponibil: https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITES-Convention-EN.pdf

În alt context, în trei directive ale UE – Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică[8] (în continuare – Directiva 92/43/CEE), Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal[9] (în continuare – Directiva 2008/99/CE) și Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30.11.2009 privind conservarea păsărilor sălbatice[10] (în continuare – Directiva 2009/147/CE) – se recomandă incriminarea întregului spectru de manifestări de tăinuire a braconajului cinegetic. Aceasta ne determină să propunem, în cadrul tezei de față, completarea legii penale cu un articol în care să fie prevăzută răspunderea pentru tăinuirea braconajului cinegetic.

Încadrarea temei în preocupările naționale și zonale. Cercetarea noastră științificăare o consistentă bază științifică.Această bază o reprezintă monografiile, tratatele, tezele de doctor, articolele științifice și alte lucrări de referință, elaborate de oamenii de știință din Republica Moldova și din alte țări: Gr. Ardelean, A. Borodac, S. Brînza, R. Cojocaru, S. Copețchi, Iu. Diaconu, R. Eremciuc, L. Gîrla, Iu. Larii, V. Manea, V. Moraru, M. Pascal, L. Spînu (Dumneanu), V. Stati, E. Stoleru, Iu. Tabarcea, I. Țeruș, X. Ulianovschi *(Republica Moldova)*; V. Kereži *(Canada)*; G. Ege *(Confederația Elvețiană)*; M.G. Abdulmutalibov, A.B. Baumștein, J.A. Beghenova, N.I. Bratașova, V.A. Ciugaev, G.M. Gadjilov, A.A. Gartfeld, S.I. Golubev, D.B. Gorohov, D.M. Gusarenko, D.A. Hașimov, O.L. Dubovik, E.N. Jevlakov, A.M. Kablov, A.S. Kurmanov, N.A. Lopașenko, A.M. Pleșakov, E.M. Snâtko, D.A. Sutulina, E.V. Vinogradova, R.A. Zabavko, L.A. Zueva*(Federația Rusă)*; O. Krange, K. Skogen *(Regatul Norvegiei)*; B. Arroyo, M. Mateos-Delibes *(Regatul Spaniei)*; E. von Essen, A. Fischer, H.P. Hansen, H. Nordström Källström, N. Peterson, T. Rai Peterson *(Regatul Suediei)*; R. Duffy *(Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord)*; V. Homici, V.V. Marciuk, V.V. Misiurin, A. Soltanovici *(Republica Belarus)*; D. Tadie *(Republica Federală Democratică a Etiopiei)*; A.T. de Azevedo Chagas, M.A. da Costa, A.P.V. Martins, L.C. Resende, E. Kalapothakis *(Republica Federativă a Braziliei)*; S.D. Bekișeva, D.S. Ighilmanova, V.A. Novikov, R.T. Nurtaev *(Republica Kazahstan)*; L.S. Baekova (Republica Kârgâză); A. Lowassa *(Republica Unită a Tanzaniei)*; E. Boțian, F. Brașoveanu, T. Dascăl, R. Dinu, M. Dobrinoiu, M.A. Hotca, R.

[8] A se vedea: *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 04.06.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

[9] A se vedea: *Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/LSU/?uri=celex:32008L0099

[10] A se vedea: *Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30.11.2009 privind conservarea păsărilor sălbatice*. [citat 01.07.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32009L0147

Ionescu, R. Jurj, C. Manta, V. Nicolcescu, M. Rotaru, E.-G. Simionescu, S.A.E. Vernea *(România)*; S.L. Eliason *(SUA)*; O.O. Dudorov, S.B. Gavrâș, S.A. Golub, M.V. Gospodareț, I.O. Har, D.V. Kamenski, O.O. Maslova, S.V. Matveev, V.K. Matviiciuk, L.D. Neciporuk, L.O. Prokopovici, N.G. Taran, O.A. Ușițki, M.P. Volâk*(Ucraina)*; B.S. Elek *(Ungaria)*; A. Schloenhardt *(Uniunea Australiei)*, etc.

Încadrarea temei în preocupările colectivului de cercetare. Printre membrii Departamentului Drept penal din cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, pot fi remarcate șapte persoane care au publicat lucrări ce au ca obiect răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM: S. Brînza, L. Gîrla, V. Manea, V. Moraru, L. Spînu (Dumneanu), V. Stati, X. Ulianovschi.

Încadrarea temei în în context inter- și transdisciplinar. În mod firesc, cercetarea noastră științifică nu s-a limitat doar la aspectele de drept penal ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Vânătoarea, în general, și vânatul ilegal, în special, au tangențe cu domenii care depășesc cadrul dreptului penal. Drept consecință, am utilizat ca surse lucrări care țin de alte ramuri sau discipline juridice:criminologie, criminalistică, dreptul mediului, dreptul civil, dreptul procesual penal etc. Autorii acestor lucrări sunt: A.T. de Azevedo Chagas, N.I. Bratașova, M.M. Brinciuk, M.A. da Costa, L. Dogaru, R. Duffy, G. Ege, V.V. Egoșin, S.L. Eliason, L. Florea, G.M. Gadjilov, V.V. Gucikov, E. Gugulan, E. Kalapothakis, V. Kereži, O. Krange, T. Kurîlo, A.S. Kurmanov, A. Lowassa, E. Lupan, D. Marinescu, A.P.V. Martins, E.-M. Minea, C. Negrei, A. Pînzari, L.C. Resende, A. Rotaru, A. Schloenhardt, K. Skogenetc.

Prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă. În țara noastră se evidențiază un grup de oameni de ştiinţă,care au supus investigării răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM: Gr. Ardelean, A. Borodac, S. Brînza, L. Gîrla, V. Manea, V. Moraru, L. Spînu (Dumneanu), V. Stati, X. Ulianovschi etc. Totuși, niciuna dintre lucrările acestor doctrinari nu are ca scop cercetarea aprofundată a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, privită în ansamblul ei. Există doar lucrări în care fie se tratează relativ succint aspectele de drept penal ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM (privite în ansamblul ei), fie se cercetează anumite aspecte legate de calificarea infracțiunii respective. Totodată, între autorii unorasemenea lucrări nu întotdeauna există un consens cu privire la: obiectul juridic generic și obiectul juridic special ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; caracteristicile sociale ale obiectului material al acestei infracțiuni; conceptul de vânat în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; condițiile, stabilite în art. 233 CP RM, în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală; vinovăția manifestată în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; subiectul special în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, etc. Pluralismul de opinii este benefic și

absolut necesar într-o societate democratică, iar divergențele doctrinare sus-amintite nu fac decât să contribuie la creșterea în calitate a rezultatelor obținute în urma cercetării științifice a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În prezenta teză nu au rămas fără atenție nici lucrările științifice ale autorilor străini care au contribuit – într-o măsură mai mare sau mai mică – la obținerea de către noi a rezultatelor în urma cercetării științifice a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Acești autori sunt: F. Brașoveanu, R. Dinu, M. Dobrinoiu, B.S. Elek, S.A. Golub, I.O. Har, V. Homici, M.A. Hotca, D.S. Ighilmanova, R. Ionescu, R. Jurj, C. Manta, V.V. Misiurin, V. Nicolcescu, V.A. Novikov, A. Soltanovici, O.A. Uşiţki, S.A.E. Vernea, R.A. Zabavko, L.A. Zueva etc. Cercetările, efectuate de acești doctrinari, sunt relevante sub aspectul analizei de drept comparat a infracțiunii de vânat ilegal. Astfel, pot fi identificate nu doar asemănările și deosebirile dintre art. 233 CP RM și normele similare din legile penale străine, ci și posibilele soluții pentru perfecționarea art. 233 CP RM. Desigur, ideile autorilor străini sus-amintiți pot fi utilizate în vederea stabilirii conținutului elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 233 CP RM. Totuși, diferențele firești dintre reglementările străine privind vânatul ilegal și art. 233 CP RM reprezintă un motiv pentru a fi prudenți și a percepe rezultatele științifice, obținute de penaliștii străini, exclusiv prin prisma art. 233 CP RM.

Scopul lucrării este de acerceta aprofundat infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM (cu luarea în considerare a prevederilor (recent intrate în vigoare) ale Legii nr. 298/2018 și ale HG nr. 254/2021), stabilindu-sedificultățile ce apar în procesul de interpretare a art. 233 CP RM și/sau de calificare a infracțiunii prevăzute de acest articol, și propunându-se soluții pentru depășirea acestor dificultăți.

Obiectivele cercetării: 1) analiza punctelor de vedere din doctrina de specialitate, referitoare la răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM; 2) examinarea normelor extrapenale de referire pentru art. 233 CP RM, necesare interpretării acestui articol; 3) investigarea în plan comparativ a reglementărilor privind vânatul ilegal din legislația penală a altor state, precum și a normelor în care a fost incriminată această faptă, care au fost aplicate în trecut pe teritoriul actual al Republicii Moldova; 4) estimarea gradului de corespundere dintre, pe de o parte, normele internaționale și europene privind prevenirea și combaterea vânatului ilegal, și, pe de altă parte, art. 233 CP RM și normele contravenționale adiacente; 5) rezolvarea controverselor legate de conținutul obiectului juridic generic și al obiectului juridic special ale infracțiunii specificate în art. 233 CP RM; 6) determinarea obiectului material al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și a criteriilor care fac posibilă deosebirea acestui obiect de obiectul material al altor infracțiuni; 7) prezentarea de argumente în susținerea unei protecții

penale mai eficiente împotriva vânatului ilegal al animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție; 8) analiza conceptului de vânat în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; 9) investigarea condițiilor, stabilite în art. 233 CP RM, în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală; 10) determinarea particularităților ce caracterizează urmările prejudiciabile şi legătura cauzală în contextul infracţiunii specificate în art. 233 CP RM; 11) stabilirea conținutului pe care o are vinovăția manifestată în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; 12) identificarea particularităților ce caracterizează motivul, scopul și emoțiile în cazul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM; 13) determinarea condițiilor generale privitoare la persoana fizică – subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM și persoana juridică – subiect al acestei infracțiuni; 14) examinarea calității speciale a subiectului infracțiunii în ipoteza consemnată la alin. (2) art. 233 CP RM; 15) identificarea particularităților ce caracterizează participația în cazul infracțiunii prevăzute la specificate în art. 233 CP RM; 16) analiza spețelor din practica judiciară, în care au fost aplicate art. 233 CP RM și normele contravenționale adiacente; 17) stabilirea imperfecțiunilor care afectează previzibilitatea, claritatea și eficiența art. 233 CP RM; 18) recomandarea de soluții de remediere a acestor imperfecțiuni.

Ipoteza de cercetare se întemeiază pe supoziția, în conformitate cu care:

• sintagma „mediul înconjurător" este în măsură să exprime în mod clar ideea că, împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, trebuie apărat doar habitatul constituit din mediul natural și mediul antropic, în care omul convieţuieşte împreună cu animalele și plantele;

• infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, are obiect material, chiar dacă acesta nu este specificat în dispoziția articolului respectiv. Acest obiect îl reprezintă animalele sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011), ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren;

• în art. 233 CP RM nu se face nicio diferențiere între vânatul ilegal al animalelor sălbatice, specificate în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la CITES, și vânatul ilegal al animalelor sălbatice care nu sunt specificate în aceste acte. Această stare de lucruri sfidează unele prevederi ale: Legii nr. 325/2005; Legii nr. 1246/2000; Convenţiei privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES); Directivei 2008/99/CE; Directivei 92/43/CEE;

• în legislația în vigoare a Republicii Moldova, valorificarea produsului, obținut în urma comiterii vânatului ilegal, precum și activitățile conexe acestei valorificări sunt sancționate lacunar. Sancționarea contravențională a faptei de comercializare a animalelor, incluse în Cartea

Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la CITES, nu poate asigura reducerea motivației de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM;

• normele de referire constituie o necesitate obiectivă atunci când vorbim despre stabilirea limitelor de aplicare a art. 233 CP RM. Este necesar să apelăm le actele normative, care sunt de referință pentru art. 233 CP RM, pentru a înțelege: care autorizaţie pentru vânat este corespunzătoare și care nu; care perioadă pentru vânat este interzisă și care nu; care loc pentru vânat este interzis și care nu; care unealtă pentru vânat este permisă și care nu; care metodă pentru vânat este permisă și care nu; cum se stabilește mărimea daunelor cauzate; care este scopul special al infracțiunii;

• interpretarea art. 233 CP RM este îngreunată din cauza controverselor ce caracterizează termenii „vânat" și „braconaj", care sunt folosiți în art. 233 CP RM și în normele de referire din Legea nr. 298/2018.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese.

Cercetările, întreprinse în cadrul prezentei teze, au ca suport: Codul penal al Republicii Moldova și legile penale ale altor state; anumite reglementări din legislația Republicii Moldova, care-și dovedesc semnificația în procesul de interpretare a art. 233 CP RM și/sau de calificare a infracțiunii prevăzute de acest articol; normele internaționale și europene privind prevenirea și combaterea vânatului ilegal; spețele din practica judiciară, în care au fost aplicate art. 233 CP RM și normele contravenționale adiacente; explicațiile relevante din hotărârile Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova; anumite decizii și hotărâri ale Curții Constituționale a Republicii Moldova și ale Curții Constituționale a României, etc.

În procesul de valorificare a bazei legale şi empiricea tezei de față au fost aplicate următoarele metode:

1) metoda juridică formală (dogmatică), care presupune studierea textuluinormativ, interpretarea acestuia într-o succesiune logică. Pe această cale a fost stabilit semantismul: art. 233 CP RM; altor norme penale care-și dovedesc semnificația în procesul de interpretare a art. 233 CP RM și/sau de calificare a infracțiunii prevăzute de acest articol; reglementărilor adiacente din Codul contravențional al Republicii Moldova; prevederilor din Legea nr. 298/2018, din HG nr. 254/2021 și din alte acte normative care conțin dispoziții la care face referire art. 233 CP RM; reglementărilor privind vânatul ilegal din legislația penală a altor state, precum și normelor în care a fost incriminată această faptă, care au fost aplicate în trecut pe teritoriul actual al Republicii Moldova; explicațiilor relevante din hotărârile Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova; anumitor decizii și hotărâri ale Curții Constituționale a Republicii Moldova și ale Curții Constituționale a României, etc.

Metoda juridică formală (dogmatică) ne-a ajutat să stabilim, îndeosebi: obiectul juridic generic al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; obiectul juridic special al acestei infracțiuni; obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; urmările prejudiciabile în cazul acestei infracțiuni; legătura cauzală în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; vinovăția manifestată în cazul acestei infracțiuni; motivul, scopul și emoțiile în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; condițiile generale ce caracterizează persoana fizică – subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM și persoana juridică – subiect al acestei infracțiuni; particularitățile participației în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM;

2) metoda analizei sistemice, în acord cu care art. 233 CP RM este interdependent de alte părți ale sistemului de drept al Republicii Moldova. De aceea, noțiunile, folosite în acest articol, își dezvăluie înțelesul doar atunci când se apelează la normele extrapenale în care sunt fie definite, fie utilizate pentru a caracteriza anumite ipoteze. Astfel, în art. 233 CP RM sunt folosite noțiunile: „vânat”; „autorizaţia corespunzătoare”; „perioada interzisă”, „locurile interzise”; „unelte nepermise”; „metode nepermise”; „braconaj”; „persoană cu funcţie de răspundere”; persoană publică”; „persoană cu funcţie de demnitate publică”. Cu excepția ultimelor trei, aceste noțiuni nu sunt definite în legea penală. Totuși, chiar în cazul ultimelor trei noțiuni, definițiile din art. 123 CP RM nu sunt suficiente pentru ca destinatarul legii penale să le perceapă semnificația. Ca urmare, este obligatorie recurgerea la prevederile relevante din Legea nr. 298/2018, din HG nr. 254/2021 și din alte acte normative care conțin dispoziții la care face referire art. 233 CP RM.

Metoda analizei sistemice ne-a ajutat să stabilim, în special: conceptul de vânat în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; condițiile, stabilite în art. 233 CP RM, în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală; calitatea specială a subiectului în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM;

3) metoda juridică comparativă, care presupune stabilirea conținutului art. 233 CP RM prin comparație. În contextul acestei metode, deosebim două niveluri: a) nivelul macro; 2) nivelul micro.

Primul nivel presupune compararea art. 233 CP RM cu reglementările privind vânatul ilegal din normele penale care aparțin de sistemele de drept ale altor state (Federația Rusă, Georgia, Regatul Spaniei, Republica Armenia, Republica Austria, Republica Azerbaidjan, Republica Belarus, Republica Bulgaria, Republica Cehă, Republica Costa Rica,Republica Croaţia, Republica Estonia, Republica Federală Democratică a Etiopiei, Republica Federală Germania, Republica Finlanda, Republica Honduras,Republica Italia, Republica Kazahstan, Republica Kârgâză, Republica Letonia, Republica Lituania, Republica Polonă, Republica Populară

Chineză,Republica Populară Democrată Laos,Republica Slovacă, Republicii Slovenia, Republica Socialistă Vietnam,România, Ucraina, Ungaria).

La rândul său, nivelul micro presupune compararea art. 233 CP RM cu alte norme penale și cu anumite norme contravenționale din sistemul de drept al Republicii Moldova. Aceste norme prevăd răspunderea pentru fapte care se aseamănă în unele privințe cu infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Ne referim îndeosebi la: art. 186-190, 191, 234 CP RM; alin. (1) sau (2) art. 128, art. 139, alin. (1) art. 140 CC RM.

Metoda juridică comparativă de nivelul macro a fost aplicată începând cu analiza obiectului juridic generic al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM până la examinarea particularităților participației în cazul acestei infracțiuni. Metoda juridică comparativă de nivelul micro a fost aplicată, mai cu seamă, în procesul de stabilire a: obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; urmărilor prejudiciabile în cazul acestei infracțiuni;

4) metoda istorico-juridică, care ne-a permis să aflăm atât despre precedentele pe care art. 233 CP RM le-a avut în legiuirile care s-au aplicat înainte de legea penală în vigoare a Republicii Moldova, cât și despre transformările pe care art. 233 CP RM le-a suportat de-a lungul aplicării sale.

Astfel, au fost studiate următoarele precedente ale art. 233 CP RM: Codul penal al Imperiului Rus din 1903[11]; Legea României nr. 4264 din 25.10.1921 pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei[12]; Codul penal al RSS Ucrainene din 1922[13]; Codul penal al Republicii Moldova din 1961.[14] De asemenea, au fost cercetate următoarele legi prin care a fost modificat și/sau completat art. 233 CP RM: Legea nr. 292 din 21.12.2007 privind modificarea şi completarea unor acte[15]; Legea nr. 157 din 26.07.2018 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002.[16]

Metoda istorico-juridică ne-a ajutat să stabilim, în special: obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; condițiile, stabilite în art. 233 CP RM, în a căror prezență acțiunea

---

[11] A se vedea: *Новое уголовное уложение, высочайше утвержденное 22 марта 1903 года*. Санкт-Петербург: Издание В.П. Анисимова, 1903, с. 91. 250 с.

[12] A se vedea: Legea României pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei: nr. 4264 din 25.10.1921. În: *Monitorul Oficial al României*, 1921, nr. 167.

[13] A se vedea: *Уголовный кодекс УССР, утвержденный ВУЦИК 23 августа 1922*. Харьков: Издание Наркомюста УССР, 1922, с. 46. 100 с.

[14] A se vedea: Codul penal al Republicii Moldova: nr. 41 din 24.03.1961. În: *Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ*, 1961, nr. 10, 41.

[15] A se vedea: Legea privind modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 292 din 21.12.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 28-29, 82.

[16] A se vedea: Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002: nr. 157 din 26.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 347-357, 586.

de vânat devine ilegală; urmările prejudiciabile în cazul acestei infracțiuni; calitatea specială a subiectului în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM.

Sumarul capitolelor tezei

Trei capitole formează structura prezentei teze. În încheierea fiecăruia dintre aceste capitole, într-un subcapitol aparte, se facesinteza problematicii tratate și a rezultatelor obținute.

În Capitolul 1 – *Analiza materialelor științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal* – sunt analizate: materialele științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal, publicate în Republica Moldova; materialele științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal, publicate peste hotare.

Principalul obiectiv, urmărit prin analiza efectuată în Capitolul 1, constă în analiza punctelor de vedere din doctrina de specialitate, referitoare la răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Într-o măsură mai redusă, se urmărește: investigarea în plan comparativ a reglementărilor privind vânatul ilegal din legislația penală a altor state; rezolvarea controverselor legate de conținutul obiectului juridic generic și al obiectului juridic special ale infracțiunii specificate în art. 233 CP RM; determinarea obiectului material al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și a criteriilor care fac posibilă deosebirea acestui obiect de obiectul material al altor infracțiuni; examinarea calității speciale a subiectului infracțiunii în ipoteza consemnată la alin. (2) art. 233 CP RM.

În Capitolul 2 – *Analiza juridico-penală a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM* – obiectul investigației efectuate îl reprezintă: obiectul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM (obiectul juridic și obiectul material al acestei infracțiuni); latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM (fapta prejudiciabilă în cazul acestei infracțiuni; urmările prejudiciabile în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; legătura cauzală în cazul acestei infracțiuni); latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM (vinovăția în contextul acestei infracțiuni; motivul, scopul și emoțiile în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM); subiectul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM (persoana fizică – subiect al acestei infracțiuni; persoana juridică – subiect al infracțiunii specificate în art. 233 CP RM; subiectul special în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM; participația în cazul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM).

Obiectivele, urmărite prin analiza efectuată în Capitolul 2, constau în: analiza punctelor de vedere din doctrina de specialitate, referitoare la răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM;examinarea normelor extrapenale de referire pentru art. 233 CP RM, necesare interpretării acestui articol; investigarea în plan comparativ a reglementărilor privind vânatul ilegal din legislația penală a altor state, precum și a normelor în care a fost incriminată această

faptă, care au fost aplicate în trecut pe teritoriul actual al Republicii Moldova; estimarea gradului de corespundere dintre, pe de o parte, normele internaționale și europene privind prevenirea și combaterea vânatului ilegal, și, pe de altă parte, art. 233 CP RM și normele contravenționale adiacente; rezolvarea controverselor legate de conținutul obiectului juridic generic și al obiectului juridic special ale infracțiunii specificate în art. 233 CP RM; determinarea obiectului material al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și a criteriilor care fac posibilă deosebirea acestui obiect de obiectul material al altor infracțiuni; prezentarea de argumente în susținerea unei protecții penale mai eficiente împotriva vânatului ilegal al animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție; analiza conceptului de vânat în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, etc.

Capitolul 3 – *Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM* – este consacrat aportului personal al autorului.

Printre cele mai de seamă contribuţii personale ale autorului trebuie evidențiate: demonstrarea faptului că valoarea socială fundamentală, apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, nu poate fi reprezentată de: mediul în general (fără a se preciza că se are în vedere numai mediul înconjurător); ecologie; securitatea ecologică; resursele naturale; patrimoniu; economia națională; protecția mediului înconjurător; stabilirea semnificației pe care noțiunile „faună” și „regnul animal” le au în contextul obiectului material al infracțiunii de vânat ilegal; circumstanțierea cercului de animale care pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM și, respectiv, a cercului de animale care nu pot să constituie acest obiect; identificarea raportului dintre noțiunile „vânat” și „braconaj” în contextul analizei faptei prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM; stabilirea înțelesului noțiunii „autorizația corespunzătoare” din art. 233 CP RM, cu luarea în considerare a prevederilor din Legea nr. 298/2018 și din HG nr. 254/2021, etc.

Rezultatele, obținute în urma analizei juridico-penale a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, sunt grupate după în felul următor: rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a obiectului infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a laturii obiective a acestei infracțiuni; rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a subiectului acestei infracțiuni.

Principalul obiectiv, urmărit prin analiza efectuată în Capitolul 3, constă în recomandarea de soluții în vederea remedierii imperfecțiunilor care afectează previzibilitatea, claritatea și eficiența art. 233 CP RM. Alte obiective, urmărite prin analiza efectuată în Capitolul 3, sunt:

rezolvarea controverselor legate de conținutul obiectului juridic generic și al obiectului juridic special ale infracțiunii specificate în art. 233 CP RM; determinarea obiectului material al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și a criteriilor care fac posibilă deosebirea acestui obiect de obiectul material al altor infracțiuni; prezentarea de argumente în susținerea unei protecții penale mai eficiente împotriva vânatului ilegal al animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție; analiza conceptului de vânat în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; investigarea condițiilor, stabilite în art. 233 CP RM, în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală; determinarea particularităților ce caracterizează urmările prejudiciabile şi legătura cauzală în contextul infracţiunii specificate în art. 233 CP RM; stabilirea conținutului pe care o are vinovăția manifestată în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, etc.

1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU INFRACȚIUNEA DE VÂNAT ILEGAL

1.1. Analiza materialelor științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal, publicate în Republica Moldova

Conform pct. 23 din Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 30 din 19.03.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 193g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 145 alin. (2) lit. a) din Codul penal, „doctrina juridică poate constitui un reper obiectiv în funcție de care să poată fi apreciat conţinutul unei norme penale şi care poate contribui la aplicarea previzibilă a acesteia”.[17] În același context, I. Guceac Jr. arată că „doctrina contribuie la interpretarea normelor juridice, în sensul aplicării juste și corespunzătoare a acestora. [...] Chiar dacă nu este izvor de drept, [...] doctrina poate fi cea care oferă soluțiile pe care jurisprudența le aplică”.[18] Fiind de acord cu aceste argumente, consemnăm că doctrina juridică penală reprezintă un ansamblu de cunoștințe, teorii, idei, concepte, opinii cu privire la: dreptul penal; fenomenele juridice penale; normele de drept penal; raporturile juridice de drept penal; sistemul de drept penal; legiferarea penală. Doctrina juridică penală se distinge prin următoarele caracteristici: 1) posedă o formă specifică de exprimare – cercetare științifică; 2) comportă o semnificație generală, deoarece reflectă necesitățile dezvoltării societății și ale statului la o anumită etapă istorică; 3) constituie rezultatul activității științifice a oamenilor de știință din domeniul dreptului penal; 4) exprimă poziția acestora cu privire la problemele care afectează domeniul dreptului penal.

Lucrările științifice în domeniul dreptului penal ocupă, fără putință de tăgadă, un loc aparte în formarea modelului de reglementare juridică penală. Astfel, în activitățile de creație juridică, doctrina juridică penală își găsește aplicarea, în primul rând, în elaborarea de proiecte de modificare și/sau completare a Codului penal; în al doilea rând, la efectuarea expertizei juridice a unor asemenea proiecte; în al treilea rând, în influențarea asupra conștiinței juridice a legiuitorului. În procesul de aplicare a legii penale, doctrina juridică penală este utilizată atât ca sursă pentru identificarea lacunelor în dreptul penal și a coliziunilor dintre normele de drept penal, cât și la interpretarea acestor norme. În astfel de cazuri, cei abilitați cu aplicarea legii

[17] Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 193g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 145 alin. (2) lit. a) din Codul penal: nr. 30 din 19.03.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 115-117, 62.

[18] GUCEAC, Ion Jr. Modelarea procesului de analiză a doctrinei în materia protecției drepturilor pacienților în diferite sisteme de asigurări obligatorii și/sau facultative. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 3, pp. 167-172. ISSN 1814-3199.

penale nu creează noi norme de drept penal, ci doar reproduc conținutul normei date, având ca premisă doctrina general acceptată a dreptului penal.

Luând în considerare semnificația doctrinei penale, în continuare va fi efectuată analiza cercetărilor științifice privind vânatul ilegal, efectuate în Republica Moldova. Această analiză va urma ordinea cronologică.

Din 2000 datează articolul științific elaborat de *S. Brînza*.[19]

În cadrul acestei lucrări se examinează infracțiunea prevăzută la art. 170 „Vânatul ilegal" din Codul penal al Republicii Moldova din 1961 (în continuare – CP RM din 1961). Este definită noțiunea de vânătoare, după care sunt analizate modalitățile normative ale vânatului ilegal: vânatul fără autorizaţia corespunzătoare; vânatul în perioada interzisă; vânatul în locurile interzise; vânatul cu unelte şi metode nepermise. Întrucât art. 170 CP RM din 1961 este o normă de referință, analiza în cauză se face cu referire la prevederile din Regulamentul gospodăriei cinegetice (în continuare – RGC) (Anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995). De asemenea, autorul examinează noțiunile folosite în alin. 2 art. 170 CP RM din 1961: „pagube mari"[20] și „fiare, animale sălbatice şi păsări, vânatul cărora este complet interzis"[21]. În acest caz se recurge la prevederile anexelor nr. 3, 4 și 6 la Legea nr. 439/1995.

În anul 2003 a fost publicată o lucrare colectivă, avându-i ca autori pe A. Barbăneagră, V. Berliba, M. Bîrgăuetc. În cadrul acestei lucrări, comentariul la art. 233 CP RM îi aparține lui *X. Ulianovschi*.[22]

Mai întâi este dezvăluit scopul art. 233 CP RM, după care sunt examinate elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de acest articol.

X. Ulianovschi menționează că „obiectul infracțiunii îl constituie regnul animal în starea sa naturală".[23] Deși nu concretizează, autorul precitat are în vedere, cel mai probabil, obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Referitor la opinia lui X. Ulianovschi privind conținutul acestui obiect: nimeni nu pune la îndoială că regnul animal în starea sa naturală ar putea să reprezinte o valoare socială particulară care deriva din mediul înconjurător. Însă, nu trebuie să uităm că, la baza concepției științifice privind obiectul juridic al infracțiunii,

---

[19] BRÎNZA, Sergiu. Vânatul ilegal în reglementarea legislației penale a Republicii Moldova. În: *Bilanțul activității științifice a USM pe anii 1998/99. Conferința corpului didactico-științific. Rezumatele comunicărilor. Științe socio-umane*. Chișinău: USM, 2000, pp. 9-10. ISBN 9975-917-56-9.
[20] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 41 din 24.03.1961. În: *Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ*, 1961, nr. 10, 41.
[21] Ibidem.
[22] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chișinău: Arc, 2003. 836 p. ISBN 9975-61-291-1.
[23] Ibidem, p. 488.

este pusă abordarea relațional-valorică. Punând la bază această abordare, în următorul capitol al tezei vom identifica obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Analizând obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, X. Ulianovschi folosește formularea „animale și păsări”[24]. În doctrina penală autohtonă sunt folosite construcții lexicale cu semantism apropiat: „animale”[25]; „mamifere și păsări”[26]. În contextul analizei obiectului material al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, vom analiza astfel de formulări și vom enunța propriul punct de vedere în legătură cu acest semn constitutiv al obiectului infracțiunii care este specificată la art. 233 CP RM.

Cât privește latura obiectivă a infracțiunii examinate, X. Ulianovschi propune propria viziune asupra înțelesului noțiunii „vânat”, utilizate în art. 233 CP RM. În acest sens, doctrinarul menționează că „vânătoarea, ca acțiune, înseamnă căutarea, stârnirea, urmărirea, hăituirea, rănirea, uciderea sau capturarea vânatului sau oricare altă activitate care are ca scop dobândirea acestuia”.[27] Vom lua în vedere această definiție în procesul de investigare a acțiunii prejudiciabile prevăzute de art. 233 CP RM.

În continuare X. Ulianovschi investighează: condițiile în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală; noțiunea de braconaj; urmările prejudiciabile ale infracțiunii de vânat ilegal; elementele constitutive subiective ale acestei infracțiuni.

În 2004 a fost publicat un manual elaborat de *A. Borodac*.[28]

După părerea acestui autor, latura obiectivă a infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM („Vânatul ilegal”), este alcătuită din trei semne constitutive: „1) acțiunile vânatului ilegal; 2) daune în proporții mari; 3) legătura cauzală dintre acțiuni și consecințe arătate în legea penală”.[29] În continuare sunt analizate modalitățile normative ale infracțiunii de vânat ilegal: vânatul fără autorizaţia corespunzătoare; vânatul în perioada interzisă; vânatul în locurile interzise; vânatul cu unelte şi metode nepermise; vânatul cu folosirea situației de serviciu. Spre deosebire de S. Brînza[30], A. Borodac analizează, de asemenea, latura subiectivă și subiectul infracțiunii de vânat ilegal. Cât privește analiza obiectului juridic special și a obiectului material ale infracțiunii, date

---

[24] Ibidem, p. 350.
[25] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1298. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
[26] ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 562. 712 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.
[27] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chișinău: Arc, 2003, p. 488. 836 p. ISBN 9975-61-291-1.
[28] BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8.
[29] Ibidem, p. 296.
[30] A se vedea: BRÎNZA, Sergiu. Vânatul ilegal în reglementarea legislației penale a Republicii Moldova. În: *Bilanțul activității științifice a USM pe anii 1998/99. Conferința corpului didactico-științific. Rezumatele comunicărilor. Științe socio-umane*. Chișinău: USM, 2000, pp. 9-10. ISBN 9975-917-56-9.

A. Borodac se limitează la constatări generale, fără a ține seama de specificul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În 2005 a văzut lumina tiparului o lucrare colectivă, avându-i ca autori pe A. Barbăneagră, V. Berliba, C. Gurschietc.[31] În cadrul acestei lucrări, comentariul la art. 233 CP RM îi aparține lui *X. Ulianovschi*.

În cadrul analizei pe care o întreprinde, acest autor identifică scopul art. 233 CP RM, stabilește conținutul celor patru elemente constitutive ale infracțiunii de vânat ilegal și definește noțiunile cheie necesare interpretării și aplicării art. 233 CP RM.

Fără a preciza categoria obiectului infracțiunii prevăzute la acest articol, X. Ulianovschi susține că acesta „îl constituie regnul animal în starea sa naturală”.[32] Caracterizând obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal, autorul respectiv vorbește despre „animalele sălbatice (animalele și păsările) ce se află în starea lor de libertate naturală, existența cărora nu este determinată de către om”.[33] În aceeași ordine de idei, X. Ulianovschi nu uită să determine criteriile care permit delimitarea, prin prisma caracteristicilor obiectului material, a infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de unele infracțiuni contra patrimoniului.

Examinând acțiunea prejudiciabilă din cadrul laturii obiective a infracțiunii de vânat ilegal, autorul respectiv definește noțiunea de vânat, precum și relevă condițiile în a căror prezență vânatul devine ilegal în accepțiunea art. 233 CP RM. În acest sens, sunt supuse interpretării sintagmele „fără autorizaţia corespunzătoare”[34], „în perioada interzisă”[35], „în locurile interzise”[36], „cu unelte şi metode nepermise”[37] și „braconaj”[38], utilizate în art. 233 CP RM.

Analiza se încheie cu analiza urmărilor prejudiciabile descrise în art. 233 CP RM, a laturii subiective, precum și a condițiilor generale și a celor speciale ce caracterizează subiectul infracțiunii de vânat ilegal.

Din 2005 datează un manual elaborat în coautorat de *S. Brînza, X. Ulianovschi, V. Stati* etc.[39] În cadrul acestei lucrări, analiza infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, este efectuată de X. Ulianovschi.

---

[31] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal comentat şi adnotat*. Chişinău: Cartier, 2005. 656 p. ISBN 9975-29-338-X.
[32] Ibidem, p. 350.
[33] Ibidem, p. 350.
[34] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[35] Ibidem.
[36] Ibidem.
[37] Ibidem.
[38] Ibidem.
[39] BRÎNZA, Serghei et al. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Cartier, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-324-X.

Analiza începe stabilirea conținutului obiectului juridic special al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM („relațiile sociale cu privire la protecția și folosirea rațională a animalelor și păsărilor sălbatice”[40]) și al obiectului material al acestei infracţiuni („animalele și păsările sălbatice ce se află în starea lor de libertate naturală, existenţa cărora nu este determinată de către om”[41]). În planul delimitării vânatului ilegal de infracțiunile adiacente, se precizează: „Nu pot constitui obiecte ale infracţiunii examinate animalele sau păsările sălbatice care se află în crescătorii sau ferme de creștere a unor asemenea animale”[42]; „În astfel de împrejurări, acţiunile făptuitorilor ce vor dobândi astfel de animale sau păsări vor fi calificate ca infracţiuni contra patrimoniului”.[43]

În contextul examinării laturii obiective a infracțiunii de vânat ilegal, se analizează modalitățile normative specificate în art. 233 CP RM, după care se ajunge la concluzia că infracțiunea dată „se consideră consumată din momentul survenirii daunelor în proporții mari.”[44] Doctrinarul continuă: „Dauna se consideră în proporţii mari în funcţie de preţul animalelor dobândite, de numărul animalelor și cantitatea dobândită, de categoria și speciile animalelor dobândite (de exemplu, specii rare) etc.”[45] Această concluzie nu conține referirea la anexele corespunzătoare la Legea nr. 439/1995.

Analiza, efectuată de X. Ulianovschi, se încheie cu examinarea laturii subiective și a subiectului infracțiunii. Se afirmă că „în cazul săvârșirii infracţiunii cu folosirea situaţiei de serviciu, subiectul este special, fiind persoana care are în atribuţiile ei de serviciu exercitarea controlului de stat asupra protecţiei și folosirii resurselor regnului animal”.[46]

Din anul 2009 datează articolul științific al cărui autori sunt *A. Pînzari* și *E. Gugulan*.[47]

După ce determină importanța ocrotirii prin mijloace juridice a regnului animal, cei doi autori dezvăluie conținutul unor concepte care prezintă semnificație în contextul studierii obiectului juridic și a obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM: „regnul animal”; „faună”; „viață sălbatică”; „animale sălbatice”.

În cele ce urmează, A. Pînzari și E. Gugulan se axează pe aspecte care comportă o semnificație mai redusă în plan juridico-penal, și anume stabilesc măsurile de prevenire și

---

[40] Ibidem, p. 407.
[41] Ibidem, p. 407.
[42] Ibidem, p. 408.
[43] Ibidem, p. 408.
[44] Ibidem, p. 409.
[45] Ibidem, p. 409.
[46] Ibidem, p. 409.
[47] PÎNZARI, Alexandru, GUGULAN, Eugenia. Aspecte generale privind protecţia regnului animal în Republica Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2009, nr. IX, pp. 62-67. ISSN 1857-0976.

combatere extrapenală a atingerilor aduse regnului animal: crearea de arii naturale protejate de stat; neadmiterea folosirii neautorizate a resurselor regnului animal; restricționarea drepturilor beneficiarilor și stabilirea obligațiunilor acestora privind folosirea obiectelor naturale în scopul protecției regnului animal, etc.

În 2009 a fost publicată o lucrare colectivă, elaborată de A. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba etc.[48]În cadrul acestei lucrări, comentariul art. 233 CP este efectuat de către *X. Ulianovschi*.

Comentariul realizat coincide, în mare parte, cu cel efectuat de X. Ulianovschi în cadrul lucrării din 2005, pe care am analizat-o *supra*. În contextul examinării obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, autorul dat remarcă întemeiat: „Nu pot constitui obiecte ale infracţiunii examinate animalele sau păsările sălbatice care se află în crescătorii sau ferme de creştere a unor asemenea vietăţi. În astfel de împrejurări, acţiunile făptuitorilor ce vor vâna astfel de animale sau păsări vor fi calificate ca infracţiuni contra patrimoniului”.[49]

O altă idee nu mai puțin importantă, care îi aparține lui X. Ulianovschi, este: „Dispoziţia articolului este alternativă, de aceea latura obiectivă se poate realiza atât în cazul existenţei tuturor prevederilor alternative prevăzute de acest articol, cât şi la realizarea doar a uneia din ele”.[50] Susținem această părere, deoarece „oricare dintre criteriile, ce caracterizează ilegalitatea acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM, este suficient în vederea aplicării acestui articol.”[51]

În opinia lui X. Ulianovschi, „vânatul se consideră ilegal în condiţiile şi împrejurările prevăzute de art. 233 CP RM, când el se efectuează fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise (braconajul), fie cu folosirea situaţiei de serviciu, dacă aceasta a cauzat daune în proporţii mari”.[52] După aceasta, autorul dat menționează că „noţiunea de braconaj este reglementată de art. 35 al Anexei indicate (se are în vedere Anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995 – *n.a.*)”[53]. Probabil, prin aceasta, X. Ulianovschi sugerează că noțiunea de braconaj din art. 233 CP RM are un conținut care nu

[48] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
[49] Ibidem, p. 483.
[50] Ibidem, p. 483.
[51] BOLDESCU, Anastasia. Analiza situației privind răspunderea penală pentru vânatul ilegal în știința dreptului penal al Republicii Moldova. În: *Omul, criminologia, ştiinţa, Ediția a 2-a, Vol. 1, 24 martie 2023, Chişinău*. Chişinău: Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 2023, pp. 631-636. ISBN 978-9975-3418-6-8.
[52] Ibidem, p. 483.
[53] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009, p. 483. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.

coincide decât parțial cu cel al noțiunii de braconaj, care a fost definită în Anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995 până la abrogarea acesteia.

În 2010 a fost elaborat un manual care îi are ca autori pe *L. Gîrla* și *Iu. Tabarcea*.[54]

Ca și X. Ulianovschi, acești autori încep analiza infracțiunii de vânat ilegal cu stabilirea conținutului obiectului juridic special și al obiectului material al acestei infracțiuni. După părerea lui L. Gîrla și Iu. Tabarcea, obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM îl constituie „relațiile sociale în domeniul protecției și utilizării animalelor sălbatice”.[55] Cât privește obiectul material al infracțiunii examinate, cei doi autori sunt de părerea că acesta îl reprezintă „animalele sălbatice (mamifere, păsări) care viețuiesc într-o stare de libertate naturală, în păduri, pe câmpuri și în mlaștini, care se află permanent sau temporar pe teritoriul Republicii Moldova. O condiție obligatorie este faptul că existența unor astfel de păsări și animale să nu se datoreze muncii omului”.[56]

Spre deosebire de A. Borodac, S. Brînza și X. Ulianovschi, L. Gîrla și Iu. Tabarcea consideră că au calitatea de semne secundare ale laturii obiective a vânatului ilegal: lipsa autorizaţiei corespunzătoare; perioada interzisă pentru vânat; locurile interzise pentru vânat; uneltele şi metodele nepermise pentru vânat; folosirea situaţiei de serviciu pentru săvârșirea vânatului ilegal. La fel ca și S. Brînza, L. Gîrla și Iu. Tabarcea efectuează analiza modalităților normative și ale urmărilor prejudiciabile ale vânatului ilegal, făcând referire la anexele corespunzătoare la Legea nr. 439/1995.

Analiza, întreprinsă de L. Gîrla și Iu. Tabarcea, se încheie cu examinarea laturii subiective și a subiectului infracțiunii.

În 2011 a fost publicată o lucrare a lui *S. Brînza* și *V. Stati*.[57] În cadrul acesteia examinarea infracțiunii de vânat ilegal se face de către V. Stati.

Analiza debutează cu determinarea conținutului obiectului juridic special al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM („relaţiile sociale cu privire la biodiversitatea faunei, apărate împotriva vânatului fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise (braconajul), fie cu folosirea situaţiei de serviciu, dacă acesta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale”[58]), precum și al obiectul material al acestei infracțiuni („animalele sălbatice de interes vânătoresc care vieţuiesc în mod

[54] ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.
[55] Ibidem, c. 562.
[56] Ibidem, c. 562.
[57] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3.
[58] Ibidem, p. 1027.

natural pe uscat, în atmosferă sau în sol şi care fac parte din Fondul cinegetic unic de stat al Republicii Moldova”[59]). Obiectul material al vânatului ilegal este disociat de obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.186-188, 190, 191 și 234 CP RM.

V. Stati relevă structura laturii obiective a vânatului ilegal: „1) fapta prejudiciabilă care constă în acţiunea de vânat ilegal; 2) urmările prejudiciabile sub formă de daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă şi urmările prejudiciabile. În funcţie de modalitatea normativă a acţiunii prejudiciabile, acestor trei semne li se pot adăuga alte semne ale laturii obiective, având un caracter secundar”.[60] Cu referire la anexele corespunzătoare la Legea nr. 439/1995, se analizează cele șase modalități normative ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și se stabilește conținutul urmărilor prejudiciabile ale acesteia. Se precizează că „în ipoteza în care vânatul ilegal presupune folosirea situaţiei de serviciu, subiect special al infracţiunii date poate fi numai persoana cu funcţie de răspundere sau persoana care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau o altă organizaţie nestatală”.[61]

De asemenea, în 2011 a fost elaborat articolul științific care îl are ca autor pe *S. Brînza*.[62] Obiectul acestui studiu îl reprezintă, printre altele, infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

După prezentarea argumentelor în susținerea incriminării faptei prevăzute la art. 233 CP RM, S. Brînza analizează obiectul juridic special, obiectul material, latura obiectivă, latura subiectivă și subiectul infracțiunii de vânat ilegal.

În viziunea acestui autor, „obiectul material al infracţiunii în cauză îl reprezintă animalele sălbatice de interes vânătoresc care vieţuiesc în mod natural pe uscat, în atmosferă sau în sol şi care fac parte din Fondul cinegetic unic de stat al Republicii Moldova”.[63] Observăm că, în esență, acest punct de vedere nu diferă de cel enunțat de X. Ulianovschi, prezentat mai sus.

S. Brînza determină criteriile care permit disocierea, prin prisma obiectului material, a infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de unele infracțiuni contra patrimoniului și de infracțiunea prevăzută la art. 234 CP RM.

După ce stabilește structura laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, autorul respectiv prezintă exemple de acțiuni care constituie vânat ilegal și exemple de acțiuni care nu constituie vânat ilegal. În continuare, cu referire la unele acte normative de sorginte

---

[59] Ibidem, p. 1027.
[60] Ibidem, p. 1028.
[61] Ibidem, p. 1033.
[62] BRÎNZA, Serghei. Răspunderea pentru infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei (art. 233 şi 234 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, nr. 3, pp. 203-211. ISSN 1814-3199.
[63] Ibidem.

extrapenală, se analizează modalitățile normative ale infracțiunii de vânat ilegal: vânatul fără autorizaţia corespunzătoare; vânatul în perioada interzisă; vânatul în locurile interzise; vânatul cu unelte nepermise; vânatul prin metode nepermise; vânatul cu folosirea situaţiei de serviciu. S. Brînza identifică momentul de consumare a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și normele contravenționale care sunt complementare acestui articol.

Analiza infracțiunii de vânat ilegal se încheie cu examinarea elementelor constitutive subiective – latura subiectivă și subiectul.

În anul 2013 a fost publicată o lucrare elaborată în coautorat de către M. Poalelungi, I. Dolea, T. Vîzdoagă etc.[64] În cadrul acestei lucrări, investigarea infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, a fost efectuată de *Iu. Diaconu* și *V. Stati*.

Examinarea infracțiunii în cauză debutează cu stabilirea conținutului obiectului juridic special: „Obiectul juridic special al infracţiunii de vânat ilegal îl formează relaţiile sociale cu privire la biodiversitatea faunei, apărate împotriva vânatului fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise (braconajul), fie cu folosirea situaţiei de serviciu, dacă acesta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale”.[65] În esență, această opinie are la bază derivația obiectului juridic special din obiectul juridic generic, precum și dispoziția art. 233 CP RM, în vigoare la momentul publicării lucrării analizate.

Examinarea infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, continuă cu determinarea obiectului material al acestei infracțiuni, cu identificarea semnelor constitutive ale laturii obiective și cu definirea noțiunilor celor mai importante necesare interpretării și aplicării art. 233 CP RM. Luând în considerare prevederile Legii nr. 439/1995, Iu. Diaconu și V. Stati interpretează noțiunile „vânat (vânătoare)”, „vânatul fără autorizaţia corespunzătoare”[66], „vânatul în locurile interzise”, „folosirea situației de serviciu”[67] etc. Încheind examinarea laturii obiective a infracțiunii de vânat ilegal, cei doi doctrinari arată că aceasta „se consideră consumată din momentul producerii daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale. Conţinutul acestor urmări prejudiciabile se stabileşte în corespundere cu Anexele nr. 3, 4 şi 6 la Legea regnului animal”.[68] Cei doi autori adaugă: „În cazul în care fapta nu implică producerea unor asemenea

---

[64] POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
[65] Ibidem, p. 921.
[66] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[67] Ibidem.
[68] POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 925. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.

urmări, răspunderea se poate aplica în baza următoarelor norme din Codul contravențional: alin. (1) sau (2) art. 128, art. 139, alin. (1) art. 140 ori altele”.[69]

Stabilirea caracteristicilor laturii subiective și ale subiectului încheie analiza infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În 2015 a văzut lumina tiparului o lucrare elaborată de *S. Brînza* și *V. Stati*.[70] În această lucrare se analizează, printre altele, infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

În multe privințe, examinarea acestei infracțiuni este întemeiată pe reperele ce caracterizează analiza infracțiunii de vânat ilegal, efectuată în lucrările elaborate de S. Brînza și V. Stati, pe care le-am investigat anterior.

Este definită noțiunea de infracțiuni ecologice: „Infracţiunile ecologice reprezintă grupul de infracţiuni prevăzute în Capitolul IX al Părţii Speciale a Codului penal al Republicii Moldova”[71]; „Acestea sunt fapte socialmente periculoase, săvârşite cu intenţie sau din imprudenţă, care vatămă sau pun în pericol – în mod exclusiv sau în principal – relaţiile sociale cu privire la integritatea mediului”.[72] Este stabilit obiectul juridic generic al acestor infracțiuni. De asemenea, în contextul identificării tipurilor de infracțiuni ecologice, se menționează că infracțiunea de vânat ilegal face parte din subgrupul de infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei.

Se accentuează că „în sensul art. 233 CP RM, nu reprezintă vânat fără autorizaţie vânatul: a) fără carnetul de vânător; b) fără autorizaţia de portarmă şi de folosire a armei de vânătoare; c) cu carnetul de vânător nevalabil; [etc.]”.[73] Sunt specificate toate ipotezele care se referă la modalitatea normativă de vânat în perioada interzisă. Cu titlu de noutate se menționează că „potrivit alin. (2) art. 26 al Legii cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, vânătoarea la frontiera de stat, pe culoarul de frontieră şi în fâşia de protecţie a frontierei de stat este interzisă. Tragerea cu arma şi urmărirea animalelor peste frontiera de stat sunt interzise”.[74] De asemenea, sunt caracterizate uneltele și metodele nepermise pentru vânat.

Se stabilește momentul consumativ al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, se determină normele contravenționale ce sunt complementare în raport cu acest articol, se identifică latura subiectivă și subiectul infracțiunii de vânat ilegal.

---

[69] Ibidem, p. 925.
[70] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
[71] Ibidem, p. 1199.
[72] Ibidem, p. 1200.
[73] Ibidem, p. 1299.
[74] Ibidem, p. 1302.

În 2015 a fost publicat un articol științific al cărui autor este *X. Ulianovschi*.[75] Obiectul cercetării, întreprinse de acest autor, îl reprezintă noțiunea, gradul prejudiciabil, elementele constitutive și tipologia infracțiunilor ecologice.

Autorul dat enumeră actele de drept internațional care reglementează raporturile juridice de mediu, unele dintre care au fost ratificate de Republica Moldova. Sunt trecute în revistă reglementările naționale, unele dintre care constituie norme de referință pentru art. 233 CP RM. X. Ulianovschi pune în lumină conotațiile semantice ale termenului „mediu", contribuind prin aceasta la determinarea conținutului obiectului juridic generic al infracțiunilor prevăzute în Capitolul X al părții speciale a Codului penal. În continuare, autorul respectiv definește noțiunile „infracțiune ecologică" și „infracțiune de mediu". Totuși, X. Ulianovschi nu explică relația dintre aceste două noțiuni în contextul faptelor incriminate în Capitolul X al părții speciale a Codului penal.

Acest doctrinar ajunge la concluzia că „obiectul juridic generic al infracţiunilor ecologice îl constituie relaţiile sociale protejate de legea penală cu privire la folosirea raţională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni şi alte fiinţe vii, asigurarea disciplinei ecologice şi a securităţii populaţiei".[76] Referitor la infracțiunea de vânat ilegal, X. Ulianovschi arată că obiectul juridic special al acesteia îl formează „relaţiile sociale cu privire la protecţia şi folosirea raţională a animalelor şi păsărilor sălbatice".[77] În opinia aceluiași autor, „comportamentul ilegal în cazul infracţiunilor ecologice se exprimă prin încălcarea normelor legislaţiei [...] cu privire la folosirea raţională a resurselor naturale şi protecţia mediului înconjurător natural. Faptele infracţionale, în cazul dat, se pot realiza [...] prin acţiuni active, cum ar fi, de exemplu, vânatul ilegal [...]".[78] X. Ulianovschi relevă semnificația noțiunilor „daună ecologică"[79] și „victima prejudiciului ecologic"[80]. Pe această cale este facilitată examinarea anumitor caracteristici ale infracțiuni prevăzute la art. 233 CP RM.

Același autor este de părerea că, sub aspectul obiectului juridic special, infracțiunea de vânat ilegal face parte din rândul infracţiunilor ecologice cu caracter special. Cât privește tipologia infracțiunilor ecologice, X. Ulianovschi se raliază punctului de vedere exprimat de S. Brînza și V. Stati în lucrarea din 2015, pe care am analizat-o mai sus.

---

[75] ULIANOVSCHI, Xenofon. Noţiunea şi caracterizarea generală a infracţiunilor ecologice. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 10, pp. 2-9. ISSN 1811-0770.
[76] Ibidem.
[77] Ibidem.
[78] Ibidem.
[79] Ibidem.
[80] Ibidem.

Continuăm analiza materialelor științifice privind răspunderea penală pentru vânatul ilegal, publicate în Republica Moldova, cu articolul științific elaborat în 2017 de *S. Brînza* și *V. Manea*.[81]

Această investigație se axează pe analiza art. 233 CP RM și a unui proiect de lege de modificare și completare a acestui articol.[82]S. Brînza și V. Manea examinează neajunsurile atât ale art. 233 CP RM, cât și ale proiectului de lege respectiv. Este propus ca în denumirea și în dispoziția art. 234 CP RM cuvântul „vânatul" să fie substituit prin cuvântul „vânătoarea". De asemenea, autorii recomandă ca art. 233 CP RM să fie completat cu alineatul (2) cu următorul conținut: „Aceeași faptă săvârșită cu folosirea situației de serviciu, se pedepsește cu amendă în mărime de la 700 la 1000 unități convenționale cu privarea dreptului de portarmă pentru o perioadă de 3 ani sau cu privarea dreptului de a ocupa anumite funcții pe o perioadă de până la 3 ani, sau cu închisoare de la 5 la 7 ani".[83] Totodată, se recomandă excluderea cuvintelor „cu folosirea situației de serviciu"[84] din alin. (1) art. 233 CP RM, fiind prezentate argumentele corespunzătoare.

Din anul 2018 datează un articol științific care constituie opera comună a lui *Iu. Larii* și *E. Stoleru*.[85]

Având în vizor pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice, cei doi doctrinari consideră că „infracţiunea ecologică este acea faptă periculoasă ce constă în poluarea mediului (natural sau artificial), perturbarea activităţii de prevenire, reducere sau înlăturare a poluării, de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor, a animalelor și a plantelor, sau să producă mari pagube economiei naţionale".[86] În continuare, Iu. Larii și E. Stoleru se concentrează mai mult pe

---

[81] BRÎNZA, Serghei, MANEA, Vladislav. O nouă viziune asupra incriminării faptei de vânat ilegal săvârșite cu folosirea situației de serviciu. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 3, pp. 57-63. ISSN 1814-3199.

[82]*Proiectul de Lege privind modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 30.11.2021] Disponibil: http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2854

[83] BRÎNZA, Serghei, MANEA, Vladislav. O nouă viziune asupra incriminării faptei de vânat ilegal săvârșite cu folosirea situației de serviciu. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 3, pp. 57-63. ISSN 1814-3199.

[84] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[85] LARII, Iurie, STOLERU, Elena. Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 9, pp. 104-109. ISSN 1857-0976; LARII, Iurie, STOLERU, Elena. Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice. În: *Criminalitatea transfrontalieră şi transnaţională: tendinţe şi forme actuale de manifestare, probleme de prevenire şi combatere, 26 iunie 2018, Chişinău*. Chișinău, Republica Moldova: 2018, pp. 42-48. ISBN 978-9975-121-48-4.

[86] LARII, Iurie, STOLERU, Elena. Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 9, pp. 104-109. ISSN 1857-0976; LARII, Iurie, STOLERU, Elena. Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice. În: *Criminalitatea transfrontalieră şi transnaţională: tendinţe şi forme actuale de manifestare, probleme de prevenire şi combatere, 26 iunie 2018, Chişinău*. Chișinău, Republica Moldova: 2018, pp. 42-48. ISBN 978-9975-121-48-4.

noțiunea de poluare și pe implicațiile juridico-penale ale acesteia, lăsând cumva în umbră manifestarea infracțională prevăzută de art. 233 CP RM.

În anumite privințe, analiza, întreprinsă de cei doi autori, se intersectează cu investigația efectuată în 2015 de către X. Ulianovschi. De asemenea, se poate afirma că Iu. Larii și E. Stoleru și-au focalizat atenția cu preponderență pe aspectele criminologice ale infracțiunilor ecologice, și mai puțin pe aspectele de drept penal ale acestora.

În 2018 a fost publicat un articol științific al cărui autor este *E. Gugulan*.[87] Acest studiu este consacrat controlului de stat în domeniul vânătorii în Republica Moldova. În această privință, analiza, efectuată de E. Gugulan, comportă o relevanță indirectă și colaterală în planul răspunderii penale pentru vânatul ilegal.

Autoarea constată că „dreptul cetățeanului la un mediu sănătos și inofensiv este primordial. Actele normative naționale și internaționale sunt menite să reglementeze în mare măsură acest drept fundamental”.[88] În cele ce urmează, analiza se axează pe aspectele de drept comparat ale controlului de stat în domeniul vânătorii. Ca modele de inspirație sunt prezentate reglementările în materie, aplicate în Marea Britanie și în România. În concluziile sale, E. Gugulan menționează că „controlul de stat asupra vânătorii este una dintre principalele garanții ale dreptului constituțional la un mediu sănătos și inofensiv”.[89] Autoarea continuă: „Acest lucru poate fi realizat numai prin aplicarea pârghiei administrative și a instrumentelor de influențare și, dacă este necesar, prin aplicarea forței coercitive a statului, astfel fiind trași de răspundere cei care încalcă regulile de vânătoare”.[90] În final, E. Gugulan remarcă: „Analizând practica legislativă aplicată în alte state, [...] legislația moldovenească care vizează fondurile de vânătoare și de protecție a faunei sălbatice se află la un nivel care necesită îmbunătățire continuă”.[91]

De asemenea, din anul 2018 datează un alt articol științific care a fost elaborat de *E. Gugulan*.[92] Obiectul cercetării date îl formează administrarea şi gestionarea fondului cinegetic în Republica Moldova.

În cadrul studiului sunt definite câteva concepte care, în mod evident, contează în planul analizei obiectului juridic și a obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Se

---

[87] GUGULAN, Eugenia. State control in the field of use hunting in the Republic of Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2018, nr. XVIII, pp. 83-87. ISSN 1857-0976.
[88] Ibidem.
[89] Ibidem.
[90] Ibidem.
[91] Ibidem.
[92] GUGULAN, Eugenia. Probleme actuale privind administrarea şi gestionarea fondului cinegetic în Republica Moldova. În: *Consolidarea administraţiei publice locale şi perspectivele Europene ale Republicii Moldova: conferinţă ştiinţifico-practică internaţională, 23 noiembrie 2018, Chişinău*. Chişinău: Garomont Studio, 2018, pp. 264-271. ISBN 978-9975-134-20-0.

au în vedere conceptele „faună”, „faună terestră”, „faună acvatică”, „regnul animal”. Totuși, aceste definiții sunt formulate de către alți autori, iar E. Gugulan nu face decât să le accepte, fără a-și exprima propria opinie.

E. Gugulan examinează problema dreptului de proprietate asupra obiectelor regnului animal, făcând o comparație între reglementările autohtone și cele aplicate în România. Prin această analiză, dar și prin stabilirea conținutului noțiunilor „fond cinegetic” și „fond de vânătoare”, se contribuie la relevarea caracteristicilor obiectului material al infracțiunii de vânat ilegal, precum și la delimitarea acestei infracțiuni de anumite infracțiuni contra patrimoniului.

Altă lucrare la tema tezei de față datează din anul 2019. Ne referim la articolul științific scris de către *E. Gugulan* și *T. Kurîlo*.[93] Această investigație este consacrată particularităţilor evaluării prejudiciului cauzat prin practicarea vânatului ilicit.

Totuși, conținutul acestui articol nu corespunde decât parțial cu denumirea lui. De fapt, conținutul cercetării, realizate de E. Gugulan și T. Kurîlo, este mai larg decât cel anunțat în titlu. Nu este clar dacă acești doi autori se referă la urmările prejudiciabile cauzate în rezultatul săvârșirii acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM. Or, E. Gugulan și T. Kurîlo menționează: „Natura costurilor (cheltuielilor) concrete, care vor constitui valoarea prejudiciului ecologic, formează un spectru destul de variat. Din cadrul acestuia fac parte atât costurile directe (valoarea bunurilor deteriorate, cheltuielile pentru tratament medical, costul lucrărilor de restabilire etc.), cât şi indirecte [...]”[94]; „În acest context, în ceea ce priveşte costurile directe, nu întâlnim probleme privind recunoaşterea lor drept componente ale prejudiciului ecologic, atunci în ceea ce priveşte recunoaşterea costurilor indirecte drept componente ale prejudiciului ecologic, considerăm că această problemă necesită o examinare şi o argumentare aparte”.[95] Astfel de constatări au o relevanță redusă în planul calificării unei fapte în conformitate cu art. 233 CP RM. Ele sunt reliefante în conjunctura dreptului civil și a dreptului ecologic, însă au o valoare științifică insignifiantă din perspectiva dreptului penal.

Continuăm analiza cu articolul științific elaborat în 2019 de *Gr. Ardelean* și *I. Teruș*.[96]

Autorii propun propriile definiții pentru noțiuni importante în vederea interpretării art. 233 CP RM: „Vânătoare – activitate autorizată în condiţiile legii care constă în căutarea, urmărirea,

---

[93] GUGULAN, Eugenia, KURÎLO, Tatiana. Particularităţile evaluării prejudiciului cauzat prin practicarea vânatului ilicit. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 10, pp. 109-122. ISSN 1857-0976.
[94] Ibidem.
[95] Ibidem.
[96] ARDELEAN, Grigore, ŢERUŞ, Ivan. Conceptul definirii unor noţiuni ale domeniul activităţii vânătorești pasibilă de răspundere penală (art. 233 Cp al RM). În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 9, pp. 15-22. ISSN 1857-0976.

capturarea ori nimicirea animalelor din fondul cinegetic aflate în stare de libertate”[97]; „Fond cinegetic – totalitatea speciilor de animale sălbatice ce vieţuiesc în terenurile de vânătoare, constituie obiectul activităţilor de interes vânătoresc şi aparţin domeniului public”[98]; „Braconaj – vânătoarea fără autorizaţie sau cu depășirea normelor de recoltare a vânatului cu folosirea armelor, uneltelor şi metodelor interzise”[99], etc. Neajunsul constă în aceea că definirea acestor noțiuni este abstrasă de analiza elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, deci nu are un caracter aplicativ.

În 2021, *F. Brașoveanu* a publicat un articol științific care se referă la tema tezei de față.[100]

În finalul lucrării sale, autoarea conchide: „Infracțiunile cu un profil ecologic mai bine precizat vizează cu precădere ocrotirea penală a speciilor și spațiilor naturale legal protejate, în temeiul reglementărilor speciale, de exemplu infracțiunea de vânare a speciilor de vânat strict protejate sau de vânătoare în parcuri naționale, în rezervații științifice, în zone de protecție strictă.”[101] Nu este clar cum F. Brașoveanu a ajuns la această concluzie, întrucât în cadrul articolului lipsește analiza infracțiunilor cinegetice, prevăzute de Legea României nr. 407 din 09.11.2006 a vânătorii și a protecției fondului cinegetic[102] (în continuare – Legea României nr. 407/2006). Drept urmare, pentru prezenta teză, considerăm redusă valoarea științifică a lucrării elaborate de către F. Brașoveanu.

În 2022, *Gr. Ardelean* a publicat un articol științific care are o semnificație tangențială pentru teza de față.[103]

Studiul respectiv are ca obiect „problematica accesului pe terenurile proprietate privată în timpul exercitării dreptului la vânătoare.”[104] În special, sunt examinate unele efecte ale aplicării Legii nr. 298 din 30.11.2018 a vânătorii și fondului cinegetic (în continuare – Legii nr. 298/2018), printre care se evidențiază „admiterea accesului vânătorilor pe proprietatea privată fără acordul acestora.”[105] Doctrinarul propune anumite amendamente în vederea perfecționării Legii nr. 298/2018, având ca scop găsirea unui echilibru între respectarea drepturilor acelor proprietari de

---

[97] Ibidem.
[98] Ibidem.
[99] Ibidem.
[100] BRAȘOVEANU, Florica. Unele considerații privind protecția mediului prin mijloace de drept penal. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 329-337. ISBN 978-9975-158-12-1.
[101] Ibidem.
[102] Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.
[103] ARDELEAN, Grigore. The problem of access to privately owned lands during the exercise of the right to hunting. În: *Supremația Dreptului*, 2022, nr. 2, pp. 141-149. ISSN 2345-1971.
[104] Ibidem.
[105] Ibidem.

terenuri pe care legea permite accesul vânătorilor și, respectiv, respectarea drepturilor vânătorilor care acced pe terenurile aflate în proprietate privată.

Considerăm interesantă sub aspect juridico-penal cercetarea efectuată de către Gr. Ardelean. Această cercetare sugerează posibilitatea concursului dintre infracțiunea, prevăzută de art. 233 CP RM, și infracțiunea specificată la art. 193 CP RM sau fapta prevăzută la alin. (2) art. 116 CC RM. Bineînțeles, un astfel de concurs devine posibil doar atunci când subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, ocupă ilegal, pentru o anumită perioadă sau nelimitat, un teren străin în scopul desfășurării vânătorii în condiții ilegale. Simpla traversare a terenului străin, ca și staționarea de scurtă durată, fără intenția de a ocupa terenul străin, nu reprezintă un temei pentru a reține la calificare art. 193 CP RM sau alin. (2) art. 116 CC RM.

Din anul 2023 datează un articol științific care a fost elaborat de către *E. Gugulan* și *M. Pascal*.[106]

Ca și studiul lui Gr. Ardelean, analizat mai sus, acesta are o semnificație colaterală pentru teza de față. Întrucât are ca obiect „aprecierile conceptuale privind dauna de mediu în raporturile de reparare a prejudiciilor cauzate mediului”[107], articolul științific al lui E. Gugulan și M. Pascal poate avea un anumit impact asupra examinării urmărilor prejudiciabile ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Cele două autoare supun investigării noțiunea „daună de mediu”, precum și variațiile acesteia, cu care se operează în legislație și în literatura de specialitate. În încercarea de a stabili victima daunei de mediu, E. Gugulan și M. Pascal dau de înțeles că nu doar omul, ci și mediul înconjurător ar putea avea un astfel de rol juridic. În ceea ce ne privește, considerăm că victima unei fapte antisociale, în general, și a unei infracțiuni, în particular, nu trebuie să fie confundată cu valoarea socială căreia i se aduce atingere prin acea faptă. Victima este titularul valorii sociale afectate în rezultatul săvârșirii unei fapte antisociale. În același timp, victima este participantul la relațiile sociale care apar, se dezvoltă și se desfășoară datorită valorii sociale care este vătămată în rezultatul comiterii unei fapte antisociale.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, atingerea adusă obiectului juridic special se exercită prin intermediul obiectului material al infracțiunii, nu prin intermediul victimei. Animalul sălbatic, care reprezintă obiectul material al infracțiunii respective, nu poate îndeplini rolul de victimă a infracțiunii. În caz contrar am pune semnul egalității între persoană și animal. La relațiile sociale pot participa doar persoanele. Așa cum menționează V. Stati, „nu este de

---

[106] GUGULAN, Eugenia, PASCAL, Mihaela. Aprecieri conceptuale privind dauna de mediu în raporturile de reparare a prejudiciilor cauzate mediului. În: *Statul, securitatea şi drepturile omului în era digitală, 8-9 decembrie 2023, Vol. 2. Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2023, pp. 196-201. ISBN 978-9975-62-531-9.
[107] Ibidem.

conceput ca raporturile juridice să se desfășoare între persoane și animale. Un animal poate fi privit exclusiv ca un obiect al unui raport juridic, cu privire la care persoanele își exercită drepturile și își execută obligațiile. Un animal nu poate avea drepturi în raport cu persoanele. Afirmarea contrariului ar trebui să implice reevaluarea cardinală a întregului sistem de drept al Republicii Moldova."[108] Într-adevăr, dacă în perspectivă se va ajunge la concluzia că societatea trebuie să fie formată nu doar din persoane, ci și din animale, se va putea afirma că animalele, ca membri ai societății, posedă drepturi și obligații. Deocamdată acest scenariu pare utopic și puțin probabil. Animalele, inclusiv animalele sălbatice, nu sunt bunuri oarecare. Însă ele nu sunt nici membri ai societății. Având în vedere această dilemă, în viitor ar putea apărea necesitatea identificării unui statut juridic individualizat pentru ființele necuvântătoare.

Încheiem analiza materialelor științifice la tema tezei cu notele de curs elaborate în 2023 de către *X. Ulianovschi*.[109]

În cadrul acestei lucrări (care se numără printre puținele lucrări din țara noastră, dedicate analizei de drept penal a infracțiunilor ecologice) sunt analizate toate infracțiunile care sunt prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Desigur, nu este privată de atenție nici infracțiunea prevăzută de art. 233 CP RM.

X. Ulianovschi deosebește două subgrupuri de infracțiuni ecologice: 1) infracțiuni ecologice cu caracter general; 2) infracțiuni ecologice cu caracter special. Este nelipsit de interes că doctrinarul stabilește obiectul juridic generic pentru fiecare dintre aceste subgrupuri la pag. 116 și, respectiv, la pag. 123 a lucrării sale. Totuși, la o analiză atentă, se poate constata că descrierea este identică în ambele cazuri. Ceea ce demonstrează încă o dată axioma, conform căreia un grup de infracțiuni, care corespunde unui capitol din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, poate avea un singur obiect juridic generic, nu două sau mai multe. Un subgrup de infracțiuni, defalcat în rezultatul clasificării infracțiunilor prevăzute de un capitol din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, nu poate avea un obiect juridic generic specific doar pentru acest subgrup. Într-un asemenea caz, se poate discuta, eventual, despre un obiect juridic de subgrup. O asemenea categorie a obiectului juridic al infracțiunii poate avea o semnificație teoretică, științifică, însă nu are la bază structurarea pe capitole a legii penale, care reprezintă prerogativa exclusivă a legiuitorului.

---

[108] STATI, Vitalie. Critica inițiativei de redimensionare a concepției legislative de contracarare a cruzimii față de animale în Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 9, ч. 3, с. 58-65. ISSN 2524-0986.

[109] ULIANOVSCHI, Xenofon. *Infracțiuni ecologice: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2023. 275 p. ISBN 978-9975-62-5081.

Infracțiunea, specificată la art. 233 CP RM, este raportată de către X. Ulianovschi la subgrupul de infracțiuni ecologice cu caracter special. În cadrul acestui subgrup, este distins tipul de „infracțiuni prin care se aduce atingere biodiversității faunei”.[110] La acest tip este raportată nu doar infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, ci și infracțiunea specificată la art. 234 CP RM.

Descriind obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal, X. Ulianovschi consideră că acesta este format din „grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei.”[111] Este de reținut că același conținut al obiectului juridic special este relevat în cazul infracțiunii prevăzute la art. 234 CP RM. Ceea ce denotă că, în viziunea lui X. Ulianovschi, două infracțiuni ecologice diferite pot avea nu doar un obiect juridic generic comun, dar și un obiect juridic special comun. În contextul analizei obiectului juridic special și a obiectului material ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, vom argumenta că acestea trebuie diferențiate de obiectul juridic special și obiectul material ale infracțiunii prevăzute de art. 234 CP RM.

Atunci când examinează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, X. Ulianovschi vorbește despre „corpul animalelor sălbatice [...]”.[112] Doctrinarul dă dovadă de originalitate, deoarece pune accentul pe corporalitatea, materialitatea, tangibilitatea entității care reprezintă obiectul material al infracțiunii. Din acest punct de vedere, corpul animalelor sălbatice constituie expresia corporală a animalelor sălbatice, fără a se confunda cu acestea. Dacă ar fi să facem o paralelă, atunci ar trebui să afirmăm că persoana nu se confundă cu corpul persoanei. În ceea ce ne privește, în contextul examinării obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nu am insistat să subliniem corporalitatea animalelor sălbatice care formează obiectul respectiv. Aceasta datorită faptului că, așa cum am consemnat mai sus, animalele sălbatice nu pot avea calitatea de victime ale infracțiunii de vânat ilegal. În cazul infracțiunilor contra persoanei este important să delimităm persoana de corpul persoanei. Or, persoana reprezintă valoarea socială în conjunctura obiectului juridic suprageneric al infracțiunilor contra persoanei. Corpul persoanei are calitatea de obiect material al acestor infracțiuni. Așadar, persoana și corpul persoanei îndeplinesc roluri juridice distincte în contextul infracțiunilor contra persoanei. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, animalele sălbatice îndeplinesc un singur rol – cel de obiect material al infracțiunii. Anume de aceasta am decis să nu evidențiem corporalitatea acestora atunci când am stabilit obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal.

În cazul analizei laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM X. Ulianovschi face trimitere la Anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995.

---

[110] Ibidem, p. 124.
[111] Ibidem, p. 249.
[112] Ibidem, p. 249.

În ceea ce privește latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, apreciem că Legea nr. 439/1995 și-a pierdut semnificația de altădată. În conformitate cu alin. (3) art. 34 al Legii nr. 298/2018, această anexă se consideră abrogată din data de 01.03.2021. Actualmente, principalele norme de referință în planul stabilirii conținutului laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, sunt cele din Legea nr. 298/2018 și din Anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 254 din 13.10.2021 pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național (în continuare – HG nr. 254/2021).

În contextul analizei laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este reprodusă definiția noțiunii de braconaj din Anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995. Într-adevăr, cuvântul „braconaj" figurează în dispoziția art. 233 CP RM. Considerăm că acest cuvânt nu poate avea conținutul noțiunii de braconaj din Anexa nr. 1 (care, așa cum am menționat, a fost abrogată) la Legea nr. 439/1995. Modalitățile vânatului ilegal, specificate în dispoziția art. 233 CP RM, coincid doar în parte cu modalitățile braconajului, care sunt nominalizate în Anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995. În afară de aceasta, în contextul analizei laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, vom demonstra că legiuitorul folosește impropriu termenul „braconaj" în dispoziția acestui articol. Acest termen trebuie folosit în art. 233 CP RM, însă altfel decât se procedează actualmente.

Analiza infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, efectuată de către X. Ulianovschi, se încheie cu examinarea laturii subiective și a subiectului acestei infracțiuni. Doctrinarul consideră că nu orice persoană cu funcție de răspundere, nu orice persoană publică și nu orice persoană cu funcție de demnitate publică pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. După părerea lui X. Ulianovschi o asemenea calitate o au „persoanele care au în atribuțiile lor efectuarea controlului de stat asupra protecției și folosirii resurselor regenerabile, colaboratorii Departamentului Protecția Mediului și ai autorităților locale"[113], care, în plus, au una dintre calitățile cerute de alin. (2) art. 233 CP RM.

Poziția noastră este următoarea: în alin. (2) art. 233 CP RM nu se utilizează sintagme de genul „persoanele responsabile de respectarea lor [...]"[114](art. 223 CP RM); „persoane responsabile de protecţia şi paza vegetaţiei forestiere"[115] (lit. a) art. 231 CP RM). Legiuitorul nu a considerat de cuviință să restrângă cercul de persoane cu funcție de răspundere, de persoane publice și de persoane cu funcție de demnitate publică, care pot săvârși infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM. În opinia noastră, nici persoanele, care interpretează și/sau aplică

[113] Ibidem, p. 251.
[114] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[115] Ibidem.

această normă, nu au temei pentru a recurge la o asemenea limitare a incidenței textului normativ din alin. (2) art. 233 CP RM.

În contextul analizei subiectului special al infracțiunii de vânat ilegal vom argumenta de ce considerăm că orice persoană cu funcție de răspundere, orice persoană publică și orice persoană cu funcție de demnitate publică pot fi subiecți în ipoteza consemnată la alin. (2) art. 233 CP RM. Important este ca acestea să săvârșească infracțiunea de vânat ilegal pe calea abuzului de putere sau a abuzului de serviciu, ori a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu. În același timp, vom acorda atenție anumitor categorii de persoane cu funcție de răspundere, de persoane publice sau de persoane cu funcție de demnitate publică, care au atribuții legate de domeniul cinegetic, și care pot comite infracțiunea specificată la alin. (2) art. 233 CP RM.

1.2. Analiza materialelor științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal, publicate peste hotare

În cadrul prezentului subcapitol vom analiza materialele științifice privind răspunderea penală pentru vânatul ilegal, publicate peste hotare. În acest mod, urmărim să aflăm răspunsurile la anumite întrebări privind conținutul juridic al infracțiunii de vânat ilegal (art. 233 CP RM), pe care nu le putem găsi în doctrina penală autohtonă.

Respectând succesiunea cronologică, în debutul acestei investigații vom examina articolul științific publicat în 2003 de către cercetătorul din SUA, *Stephen L. Eliason*.[116]

Această investigație are ca obiect motivația celor care comit vânătoarea ilegală și pescuitul ilegal. În special, se analizează motive ca: negarea responsabilității; revendicarea unui drept; negarea necesității legii; recreere și emoție, etc. Studiul, întreprins de Stephen L. Eliason prezintă un interes mai mult criminologic. Cu toate acestea, anumite idei din acest studiu pot fi utile în vederea stabilirii motivelor care stau la baza infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Continuăm analiza noastră cu autoreferatul tezei de doctor susținute în anul 2005 de autorul ucrainean *S.A. Golub*.[117]

Acest autor definește noțiunile „vânătoare” și „vânatul ilegal”. Referitor la obiectul juridic generic al infracțiunii de vânat ilegal (art. 248 din Codul penal al Ucrainei[118] (în continuare – CPU)), S.A. Golub consideră că acesta îl constituie „relațiile sociale cu privire la condițiile care asigură existența unui sistem multifuncțional echilibrat unic (adică mediul ambiant), precum și

---

[116] ELIASON, Stephen L. Illegal Hunting and Angling:The Neutralization of Wildlife Law Violations. În: *Society and Animals*, 2003, Vol. 11, Is. 3, pp. 225-243. ISSN 1568-5306.

[117] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005. 14 с.

[118] *Кримінальний кодекс України*. [citat 06.12.2021] Disponibil: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

protecția, ameliorarea, utilizarea rațională și reproducerea unui astfel de sistem pentru generațiile prezente și cele viitoare”.[119] În continuare, același autor stabilește conținutul obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 248 CPU și identifică elementele structurale ale relațiilor sociale care formează acest obiect. De asemenea, S.A. Golub relevă obiectul material al infracțiunii în cauză, scoate în relief structura și conținutul laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 248 CPU, învederează forma și tipul vinovăției manifestate la săvârșirea acestei infracțiuni. Prezintă interes delimitarea infracțiunii, prevăzute la art. 248 CPU, de sustragere și de alte infracțiuni contra patrimoniului. Investigația, efectuată de S.A. Golub, se încheie cu recomandarea de perfecționare a art. 248 CPU.

Autorul român *V. Nicolcescu* a publicat în anul 2008 un articol științific dedicat infracțiunii de braconaj.[120]

În articol este abordată problema impactului asupra practicii judiciare, pe care l-a avut abrogarea Legii României nr. 103 din 23.09.1996 a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului[121] (în continuare – Legii României nr. 103/1996) și intrarea în vigoare a Legii României nr. 407/2006.

În viziunea lui V. Nicolcescu, „infracţiunea de braconaj, prevăzută în art. 42 din Legea nr. 407/2006, este o infracţiune de pericol”.[122] În acest sens, „legea nouă” nu se deosebește de „legea veche”, întrucât „în Legea nr. 103/1996, vânătoarea ilegală, ce constituia infracţiunea denumită braconaj la vânătoare, era prevăzută în art. 35 şi a fost considerată în întreaga practică judiciară ca fiind o infracţiune de pericol”.[123] În aceste condiții, autorul respectiv consideră eronată practica unor instanțe judecătorești din România, care ajung la concluzia că infracţiunea, prevăzută la art. 42 din Legea României nr. 407/2006, este o infracţiune „cu un rezultat material, pentru existenţa acesteia fiind necesar ca oricare dintre activităţile prevăzute în articolul 1 lit. u)[124] să aibă ca rezultat capturarea ori uciderea vânatului”.[125] V. Nicolcescu menționează că

---

[119] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 5. 14 с.

[120] NICOLCESCU, Victor. Discuţii privind infracţiunea de braconaj. În: *Pro Lege*, 2008, nr. 3, pp. 17-22. ISSN 2965-1786.

[121] Legea României a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului: nr. 103 din 23.09.1996. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, nr. 235.

[122] NICOLCESCU, Victor. Discuţii privind infracţiunea de braconaj. În: *Pro Lege*, 2008, nr. 3, pp. 17-22. ISSN 2965-1786.

[123] Ibidem.

[124] Această normă conține definiția noțiunii „vânătoare”: „acţiunea de pândire, căutare, stârnire, urmărire, hăituire sau orice altă activitate având ca finalitate capturarea vânatului ori uciderea acestuia, desfăşurată asupra exemplarelor din speciile prevăzute în anexele nr. 1 şi 2, aflate în stare de libertate pe fondurile de vânătoare. Nu constituie acţiune de vânătoare capturarea exemplarelor din speciile de interes cinegetic în scop ştiinţific, urmată de eliberarea acestora”.*

* Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.

termenul „finalitate” din definiția noțiunii „vânătoare”, formulate în dispoziția de la lit. u) art. 1 al Legii României nr. 407/2006, trebuie interpretat ca „scop”, nu ca „rezultat material”.[126] Este de menționat că, după ce această lege a fost modificată la 26.07.2021, definiția noțiunii „vânătoare” este formulată în dispoziția de la lit. ad) art. 1, având următorul conținut: „vânătoare – acțiunea de pândire, căutare, stârnire, urmărire, hăituire sau orice altă activitate *având ca scop* (evid. ns.) capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile prevăzute în anexele nr. 1 și 2, aflate în stare de libertate”. Această modificare, care confirmă opinia exprimată de V. Nicolcescu, are menirea să contribuie la prevenirea erorilor de aplicare a art. 42 din Legea României nr. 407/2006.

În 2009, *C. Manta* a susținut teza de doctorat cu tema „Apărarea mediului prin mijloacele dreptului penal”.[127] Obiectul analizei noastre îl constituie rezumatul acestei teze.

Autorul stabilește obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice: „relaţiile sociale care se nasc şi se dezvoltă în sfera activităţii persoanelor fizice şi juridice care au responsabilităţi în domeniul protecţiei mediului.”[128] Subsecţiunea II.6 din teza, susținută de C. Manta, se numește „Fauna – factor de mediu. Protecţia juridică a acesteia”.[129] Însă, din motive neclare, analiza din această subsecțiune se rezumă la infracțiunea de răspândire a bolilor la animale sau plante din art. 310 din Codul penal al României din 21.06.1968, care presupune „nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor molipsitoare la animale sau plante ori a dăunătorilor”.[130] Drept urmare, pentru prezenta teză, considerăm redusă valoarea științifică a rezumatului tezei de doctorat care a fost susținută de către C. Manta.

În 2010, *M.A. Hotca* și *M. Dobrinoiu* publică o lucrare în care se analizează, între altele, infracțiunile cinegetice.[131]

În special, ne referim la infracțiunile prevăzute de art. 42-44 din Legea României nr. 407/2006. Este identificat obiectul juridic special, obiectul material, subiectul activ, subiectul pasiv principal, subiectul pasiv secundar, elementul material, urmarea imediată, legătura de

---

[125] NICOLCESCU, Victor. Discuţii privind infracţiunea de braconaj. În: *Pro Lege*, 2008, nr. 3, pp. 17-22. ISSN 2965-1786.
[126] Ibidem.
[127] MANTA, Claudiu. *Apărarea mediului prin mijloacele dreptului penal*: rezumat al tz. de doctorat. București, 2009, 44 p.
[128] Ibidem, p. 14.
[129] Ibidem, p. 21.
[130] Codul penal al României: nr. 15 din 21.06.1968. În: *Buletinul Oficial*, 1968, nr. 79-79 bis.
[131] HOTCA, Mihai Adrian, DOBRINOIU, Maxim. *Infracțiuni prevăzute în legi speciale: comentarii și explicații*. București: C.H. Beck, 2010. 804 p. ISBN 978-973-115-703-0.
Trebuie de menționat că prima ediție a acestei lucrări a văzut lumina tiparului în 2008: HOTCA, Mihai Adrian, DOBRINOIU, Maxim. *Infracțiuni prevăzute în legi speciale: comentarii și explicații*. București: C.H. Beck, 2008. 648 p. ISBN 978-973-115-284-4.

cauzalitate, elementul subiectiv, formele, modalitățile, variantele acestor infracțiuni, sancționarea și aspectele procesuale care le vizează, precum și jurisprudența relevantă.

M.A. Hotca și M. Dobrinoiu sunt de părerea că gestionarul fondului de vânătoare este subiectul pasiv secundar al infracțiunii de braconaj, prevăzute de art. 42 al Legii României nr. 407/2006.

Din Legea nr. 298/2018 rezultă că administratorul fondului cinegetic (adică „autoritatea administrativă centrală abilitată cu protecția mediului înconjurător și care asigură administrarea faunei de interes cinegetic”[132]) este cel prejudiciat în rezultatul săvârșirii vânatului ilegal. Acesta poate fi prejudiciat inclusiv în rezultatul unor ilegalități comise de către gestionarul fondului cinegetic. Această concluzie rezultă din alin. (2) și (3) art. 11 și alin. (2) art. 33 al Legii nr. 298/2018. Cu alte cuvinte, statul în persoana administratorului fondului cinegetic este prejudiciat în rezultatul săvârșirii infracțiunii de vânat ilegal. Însă, întrucât statul nu poate avea calitatea de victimă a infracțiunii[133], considerăm că infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, nu are victimă.

În anul 2011 a fost publicat articolul științific elaborat de autorii bieloruși *V. Homici* și *A. Soltanovici*.[134]

În legătură cu art. 282 „Vânatul ilegal” din Codul penal al Republicii Belarus[135] (în continuare – CP RB), acești doi autori remarcă: „Trăsătura distinctivă a acestei norme o constituie caracterul ei de referință. Prin urmare, la aplicarea acesteia, este necesar să se facă referire la actele normative care reglementează raporturile juridice în domeniul protecției și utilizării raționale a obiectelor naturale, precum și ordinea de compensare a prejudiciului cauzat în rezultatul încălcării acestor norme”.[136] În mod similar, art. 233 CP RM, care stabilește răspunderea pentru vânatul ilegal, este o normă de referință. Interpretarea noțiunilor, care să regăsesc în art. 233 CP RM, nu este posibilă fără a se apela la textul actelor normative care reglementează raporturile juridice în domeniul cinegetic.

V. Homici și A. Soltanovici subliniază cu drept cuvânt: „Lipsește temeiul de tragere la răspundere penală pentru vânatul ilegal a persoanelor reținute în timpul tranșării sau al

---

[132]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[133] Susținem în acest context argumentele pe care le aduce I. Selivestru.*

* A se vedea: SELEVESTRU, Irina. Victima infracţiunilor prevăzute la art. 191 CP RM. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 3, pp. 194-199. ISSN 1814-3199.

[134] ХОМИЧ, В., СОЛТАНОВИЧ, А. О правовой оценке действий, связанных с незаконной охотой. În: *Законность и правопорядок*, 2011, № 1, с. 38-41. ISSN 1993-1522.

[135] Уголовный кодекс Республики Беларусь. În: *Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*, 1999, № 24.

[136] ХОМИЧ, В., СОЛТАНОВИЧ, А. О правовой оценке действий, связанных с незаконной охотой. În: *Законность и правопорядок*, 2011, № 1, с. 38-41. ISSN 1993-1522.

transportării unui animal vânat, dacă participația lor la vânarea acestui animal nu este dovedită”.[137] În contextul legii penale a Republicii Moldova, în ipoteza examinată, se poate vorbi, eventual, despre favorizare în accepțiunea art. 49 CP RM. Totuși, deoarece în art. 233 CP RM se prevede răspunderea pentru o infracțiune mai puțin gravă, favorizatorul nu poate fi tras la răspundere în baza art. 323 CP RM.[138] În același timp, ipoteza analizată de V. Homici și A. Soltanovici, ne determină să luăm în considerare posibilitatea completării Codului penal al Republicii Moldova cu o normă similară cu art. 282[1] „Transportarea sau tranșarea ilegală a animalelor sălbatice” din Codul penal al Republicii Belarus.

Din anul 2012 datează articolul științific al cărui autori sunt doctrinarii ucraineni *I.O. Har* și *O.A. Uşiţki*.[139] Obiectul analizei acestor autori îl reprezintă noțiunea de vânat ilegal și pericolul social al infracțiunii prevăzute la art. 248 CPU.

În rezultatul analizei, cei doi autori menționează că „termenul „braconaj” trebuie interpretat fie ca vânat sau pescuit în locuri interzise, într-o perioadă interzisă sau cu metode ori unelte nepermise, fie ca tăiere neautorizată a pădurii”.[140] Această concluzie face să ne îndoim de temeinicia folosirii termenului „braconaj” în art. 233 CP RM. Acest termen este prea larg și nu corespunde ipotezei descrise în art. 233 CP RM.

I.O. Har și O.A. Uşiţki înțeleg prin „vânat ilegal” „depistarea, căutarea în scopul dobândirii, al capturării, al relocării, al utilizării în grădinile zoologice sau al urmăririi ori dobândirea propriu-zisă a animalelor și păsărilor sălbatice care se află într-o stare de libertate naturală sau care sunt ținute în condiții de semilibertate, de către o persoană care nu deține autorizația de a săvârși o asemenea faptă”.[141] Considerăm că, respectând modelul conceptual propus de cei doi autori, în conjunctura dreptului penal al Republicii Moldova, noțiunea „vânat ilegal” ar trebui definită pornind de la definiția noțiunii „vânătoare” din pct. 26 din RGC: „Se consideră vânătoare depistarea în scopul dobândirii, urmărirea şi dobândirea propriu-zisă a animalelor aflate în condiţii naturale”.[142]

Rezumând, I.O. Har și O.A. Uşiţki afirmă că „pericolul social al vânatului ilegal este determinat de următorii factori: 1) vânatul ilegal aduce atingere relațiilor stabilite cu privire la

---

[137] Ibidem.

[138] În alin. (1) art. 323 CP RM este incriminată „favorizarea dinainte nepromisă a infracţiunii grave, deosebit de grave sau excepţional de grave”.*

* Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[139] ХАРЬ, І.О., УШИЦЬКИЙ, О.А. Поняття і суспільна небезпечність складу злочину, передбаченого ст. 248 Кримінального кодексу України. Ін: *Юридична наука*, 2012, № 2, с. 69-74. ISSN 2222-5374.

[140] Ibidem.

[141] Ibidem.

[142] Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

protecția, utilizarea rațională, reproducerea și sănătatea animalelor și păsărilor de interes vânătoresc; 2) ponderea relativ mare a vânatului ilegal în rândul infracțiunilor săvârșite; 3) săvârșirea vânatului ilegal presupune în frecvente cazuri comiterea altor fapte ilegale, inclusiv a unor infracțiuni grave".[143] Prezența unor astfel de factori demonstrează actualitatea examinării infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, întărind năzuința noastră de a studia această infracțiune la nivelul unei teze de doctor.

Din 2013 datează un articol științific, elaborat de un grup de cercetători din diferite țări – *A. Fischer* (Regatul Suediei), *V. Kereži* (Canada), *B. Arroyo* (Regatul Spaniei), *M. Mateos-Delibes* (Regatul Spaniei), *D. Tadie* (Republica Federală Democratică a Etiopiei), *A. Lowassa* (Republica Unită a Tanzaniei), *O. Krange* (Regatul Norvegiei) și *K. Skogen* (Regatul Norvegiei) – care este consacrat (de)legitimizării vânătorii în contextul discursurilor asupra moralității vânătorii în Europa și în estul Africii.[144]

Sunt identificate argumente morale în ceea ce privește legitimarea și delegitimarea vânătorii. Pentru a fi echidistanți, autorii iau în considerare pozițiile celor care susțin vânătoarea și ale celor care critică vânătoarea. De asemenea, sunt luate în vizor motivele care îi determină pe vânători să desfășoare această activitate. Sub acest aspect, studiul analizat prezintă un anumit interes din punct de vedere juridico-penal.

În 2015, un grup de cercetători din Republica Federativă a Braziliei – *A.T. de Azevedo Chagas, M.A. da Costa, A.P.V. Martins, L.C. Resende, E. Kalapothakis* – au publicat un articol științific consacrat vânătorii și pescuitului ilegal în Brazilia.[145]

Printre scopurile acestui studiu se numără „colectarea de date care pot fi utilizate pentru elaborarea și implementarea politicilor de conservare și a acțiunilor de aplicare a legii"[146], precum și „dezvoltarea de metodologii care să poată fi utilizate direct sau indirect de către instituțiile responsabile în identificarea animalelor confiscate."[147] Datorită axării exclusiv pe realitățile braziliene și pe caracterul preponderent statistico-sociologic al lucrării analizate, aceasta prezintă o valoare științifică limitată pentru teza de față.

---

[143] ХАРЬ, І.О., УШИЦЬКИЙ, О.А. Поняття і суспільна небезпечність складу злочину, передбаченого ст. 248 Кримінального кодексу України. În: *Юридична наука*, 2012, № 2, с. 69-74. ISSN 2222-5374.
[144] FISCHER, Anke et al. (De)legitimising hunting - Discourses over the morality of hunting in Europe and eastern Africa. În: *Land Use Policy*, 2013, Nº 32, pp. 261-270. ISSN 0264-8377.
[145] DE AZEVEDO CHAGAS et al. Illegal hunting and fishing in Brazil: a study based on data provided by environmental military police. În: *Natureza & Conservação*, 2015, v. 13, pp. 183-189, ISSN 2178-3675.
[146] Ibidem.
[147] Ibidem.

Autoarea rusă *L.A. Zueva* a susținut în anul2015 teza de doctor în drept, consacrată răspunderii penale pentru vânatul ilegal.[148]

Scopul cercetării, desfășurate de către L.A. Zueva, constă în analiza cuprinzătoare a art. 258 „Vânatul ilegal" din Codul penal al Federației Ruse[149] (în continuare – CP FR), precum și fundamentarea unor concepții științifice necesare îmbunătățirii practicii de aplicare a acestui articol.

Cele mai remarcabile rezultate științifice, obținute de L.A. Zueva, sunt: 1) stabilirea condițiilor istorice și sociale care au determinat contracararea prin mijloace penale a vânatului ilegal; 2) punctarea criteriilor de delimitare a infracțiunii, prevăzute la art. 258 CP FR, de infracțiunile conexe; 3) circumstanțierea obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 258 CP FR; 4) elaborarea de recomandări privind calificarea respectivei infracțiuni în cazul: a) pluralității de infracțiuni; b) neconsumării infracțiunii; c) participației; d) prezenței unor cauze care exclud caracterul penal al faptei.

În anul 2015 a apărut articolul științific elaborat de autorul bielorus *V.V. Misiurin*.[150] În cadrul acestui studiu se acordă atenție, printre altele, vânatului ilegal în reglementarea legilor penale ale Republicii Belarus, Federației Ruse și Republicii Kazahstan.

Spre deosebire de legiuitorul moldovean, legiuitorii din cele trei state agravează răspunderea penală în cazul săvârșirii vânatului ilegal cu utilizarea unui mijloc de transport. O asemenea abordare merită analiză în vederea stabilirii oportunității completării corespunzătoare a art. 233 CP RM. De asemenea, merită atenție agravarea în legile penale ale Republicii Belarus, Federației Ruse și Republicii Kazahstan a răspunderii penale în cazul vânatului ilegal având ca obiect material animalele sălbatice care aparțin de specii rare, sunt pe cale de dispariție sau sunt specificate în Cartea Roșie. În acest caz, în Republica Moldova, individualizarea pedepsei este la discreția instanței de judecată. Considerăm că „legiuitorul, nu instanța de judecată, ar trebui să decidă agravarea răspunderii penale în cazul vânatului ilegal având ca obiect material animalele sălbatice a căror prezență în natură este periclitată."[151]

---

[148] ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: дис. на соиск. учен. степ. канд. наук. Москва, 2015. 207 с.

[149] Уголовный кодекс Российской Федерации. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.

[150] МИСЮРИН, В.В. Ответственность за браконьерскую добычу рыбы и животных по уголовному законодательству Республики Беларусь, Российской Федерации и Республики Казахстан. În: *Уголовная юстиция: законодательство, теория и практика: сб. материалов VI Респуб. науч.-практич. конф. студентов, магистрантов и аспирантов, Брест, 23 октября 2015 г*. Брест: БрГУ, 2015, Ч. 1, с. 23-26.

[151] BOLDESCU, Anastasia. Analiza materialelor științifice privind răspunderea penală pentru vânatul ilegal publicate peste hotare. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 11, pp. 160-167. ISSN 1814-3199.

În 2015, un grup de savanți din Regatul Suediei – *E. von Essen, H.P. Hansen, H. Nordström Källström, N. Peterson și T. Rai Peterson* – au realizat o cercetare privitoare la înțelegerea critică și interdisciplinară a vânătorii ilegale.[152]

Se analizează: politicile de aplicare a răspunderii penale pentru vânătoarea ilegală în statele europene; problema comercializării produselor de vânat ilegal; oportunitatea de incriminare a vânătorii ilegale, ținând seama de valori, practici și obiceiuri, etc. Se constată că vânătoarea ilegală constituie o „infracțiune motivată mai degrabă socio-politic decât economic."[153] Se ajunge la concluzia că această infracțiune încă mai este răspândită datorită „corupției și conflictului de loialitate".[154]

Din anul 2016 datează articolul științific elaborat de *S. Brînza*[155], care a fost publicat în Canada. Obiectul acestei investigații îl constituie Proiectul de lege nr. 3410 din 2016 privind fondul cinegetic şi protecţia vânatului[156] (în continuare – Proiectul nr. 3410/2016), precum și posibilul impact al acestui proiect asupra aplicării art. 233 CP RM. În eventualitatea adoptării Proiectului nr. 3410/2016, RGC ar fi avut în conținut modificat.

S. Brînza ajunge la concluzia că adoptarea Proiectului nr. 3410/2016 ar spori claritatea regimului juridic al autorizației pentru vânat, precum și a deosebirii dintre un asemenea document și carnetul de vânătoare, autorizaţia de portarmă şi de folosire a armei de vânătoare etc. Cu alte cuvinte, adoptarea proiectului în cauză ar facilita delimitarea infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de faptele contravenționale conexe. În altă ordine de idei, adoptarea Proiectului nr. 3410/2016 ar restrânge sfera de aplicare a art. 233 CP RM, întrucât, în acord cu acest proiect „nu se consideră ilicită vânătoarea cu folosirea armelor cu ţeavă ghintuită, de calibru mic, cu excepţia folosirii în modul stabilit a armelor de foc de vânătoare cu ţeavă ghintuită pentru împuşcarea animalelor copitate în scop de selecţie sau dobândire a trofeelor".[157] În încheiere, S. Brînza mai reliefează un posibil impact al adoptării Proiectului nr. 3410/2016: „Sfera de aplicare a acestui articol (se are în vedere art. 233 CP RM – *n.a.*) s-ar extinde asupra

---

[152] VON ESSEN, Erica et al. *Toward a critical and interdisciplinary understanding of illegal hunting – a synthesis of research workshop findings*. Uppsala: SLU Repro, 2015. 46 p. ISBN 978-91-85735-36-5.
[153] Ibidem, p. 45.
[154] Ibidem, p. 30.
[155] BRÎNZA, Serghei. Impactul posibil al adoptării proiectului de Lege privind fondul cinegetic și protecția vânatului asupra aplicării răspunderii penale pentru vânatul ilegal. În: *International Scientific Journal „Euro-American Scientific Cooperation": research articles*. Hamilton, Canada, 2016, Vol. 14, pp. 41-45. ISBN 978-1-77192-325-5.
[156] *Proiectul de lege nr. 3410 din 2016 privind fondul cinegetic şi protecţia vânatului*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=3410
[157] BRÎNZA, Serghei. Impactul posibil al adoptării proiectului de Lege privind fondul cinegetic și protecția vânatului asupra aplicării răspunderii penale pentru vânatul ilegal. În: *International Scientific Journal „Euro-American Scientific Cooperation": research articles*. Hamilton, Canada, 2016, Vol. 14, pp. 41-45. ISBN 978-1-77192-325-5.

Gărzii Cinegetice Voluntare, precum și a persoanei care gestionează o asemenea organizație obștească, în calitate de noi subiecți ai infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM”.[158]

În anul 2017, în Ucraina, a fost publicat un articol științific al cărui autori sunt *S. Brînza* și *V. Stati*.[159] Acest studiu este consacrat cercetării complexe a Proiectului de lege nr. 4416 din 2017 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002[160] (în continuare – Proiectului nr. 4416/2017).

În proiectul respectiv s-a propus, printre altele: transformarea alineatului unic al art. 233 CP RM în alineatul (1); excluderea din alin. (1) art. 233 CP RM a cuvintelor „fie cu folosirea situației de serviciu”; completarea art. 233 CP RM cu alineatul (2) cu următorul conținut: „Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană publică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 700 la 1000 unităţi convenţionale sau cu privarea dreptului de a ocupa anumite funcţii pe o perioadă de până la 3 ani, sau cu închisoare de la 3 la 5 ani”.[161] În context, S. Brînza și V. Stati observă: „Inițiativa analizată de amendare a art. 233 CP RM are la bază Proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative.[162] În corespundere cu acest proiect, alin. (2) art. 233 CP RM ar fi trebuit să aibă următorul conținut: „Aceeași acțiune săvârșită de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, sau de o persoană cu funcție de demnitate publică”. Într-un studiu recent, s-a argumentat de ce respectiva normă trebuie să aibă un alt conținut: „Aceeași faptă săvârșită cu folosirea situației de serviciu”.[163] Sugerăm autorilor Proiectului nr. 4416/2017 să fie receptivi la aceste argumente”.[164]

În mod regretabil, autorii Proiectului nr. 4416/2017 nu au ținut cont de aceste argumentele în cauză, deoarece dispoziția în vigoare a alin. (2) art. 233 CP RM, care constituie rezultatul adoptării Legii nr. 157 din 26.07.2018 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002[165], are următoarea dispoziție „Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană publică ori de o persoană cu funcţie de demnitate publică”.

---

[158] Ibidem.

[159] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea Proiectului de Lege nr. 4416/2017. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2017, Вып. 8, ч. 3, с. 90-105. ISSN 2524-0986.

[160] *Proiectul de lege nr. 4416 din 2017 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://www.particip.gov.md/public/documente/131/ro_4416_Proiect-UFNv14.pdf

[161] Ibidem.

[162] *Proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2854

[163] BRÎNZA, Serghei, MANEA, Vladislav. O nouă viziune asupra incriminării faptei de vânat ilegal săvârșite cu folosirea situației de serviciu. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 3, pp. 57-63. ISSN 1814-3199.

[164] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea Proiectului de Lege nr. 4416/2017. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2017, Вып. 8, ч. 3, с. 90-105. ISSN 2524-0986.

[165] Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002: nr. 157 din 26.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 347-357, 586.

În anul 2017, autorul rus *R.A. Zabavko* a susținut teza de doctor dedicată răspunderii penale pentru vânatul ilegal.[166]

Scopul investigației, întreprinse de acest autor, se exprimă în elaborarea de recomandări, fundamentate științific, în vederea perfecționării art. 258 CP FR, precum și a optimizării practicii de aplicare a acestui articol.

Rezultatele științifice, obținute de R.A. Zabavko, constau în: 1) stabilirea factorilor care condiționează pericolul social al faptei incriminate la art. 258 CP FR: a) semnificația obiectului juridic special al infracțiunii de vânat ilegal, prin a cărui lezare făptuitorul influențează negativ asupra diversității biologice și a altor procese din mediul ambiant; b) cauzarea, în rezultatul comiterii infracțiunii prevăzute la art. 258 CP FR, a daunelor exprimate în pierderea de obiecte din lumea animală, precum și în afectarea indirectă a economiei; c) frecvența relativ ridicată de săvârșire a infracțiunii în cauză; d) încălcarea, în rezultatul comiterii infracțiunii prevăzute la art. 258 CP FR, a drepturilor și libertăților de natură ecologică ale omului; 2) propunerea unei clasificări fundamental noi a categoriilor de obiect material al infracțiunii prevăzute la art. 258 CP FR: a) păsări și animale sălbatice, care nu constituie resurse de vânătoare; b) păsări și animale sălbatice, care reprezintă resurse de vânătoare, a căror dobândire este permisă; c) păsări și animale sălbatice, a căror dobândire este interzisă d) păsări și animale sălbatice incluse în Cartea Roșie a Federației Ruse și (sau) protejate prin tratatele internaționale încheiate de Federația Rusă; 3) definirea noțiunii de vânat; 4) formularea criteriilor de delimitare a infracțiunii, prevăzute la art. 258 CP FR, de faptele contravenționale conexe.

În anul 2017, în Republica Kazahstan, *V.A. Novikov* publică un articol științific în care analizează problemele calificării faptei de vânat ilegal în corespundere cu legea penală a Federației Ruse și cu cea a Republicii Kazahstan.[167]

Pe baza unei analize comparative a infracțiunii, prevăzute la art. 258 CP FR, cu cea prevăzută la art. 337 din Codul penal al Republicii Kazahstan[168] (în continuare – CP RK), se remarcă anumite similarități în ceea ce privește elementele constitutive și circumstanțele agravante ale acestor infracțiuni. Se atrage atenția asupra faptului că în dispoziția art. 337 CP RK nu există semne estimative, ceea ce face posibilă evitarea unor erori de calificare. Pentru a se calcula mărimea daunelor în proporții considerabile, mari sau deosebit mari, în art. 337 CP RK

---

[166] ЗАБАВКО, Р.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: дис. на соиск. учен. степ. канд. наук Иркутск, 2017. 196 с.

[167] НОВИКОВ, В.А. Незаконная охота: вопросы квалификации преступления по законодательству Российской Федерации и Республики Казахстан. În: *Қарағанды Университетінің Хабаршысы=Вестник Карагандинского университета. Серия «Право»*, 2017, № 2, с. 76-83. ISSN 0142-0843.

[168] *Уголовный кодекс Республики Казахстан*. [citat 06.12.2021] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252&pos=4736

se aplică criteriul cuantumului salariului mediu lunar. Pentru comparație, în art. 258 CP FR, noțiunea „daune în proporții mari” are un caracter estimativ și, de aceea, necesită interpretare doctrinară și judiciară. V.A. Novikovanalizează, de asemenea, practica de aplicare a art. 258 CP FR și a art. 337 CP RK. Studiul, efectuat de acest autor, se încheie cu formularea de recomandări practice în vederea delimitării infracțiunilor, prevăzute la art. 258 CP FR și la art. 337 CP RK, de faptele contravenționale conexe.

În anul 2018, în Ucraina, a fost publicat un articol științific elaborat de *V. Stati*.[169]

Obiectul acestei cercetări îl constituie Proiectul de lege nr. 223 din 2018 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002[170] (în continuare – Proiectul nr. 223/2018). În acest proiect s-a propus ca art. 233 CP RM să fie completat cu alineatul (2) cu următorul conținut: „Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană publică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 700 la 1000 unităţi convenţionale sau cu privarea dreptului de a ocupa anumite funcţii pe o perioadă de până la 3 ani, sau cu închisoare de la 3 la 5 ani”.[171]

V. Stati menționează: „Într-un studiu recent, s-a argumentat că dispoziția de la alin. (2) art. 233 CP RM ar trebui să aibă următorul conținut: „Aceeași faptă săvârșită cu folosirea situației de serviciu”[172]. Sugerăm autorilor Proiectului nr. 223/2018 să fie receptivi la aceste argumente și, în afară de aceasta, să excludă din alin. (1) art. 233 CP RM textul „fie cu folosirea situației de serviciu”.”[173] Excluderea textului în cauză este susținută de V. Stati cu următoarele considerente: „În alin. (2) art. 233 CP RM sunt stabilite pedepse mai aspre în comparație cu cele prevăzute în alin. (1) art. 233 CP RM. Totodată, subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM, este fie persoana cu funcție de răspundere, fie persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală. Oricare persoană cu funcție de răspundere este o persoană publică. Însă nu oricare persoană publică este o persoană cu funcție de răspundere. Rezultă că în baza alin. (2) art. 233 CP RM ar urma să răspundă numai acele persoane publice care nu sunt persoane cu funcție de răspundere. Cu alte cuvinte, persoanele cu

---

[169] STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea proiectului de Lege nr. 223/2018 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 6, ч. 2, с. 51-57. ISSN 2524-0986.

[170] *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/iunie/7/P985.pdf

[171] Ibidem.

[172] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea Proiectului de Lege nr. 4416/2017. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2017, Вып. 8, ч. 3, с. 90-105. ISSN 2524-0986.

[173] STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea proiectului de Lege nr. 223/2018 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 6, ч. 2, с. 51-57. ISSN 2524-0986.

funcție de răspundere, care-și folosesc situația de serviciu, ar fi pasibile de o pedeapsă mai blândă decât persoanele publice care nu sunt persoane cu funcție de răspundere și care pot să nu-și folosească situația de serviciu. Pot oare autorii Proiectului nr. 223/2018 să explice: care este logica unei astfel de diferențieri a ipotezelor prevăzute la alin. (1) și (2) art. 233 CP RM? Ar corespunde oare o asemenea diferențiere prevederii de la lit. c) alin. (3) art. 60 al Legii nr. 100/2017 (adică a Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative[174]): „Codul trebuie să întrunească următoarele trăsături calitative: [...] logica”.[175]

Textul „fie cu folosirea situației de serviciu” a fost exclus din alin. (1) art. 233 CP RM. Cât privește dispoziția de la alin. (2) art. 233 CP RM, așa cum am menționat deja, aceasta are următorul conținut: „Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană publică ori de o persoană cu funcţie de demnitate publică”. Sub acest aspect, legiuitorul nu a fost receptiv la argumentele prezentate în doctrina penală.

V. Moraru și *V. Stati* sunt autorii unui articol științific publicat în anul 2018, în Polonia.[176] Obiectul acestei investigații îl reprezintă „amendamentele operate prin Legea nr. 237 din 17.11.2017[177] în Legea nr. 439 din 27.04.1995 a regnului animal. De asemenea, se examinează inițiativa de revizuire a legislației, expusă în Proiectul nr. 70/2018[178], [care vizează] art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova [...]. Luarea în considerare a recomandărilor și observațiilor, formulate în prezentul studiu, ar putea spori considerabil calitatea interpretării și aplicării art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova”.[179]

Cei doi autori demonstrează că introducerea în art. 2 al Legii nr. 439/1995, după definiția noțiunii „pescuit sportiv şi de amatori” a definiției noțiunii „reglementarea efectivului animalelor de vânat”[180] este importantă sub aspectul interpretării art. 233 CP RM în ipoteza de comitere a

---

[174] Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.

[175] STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea proiectului de Lege nr. 223/2018 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 6, ч. 2, с. 51-57. ISSN 2524-0986.

[176] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th May, 2018)*. Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2018, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

[177] Legea pentru modificarea și completarea Legii regnului animal nr. 439/1995: nr. 237 din 17.11.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 48-57, 120.

[178] *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/L egislativId/4117/language/ro-RO/Default.aspx

[179] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th May, 2018)*. Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2018, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

[180] Ibidem.

vânatului în locurile interzise. De asemenea, V. Moraru și V. Stati prezintă argumente în defavoarea: 1) completării art. 233 CP RM cu alineatul (2), în care se prevăd ipotezele de săvârșire a vânatului ilegal: a) de două sau mai multe persoane; b) în proporții deosebit de mari; 2) completării art. 128 „Încălcarea prevederilor actelor normative privind folosirea şi protecţia fondului cinegetic" din Codul contravențional[181] (în continuare – CC RM) cu alineatul (3) al cărui dispoziție ar avea următorul conținut: „Vânătoarea pe timp de noapte la lumina farurilor autovehiculelor sau prin folosirea dispozitivelor amplificatoare de lumină reziduală, dispozitive de vedere în infraroșu și dispozitive cu termoviziune, care permit observarea vânatului și tirul pe întuneric asupra acestuia".[182]

Trebuie de menționat că, cel puțin deocamdată, alin. (2) art. 233 CP RM nu a fost completat cu agravantele propuse în Proiectul nr. 70/2018, iar art. 128 CC RM nu a fost completat cu alineatul (3), așa cum s-a propus în același proiect.

În anul 2019, în Ucraina, a fost publicat un alt articol științific al cărui autori sunt *V. Moraru* și *V. Stati*.[183] În cadrul acestui studiu este examinată practica de aplicare a răspunderii pentru unele infracțiuni ecologice prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova, inclusiv de art. 233 CP RM.

În acest scop V. Moraru și V. Stati analizează o speță în care s-a aplicat art. 27 și 233 CP RM.[184] Cei doi autori ajung la concluzia că în această speță trebuia să se aplice răspunderea pentru pregătirea de vânatul ilegal, nu pentru tentativa la vânatul ilegal. Or, „tentativă de vânat ilegal se consideră acţiunea intenţionată îndreptată nemijlocit spre săvârşirea ilegală a depistării în scopul dobândirii, a urmăririi sau a dobândirii propriu-zise a animalelor aflate în condiţii naturale. Din datele speței nu reiese că făptuitorii ar fi purces la executarea laturii obiective a vânatului ilegal. Nu este clar dacă, în momentul întreruperii realizării intenției infracționale, făptuitorii se deplasau spre locul de vânătoare sau deja se aflau la locul de vânătoare. Întrucât dubiile persistă, apelăm la regula stabilită la alin. (2) art. 3 CP RM, care ne obligă să interpretăm

---

[181] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

[182] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th May, 2018)*. Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2018, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

[183] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Practica aplicării răspunderii pentru unele infracțiuni ecologice prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 1, ч. 1, с. 103-109. ISSN 2524-0986.

[184] *Decizia Colegiului penal al CSJ din 13.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1097/2018*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11403

legea penală în favoarea făptuitorului. *In concreto*, nu excludem posibilitatea că C.S., B.S. și B.V. au săvârșit pregătirea de infracțiunea de vânat ilegal”.[185]

În anul 2019 a fost publicat un articol științific elaborat de autorul român *R. Ionescu*.[186] Obiectul acestui studiu îl constituie practica neuniformă de aplicare a art. 42 al Legii României nr. 407/2006.

În viziunea lui R. Ionescu, acest articol „reglementează o singură infracțiune, în două modalități de săvârșire, una simplă de bază prevăzută de art. 42 alin. (1) lit. a)-s) și alta agravată, calificată de art. 42 alin. (2), fiecare dintre ele numai în formă consumată”.[187] În acest mod, autorul în cauză se raliază opiniei majoritare exprimate în practica judiciară. Opinia contrară este aceea că fiecare dintre literele art. 42 al Legii României nr. 407/2006 prevede răspunderea pentru o infracțiune distinctă.

În încheierea analizei sale, R. Ionescu afirmă: „Din expunerea succintă a cadrului legal în materie, constatăm că actuala reglementare poate și trebuie să fie sistematizată corespunzător [...]. Așa fiind, îi revine statului obligația generală și pozitivă de a implementa în viața socială norme juridice adecvate pentru soluționarea diferendelor juridice, de natură să asigure stabilitatea și coerența sistemului legislativ, singurele în măsură să procure siguranță, certitudine și previzibilitate în orice situații juridice conflictuale, prezente sau viitoare”.[188] Totuși, doctrinarul în cauză nu propune o soluție concretă pentru problema pe care a semnalat-o.

Suntem de acord cu R. Ionescu că dispoziția de la art. 42 al Legii României nr. 407/2006 este carentă. În special, ne referim la partea introductivă a alineatului (1) din acest articol: „Constituie infracțiune de braconaj și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, următoarele fapte: [...]”. Observăm că această parte conține o contradicție: pe de o parte, este folosită sintagma „infracțiune de braconaj”, care indică numărul singular; pe de altă parte, sintagma „următoarele fapte” indică numărul plural. Pentru a se exclude această contradicție, ar fi necesară eliminarea textului „ , următoarele fapte” din dispoziția de la alin. (1) art. 42 al Legii României nr. 407/2006. În acest fel, ar fi clar că la lit. a)-s) alin. (1) art. 42 al Legii României nr. 407/2006 se prevede răspunderea pentru o singură infracțiune.

---

[185] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Practica aplicării răspunderii pentru unele infracțiuni ecologice prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 1, ч. 1, с. 103-109. ISSN 2524-0986.
[186] IONESCU, Remus. Infracțiunea de braconaj. În: *Dreptul*, 2019, nr. 6, pp. 199-203. ISSN 1018-0435.
[187] Ibidem.
[188] Ibidem.

În 2019, *S.A.E. Vernea* a susținut teza de doctorat cu tema „Particularitățile răspunderii penale în cazul infracțiunilor îndreptate împotriva mediului”.[189] Obiectul analizei noastre îl constituie rezumatul acestei teze.

Autorul examinează, între altele, controversele de ordin terminologic ce caracterizează Legea României nr. 407/2006. În continuare, S.A.E. Vernea formulează „o propunere *de lege ferenda*, apreciind că se impune reglementarea de urgenţă a speciilor de vânat strict protejate, în mod preferabil, printr-o anexă exhaustivă la Legea nr.407/2006, care să aibă în considerare şi stadiul reglementărilor actuale din alte acte normative.”[190] De asemenea, doctrinarul recomandă perfecționarea aceleiași legi sub aspectul înlăturării de contradicții referitoare la vânătoarea de câini hoinari.

Autorul maghiar *Balázs S. Elek* publică în 2019 un articol științific în care este abordată problema incriminării braconajului în Ungaria.[191]

Autorul arată că, multă vreme, legislația maghiară nu a reacționat la sporirea pericolului social al braconajului, la evoluarea în timp a metodelor și a uneltelor de săvârșire a infracțiunilor de braconaj. Abia în 2012 a avut loc o reformă amplă, în rezultatul căreia căreia în Codul penal al Ungariei (în continuare – CPUn), în secț. 245 și 246, au apărut dispoziții relativ detaliate cu privire la „braconajul vânatului”[192] și „braconajul piscicol”.

Balázs S. Elek analizează modalitățile normative ale acestor infracțiuni și, în afară de aceasta, își exprimă părerea cu privire la eficacitatea pedepselor stabilite de legiuitorul maghiar pentru infracțiunile e braconaj. Doctrinarul propune o înăsprire a acestor pedepse, pentru a le asigura efectul disuasiv. De asemenea, Balázs S. Elek examinează problema concursului dintre infracțiunile de braconaj, pe de o parte, și infracțiunea de sustragere sau cea de păstrare ilegală a armei, pe de altă parte.

Continuăm studiul de față cu articolul științific publicat în anul 2020, în Republica Kazahstan, de *D.S. Ighilmanova*.[193] În acest articol se examinează premisele apariției în Republica Kazahstan a răspunderii penale pentru vânatul ilegal. De asemenea, sunt analizate

---

[189] VERNEA, Sorin Alexandru E. *Particularitățile răspunderii penale în cazul infracțiunilor îndreptate împotriva mediului*: rezumat al tz. de doctorat. București, 2019. 17 p.
[190] Ibidem, p. 12.
[191] ELEK, BALÁZS S. The criminalization of poaching in hungary. În: *Novi Sad Faculty of Law – Collected Papers*, 2019, Vol. 53, Is. 2, pp. 653-670. ISSN: 0550-2179.
[192] *Codul penal al Ungariei*. [citat 28.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html
[193] ИГИЛЬМАНОВА, Д.С. Уголовные правонарушения, связанные с браконьерством в Республики Казахстан. În: *Қазақ-орыс Халықаралық Университетінің Хабаршысы*, 2020, № 2, с. 194-199. ISSN 2707-9910.

elementele constitutive și circumstanțele agravante ale infracțiunii prevăzute la art. 337 CP RK. Atenție sporită se acordă laturii obiective a acestei infracțiuni.

D.S. Ighilmanova prezintă argumente privind perfecționarea reglementărilor referitoare la săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 337 CP RK: în mod repetat; de către un grup de persoane sau de către un grup de persoane în urma înțelegerii prealabile; în ariile naturale protejate de stat; cu folosirea situației de serviciu; cu cauzarea de daune în proporții considerabile, mari sau deosebit de mari.

În 2020 a fost publicată o lucrare care îi are ca autori pe *A. Schloenhardt* (Uniunea Australiei) și *G. Ege* (Confederația Elvețiană).[194]

Sunt analizate perspectivele criminologice, internaționale și penale ale traficului ilicit de animale sălbatice. Se arată că cererea pe piață în ceea ce privește animalele sălbatice sau părțile acestora este determinată de necesitățile din diverse domenii (medicină, cosmetică, parfumerie, industria vestimentară, industria de mobilă, construcții etc.). De asemenea, sunt examinate: metodele de trafic ilicit de animale sălbatice; rețelele infracționale specializate în comiterea acestei fapte; tipologia făptuitorilor care săvârșesc traficul ilicit de animale sălbatice; influența corupției asupra comiterii acestei fapte; cadrul normativ internațional privind prevenirea și combaterea traficului ilicit de animale sălbatice.

În 2021 a fost publicat un articol științific elaborat de către *R. Jurj*.[195]

Această lucrare are o semnificație tangențială pentru teza de față, întrucât autorul acesteia își îndreaptă atenția asupra noțiunii de trofeu cu valoare de patrimoniu național în contextul infracțiunii de scoatere din țară a trofeelor de vânat cu valoare de patrimoniu național fără respectarea reglementărilor emise de administrator, în accepțiunea lit. a) art. 44 al Legii României nr. 407/2006.

Cu toate acestea, viziunile lui R. Jurj contribuie la argumentarea de către noi, în contextul analizei obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, a necesității de incriminare a faptei de tăinuire a vânatului ilegal va contribui la diminuarea cazurilor de săvârșire a infracțiunii de vânat ilegal. În opinia noastră, dacă ar fi sancționată penal atât valorificarea produsului obținut în urma comiterii vânatului ilegal, cât și activitățile conexe acestei valorificări, ar fi considerabil redusă motivația de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

---

[194] SCHLOENHARDT, Andreas, EGE, Gian. Wildlife trafficking: criminological, international law, and criminal law perspectives. În: *16th wissenschaftliche fachtagung der kriminologischen gesellschaft (Vienna, 5-7 september 2019)*. Moenchengladbach: Forum Verlag, 2020, pp. 107-124. ISBN 978-3-96410-018-4.

[195] JURJ, Remus. Scoaterea ilegală din țară a trofeelor de vânat cu valoare de patrimoniu național – infracțiune prevăzută de art. 44 lit. a) din Legea nr. 407/2006 sau infracțiune prevăzută de art. 83 alin. (1) din Legea nr. 182/2000? În: *Pro Lege*, 2021, pp. 16-33. ISSN 1454-8038.

În 2022 este publicat articolul științific al lui *R. Dinu*.[196]

Autoarea relevă trăsăturile caracteristice ale dreptului mediului, definește noțiunea „infracțiunile în dreptul mediului”[197], trece în revistă reglementările privind aceste infracțiuni, clasifică infracțiunile în dreptul mediului, stabilește specificul răspunderii penale în dreptul mediului. Doar în finalul studiului său, R. Dinu menționează „comerțul ilicit cu produse provenite de la specii rare, pe cale de dispariție”[198], fără însă a concretiza ce are în vedere și fără a detalia analiza infracțiunilor cinegetice. Ca urmare, articolul științific, elaborat de R. Dinu, nu prezintă suficientă relevanță pentru a fi folosit ca sursă bibliografică pentru prezenta teză.

Din anul 2022 datează un articol științific publicat de către *R. Duffy* din Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord.[199]

Obiectul investigației îl constituie traficul ilicit cu animale sălbatice. Acest fenomen periclitează existența unor specii de animale sălbatice, alimentând braconajul privit de către unii drept sursă de profituri. Sunt propuse căi de prevenire și combatere la nivel național, regional și internațional a traficului ilicit cu animale sălbatice. De asemenea, sunt investigate procedeele de operare ale unor grupuri criminale organizate specializate în braconaj și în contrabanda cu produse ale braconajului. Uneori, aceste grupuri se asociază cu organizațiile teroriste, ceea ce influențează asupra climatului de securitate din țările care reprezintă sursa animalelor sălbatice traficate ilegal.

1.3. Sinteza problematicii tratate și a rezultatelor obținute în Capitolul 1

După ce am efectuat analiza materialelor științifice privind răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal, publicate în Republica Moldova și în alte state, se impune punctarea anumitor concluzii:

1) problemele, identificate în procesul de investigare a infracţiunii prevăzute în art. 233 CP RM, își găsesc soluțiile, într-o anumită măsură, în publicațiile următorilor oameni de știință: Gr. Ardelean, A. Borodac, S. Brînza, Iu. Diaconu, L. Gîrla, E. Gugulan, T. Kurîlo, Iu. Larii, V. Manea, V. Moraru, M. Pascal, A. Pînzari, V. Stati, E. Stoleru, Iu. Tabarcea, I. Țeruș, X. Ulianovschi *(Republica Moldova)*; V. Kereži *(Canada)*; G. Ege *(Confederația Elvețiană)*; R.A. Zabavko, L.A. Zueva*(Federația Rusă)*; O. Krange, K. Skogen *(Regatul Norvegiei)*; B. Arroyo, M. Mateos-Delibes *(Regatul Spaniei)*; E. von Essen, A. Fischer, H.P. Hansen, H. Nordström

[196] DINU, Ruxandra. *Răspunderea penală în dreptul mediului*. [citat 28.07.2023] Disponibil: https://www.juridice.ro/684874/raspunderea-penala-in-dreptul-mediului.html
[197] Ibidem.
[198] Ibidem.
[199] DUFFY, Rosaleen. Crime, security, and illegal wildlife trade: political ecologies of international conservation. În: *Global Environmental Politics*, 2022, no. 22, pp. 23-44. ISSN 1526-3800.

Källström, N. Peterson, T. Rai Peterson *(Regatul Suediei)*; R. Duffy *(Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord)*; V. Homici, V.V. Misiurin, A. Soltanovici *(Republica Belarus)*; D. Tadie *(Republica Federală Democratică a Etiopiei)*; A.T. de Azevedo Chagas, M.A. da Costa, E. Kalapothakis, A.P.V. Martins, L.C. Resende *(Republica Federativă a Braziliei)*; D.S. Ighilmanova, V.A. Novikov *(Republica Kazahstan)*; A. Lowassa *(Republica Unită a Tanzaniei)*; F. Brașoveanu, R. Dinu, M. Dobrinoiu, M.A. Hotca, R. Ionescu, R. Jurj, C. Manta, V. Nicolcescu, S.A.E. Vernea *(România)*; S.L. Eliason *(SUA)*; S.A. Golub, I.O. Har, O.A. Uș*i*ț*k*i *(Ucraina)*; B.S. Elek *(Ungaria)*; A. Schloenhardt *(Uniunea Australiei)*;

2) oricare dintre criteriile, ce caracterizează ilegalitatea acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM, este suficient în vederea aplicării acestui articol;

3) noțiunea de braconaj din art. 233 CP RM are un conținut care nu coincide decât parțial cu cel al noțiunii de braconaj, care a fost definită în RGC până la abrogarea acestuia;

4) anumite criterii, care se referă la obiectul material al infracțiunii, permit delimitarea infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de unele infracțiuni contra patrimoniului și de infracțiunea prevăzută la art. 234 CP RM;

5) concursul dintre infracțiunea, prevăzută de art. 233 CP RM, și infracțiunea, specificată la art. 193 CP RM, sau fapta, prevăzută la alin. (2) art. 116 CC RM, devine posibil doar atunci când subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, ocupă ilegal, pentru o anumită perioadă sau nelimitat, un teren străin în scopul desfășurării vânătorii în condiții ilegale;

6) simpla traversare a terenului străin, ca și staționarea de scurtă durată, fără intenția de a ocupa terenul străin, nu reprezintă un temei pentru a reține la calificare art. 193 CP RM sau alin. (2) art. 116 CC RM;

7) administratorul fondului cinegetic este cel prejudiciat în rezultatul săvârșirii vânatului ilegal. Acesta poate fi prejudiciat inclusiv în rezultatul unor ilegalități comise de către gestionarul fondului cinegetic. Cu alte cuvinte, statul în persoana administratorului fondului cinegetic este prejudiciat în rezultatul săvârșirii infracțiunii de vânat ilegal;

8) infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, nu are victimă;

9) animalul sălbatic, care reprezintă obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nu poate îndeplini rolul de victimă a infracțiunii. În caz contrar am pune semnul egalității între persoană și animal. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, animalele sălbatice îndeplinesc un singur rol – cel de obiect material al infracțiunii;

10) animalele, inclusiv animalele sălbatice, nu sunt bunuri oarecare. Însă ele nu sunt nici membri ai societății. Având în vedere această dilemă, în viitor ar putea apărea necesitatea identificării unui statut juridic individualizat pentru ființele necuvântătoare;

11) un subgrup de infracțiuni, defalcat în rezultatul clasificării infracțiunilor prevăzute de un capitol din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, nu poate avea un obiect juridic generic specific doar pentru acest subgrup. Într-un asemenea caz, se poate discuta, eventual, despre un obiect juridic de subgrup. O asemenea categorie a obiectului juridic al infracțiunii poate avea o semnificație teoretică, științifică, însă nu are la bază structurarea pe capitole a legii penale, care reprezintă prerogativa exclusivă a legiuitorului;

12) obiectul juridic special și obiectul material ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nu pot avea același conținut cu obiectul juridic special și obiectul material ale infracțiunii prevăzute de art. 234 CP RM;

13) în ceea ce privește latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, Legea nr. 439/1995 și-a pierdut semnificația de altădată. Actualmente, principalele norme de referință în planul stabilirii conținutului laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, sunt cele din Legea nr. 298/2018 și din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021;

14) lipsește temeiul pentru a restrânge cercul de persoane cu funcție de răspundere, de persoane publice și de persoane cu funcție de demnitate publică, care pot săvârși infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM;

15) în cazul tranșării sau al transportării unui animal vânat, dacă participația făptuitorului la vânarea acestui animal nu este dovedită, nu poate fi aplicat art. 323 CP RM;

16) este oportună completarea Codului penal al Republicii Moldova cu o normă similară cu art. 282^1 „Transportarea sau tranșarea ilegală a animalelor sălbatice” din Codul penal al Republicii Belarus;

17) este oportună completarea art. 233 CP RM, astfel încât răspunderea penală pentru vânatul ilegal să fie agravată în cazul săvârșirii acestei infracțiuni; cu utilizarea unui mijloc de transport; asupra unor animalele sălbatice care aparțin de specii rare, sunt pe cale de dispariție sau sunt specificate în Cartea Roșie;

18) problema ştiinţifică importantă rezidă în conceptualizarea paradigmei de interpretare a art. 233 CP RM cu luarea în considerare a numeroaselor și uneori controversatelor norme de referire, fapt care va asigura aplicarea art. 233 CP RM în condiții de previzibilitate, claritate și eficiență, prin aceasta contribuindu-se la canalizarea în albia legalității a procesului de aplicare a art. 233 CP RM;

19) direcţiile de soluţionare a problemei ştiinţifice importante sunt: analiza elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM cu luarea în considerare mai ales a normelor de referire (recent intrate în vigoare) din Legea nr. 298/2018 și din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021; evaluarea impactului pe care intrarea în vigoare a Legii nr. 298/2018 și a HG nr.

254/2021 îl are asupra interpretării și aplicării art. 233 CP RM; analiza istorică și analiza de drept comparat a reglementărilor referitoare la infracțiunea de vânat ilegal; delimitarea infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de faptele penale și faptele contravenționale adiacente; identificarea rolului juridic pe care animalul sălbatic îl are în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; determinarea criteriilor, ce caracterizează ilegalitatea acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM; stabilirea raportului dintre noțiunile „vânat" și „braconaj" din art. 233 CP RM; examinarea ipotezelor în care infracțiunea, prevăzută de art. 233 CP RM, formează concurs cu alte infracțiuni sau cu anumite fapte contravenționale; circumstanțierea cercului de persoane cu funcție de răspundere, de persoane publice și de persoane cu funcție de demnitate publică, care pot săvârși infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM; formularea de recomandări *de lege ferenda* în vederea perfecționării art. 233 CP RM și a cadrului normativ conex; explorarea jurisprudenței relevante pentru a stabili carențele ce caracterizează aplicarea art. 233 CP RM, etc.

2. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRACȚIUNII SPECIFICATE ÎN ART. 233 CP RM

2.1. Obiectul infracțiuniispecificate în art. 233 CP RM

În funcție de natura nematerială sau materială a obiectului infracțiunii, distingem obiectul juridic al infracțiunii și obiectul material al infracțiunii. Așa cum afirmă A. Ungureanu, „denumirea de „obiect juridic" al infracțiunii provine din aceea că obiectul infracțiunii constă în valori sociale (aspectul social al obiectului) ocrotite prin lege (aspectul juridic al obiectului)".[200] Această părere este în consonanță cu poziția legiuitorului care, în alin. (1) art. 2 CP RM, prevede: „Legea penală apără, împotriva infracţiunilor, persoana, drepturile şi libertăţile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituţională, suveranitatea, independenţa şi integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea şi securitatea omenirii, precum şi întreaga

[200] UNGUREANU, Augustin. *Drept penal român. Partea generală*. București: Lumina Lex, 1995, p. 74. 462 p. ISBN 973-9186-15-7.

ordine de drept". În această normă sunt menționate cu titlu de exemple valori sociale apărate de legea penală, nu entități materiale apărate de legea penală.

Toate aceste valori sociale compun ordinea de drept. Cu această ocazie îl vom cita pe C. Mitrache: „Se consideră că în ultimă instanță orice infracțiune lezează societatea, ordinea de drept".[201] Prin aceasta, autorul în cauză ne sugerează că ordinea de drept și relațiile sociale aferente alcătuiesc obiectul juridic general al infracțiunii. Fără a pune la îndoială existența unui astfel de obiect, consemnăm că obiectul juridic general al infracțiunii nu ne ajută să stabilim specificitatea unei infracțiuni în raport cu altele. În acest plan, mai multă relevanță comportă nu obiectul juridic general al infracțiunii, ci categoria subsecventă acestuia – obiectul juridic generic al infracțiunii.

2.1.1. Obiectul juridic al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

Art. 233 este amplasat în Capitolul IX „Infracțiuni ecologice" din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova.

Nu doar în Codul penal al Republicii Moldova, norma cu privire la vânatul ilegal face parte dintr-un capitol consacrat infracțiunilor ecologice. Printre legislațiile penale în care vânatul ilegal este incriminat într-un capitol dedicat infracțiunilor ecologice, se numără, de exemplu, cea a: Republicii Azerbaidjan (art. 258 „Vânatul ilegal" din Codul penal al Republicii Azerbaidjan[202](în continuare – CP RAz) este inclus în Capitolul 28 „Infracțiuni ecologice"); Republicii Kazahstan (art. 337 „Vânatul ilegal" din Codul penal al Republicii Kazahstan[203] este amplasat în Capitolul 13 „Delicte penale ecologice"); Federației Ruse (art. 258 CP FR[204] face parte din Capitolul 26 „Infracțiuni ecologice"), etc. În legislația rusă, noțiunea „infracțiune ecologică" a apărut pentru prima oară nu în Codul penal, dar în Legea Republicii Sovietice Federale Socialiste Ruse nr. 2060-1 din 19.12.1991 cu privire la protecția mediului (care a fost abrogată). Conform art. 85 din această lege, prin „infracțiuni ecologice" se înțelegea „faptele socialmente periculoase care aduc atingere ordinii ecologice stabilite în Federația Rusă, securității ecologice a societății, mediului natural înconjurător și sănătății persoanei".[205]

---

[201] MITRACHE, Constantin. *Drept penal român: partea generală*. București: Șansa, 1999, p. 85. 368 p. ISBN 973-9167-89-6.
[202]*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi*. [citat 06.01.2022] Disponibil: e-qanun.az/framework/46947
[203]*Уголовный кодекс Республики Казахстан*. [citat 06.03.2022] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252&pos=4736
[204] Уголовный кодекс Российской Федерации. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.
[205]*Закон РСФСР от 19 декабря 1991 г. № 2060-1 «Об охране окружающей природной среды»*. [citat 06.01.2022] Disponibil: https://zakonbase.ru/content/base/13961

Influențați de acest model propus de legiuitorul rus, legiuitorii penali din alte state post-sovietice au preluat noțiunea „infracțiuni ecologice”. Cu toate acestea, noțiunea dată este supusă criticii de către doctrinarii din spațiul post-sovietic. De exemplu, V.C. Matviiciuk susține că „sintagma „infracțiuni ecologice” este incorectă, deoarece termenul „ecologie” are conotații pozitive, iar termenul „infracțiune” are conotații negative. Aceste două conotații nu se pot îmbina în contextul aceleiași sintagme”.[206] Suntem de acord cu această observație.

În sintagma „infracțiuni ecologice” cuvântul „ecologice” se referă la adjectiv, iar cuvântul „infracțiuni” se referă la substantiv. Menirea unui adjectiv este de a denumi însușirea substantivului pe care-l însoțește. Adjectivul „ecologice” este unul denominativ, deoarece derivă din substantivul „ecologie”. Prin „ecologie” se înțelege „știința biologică de sinteză ce studiazã conexiunile ce apar între organisme și mediul lor de viață (abiotici și biotici), precum și structura, funcția și productivitatea sistemelor biologice supraindividuale (populații, biocenoze) și a sistemelor mixte (ecosisteme)”.[207] Dacă luăm în considerare această definiție, atunci ce ar trebui să înțelegem prin „infracțiuni ecologice”? Care este conținutul semantic al acestei sintagme?

S.I. Golubev remarcă întemeiat că, „folosind adjectivul „ecologice” în sintagma „infracțiuni ecologice”, legiuitorul nu a stabilit orientarea antisocială a infracțiunilor respective, nu a reliefat acele relații sociale care sunt lezate prin infracțiunile ecologice”.[208]În mod cert, nu ecologia reprezintă valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. O știință, chiar dacă are o însemnătate indubitabilă pentru întreaga societate, nu poate să reprezinte o astfel de valoare.

Pentru a stabili valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, este necesar să stabilim nu însușirea acestor infracțiuni (care se află în același sistem de referință), ci antiteza lor (care se află la un pol opus). Așa cum afirmă întemeiat V. Grosu, „când vorbim de gradul prejudiciabil al infracţiunii, înţelegem că ea este prejudiciabilă numai în raport cu ceva aflat în exterior, adică în raport cu un obiect”.[209]

În doctrina penală rusă, în procesul de stabilire a obiectului juridic generic al infracțiunilor prevăzute în Capitolul 26 al părții speciale a Codului penal al Federației Ruse, sunt exprimate

---

[206] МАТВІЙЧУК, В.К. *Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища*. Київ: Національна академія управління, 2011, с. 123. 368 с. ISBN 978-966-8406-46-1.
[207] BURLACU, Gabriel et al. *Mediul înconjurător: termeni și expresii uzuale*. București: Paideia, 2003, p. 64. 216 p. ISBN 973-596-175-X.
[208] ГОЛУБЕВ, С.И. Экологическое преступление: в лабиринте определений. În: *Lex Russica*, 2017, № 9, с. 134-147. ISSN 1729-5920.
[209] GRAMA, Mariana et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 146. 624 p. ISBN 9975-79-329-0.

variate opinii referitoare la antiteza acestor infracțiuni. Astfel, A.S. Kurmanov și E.N. Jevlakov consideră că acest obiect îl formează „relațiile sociale cu privire la utilizarea rațională a resurselor naturale, conservarea unui mediu natural favorabil sub aspect calitativ pentru oameni și pentru alte ființe vii, precum și asigurarea securității ecologice a populației”[210].[211] La rândul său, Iu.A. Mecetin afirmă că obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute în Capitolul 26 al părții speciale a Codului penal al Federației Ruse îl constituie „relațiile sociale care se dezvoltă în domeniul asigurării securității individului, a societății și a statului împotriva schimbărilor negative ale mediului înconjurător, care reprezintă o amenințare pentru viața normală și pentru existența acestora într-un mediu înconjurător favorabil din punct de vedere ecologic”.[212] Un alt autor, L.S. Baekova susține că obiectul respectiv îl formează „relațiile sociale care asigură securitatea ecologică a societății și ordinea ecologică, care includ stabilitatea mediului înconjurător, potențialul de resurse naturale și dreptul fiecărei persoane la un mediu înconjurător favorabil”.[213]

În viziunea noastră, aceste opinii trebuie tratate cu reticență, deoarece, în Codul penal al Federației Ruse, Capitolul 26 face parte din Titlul IX „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice”. În Codul penal al Republicii Moldova, Capitolul IX „Infracțiuni ecologice” și Capitolul XIII „Infracţiuni contra securităţii publice şi a ordinii publice” sunt distincte. Astfel, constatăm că „modelul legislativ rus a fost transpus în legea penală autohtonă fără a se ține seama de concepția pusă la baza acestui model.”[214]

Această incongruență ne determină să ne îndreptăm privirea asupra altor modele legislative care ar putea servi ca exemple pentru eventuala modificare a denumirii Capitolului IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. În această privință, atenția noastră este captată de acele legislații penale în care vânatul ilegal este incriminat într-un capitol dedicat infracțiunilor săvârșite, printre altele, contra securității ecologice. De exemplu, în Codul penal al Republicii Armenia (în continuare – CP RAr), art. 294 „Vânatul ilegal” face parte din Capitolul 27 „Infracțiuni contra securității mediului înconjurător”.[215] În Codul penal al Republicii Belarus,

---

[210] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота: уголовно-правовые и криминологические аспекты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Казань, 2002, с. 10. 24 с.
[211] ЖЕВЛАКОВ, Э.Н. *Экологические преступления: понятие, виды, проблемы ответственности*: дис. на соиск. учен. степ. докт. юрид. наук. Москва, 1991, с. 12-13. 188 с.
[212] МЕЧЕТИН, Ю.А. *Уголовно-правовая охрана животного мира*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Челябинск, 2006, с. 13. 26 с.
[213] БАЕКОВА, Л.С. Объект экологических преступлений. În: *Вестник КРСУ*, 2010, Том 10, № 6, с. 67-69. ISSN 1694-500X.
[214] BOLDESCU, Anastasia. Obiectul juridic generic al infracțiunii de vânat ilegal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 3, pp. 167-177. ISSN 1814-3199.
[215] *Уголовный кодекс Республики Армения*. [citat 06.01.2022] Disponibil: http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show

art. 282 „Vânatul ilegal” este amplasat în Capitolul 26 „Infracțiuni contra securității ecologice, a mediului înconjurător și a ordinii de utilizare a resurselor naturale”.[216] În Codul penal al Republicii Kârgâze, art. 310 „Vânatul ilegal și dobândirea ilegală a peștelui sau a animalelor acvatice” este inclus în Capitolul 38 „Infracțiuni contra securității ecologice și a mediului înconjurător”.[217]

În doctrina de specialitate este definită noțiunea „securitate ecologică”. Astfel, H.A. Lopașenko înțelege prin aceasta „starea de protecție a celor două componente interdependente – a vieții și sănătății persoanelor, precum și a mediului înconjurător – împotriva amenințărilor ecologice și a impactul negativ al activității umane”.[218] Criticând această definiție, este cazul să ne întrebăm: cum viața și sănătatea persoanelor ar putea fi lezată în rezultatul săvârșirii, de exemplu, a vânatului ilegal? După părerea lui E.N. Vinogradova prin „securitate ecologică” se are în vedere „sistemul de măsuri cu caracter politic, economic și organizatoric, adecvat amenințărilor la adresa intereselor de mediu ale individului, ale societății și ale statului”.[219] O astfel de abordare normativă a obiectului juridic generic al infracțiunii nu poate fi susținută.

În opinia lui L.A. Zueva, securitatea ecologică reprezintă „asigurarea ordinii ecologice și a securității populației”.[220] Nici această părere nu poate fi susținută. Asigurarea unor valori sociale nu poate să constituie valoarea socială protejată împotriva infracțiunilor ecologice. În plus, nu este clar ce are în vedere L.A. Zueva prin „ordine ecologică” și „securitatea populației”.

Definiția noțiunii „securitate ecologică” este formulată în legislația Republicii Moldova. De exemplu, în pct. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 447 din 17.04.2003 cu privire la aprobarea Programului naţional de asigurare a securităţii ecologice (abrogată), se menționează: „Securitate ecologică – stare a mediului înconjurător, în care totalitatea cauzelor şi consecinţelor naturale ale activităţilor antropogene [...] exclud sau reduc la minimum modificările ce conduc la degradarea imediată sau ulterioară a ecosistemelor din mediul înconjurător şi la impactul negativ asupra sănătăţii populaţiei”.[221] O definiție aproape identică este formulată în pct. 2 din Hotărârea

---

[216] Уголовный кодекс Республики Беларусь. În: *Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*, 1999, № 24.

[217] *Уголовный кодекс Кыргызской Республики*. [citat 06.01.2022] Disponibil: cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309

[218] ЛОПАШЕНКО, Н.А. *Экологические преступления: комментарий к главе 26 УК РФ*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с. 31. 802 с. ISBN 5-94201-032-3.

[219] ВИНОГРАДОВА, Е.В. *Преступления против экологической безопасности*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. докт. наук. Нижний Новгород, 2001, с. 29. 46 с.

[220] ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: дис. на соиск. учен. степ. канд. наук. Москва, 2015, с. 53. 207 с.

[221] Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Programului naţional de asigurare a securităţii ecologice: nr. 447 din 17.04.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 77-79, 477.

Guvernului nr. 304 din 17.03.2007 cu privire la aprobarea Programului Naţional de asigurare a securităţii ecologice pentru anii 2007-2015.[222]

Securitatea ecologică nu este decât unul dintre domeniile de protecție a mediului înconjurător. Aceasta rezultă din art. 84 al Legii nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecţia mediului înconjurător (în continuare – Legii nr. 1515/1993), în care sunt specificate astfel de domenii: „a) politici și management în domeniul protecției mediului; b) protecția și gestionarea resurselor de apă; c) asigurarea accesului populației la apă potabilă calitativă și sanitație; d) protecția aerului atmosferic și a stratului de ozon; e) protecția resurselor de sol; f) protecția și conservarea biodiversității; g) gestionarea resurselor minerale; h) gestionarea deșeurilor și substanțelor chimice; i) monitoringul calității mediului; j) atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea; k) securitatea ecologică; l) securitatea biologică; m) cercetări științifice”.[223]

Din alte modele, implementate în alte legislații, rezultă că vânatul ilegal este incriminat într-un capitol consacrat infracțiunilor îndreptate, printre altele, împotriva resurselor naturale. De exemplu, în Codul penal al Republicii Finlanda (în continuare – CP RF), secţ. 1 și 1(a) din Capitolul 48(A) „Infracţiuni privind resursele naturale” se numesc „Infracţiuni la regimul vânătorii” și, respectiv, „Infracţiune la regimul vânătorii, în formă agravată”.[224] În Codul penal al Republicii Lituania (în continuare – CP RLi), art. 272 „Vânătoarea sau pescuitul ilegal sau alte utilizări ale resurselor de faună sălbatică” face parte din Capitolul XXXVIII „Infracţiuni şi contravenţii împotriva mediului şi a sănătăţii umane”.[225] În Codul penal al Republicii Slovenia (în continuare – CP RSlo), art. 342 „Braconajul de animale” este inclus în Capitolul XXXII „Infracţiuni contra mediului înconjurător, a spaţiului şi a resurselor naturale”.[226]

D.A. Hașimov afirmă întemeiat: „Omul este una dintre speciile de ființe vii și nu ar fi în întru totul corect să se asigure existența normală doar a acestuia. Trebuie realizată protecția atotcuprinzătoare a mediului înconjurător ca loc de viețuire a omului, a animalelor și a plantelor”.[227] A privi resursele naturale ca valoare socială fundamentală, apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii

---

[222] A se vedea: Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Programului Naţional de asigurare a securităţii ecologice pentru anii 2007-2015: nr. 304 din 17.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2007, nr. 43-46, 336.

[223] Legea privind protecţia mediului înconjurător: nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova,* 1993, nr. 10, 283.

[224]*Codul penal al Republicii Finlanda*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html

[225]*Codul penal al Republicii Lituania*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html

[226]*Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html

[227] ХАШИМОВ, Д.А. *Уголовно-правовая охрана природных территорий и объектов*: дис. на соиск. учен. степ. канд. наук. Челябинск. 1998, с. 25. 148 с.

Moldova, înseamnă a aborda mediul înconjurător de pe poziții utilitariste. Mediul înconjurător, exploatat până la epuizare, nu poate și nu trebuie să reprezinte un scop al legii penale.

Resursele naturale reprezintă obiectul material al infracțiunii, nu obiectul juridic al infracțiunii. Aceasta rezultă din alin. (1) art. 4 al Legii nr. 1515/1993: „Resursele naturale – solul, subsolul, apele, flora şi fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum şi aerul din spaţiul de deasupra acestui teritoriu constituie patrimoniul naţional al Republicii Moldova”.[228] La fel, art. 1 al Legii nr. 1102 din 06.02.1997 cu privire la resursele naturale prevede: „(1) Resurse naturale sunt obiectele, fenomenele, condiţiile naturale şi alţi factori, utilizabili în trecut, prezent şi viitor pentru consum direct sau indirect, care au valoare de consum şi contribuie la crearea de bunuri materiale şi spirituale”[229]; (2) Resursele naturale se folosesc sau pot fi folosite ca mijloace de muncă, surse de energie, de materie primă şi de materiale, nemijlocit ca obiecte de consum şi recreare, ca bancă a fondului genetic sau sursă de informaţii despre lumea înconjurătoare”.[230] Nu în ultimul rând, în Hotărârea Parlamentului nr. 1442 din 24.12.1997 privind Concepţia de dezvoltare a gospodăriei cinegetice naţionale, se prevede, printre altele: „Fondul cinegetic este o resursă naturală, care se constituie din fondul funciar, inclusiv fondurile silvic şi acvatic, şi din totalitatea animalelor sălbatice de interes vânătoresc care le populează şi care pot fi folosite în gospodăria cinegetică”.[231]

Nu pot fi recepționate de legiuitorul moldovean nici modelele din legislațiile în care vânatul ilegal este incriminat într-un capitol dedicat infracțiunilor contra patrimoniului sau infracțiunilor economice.Astfel, în Codul penal al Republicii Austria (în continuare – CP RAu), § 137 „Ingerinţa în dreptul de vânătoare sau pescuit” și § 138 „Ingerinţa gravă în dreptul de vânătoare sau pescuit” sunt amplasate în Titlul VI „Fapte penale contra patrimoniului”.[232] În Codul penal al Republicii Bulgaria, art. 237, care corespunde cu art. 233 CP RM, face parte din Secțiunea II „Infracţiuni în diferite sectoare economice” a Capitolului VI „Infracţiuni împotriva economiei”.[233]

---

[228] Legea privind protecţia mediului înconjurător: nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 283.
[229] Legea cu privire la resursele naturale: nr. 1102 din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40, 337.
[230] Ibidem.
[231] Hotărârea Parlamentului privind Concepţia de dezvoltare a gospodăriei cinegetice naţionale: nr. 1442 din 24.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 24-25, 157.
[232] *Codul penal al Republicii Austria*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html
[233] *Codul penal al Republicii Bulgaria*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Bulgaria-RO.html

În context, trebuie de menționat că, în Codul penal al Republicii Moldova din 1961, art. 170 „Vânatul ilegal” făcea parte din Capitolul VI „Infracțiuni economice”.[234] În acest mod, legiuitorul penal sovietic privea mediul înconjurător ca pe un fel de „depozit de materii prime”, acordând prioritate intereselor economice, nu celor de beneficiere de un mediu înconjurător favorabil.

După părerea luiS. Brînza, „dacă scopul în care s-a aplicat munca umană asupra animalelor sălbatice [...] s-a exprimat în includerea acestora în circuitul marfar, în procesul de producţie, luarea ilegală şi gratuită a animalelor sălbatice urmează a fi calificată potrivit art. 186-188, 190 sau 191 CP RM”[235]; „Din contra, dacă scopul aplicării muncii umane asupra animalelor sălbatice a constat în a restabili sau a păstra situaţia ecologică favorabilă pentru viaţa şi activitatea omului, atunci dobândirea ilegală a animalelor sălbatice formează fapta incriminată la art. 233 CP RM”.[236] Dacă patrimoniul sau economia națională ar fi considerate valori sociale fundamentale apărate împotriva infracțiunii de vânat ilegal, atunci care ar fi criteriul ce ar permite delimitarea despre care ne vorbește S. Brînza?

În același timp, este greu să ignorăm ceea ce prevede Constituția: „Pământul, subsolul, apele, regnul vegetal şi cel animal, alte resurse naturale aflate pe teritoriul unităţii teritoriale autonome Găgăuzia sunt proprietate a poporului Republicii Moldova şi constituie totodată baza economică a Găgăuziei”[237] (alin. (4) art. 111); „Bogăţiile de orice natură ale subsolului, spaţiul aerian, apele şi pădurile folosite în interes public, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, căile de comunicaţie, precum şi alte bunuri stabilite de lege, fac obiectul exclusiv al proprietăţii publice”[238] (alin. (4) art. 127).

Totuși, interpretarea acestor dispoziții ale Legii Fundamentale nu ar trebui să ducă spre concluzia că patrimoniul sau economia națională pot fi considerate valori sociale fundamentale apărate împotriva infracțiunii de vânat ilegal.În context, prezintă interes punctul de vedere al lui S. Brînza: „În pofida prevederilor legale, [...] animalele şi păsările migratoare etc. pot să traverseze frontiera de stat şi să treacă la un alt proprietar. Totodată, în Cartea a doua „Drepturile reale” a Codului civil al Republicii Moldova nu se prevede un asemenea mod de dobândire a

[234] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 41 din 24.03.1961. În: *Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ*, 1961, nr. 10, 41.
[235] BRÎNZA, Serghei. Răspunderea pentru infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei (art. 233 şi 234 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, nr. 3, pp. 203-211. ISSN 1814-3199.
[236] Ibidem.
[237] Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
[238] Ibidem.

dreptului de proprietate”[239]; „Mai adecvată ar fi introducerea pe plan legislativ a noţiunii «avuţia publică»”[240]; „Statul şi unităţile lui administrativ-teritoriale trebuie să aibă, în raport cu resursele naturale, drepturi şi obligaţii de sorginte extraproprietărească. Iar legislaţia civilă, prin prevederea de la art. 286 CC RM (se are în vedere Codul civil[241]) – „Circuitul civil al bunurilor”[242] – a creat fundamentul juridic pentru determinarea unui asemenea regim privind resursele naturale, prescriind că circulaţia unor bunuri poate fi interzisă prin lege”.[243] Idei asemănătoare enunță D.B. Gorohov: „Din considerente de logică juridică, în raport cu animalele sălbatice (care se află într-o stare de libertate naturală) ar trebui să se renunțe complet la proiecția directă [...] a dreptului de proprietate asupra obiectelor lumii animale. Poate că ar trebui să ne referim la astfel de categorii prin sintagme ca „avuție națională”, „avere publică” [...].”[244]

În legislațiile penale ale unor state, vânatul ilegal este incriminat în cadrul unor capitole dedicate infracțiunilor împotriva protecției mediului înconjurător. De exemplu, în Codul penal al Georgiei, art. 301 „Vânatul ilegal” este inclus în Capitolul XXXVI „Infracțiuni contra protecției mediului înconjurător”.[245] De asemenea, în Codul penal al Regatului Spaniei (în continuare – CP RSp), art. 334, art. 335 și art. 336[246] fac parte din Capitolul IV „Delicte privind protejarea florei, faunei şi animalelor domestice” din Titlul XVI „Delicte privind sistematizarea teritoriului, protecţia patrimoniului istoric şi a mediului înconjurător”.[247]

În viziunea noastră, nu protecția mediului înconjurător constituie valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. În doctrina juridică, prin „protecția mediului înconjurător” se înțelege: „ansamblul reglementărilor, măsurilor și acțiunilor care au ca scop menținerea și protejarea condițiilor naturale ale mediului împotriva degradării”[248]; „un complex de activităţi

---

[239] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 255. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.
[240] Ibidem, p. 255.
[241] A se vedea: Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.
[242] În varianta în vigoare a Codului civil, acest articol are numărul de ordine 457.
[243] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 256. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.
[244] ГОРОХОВ, Д.Б. К вопросу о праве собственности на объекты животного мира. În: *Проблемы исполнения законодательства об охране животного мира: сб. материалов круглого стола (10 апреля 2015 г., г. Москва) / Под общ. ред. Н.В. Субановой*. Москва: Академия Генеральной Прокуратуры Российской Федерации, 2015, с. 16-25.
[245] *Уголовный кодекс Грузии*. [citat 06.01.2022] Disponibil: https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf
[246] Aceste trei articole corespund cu art. 233 CP RM.
[247] *Codul penal al Regatului Spaniei*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html
[248] BURLACU, Gabriel et al. *Mediul înconjurător: termeni și expresii uzuale*. București: Paideia, 2003, p. 148. 216 p. ISBN 973-596-175-X.

umane, ştiinţific fundamentate, orientate spre păstrarea calităţii favorabile a mediului, prevenirea poluării şi degradării acestuia în procesul dezvoltării sociale şi spre restabilirea şi menţinerea echilibrului ecologic".[249] Protecția mediului înconjurător nu poate reprezenta valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, întrucât sintagma „apărarea protecției mediului înconjurător" ar fi pleonastică și s-ar referi la un paradox. Scopul legii penale este de a apăra nu protecția unor valori sociale, ci chiar valorile sociale.

Protecția mediului înconjurător, declarată în anumite acte normative, este consonantă cu acest scop. Astfel, anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 301 din 24.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia prevede: „Protecţia mediului constituie o problemă de o importanţă globală, care trebuie să devină o prioritate naţională, deoarece vizează în mod direct condiţiile de viaţă şi sănătatea populaţiei, realizarea intereselor economice, precum şi capacităţile de dezvoltare durabilă a societăţii".[250] În preambulul la Legea nr. 1515/1993 se menționează: „Protecţia mediului înconjurător [...] constituie o prioritate naţională, care vizează în mod direct condiţiile de viaţă şi sănătatea populaţiei, realizarea intereselor economice şi social-umane, precum şi capacităţile de dezvoltare durabilă a societăţii pe viitor".[251] Din dispoziția de la lit. e) art. 2 al aceleiași legi se poate deduce că protecția mediului presupune, printre altele, „păstrarea biodiversităţii".[252] Nu ar fi greșit să afirmăm că și apărarea penală a mediului înconjurător, declarată în alin. (1) art. 2 CP RM, presupune, printre altele, păstrarea biodiversității. Ceea ce demonstrează că mediul înconjurător ar putea fi considerat valoare socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, în general, și a infracțiunii de vânat ilegal, în particular.

Din analiza efectuată mai sus, am aflat că, în legislațiile penale ale Republicii Belarus, Republicii Kârgâze, Republicii Lituania și Republicii Slovenia, vânatul ilegal este incriminat în cadrul unor capitole dedicate infracțiunilor care sunt îndreptate, între altele, împotriva mediului înconjurător.

În alte legislații penale, o astfel de faptă este incriminată în cadrul unor capitole consacrate infracțiunilor îndreptate exclusiv împotriva mediului înconjurător. Astfel, în Codul penal al

---

[249] ROTARU, Alina. *Probleme ale dezvoltării legislaţiei ecologice a Republicii Moldova la etapa actuală*: tz. de doctor în drept. Chişinău, 2012, p. 42. 218 p.
[250] Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia: nr. 301 din 24.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 104-109, 328.
[251] Legea privind protecţia mediului înconjurător: nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 283.
[252] Ibidem.

Republicii Cehe (în continuare – CP RCe), secț. 304 „Braconajul” face parte din Capitolul VIII „Infracţiuni contra mediului”.[253] În Codul penal al Republicii Croația (în continuare – CP RCr), art. 204 „Vânătoarea şi pescuitul ilegal” este amplasat în Capitolul XX „Infracţiuni împotriva mediului”.[254] În Codul penal al Republicii Estonia (în continuare – CP RE), § 361 „Degradarea faunei sălbatice” este inclus în Capitolul 20 „Infracţiuni contra mediului înconjurător”.[255] În Codul penal al Republicii Letonia (în continuare – CP RLe), secț.112 „Vânătoarea ilegală” face parte din Capitolul XI „Infracţiuni împotriva mediului înconjurător”.[256] În Codul penal al Republicii Slovace (în continuare – CP RSl), § 310 „Braconajul” este inclus în Titlul doi „Infracţiuni contra mediului înconjurător” din Capitolul șase „Infracţiuni contra siguranţei publice şi a mediului înconjurător”.[257] În Codul penal al Ucrainei, art. 248 „Vânatul ilegal” este amplasat în Titlul VIII „Infracțiuni împotriva mediului”.[258] În fine, dar nu în ultimul rând, în Codul penal al Ungariei, secț.245 „Braconajul vânatului” este inclus în Capitolul XXIII „Infracţiuni împotriva mediului şi naturii”.[259]

Oportunitatea catalogării mediului înconjurător ca valoare socială fundamentală, apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, rezultă din anumite prevederi ale legislației Republicii Moldova. De exemplu, alin. (1) art. 37 din Constituție prevede: „Fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viaţă şi sănătate, precum şi la produse alimentare şi obiecte de uz casnic inofensive”.[260] De asemenea, art. 58 al Legii nr. 1515/1993 prevede: „Statul reconfirmă dreptul la existenţă a tuturor speciilor naturii vii (indiferent de importanţa lor pentru om), ca element esenţial al ciclului planetar de materie, de formare a climei şi al potenţialului de renovare a resurselor naturale”.[261]

Din analiza alin. (1) art. 37 din Constituție se poate vedea că primară este noțiunea de mediu înconjurător. Noțiunea de ecologie este secundară. Această abordare firească este confirmată de afirmația lui M.M. Brinciuk: „Mediul înconjurător poate fi privit ca favorabil dacă

---

[253] *Codul penal al Republicii Cehe*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cehia-RO.html
[254] *Codul penal al Republicii Croaţia*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html
[255] *Codul penal al Republicii Estonia*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Estonia-RO.html
[256] *Codul penal al Republicii Letonia*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html
[257] *Codul penal al Republicii Slovace*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html
[258] *Кримінальний кодекс України*. [citat 06.01.2022] Disponibil: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
[259] *Codul penal al Ungariei*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html
[260] Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
[261] Legea privind protecţia mediului înconjurător: nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 283.

starea acestuia corespunde cerințelor legale privind: nepoluarea; epuizabilitatea resurselor naturale; durabilitatea ecologică; biodiversitatea și diversitatea peisageră; varietatea estetică; conservarea obiectelor unice ale naturii; păstrarea sistemelor ecologice naturale; utilizarea natura cu luarea în calcul a riscurilor ecologice și tehnogene”.[262] Primatul noțiunii de mediu înconjurător în raport cu noțiunea de ecologie este învederată și de alți autori. Astfel, L. Florea susține: „Datorită lărgirii sferei de cunoaştere şi de interes, datorită trecerii de la studiul ecosistemului la studiul ecosferei în ansamblul ei, ecologia s-a transformat treptat dintr-o ştiinţă biologică într-o ştiinţă suprasintetică, integrând o serie de elemente ce aparţineau de drept altor ştiinţe: geografia, fizica, chimia, economia, sociologia, etc. A apărut astfel o nouă ştiinţă şi anume aceea de ecologie globală sau ştiinţa mediului înconjurător”.[263] După părerea lui D. Marinescu, „„mediul înconjurător” este o noţiune fundamentală care stă la baza ecologiei ca ştiinţă, fiind susceptibilă, în raport cu necesitatea punerii în valoare sau a ocrotirii elementelor sale componente, de reglementare juridică”.[264]

La rândul său, R.-M. Petrescu-Mag observă: „Noţiunea de mediu este mai complexă decât cea de ecologie. Ecologia este o ştiinţă biologică, cu caracter interdisciplinar care studiază condiţiile de existenţă şi interacţiunile dintre fiinţele vii şi dintre acestea şi mediul lor natural [...]. Ecologia nu se ocupă şi de sistemele artificiale, care presupun activitatea omului. Mediul, însă, trebuie privit atât din punct de vedere ecologic – mediul natural – cât şi din punct de vedere antropic, creat prin activitatea omului”.[265] Această idee trebuie corelată cu cea a lui S. Brînza: „Aşa-numitele entităţi materiale create de mâna omului în mediul natural [...], nu sunt detaşate de starea lor naturală şi nu pot fi obiect material al furtului. Ca elemente ale naturii, ele formează obiectul material al infracţiunilor ecologice, răspunderea pentru care este stabilită de normele Capitolului IX al Părţii Speciale a Codului penal”.[266] Analiza normelor din acest capitol demonstrează justețea celor afirmate de S. Brînza.

În susținerea ideilor exprimate de R.-M. Petrescu-Mag și S. Brînza, art. 1 al Legii nr. 851 din 29.05.1996 privind expertiza ecologică (care nu mai este în vigoare) conținea următoarea definiție: „mediu înconjurător – totalitatea elementelor naturale şi tehnogene”.[267]

---

[262] БРИНЧУК, М.М. *Экологическое право*. Москва: Городец, 2009, с. 89. 672 с. 978-5-699-35837-3.
[263] FLOREA, Luiza. *Protecţia mediului*. Galați: Editura Fundației universitare „Dunărea de Jos”, 2002, p. 6. 214 p. ISBN 973-8352-16-9.
[264] MARINESCU, Daniela. *Tratat de dreptul mediului*. Bucureşti: ALL Beck, 2003, p. 36. 560 p. ISBN 973-655-299-3.
[265] PETRESCU-MAG, Ruxandra-Mălina. *Protecția mediului în contextul dezvoltării durabile. Legislație și instituții*. Cluj-Napoca: Bioflux, 2011, p. 20. 363 p. ISBN 978-606-8191-11-9.
[266] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 110. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.
[267] Legea privind expertiza ecologică: nr. 851 din 29.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53, 494.

Susținem părerea lui X. Ulianovschi: „Infracţiunile ecologice sunt reglementate de Capitolul IX al părţii speciale a Codului penal intitulat „Infracţiuni ecologice”. Astfel, acest capitol, fără îndoială, indică faptul că toate componenţele de infracţiuni ce le conţine acest capitol sunt ecologice, *adică atentează la mediul înconjurător* (evid. ns.)”.[268] Infracțiunile, prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, aduc atingere relațiilor sociale cu privire la mediul înconjurător, nu relațiilor sociale cu privire la mediu.[269]

Sub acest aspect, nu sprijinim viziunea lui C. Mantea: „«Mediul înconjurător» este o expresie pleonastică, compusă din două cuvinte care au relativ acelaşi înţeles: mediu – ceea ce ne înconjoară, locul în care se află fiinţele şi lucrurile cu care venim în contact, şi înconjurător – ceea ce se găseşte de jur împrejurul nostru, ceea ce ne înconjoară”.[270] O opinie similară este exprimată de C. Negrei.[271]

Drept contraargument prezentăm raționamentele lui E.-M. Minea: „Sensul care ne interesează aici este cel de totalitate a factorilor exteriori organismului uman – şi care îi include pe cei geografici nevii (atmosfera, hidrosfera, relieful) – dar şi celelalte fiinţe (biosfera). Punctul de vedere este strict antropocentric, fapt evidenţiat şi de sintagma „mediu înconjurător”, care desemnează tot ceea ce ne înconjoară pe noi, oamenii”.[272] Nu poate fi neglijată nici poziția susținută de L. Dogaru: „Constituţia României revizuită în 2003, foloseşte (în art. 35) terminologia de „mediu înconjurător” [...] O astfel de conduită terminologică pe care o regăsim în legea fundamentală ar trebui în mod firesc, să se respecte cu rigurozitate şi cât mai temeinic şi în textele naţionale ale legilor privind protecţia mediului, asigurându-se astfel o abordare unitară”.[273]

În altă ordine de idei, din art. 15 CP RM deducem că nu există vreo infracțiune care să nu aibă un obiect juridic special. Tocmai în scopul protejării acestui obiect este adoptată o normă penală de incriminare, în care este stabilită o componență de infracțiune. Nu constituie excepție nici infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

---

[268] ULIANOVSCHI, Xenofon. Noţiunea şi caracterizarea generală a infracţiunilor ecologice. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 10, pp. 2-9. ISSN 1811-0770.

[269] Într-o speță din practica judiciară, în care s-a aplicat art. 233 CP RM, anume mediul înconjurător este reliefat ca valoare socială căreia infracțiunea de vânat ilegal îi aduce atingere.*

* *Sentința Judecătoriei Cimișlia din 15.06.2017. Dosarul nr. 1-81/2017*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F1E2E831-A251-E711-80D3-0050568B37B6

[270] MANTA, Claudiu. *Apărarea mediului prin mijloacele dreptului penal*: rezumatul tz. de doctorat. București. 2009, p. 2. 44 p.

[271] NEGREI, Costel. *Economia şi politica mediului*. Bucureşti: Editura ASE, 2004, p. 13-14. 59 p. ISBN 973-594-456-1.

[272] MINEA, Elena-Maria. *Protecția mediului. Suport de curs*. Cluj-Napoca, 2015, p. 6. 129 p.

[273] DOGARU, Lucreția. *Dreptul mediului*. București: Pro Universitaria, 2020, p. 11. 350 p. ISBN 978-606-26-1219-1.

În demersul nostru de identificare a obiectului juridic special al acestei infracțiuni, pornim de la ideea că obiectul respectiv trebuie să derive din obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, adică din relațiile sociale cu privire la mediul înconjurător.

Respectând această axiomă, X. Ulianovschi menționează că obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM îl formează „regnul animal în starea sa naturală".[274] Nimeni nu pune la îndoială că regnul animal în starea sa naturală ar putea să reprezinte o valoare socială particulară care deriva din mediul înconjurător. Însă, nu trebuie să uităm că, la baza concepției științifice privind obiectul juridic al infracțiunii, este pusă abordarea relațional-valorică.

Referitor la această abordare, S. Brînza susține întemeiat: „Numai înţelegând că societatea este înainte de toate un sistem de relaţii sociale *(relatio ad alteros)* cu privire la anumite valori, şi nu relaţia omului faţă de valoare, putem concepe ansamblul de reprezentări şi de idei despre obiectul infracţiunii"[275]; „În fond, societatea nu este decât un sistem de valori şi de relaţii sociale referitoare la aceste valori, influenţând atât mediul fizic, cât şi cel social în care individul trăieşte. [...] Această lume de valori nu reprezintă entităţi izolate, exclusiv individuale; ele se află în relaţii de reciprocitate şi prezintă interes pentru întreaga societate"[276]; „În jurul şi pe baza lor se formează, se desfăşoară şi se dezvoltă relaţiile interumane, conferind acestor valori caracterul de valori sociale, adică de valori în a căror existenţă este interesată întreaga societate şi, totodată, de valori al căror conţinut se relevă pe deplin numai în cadrul relaţiilor sociale".[277]

Ordinea de drept în sensul alin. (1) art. 2 CP RM – privită ca valoare socială care reprezintă obiectul juridic general al infracțiunii, din care derivă valorile sociale subsidiare apărate împotriva infracțiunilor – nu poate să existe în afara unui context social. Aceasta rezultă din interpretarea sistemică a alin. (1) art. 2 CP RM (în care persoana este specificată ca parte a ordinii de drept) și a alin. (1) art. 4 CP RM (în care persoana este denumită „valoare supremă a societăţii"[278]). Dacă ordinea de drept este alcătuită din valori ale societății, atunci, în mod necesar, anumite relații sociale ar trebui să se formeze, să se dezvolte și să se desfășoare în jurul

---

[274] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale).* Chişinău: Sarmis, 2009, p. 483. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal comentat şi adnotat*. Chişinău: Cartier, 2005, p. 351. 656 p. ISBN 9975-29-338-X; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chişinău: Arc, 2003, p. 488. 836 p. ISBN 9975-61-291-1.

[275] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 17. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.

[276] Ibidem, p. 17-18.

[277] Ibidem, p. 18.

[278] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 128-129, 1012.

acestor valori. Doar într-un mediu social relațional ar fi posibilă evaluarea și valorificarea acelor entități pe care societatea le consideră valori sociale.

Mai mulți teoreticieni sunt de părerea că obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal are un caracter unitar. Cu alte cuvinte, acești autori consideră că, în cazul infracțiunii analizate, nu putem vorbi despre obiect juridic principal și obiect juridic secundar.

De exemplu, X. Ulianovschi afirmă că obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM îl constituie „relațiile sociale cu privire la folosirea rațională a animalelor și păsărilor sălbatice”.[279] L. Gîrla și Iu. Tabarcea susțin că acest obiect îl formează „relaţiile sociale în domeniul protecţiei şi folosirii animalelor sălbatice”.[280]

Opinii asemănătoare cu privire la conținutul obiectului juridic special al infracțiunii de vânat ilegal le exprimă unii doctrinari ruși și ucraineni. Astfel, N.I. Bratașova este de opinia că obiectul respectiv îl constituie „relațiile sociale cu privire la conservarea, restaurarea și utilizarea rațională a obiectelor regnului animal”.[281] Poziția lui A.S. Kurmanov constă în aceea că obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal îl formează „relaţiile sociale cu privire la folosirea şi conservarea raţională a lumii animale – a animalelor şi păsărilor sălbatice”.[282] V.C. Matviiciuk consideră că acest obiect îl constituie „relațiile sociale care asigură condiții pentru protecția, utilizarea rațională, reabilitarea și reproducerea animalelor și păsărilor sălbatice”.[283] După părerea lui T.I. Vaulina, obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal îl formează „relațiile sociale în domeniul protecției și utilizării faunei sălbatice și al conservării fondului genetic al animalelor sălbatice ca element integrant al mediului natural”.[284] Nu în ultimul rând, S.A. Golub afirmă că obiectul respectiv este constituit din relațiile sociale „care asigură condițiile pentru protecția, utilizarea rațională, reproducerea și reabilitarea animalelor și păsărilor sălbatice care sunt ocrotite de legea penală”[285]; „care se află în stare de libertate naturală sau sunt ținute în stare semiliberă, care sunt incluse în fondul cinegetic de stat, care viețuiesc pe teritoriul

---

[279] BRÎNZA, Serghei et al. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 407. 804 p. ISBN 9975-79-324-X.

[280] ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 562. 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.

[281] БРАТАШОВА, Н.И. *Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с преступлениями в сфере охраны животного мира*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Саратов, 2011, с. 13. 30 с

[282] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота: уголовно-правовые и криминологические аспекты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Казань, 2002, с. 10-11. 24 с.

[283] АЛЕКСАНДРОВ та ед. *Кримінальне право. Особлива частина* / Відпов. ед. Шакун В.І. Київ: НАВСУ – «Правові джерела», 1998, с. 392. 896 с. ISBN 966-95034-4-2.

[284] *Уголовное право России. Особенная часть* / Отв. ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамова. Москва: Инфра-М-Норма, 1997, с. 519. 768 с.

[285] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 8. 14 с.

acestui fond și care sunt eliberate acolo în scopul reproducerii, fiind asigurate condițiile de existență a lor și de păstrare a integrității grupurilor naturale”.[286]

Cu referire la unele dintre aceste puncte de vedere, remarcăm că nu este funcția relațiilor sociale, care formează obiectul juridic special al unei infracțiuni, să asigure ceva. Obiectul apărării penale nu poate avea funcția unui factor de asigurare, întrucât el însuși necesită asigurare, apărare, ocrotire.

În alt context, observăm că toate punctele de vedere, reproduse mai sus, se reduc în esență la catalogarea ca valoare socială, apărată împotriva infracțiunii de vânat ilegal, a protecţiei eficiente şi a folosirii raţionale a resurselor regnului animal. În primul rând, protecția animalelor și a păsărilor sălbatice nu poate să reprezinte o valoare socială protejată de legea penală. Legea penală nu poate proteja protecția. În al doilea rând, potrivit alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995, modalităţile de folosire a resurselor regnului animal sunt: „a) vânătoarea sportivă şi de amatori; b) pescuitul industrial, sportiv şi de amatori; c) dobândirea de animale care nu constituie obiecte ale vânatului şi pescuitului; d) folosirea în scopuri economice, ştiinţifice, cultural-educative şi estetice; e) folosirea proprietăţilor utile ale animalelor şi a produselor activităţii vitale a acestora”.[287] Analiza acestor modalități denotă că noțiunea de folosire a resurselor regnului animal este mult prea largă pentru a putea constitui valoarea socială apărată împotriva infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Aceeași concluzie rezultă din alin. (2) art. 1 al Legii nr. 1102 din 06.02.1997 cu privire la resursele naturale (în continuare – Legii nr. 1102/1997): „Resursele naturale se folosesc sau pot fi folosite ca mijloace de muncă, surse de energie, de materie primă şi de materiale, nemijlocit ca obiecte de consum şi recreare, ca bancă a fondului genetic sau sursă de informaţii despre lumea înconjurătoare”[288].[289]

Punctele de vedere privitoare la conținutul obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, evocate mai sus, nu iau în considerare faptul că vânatul este doar unul dintre genurile de folosire a lumii animale. În context, L. Gîrla și Iu. Tabarcea afirmă: „Gospodăria cinegetică este una dintre ramurile folosirii resurselor naturale, ale cărei principale sarcini sunt

---

[286] Ibidem, c. 8.

[287] Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.

[288] Legea cu privire la resursele naturale: nr. 1102 din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1997, nr. 40, 337.

[289] Potrivit alin. (1) art. 3 al Legii nr. 1102/1997, „resursele naturale care regenerează în circuitul substanţelor din biosferă sau pot fi întregite artificial într-o perioadă de timp comensurabilă cu termenul lor de consum (cu ritmul de activitate economică a omului) sunt resurse naturale renovabile”.* În Anexa nr. 1 la aceeași lege, printre resursele naturale renovabile, este menționată fauna.

* Legea cu privire la resursele naturale: nr. 1102 din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1997, nr. 40, 337.

protejarea, folosirea rațională și reproducerea fondului cinegetic de stat”.[290] Fauna sălbatică poate fi influențată negativ nu doar în rezultatul vânatului ilegal, ci și ca urmare a altor genuri de activități antropice (de exemplu: proiectarea, amplasarea, construcţia, punerea în exploatare, exploatarea construcţiilor industriale, agricole, ştiinţifice sau a altor obiective; fabricarea, importul, exportul, îngroparea, păstrarea, transportarea sau utilizarea substanţelor, materialelor ori deşeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanţe chimice; avariile cu poluare excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică; eschivarea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligaţiilor de lichidare a consecinţelor încălcărilor ecologice, etc.). Anume de aceea sintagma „pieirea în masă a animalelor”[291] este utilizată în dispozițiile de la lit. c) art. 223, lit. d) alin. (2) art. 224, lit. b) alin. (1) art. 225, lit. b) alin. (1) art. 226 CP RM.

În același context, prezintă interes două definiții din art. 1 al Legii nr. 851 din 29.05.1996 privind expertiza ecologică (care nu mai este în vigoare): „activităţi economice complexe şi potenţial periculoase pentru mediul înconjurător – activităţi, a căror desfăşurare necesită [...] folosirea resurselor naturale, care pot duce la [...] distrugerea [...] faunei [...]”[292]; „activităţi economice preconizate – orice activitate planificată sau proiectată care presupune folosirea resurselor naturale şi [...] care poate provoca modificarea [...] componentelor naturii”.[293] Această lege a fost abrogată prin Legea nr. 226 din 30.09.2022 privind modificarea unor acte normative.[294] Prin această din urmă lege a fost modificată Legea nr. 86 din 29.05.2014 privind evaluarea impactului asupra mediului.[295] În rezultatul amendamentelor operate, de exemplu, la lit. g) alin. (2) art. 102, se menționează despre potențialul impact semnificativ al activității planificate asupra mediului, exprimat, printre altele, în „utilizarea resurselor naturale, în special a [...] biodiversității”.[296]

Faptul, că fauna sălbatică poate fi influențată negativ în rezultatul unor activități antropice altor decât vânatul ilegal, îl confirmă, de asemenea, următorul fragment din preambulul la Legea nr. 439/1995: „Un şir de specii de animale servesc drept surse pentru obţinerea unor materii

---

[290] ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 562. 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.
[291] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[292] Legea privind expertiza ecologică: nr. 851 din 29.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53, 494.
[293] Ibidem.
[294] A se vedea: Legea privind modificarea unor acte normative: nr. 226 din 30.09.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 326-333, 626.
[295] A se vedea: Legea privind evaluarea impactului asupra mediului: nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 174-177, 393.
[296] Legea privind evaluarea impactului asupra mediului: nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 174-177, 393.

prime industriale, medicinale, produselor alimentare şi altor valori materiale, necesare pentru satisfacerea cerinţelor populaţiei şi ale economiei naţionale, alte specii sunt utilizate în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi estetice”.[297]

Nu în ultimul rând, în alin. (1) art. 128 CC RM este utilizată sintagma „vânatul şi alte feluri de folosire a resurselor cinegetice”.[298]

Faptul, că vânatul este doar unul dintre genurile de folosire a lumii animale, este luat în considerare de către A.M. Kablov care consideră că obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal îl formează „relațiile sociale în domeniul protecției faunei sălbatice, precum și al folosirii raționale a acesteia într-o formă precum este vânatul”.[299]

L.A. Zueva menționează că acest obiect îl constituie „relaţiile sociale cu privire la protecţia mediului natural în ceea ce priveşte păstrarea diversităţii biologice a lumii animale şi utilizarea raţională a resurselor cinegetice”.[300] Totuși, această viziune are ca efect limitarea sferei obiectului material al infracțiunii de vânat ilegal la resursele cinegetice. Astfel, conform art. 1 al Legii nr. 298/2018, prin „faună de interes cinegetic” se înțelege „totalitatea exemplarelor speciilor de faună sălbatică autohtonă sau migratoare, potrivit anexei, stabilite în funcție de efectivul populației și potențialul reproductiv al acestora, precum și de tradițiile naționale de vânătoare și de consum”.[301] Totodată, potrivit alin. (2) art. 4 al aceleiași legi, „teritoriul rezervațiilor științifice şi al altor arii naturale protejate de stat în care vânătoarea este interzisă face parte din fondul cinegetic, dar este considerat zonă de liniște”[302].[303] Din Legea nr. 325 din 15.12.2005 cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova[304], rezultă că, în cazul unor specii de animale incluse în Cartea Roşie, se interzice sau se limitează folosinţa lor.

Din art. 233 CP RM nu reiese că obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal este restrâns la resursele cinegetice. Astfel, acest obiect îl pot forma animalele sălbatice a căror vânătoare este complet interzisă.

---

[297]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[298] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
[299] КАБЛОВ, А.М. *Уголовная ответственность за незаконную охоту: проблемы теории и практики*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2012, с. 16. 31 с.
[300] ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2015, с. 19. 22 с.
[301]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[302] Ibidem.
[303] Conform art. 1 al Legii nr. 298/2018, zonă de liniște este „suprafață din cuprinsul unui fond cinegetic, delimitată și marcată pe teren, destinată asigurării condițiilor optime de viață a speciilor de faună de interes cinegetic”.*
* Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[304] Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24, 95.

În alt context, unele dintre părerile doctrinare reproduse mai sus nu iau în considerare că vânatul ilegal este incriminat nu doar în art. 233 CP RM, ci și în art. 234 CP RM. Iu.A. Mecetin încearcă să ia în calcul acest aspect. În opinia acestuia, obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal îl constituie „relațiile sociale care apar în legătură cu asigurarea securității persoanei, a societății sau a statului împotriva impactului negativ asupra obiectelor lumii animale terestre.[305] Însă, nu este clar în ce măsură incriminarea vânatului ilegal poate asigura securitatea persoanei și a statului. De asemenea, nu este clar dacă lumea animală terestră, despre care vorbește Iu.A. Mecetin, include păsările sălbatice, precum și animalele sălbatice care viețuiesc în mediul subteran. Astfel, intenția lui Iu.A. Mecetin merită a fi apreciată, însă realizarea acestei intenții nu ne ajută prea mult la identificarea obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Până acum am analizat opiniile științifice, conform cărora obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal are un caracter unitar. Însă, în literatura de specialitate atestăm și abordarea dihotomică a acestui obiect.

De exemplu, A. Borodac menționează: „Obiectul nemijlocit fundamental al infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale concrete care condiționează utilizarea rațională a bogățiilor naturale (solul, subsolul, flora, fauna, apa, aerul și alte componente ale naturii) și asigurarea securității ecologice a populației”[306]; „Obiectul nemijlocit suplimentar al acestor infracțiuni îl constituie relațiile sociale care apără viața, sănătatea sau proprietatea”.[307] Este prea generalizată opinia precitată, care, din această cauză, nu reușește să ia în calcul particularitățile ce caracterizează obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. În afară de aceasta, nu este clar cum infracțiunea de vânat ilegal poate leza relațiile sociale cu privire la viața sau sănătatea persoanei. Potrivit preambulului la Legea nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecţia mediului înconjurător (în continuare – Legii nr. 1515/1993), „protecţia mediului înconjurător constituie o prioritate naţională, *care vizează în mod direct condiţiile de viaţă şi sănătatea populaţiei* (evid. ns.), realizarea intereselor economice şi social-umane, precum şi capacităţile de dezvoltare durabilă a societăţii pe viitor”.[308] Însă, aceasta nu înseamnă deloc că infracțiunea de vânat ilegal poate leza relațiile sociale cu privire la viața sau sănătatea persoanei.

---

[305] МЕЧЕТИН, Ю.А. *Уголовно-правовая охрана животного мира*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Челябинск, 2006, с. 19. 26 с.
[306] BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p. 272. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8.
[307] Ibidem, p. 272.
[308] Legea privind protecţia mediului înconjurător: nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 283.

Unii autori – G.M. Gadjilov[309], A.S. Kurmanov[310] și A.A. Gartfeld[311] – menționează că infracțiunea de vânat ilegal poate avea ca obiect juridic secundar relațiile sociale cu privire la regimul ariilor naturale protejate de stat sau cu privire la conservarea speciilor de animale rare sau pe cale de dispariţie. O asemenea opinie este în concordanță cu specificul reglementării răspunderii pentru vânatul ilegal în legea penală rusă. Astfel, la lit. в) alin. 1 art. 258 CP FR[312], este incriminat vânatul ilegal săvârșit asupra păsărilor sau animalelor, a căror vânat este complet interzis. La lit. г) din același alineat este incriminat vânatul ilegal săvârșit, printre altele, într-o arie naturală protejată de stat. Întrucât astfel de prevederi lipsesc în art. 233 CP RM, nu ar fi întemeiat să vorbim despre prezența unui asemenea obiect juridic special al infracțiunii prevăzute de acest articol. Încălcarea modului stabilit de folosire a regnului animal, săvârșită în rezervaţiile naturale sau în alte arii naturale protejate de stat, depășește cadrul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM și necesită calificare suplimentară în baza art. 139 CC RM.

A.S. Kurmanov identifică un alt obiect juridic secundar al infracțiunii de vânat ilegal: „În procesul vânatului ilegal, desfășurat cu încălcarea ordinii stabilite, statului îi sunt cauzate daune materiale. Or, în bugetul de stat nu ajung plățile corespunzătoare”.[313] Într-adevăr, în pct. 8) art. 2 al Legii nr. 1216 din 03.12.1992 a taxei de stat, „taxa de stat se încasează [...] pentru eliberarea permiselor de vânătoare [...]”.[314]

Totuși, art. 233 CP RM prevede răspunderea nu pentru omisiunea de achitare a unor asemenea prelevări. În plus, daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, care constituie urmările prejudiciabile ale infracțiunii prevăzute de acest articol, corespund nu mărimii unor astfel de prelevări, ci valorii exprimate în bani a exemplarelor din speciile de faună, obținute prin vânat ilegal. Daunele, specificate în dispoziția art. 233 CP RM, nu pot fi legate cauzal de omisiunea de achitare a unor taxe pentru eliberarea permiselor, autorizaţiilor, trofeelor sau a celor pentru deservire.

S. Brînza, V. Stati și Iu. Diaconu consideră că „obiectul juridic special al infracţiunii de vânat ilegal îl formează relaţiile sociale cu privire la biodiversitatea faunei, apărate împotriva

---

[309] ГАДЖИЛОВ, Г.М. *Уголовно-правовой и криминологический анализ незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Махачкала, 2003, с. 10. 23 с.
[310] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота как экологическое преступление*. Уфа: АТиСО, 2019, с. 29. 122 с. ISBN 978-5-904354-78-7.
[311] ГАРТФЕЛЬД, А.А. Объективные признаки составов преступлений о незаконной охоте (браконьерстве) в уголовном законодательстве России. În: *Ученые труды Российской академии адвокатуры и нотариата*, 2016, № 3, с. 51-57. ISSN 1997-0986.
[312] Уголовный кодекс Российской Федерации. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.
[313] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота как экологическое преступление*. Уфа: АТиСО, 2019, с. 28. 122 с. ISBN 978-5-904354-78-7.
[314] Legea taxei de stat: nr. 1216 din 03.12.1992. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1992, nr. 12, 359.

vânatului fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise (braconajul), fie cu folosirea situaţiei de serviciu, dacă acesta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale”.[315] În această formulare, textul „vânatului fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise (braconajul), [...] dacă acesta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale”[316] este preluat din dispoziţia art. 233 CP RM. În acest mod, se urmărește delimitarea obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute de acest articol de obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 234 CP RM, în care, de asemenea, este folosit termenul „vânat”.

Care este înțelesul noțiunii „biodiversitate”, utilizate de către S. Brînza, V. Stati și Iu. Diaconu? Autorii în cauză nu răspund la această întrebare. Totuși, noțiunea „biodiversitate” este definită în art. 2 din Convenţia ONU din 05.06.1992 privind diversitatea biologică: „Diversitate biologică înseamnă variabilitatea dintre organismele vii din toate sursele inclusiv, printre altele, ecosistemele terestre, mările şi alte ecosisteme acvatice şi complexele ecologice din care fac parte; aceasta include diversitatea dintre specii, în cadrul speciilor şi a ecosistemelor”.[317]

Prin aceasta se sugerează că biodiversitatea presupune diversitatea în cadrul unei specii, între specii și în sistemele ecologice. În această ipoteză, pericolul social este condiționat de reducerea diversității biologice a păsărilor și animalelor sălbatice, precum și de modificările negative inerente ale întregului mediu înconjurător. O astfel de interpretare este conformă cu art. 2 al Legii nr. 1515/1993. Potrivit acestui articol, păstrarea biodiversităţii este menționată printre scopurile de protecție a mediului înconjurător. În conformitate cu art. 58 din aceeași lege, care face parte din Secţiunea 5 „Conservarea biodiversităţii şi protecţia monumentelor naturii”[318], „statul reconfirmă dreptul la existenţă a tuturor speciilor naturii vii (indiferent de importanţa lor pentru om), ca element esenţial al ciclului planetar de materie, de formare a climei şi al

---

[315] BRÎNZA, Serghei. Răspunderea pentru infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei (art. 233 şi 234 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, nr. 3, pp. 203-211. ISSN 1814-3199; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1298. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021, p. 218. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 1027. 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3; POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 921. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.

[316] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[317] *Convention on Biological Diversity*. [citat 06.03.2022] Disponibil: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1992/06/19920605%2008-44%20PM/Ch_XXVII_08p.pdf

[318] Legea privind protecţia mediului înconjurător: nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 283.

potenţialului de renovare a resurselor naturale”.[319] Mai mult, conform Hotărârii Parlamentului nr. 1442 din 24.12.1997 privind Concepţia de dezvoltare a gospodăriei cinegetice naţionale, „pentru conservarea biodiversităţii animalelor sălbatice, se vor lua măsuri de apărare a vânatului împotriva braconajului şi altor factori negativi”.[320]

În concluzie, susținem ideea lui S. Brînza, V. Stati și Iu. Diaconu, că biodiversitatea este acel atribut cheie, care ne permite să identificăm obiectul juridic special al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Cu toate acestea, termenul „faună”, în raport cu care este folosit atributul respectiv, pare a fi prea general pentru a caracteriza valoarea socială specifică apărată contra infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Înțelegem că folosirea de către S. Brînza, V. Stati și Iu. Diaconu a acestui termen, împreună cu reproducerea textului „vânatului fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise (braconajul), [...] dacă acesta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale”[321], sunt menite să asigure delimitarea obiectului juridic special al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 234 CP RM. În opinia noastră, această delimitare absolut necesară poate fi făcută altfel. În acest context, suntem de acord cu E.N. Jevlakov, care consideră că „analiza izolată a obiectului material al infracțiunii, fără a ține cont de legătura acestuia cu obiectul juridic special al infracțiunii, nu facilitează stabilirea valorii sociale căreia i se aduce atingere, generând astfel erori de calificare.”[322] La fel de valabilă este teza, conform căreia analiza obiectului juridic special al infracțiunii fără a avea în vedere legătura acestuia cu obiectul material al infracțiunii, nu contribuie la identificarea entității care reprezintă obiectul material al infracțiunii.

2.1.2. Obiectul material al infracțiunii specificate în art. 233 CP RM

După S. Brînza, „o normă socială nu se poate adresa decât conduitei oamenilor, în calitatea lor de fiinţe sociale dotate cu raţiune. Nu pot fi stabilite reguli de conduită pentru lucruri”.[323] Acest autor continuă: „Însă, pot fi stabilite norme sociale care ar reglementa conduita oamenilor – ei între ei cu privire la bunuri. În concluzie, se poate spune că bunurile materiale nu reprezintă

---

[319] Ibidem.
[320] Hotărârea Parlamentului privind Concepţia de dezvoltare a gospodăriei cinegetice naţionale: nr. 1442 din 24.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova,* 1998, nr. 24-25, 157.
[321] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 128-129, 1012.
[322] ЖЕВЛАКОВ, Э.Н. *Экологические правонарушения и ответственность*. Москва: Интел-синтез, 1997, с. 36. 80 с. ISBN 5-87057-078-6.
[323] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 62. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.

obiectul direct al relaţiei sociale, ci obiectul derivat al relaţiei sociale”.[324] Prin aceasta doctrinarul precitat sugerează că nu pot exista relații sociale între persoane și entități asociale. În afară de aceasta, S. Brînza lasă să se înțeleagă că entitățile asociale respective nu fac parte din conținutul relațiilor sociale apărate de legea penală. Entitățile asociale în cauză prezintă interes pentru persoane, iar relațiile sociale apar datorită calităților utile ale acestor entități. În pofida acestui fapt, entitățile respective nu au o natură socială și nu fac parte din structura relațiilor sociale. Ele se află în orbita relațiilor sociale protejate de legea penală, derivând din obiectul acestor relații, adică din conduita subiecților participanți la relațiile sociale.

S. Brînza mai menționează: „Nu toate entităţile, aflate în orbita relaţiei sociale, pot avea calitatea de obiect material al infracţiunii. Această calitate o pot avea acele entităţi care, spre deosebire de fenomenele ideale, au o natură corporală şi care, fiind influenţate, fac posibilă fixarea influenţării prin percepţia din afară”.[325] Altfel spus, obiectul material al infracţiunii trebuie deosebit, în primul rând, de valoarea socială în jurul căreia apar, se dezvoltă și se desfășoară relațiile sociale apărate de legea penală. Spre deosebire de obiectul material al infracţiunii, o asemenea valoare socială are o natură socială. În al doilea rând, obiectul material al infracţiunii trebuie deosebit de obiectul imaterial al infracțiunii. Acesta din urmă sunt influenţate în rezultatul săvârșirii infracțiunii, însă are o natură incorporală.

Pornind de la aceste premise, venim cu ipoteza că infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, are obiect material.

Pentru lezarea obiectului juridic special al acestei infracțiuni, este indispensabilă influenţarea directă, nemijlocită asupra entităţilor materiale de pe orbita relațiilor sociale care formează obiectul juridic special. În opinia lui V.V. Egoșin, „obiectul material nemijlocit al infracțiunii de vânat ilegal îl reprezintă animalele și păsările vânate”.[326] Considerăm tautologică sintagma „obiectul material nemijlocit al infracțiunii”.[327] Prin definiție, obiectul material infracțiunii este unul nemijlocit. În acest sens, S. Brînza argumentează: „Obiectul material al infracţiunii constă în entitatea materială asupra căreia se îndreaptă influenţarea nemijlocită infracţională, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracţiunii”.[328] Cu alte cuvinte, „obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, este lezat

[324] Ibidem, p. 62.
[325] Ibidem, p. 104.
[326] ЕГОШИН, В.В. *Методика расследования незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2002, с. 11. 24 с.
[327] Ibidem, с. 11.
[328] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 114. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.

mijlocit, pe calea influenței nemijlocite asupra entităților care constituie obiectul material al infracțiunii examinate."[329]

După E. Lupan, „prin „faună" se înțelege totalitatea animalelor de pe planetă, dintr-o anumită zonă, de pe un teritoriu dat sau dintr-o anumită epocă geologică, constituită în urma unui proces istoric de evoluție".[330] O opinie apropiată este exprimată de către E. Gugulan: „Cuvântul „faună" exprimă totalitatea speciilor de animale de pe tot Globul, dintr-o anumită regiune sau dintr-o anumită epocă geologică, constituită în urma unui proces istoric de evoluţie".[331] În legislația Republicii Moldova nu găsim o definiție de acest gen. În schimb, în art. 2 al Legii nr. 439/1995 identificăm definiția unei noțiuni care se intersectează cu noțiunea de faună: „regn animal – cea mai mare categorie sistematică în biologie [...; totalitatea] unor specii de animale care vieţuiesc în mod natural pe uscat, în apă, în atmosferă sau în sol, inclusiv monocelulare, nevertebrate şi cordate".[332] Bineînțeles, nu întreaga faună, nu întregul regn animal formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Obiectul material al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, sunt animalele care viețuiesc. Se au în vedere animalele care, înainte de săvârșirea infracțiunii, sunt în viață. A.M. Kablov[333] și S.B. Gavriș[334] confirmă această ipoteză.

În condițiile enunțate este posibilă eroarea cu privire la obiectul material. Ne referim la cazul când, la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul consideră că animalul vânat este viu; în realitate, acest animal este mort. În acest caz, putem face o paralelă cu infracțiunea de omor intenționat. Astfel, S. Brînza și V. Stati afirmă: „Cerinţa ca fapta subiectului să se îndrepte contra unui om viu ridică problema dacă poate fi sancţionată sau nu, de exemplu, fapta persoanei care, fără a-şi da seama că ţinta atacului său este o persoană care decedase cu puţin timp înainte, efectuează o împuşcătură ochită în capul acesteia"[335]; „În cazul dat, cele săvârşite reprezintă tentativa de omor. Această soluţie de calificare îşi desprinde argumentele din necesitatea

---

[329]BOLDESCU, Anastasia. Considerații introductive privind obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 din Codul penal. În: *Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea violenței în familie", 1-2 decembrie 2022: Culegere de comunicări*. Chişinău: CEP USM, 2023, pp. 30-39. 427 p. ISBN 978-9975-62-552-4.

[330] LUPAN, Ernest. *Dreptul mediului. Tratat elementar. Vol. II*. Bucureşti: Lumina Lex, 1997, p. 156. 240 p. ISBN 973-588-010-5.

[331] GUGULAN, Eugenia. Probleme actuale privind administrarea şi gestionarea fondului cinegetic în Republica Moldova. În: *Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Consolidarea administraţiei publice locale şi perspectivele europene ale Republicii Moldova", 23 noiembrie 2018. Chişinău*. Chișinău: Garomont Studio, 2018, pp. 264-271. ISBN 978-9975-134-20-0.

[332]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[333] КАБЛОВ, А.М. *Уголовная ответственность за незаконную охоту: проблемы теории и практики*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2012, с. 18. 31 с.

[334] ГАВРЫШ, С.Б. *Уголовно-правовая охрана природной среды Украины. Проблемы теории и развитие законодательства*. Харьков: Основа, 1994, с. 88-89. 640 с. ISBN 5-7768-0391-8.

[335] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 157. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

protejării eficiente şi oportune a ordinii de drept, precum şi din latura subiectivă a infracţiunii, din atitudinea deosebit de periculoasă a făptuitorului pentru societate";[336] „Numai din cauze independente de voinţa făptuitorului nu şi-a produs efectul acţiunea acestuia, îndreptată nemijlocit spre lipsirea de viaţă a victimei".[337] Prin analogie cu situația descrisă de către S. Brînza și V. Stati, se poate afirma că trebuie aplicate art. 27 și 233 CP RM în cazul în care, la momentul comiterii infracțiunii, făptuitorul consideră eronat că animalul vânat este viu. Orice altă soluție ar însemna ignorarea laturii subiective a infracțiunii, precum și încălcarea principiului legalității.

Continuând analiza obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este necesar să menționăm varietatea de opinii doctrinare cu acea parte din faună care poate forma acest obiect. De exemplu, în viziunea lui V.V. Egoșin obiectul material al vânatului ilegal îl constituie „animalele și păsările".[338] D.A. Sutulina este mai reticentă și susține că „dobândirea de reptile, de amfibieni și de nevertebrate (insecte, crustacee etc.) nu poate fi considerată vânătoare".[339] O părere apropiată au O.O. Dudorov și D.V. Kamenski care consideră că obiect material al vânatului ilegal nu pot fi considerate „insectele, amfibienii, reptilele".[340] După S.V. Matveev, „obiectul material al vânatului ilegal nu poate fi reprezentat de păsările cântătoare, de șerpi și de alte animale care sunt vânate nu în scopul utilizării lor ca hrană".[341] Din contra, Iu.A. Mecetin afirmă că, în teoria dreptului penal și în practică, ca obiect material al vânatului ilegal se consideră „păsările și mamiferele terestre (animalele). Cu toate acestea, valoarea ecologică a altor viețuitoare (reptile, amfibieni, insecte etc.), conform opiniei experților, nu este mai mică decât cea a păsărilor și animalelor".[342]

În doctrina penală autohtonă, partea din faună, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este caracterizată prin cuvintele: „animale"[343]; „mamifere și păsări"[344]; „animale și păsări"[345].[346]

---

[336] Ibidem, p. 157.
[337] Ibidem, p. 157.
[338] ЕГОШИН, В.В. *Методика расследования незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2002, с. 11. 24 с.
[339] СУТУЛИНА, Д.А. К вопросу о предмете незаконной охоты (ст. 258 УК РФ). În: *Проблемы и пути совершенствования уголовного и уголовно-исполнительного законодательства» в рамках VIII конгресса ученых-юристов: сб. материалов круглого стола в рамках VIII Пермского международного конгресса ученых-юристов, 21 октября 2017 г.* Пермь: ФКОУ ВО Пермский институт ФСИН России, 2017, с. 181-184.
[340] ДУДОРОВ, О.О., КАМЕНСЬКИЙ, Д.В. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконне полювання. În: *Часопис цивільного і кримінального судочинства*, 2012, № 2, с. 84-97. ISSN 2310-6166.
[341] МАТВЄЄВ, С.В. Проблемні питання визначення об'єкта і предмета злочину незаконне полювання. În: *Юридична наука*, 2016, № 11, с. 13-22. ISSN 2222-5374.
[342] МЕЧЕТИН, Ю.А. *Уголовно-правовая охрана животного мира*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Челябинск, 2006, с. 8. 26 с.
[343] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1298. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

Pentru a depăși aceste controverse doctrinare, este necesar să analizăm anumite acte normative.

De exemplu, în Directiva 92/43/CEE, în Anexa IV „Speciile de animale și plante de importanță comunitară care au nevoie de protecție strictă” sunt menționate: 1) animalele vertebrate (mamifere; reptile; amfibieni etc.); 2) animalele nevertebrate (artropode; moluște)”.[347] Totuși, sintagma „care au nevoie de protecție strictă”[348] din denumirea acestei anexe generează suspiciuni privind relevanța unei astfel de înțelegeri a acelei părți din faună, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În conformitate cu art. 1 al Legii model cu privire la regnul animal, adoptată la a noua sesiune plenară a Adunării Interparlamentare a Statelor Membre ale CSI prin Rezoluția nr. 9-14 din 08.06.1997, prin „animale” se are în vedere „mamifere, păsări, reptile, amfibieni, peşti, insecte, crustacee, moluşte etc.”.[349]

Exact același înțeles îl are noțiunea de animale în alin. (1) art. 1 al Legii nr. 439/1995. Din lit. c) alin. (1) art. 22 al acestei legi aflăm despre „animale care nu constituie obiecte ale vânatului”.[350] În alin. (1) și (2) art. 26 al Legii nr. 439/1995 este prezentată lista exemplificativă a unor asemenea animale „melci, şerpi, broaşte etc.”.[351] Această abordare este în concordanță cu opinia lui S.D. Bekișeva, potrivit căreia „obiectul material al vânatului ilegal îl pot reprezenta nu orice animale, ci doar acelea care constituie obiectul vânatului”.[352]

Din lit. c) alin. (1) art. 22, alin. (1) și (2) art. 26 al Legii nr. 439/1995 rezultă că melcii, şerpii, broaştele sau a alte asemenea animale pot fi dobândite, nu însă vânate. În conformitate cu alin. (1) art. 26 al acestei legi, „dobândirea de animale, care nu constituie obiecte ale vânatului şi

---

[344] ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 562. 712 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.

[345] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chișinău: Arc, 2003, p. 350. 836 p. ISBN 9975-61-291-1.

[346] Sub acest aspect, prezintă interes sintagma „animalele sălbatice cu păr sau cu pene”, folosită în Decretul Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române nr. 76 din 07.02.1953 cu privire la economia vânatului și pescuitului în apele de munte*, precum și în Legea României nr. 231 din 05.07.1947 pentru organizarea economiei vânatului.**

* *Buletinul Oficial*, 1953, nr. 7.

** Monitorul Oficial al României, 1947, nr. 154.

[347] *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 04.06.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

[348] Ibidem.

[349] *Модельный закон СНГ «О животном мире»*. [citat 04.06.2022] Disponibil: https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=31118

[350] Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[351] Ibidem.

[352] БЕКИШЕВА, С.Д. К вопросу об актуализации Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 18 июня 2004 года № 1 «О применении судами законодательства об ответственности за некоторые экологические преступления». În: *Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы*, 2018, №7, с. 39-47. ISSN 2518-7252.

pescuitului (melci, şerpi, broaşte etc.), se efectuează în baza autorizaţiei eliberate de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și cu protecţia mediului”.[353] Autorizația pentru dobândirea animalelor, care nu constituie obiecte ale vânatului şi pescuitului (melci, broaşte, şopârle, şerpi), este menționată în pct. 54 din Capitolul II „Actele permisive care se încadrează în categoria autorizațiilor”[354] al Anexei nr. 1 la Legea nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizarea activităţii de întreprinzător.

În mod similar, nimicirea animalelor dăunătoare nu poate intra sub incidența art. 233 CP RM. După O.O. Dudorov și D.V. Kamenski, „nu trebuie considerate obiect material al infracțiunii de vânat ilegal animalele și păsările dăunătoare care nu sunt ocrotite de lege, deși acestea sunt împușcate și capturate în modul stabilit de lege (de exemplu, lupi, pisici și câini vagabonzi, corbi cenușii, coțofene, grauri)”.[355] O asemenea interpretare este consonantă în linii mari cu dispoziția, care a fost anterior în vigoare, de la lit. b) pct. 27 din RGC: „Se permite [...] nimicirea în decursul întregului an a ciorilor sure, coţofenelor, precum şi a câinilor şi pisicilor vagaboande, depistate la o distanţă de 200 m şi mai departe de periferia localităţilor, conform deciziei autorităţilor administraţiei publice locale, cu acordul organului de stat pentru supravegherea cinegetică”.[356] În mod similar, la lit. b) subpct. 1) pct. 7 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, se menționează despre „combaterea dăunătorilor vânatului (pisici și câini hoinari fără zgardă, coțofene, ciori grive etc.)”[357].[358]

În alt context, L.A. Zueva consideră că obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal îl reprezintă resursele cinegetice.[359] A.M. Pleșakov afirmă că acest obiect îl constituie animalele care „viețuiesc pe teritoriul fondului cinegetic”.[360] De asemenea, I.V. Samoșcenco este de părerea că obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal îl reprezintă animalele care „fac parte din fondul cinegetic”.[361] Păreri apropiate au A.M. Kablov[362] și S.V. Matveev.[363]

---

[353]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[354] Legea privind reglementarea prin autorizarea activităţii de întreprinzător: nr. 160 din 22.07.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 170-171, 494.
[355] ДУДОРОВ, О.О., КАМЕНСЬКИЙ, Д.В. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконне полювання. În: *Часопис цивільного і кримінального судочинства*, 2012, № 2, с. 84-97. ISSN 2310-6166.
[356]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[357]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[358] Pentru comparație, art. 25 al Legii României nr. 4264 din 25.10.1921 pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei prevedea: „Este permis a vâna şi în timpul oprit: lupi, urşi, bursuci, vulpi, pisici sălbatice, viezuri, nevăstuici, dihori, jderi, râşi, vidre şi orice alte animale şi păsări răpitoare stricătoare vânatului util. [...].”*
* *Monitorul Oficial al României*, 1921, nr. 167.
[359] ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2015, с. 8. 22 с.
[360] ПЛЕШАКОВ, А.М. *Уголовно-правовая борьба с экологическими преступлениями: теоретический и прикладной аспекты*: дис. на соиск. учен. степ. докт. юрид. наук. Москва, 1994. с. 177. 340 с.
[361] БАУЛІН, Ю.В. та ін. *Кримінальне право України. Особлива частина* / За ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Харків: Право, 2010, с. 282. 608 с. ISBN 978-966-458-156-8.

Interpretarea doctrinară a noțiunii „fond cinegetic” este oferită de către G. Ardelean și I. Țeruș: „Fond cinegetic – totalitatea speciilor de animale sălbatice ce viețuiesc în terenurile de vânătoare, constituie obiectul activităţilor de interes vânătoresc şi aparţin domeniului public”.[364]

Această noțiune este definită, de asemenea, în legislație. Astfel, în art. 2 al Legii nr. 298/2018, merită atenție trei definiții: „fond cinegetic – unitate de gospodărire cinegetică, constituită din fauna de interes cinegetic și suprafața terenurilor, indiferent de categoria și de forma de proprietate, pe care fauna respectivă habitează, delimitată astfel încât să asigure o stabilitate optimă a faunei sălbatice aflate în interior”[365]; „Fond cinegetic național – totalitatea fondurilor cinegetice din Republica Moldova”[366]; „faună de interes cinegetic – totalitatea exemplarelor speciilor de faună sălbatică autohtonă sau migratoare, potrivit anexei, stabilite în funcție de efectivul populației și potențialul reproductiv al acestora, precum și de tradițiile naționale de vânătoare și de consum”.[367]

În pct. 6 din Anexa la Ordinul Agenției „Moldsilva” din cadrul Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova nr. 239 din 02.11.2018 privind autorizarea, organizarea și practicarea, în fondul forestier de stat administrat de Agenția „Moldsilva", a vânătorii la mistreț, controlul răpitorilor și combaterea dăunătorilor vânatului, extragerea unor exemplare în scopuri științifice, culturale, educative și/sau estetice, precum și în pct. 6 din Anexa la Ordinul Agenției „Moldsilva” din cadrul Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova nr. 322 din 24.09.2020 privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către Agenția „Moldsilva”, noțiunea „fond cinegetic” are următorul înțeles „totalitatea animalelor sălbatice de interes vânătoresc și locurile de trai ale acestora”.[368]

---

[362] КАБЛОВ, А.М. *Уголовная ответственность за незаконную охоту: проблемы теории и практики*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2012, с. 18. 31 с.

[363] МАТВЄЄВ, С.В. Проблемні питання визначення об’єкта і предмета злочину незаконне полювання. În: *Юридична наука*, 2016, № 11, с. 13-22. ISSN 2222-5374.

[364] ARDELEAN, Grigore, ȚERUȘ, Ivan. Conceptul definirii unor noţiuni ale domeniul activităţii vânătoreşti pasibilă de răspundere penală (art. 233 Cp al RM). În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 9, pp. 15-22. ISSN 1857-0976.

[365]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[366] Ibidem.

[367] Ibidem.

[368]*Ordinul Agenției „Moldsilva” din cadrul Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova nr. 239 din 02.11.2018 privind autorizarea, organizarea și practicarea, în fondul forestier de stat administrat de Agenția „Moldsilva", a vânătorii la mistreț, controlul răpitorilor și combaterea dăunitorilor vânatului, extragerea unor exemplare în scopuri științifice, culturale, educative și/sau estetice*. [citat 04.06.2022] Disponibil: http://moldsilva.gov.md/public/files/ord._239_din_02.11.18.pdf; *Ordinul Agenției „Moldsilva” din cadrul Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova nr. 322 din 24.09.2020 privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 04.06.2022] Disponibil: http://www.moldsilva.gov.md/public/files/ord._322_din_24.09.20.pdf

Definiții similare găsim în art. 1 al Legii României nr. 407/2006: „fond cinegetic – unitatea de gospodărire cinegetică constituită din fauna de interes cinegetic și suprafața de teren, indiferent de categoria acestuia, indiferent de proprietar, și astfel delimitată încât să asigure o stabilitate cât mai mare faunei de interes cinegetic în interiorul său; nu se includ în fondurile cinegetice suprafețele din parcurile naționale și din Rezervația Biosferei «Delta Dunării»”[369] (lit. n)); „faună de interes cinegetic – totalitatea exemplarelor din populațiile din speciile de faună sălbatică prevăzute în anexele nr. 1 și 2, existente pe teritoriul României” (lit. m)).[370]

Din aceste definiții rezultă că fondul cinegetic constă din fauna de interes cinegetic și din biotopul acesteia.[371]

În definiția noțiunii „faună de interes cinegetic”, formulată în art. 2 al Legii nr. 298/2018, se face referire la Anexa la această lege. Denumirea acestei anexe este „Speciile de faună sălbatică la care este permisă vânătoarea”.[372] Rezultă că animalele care populează fondul cinegetic, sau, altfel spus, animalele de interes cinegetic, sunt animalele al căror vânat este permis în condițiile legii.Așa cum se va putea vedea *infra*, animalele, al căror vânat este interzis în condițiile legii, pot să reprezinte obiectul material al acestei infracțiuni.

În alt context, în viziunea lui A.S. Kurmanov, „ouăle de păsări nu pot să reprezinte obiectul material al vânatului ilegal.”[373] Fiind de aceeași părere, E.M. Snâtko menționează că „ouăle nu pot forma obiectul material al infracțiunii în cauză, întrucât nu se încadrează în categoria „animale și păsări sălbatice” și nu pot fi urmărite și pândite”[374]; „Cu toate acestea, dobândirea unui număr mare de ouă de păsări [...], distrugerea cuiburilor de păsări sau a vizuinilor provoacă pagube ireparabile naturii și duc la scăderea numărului de păsări și a populației de animale, perturbând echilibrul ecologic”.[375]

Contrazicându-se, E.M. Snâtko propune „incriminarea dobândirii ilegale de ouă și a distrugerii ilegale a cuiburilor de păsări sau a vizuinilor în articolul consacrat vânatului ilegal.”[376]

---

[369]Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.
[370]Ibidem.
[371] Potrivit art. 2 al Legii nr. 439/1995, prin „biotop” se înțelege „teritoriul de viață limitat, cu condiții ecologice relativ similare, populat de o biocenoză caracteristică”. Conform aceluiași articol, prin „biocenoză” se are în vedere „sistemul biologic care reprezintă o totalitate de populaţii ale diferitelor specii de animale, plante şi microorganisme care populează anumite biotopuri”.*
* Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688
[372]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[373] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота: уголовно-правовые и криминологические аспекты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Казань, 2002, с. 11. 24 с.
[374] СНЫТКО, Е.М. *Уголовная ответственность за браконьерство*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2004, с. 19-20. 28 с.
[375] Ibidem, c. 20.
[376] Ibidem, c. 20.

După ce a afirmat că ouăle nu pot să constituie obiectul material al vânatului ilegal, acest autor vine cu inițiativa extinderii noțiunii de vânat ilegal asupra dobândirii ilegale de ouă și a distrugerii ilegale a cuiburilor de păsări sau a vizuinilor.

Trebuie să recunoaștem că faptele, a căror incriminare este recomandată de E.M. Snâtko, sunt prevăzute în legile penale ale unor state. De exemplu, alin. 1 §181f CP RAu prevede răspunderea pentru „fapta persoanei care, prin încălcarea unei dispoziţii legale sau a unui mandat emis de o autoritate publică, omoară, deţine exemplare dintr-o specie de animale sălbatice protejate sau *distruge formele de dezvoltare a acestora sau le îndepărtează din natură* (evid. ns) [...]”.[377] Însă, denumirea §181f CP RAueste „Afectarea cu intenţie a efectivului de animale sau plante”.[378] Conform § 181g „Afectarea din culpă gravă a efectivului de animale sau plante” din același cod, se prevede răspunderea pentru „fapta persoanei care, din culpă gravă (§ 6 alin. 3), prin încălcarea unei dispoziţii legale sau a unui mandat emis de o autoritate publică, săvârşeşte una din faptele penale prevăzute la § 181f[...]”.[379]În alin. 1 art. 334 CP RSp este incriminată fapta persoanei „care capturează specii pe cale de dispariţie, desfăşoară activităţi care împiedică sau *obstrucţionează reproducerea* (evid. ns.) [...]”.[380] Precizăm că vânatul ilegal este incriminat în art. 335 CP RSp.

Așadar, nici legiuitorul austriac, nici cel spaniol, nu incriminează, în cadrul normei cu privire la vânatul ilegal, dobândirea ilegală de ouă și distrugerea ilegală a cuiburilor de păsări sau a vizuinilor.

În Codul penal al Imperiului Rus din 1903, care s-a aplicat pe teritoriul actual al Republicii Moldova, în art. 248, era prevăzută răspunderea pentru „distrugerea neautorizată a cuiburilor de păsări, extragerea neautorizată din acestea a ouălor sau a puilor”.[381] Vânatul ilegal era prevăzut de art. 247 și 250 din acest cod.

În Republica Moldova, asemenea fapte sunt prevăzute de Codul contravențional. Astfel, alin. (1) art. 128 din acest cod prevede răspunderea pentru „încălcarea prevederilor actelor normative privind folosirea şi protecţia fondului cinegetic, privind vânatul şi *alte feluri de folosire a resurselor cinegetice* (evid. ns.)”.[382] În același timp, art. 129 CC RM prevede

---

[377]*Codul penal al Republicii Austria*. [citat 30.06.2022] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html
[378] Ibidem.
[379] Ibidem.
[380]*Codul penal al Regatului Spaniei*. [citat 30.06.2022] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html
[381]*Новое уголовное уложение, высочайше утвержденное 22 марта 1903 года*. Санкт-Петербург: Издание В.П. Анисимова, 1903, с. 91. 250 с.
[382] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

răspunderea pentru „distrugerea sau deteriorarea intenţionată a vizuinelor, muşuroaielor de furnici, *cuiburilor de păsări şi altor locuri de vieţuire a faunei de pe terenurile fondului forestier* (evid. ns.)”.[383] Precizăm că alin. (2) art. 128 CC RM prevede răspunderea pentru „vânătoarea fără autorizaţie (licenţă), fără carnet de vânător sau fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare, depăşirea normelor stabilite de recoltare a vânatului, precum şi vânătoarea în locurile interzise şi în perioadele de prohibiţie, folosirea armelor, uneltelor şi metodelor interzise”.[384]

Cineva ar putea să susțină că această stare de lucruri vine în contradicție cu lit. h) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018: „În scopul protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...] deteriorarea cuiburilor de păsări sălbatice sau culegerea ouălor acestora.”[385] Până la intrarea în vigoare a acestei legi, prevederi similare existau la lit. g) pct. 35 din RGC: „Se consideră vânătoare ilicită (braconaj): [...] strânsul ouălor, devastarea cuiburilor, adăposturilor bizamilor (ondatrelor) şi ale altor animale, răscolirea vizuinilor, precum şi alte acţiuni care împiedică reproducerea animalelor şi păsărilor folositoare”.[386] În același context, menționăm că, într-o lucrare, la examinarea laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, se face referire la norma precitată, sugerându-se astfel că acțiunile descrise în ea ar trebui calificate în baza art. 233 CP RM.[387]

Prevederi asemănătoare sub anumite aspecte cu lit. h) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018 găsim lalit. c) alin. (1) art. 12 din Directiva 92/43/CEE[388] și în art. 5 din Directiva 2009/147/CE.[389]

Totuși, din niciuna dintre aceste prevederi nu reiese că dobândirea ilegală de ouă sau distrugerea ilegală a cuiburilor de păsări sau a vizuinilor trebuie considerate exemple de vânat ilegal.

Nu a reieșit o astfel de concluzie nici din lit. g) pct. 35 din RGC. Pur și simplu, noțiunea de braconaj din pct. 35 din RGC era mai largă decât noțiunea de braconaj din art. 233 CP RM și din

---

[383] Ibidem.
[384] Ibidem.
[385]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[386]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[387] A se vedea: *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Partea specială*. [citat 01.07.2022] Disponibil: https://cj.md/wp-content/uploads/2019/01/Codul-Penal-al-Republicii-Moldova-Partea-special%C4%83-comentariu.pdf
[388] A se vedea: *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 01.07.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043
[389] A se vedea: *Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30.11.2009 privind conservarea păsărilor sălbatice*. [citat 01.07.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32009L0147

alin. (2) art. 128 CC RM. În art. 233 CP RM se consideră braconaj exclusiv „vânatul fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise.”[390] Mai sus am specificat formele de braconaj care intră sub incidența alin. (2) art. 128 CC RM. Alte forme de braconaj, specificate în pct. 35 din RGC, nu au intrat sub incidența art. 233 CP RM și a alin. (2) art. 128 CC RM. În prezența unor astfel de forme puteau fi aplicate alin. (1) art. 128 sau art. 129 CC RM.

Mai jos vom analiza caracteristicile sociale ale obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Conform art. 2 al Legii nr. 439/1995, prin „regn animal” se înțelege „cea mai mare categorie sistematică în biologie”[391] și, în același timp, „totalitatea unor specii de animale care vieţuiesc în mod natural pe uscat, în apă, în atmosferă sau în sol, inclusiv monocelulare, nevertebrate şi cordate”.[392]

Noțiunea de regn animal se referă la toate animalele, nu doar la animalele sălbatice. În cazul infracțiunii de vânat ilegal, doar animalele sălbatice pot constitui obiectul material. Asupra acestei condiții insistă A.M. Kablov[393], A.S. Kurmanov[394] și Iu.A. Mecetin.[395]

O astfel de idee își găsește în mod implicit confirmarea în alin. (1) art. 1 al Legii nr. 439/1995. Conform acestei norme, legea respectivă „reglementează relaţiile în domeniul protecţiei şi folosirii animalelor sălbatice [...] care vieţuiesc în mod natural [...]”.[396] Argumente mai consistente în sprijinul ideii, că doar animalele sălbatice pot constitui obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal, pot fi găsite în Legea nr. 298/2018: „permis de vânătoare – document cu regim special, eliberat de către gestionar și care permite titularului să vâneze exemplare din speciile de faună de interes cinegetic; foaie/fișă pentru recoltare, autorizație *de a vânaanimale sălbatice* (evid. ns.) copitate”[397] (art. 2); „În exercitarea atribuțiilor de serviciu, inspectorii de mediu sunt în drept: [...] c) să verifice [...] autorizațiile *de a vâna animale sălbatice* (evid. ns.) copitate) [...]”[398] (alin. (2) art. 16); „În scopul desfășurării *vânătorii* (evid. ns.) în condiții de etică

---

[390] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 41 din 24.03.1961. În: *Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ,* 1961, nr. 10, 41.
[391]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.
[392] Ibidem.
[393] A se vedea: КАБЛОВ, А.М. *Уголовная ответственность за незаконную охоту: проблемы теории и практики*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2012, с. 17. 31 с.
[394] A se vedea: КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота: уголовно-правовые и криминологические аспекты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Казань, 2002, с. 11. 24 с.
[395] A se vedea: МЕЧЕТИН, Ю.А. *Уголовно-правовая охрана животного мира*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Челябинск, 2006, с. 8. 26 с.
[396]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.
[397]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2019, nr. 76-85, 135.
[398] Ibidem.

vânătorească și de protecție a faunei sălbatice, sunt interzise: [...] j) *urmărirea exemplarelor din specii de faună sălbatică* (evid. ns.) și desfășurarea vânătorii din mijloacele de transport terestru sau aerian [...]”[399] (alin. (2) art. 22).

În articolele, care sunt asemănătoare cu art. 233 CP RM și care fac parte din unele legi penale străine, se stabilește în mod expres că doar animalul sălbatic poate reprezenta obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal: „Oricine vânează un *animal sălbatic* (evid. ns.) în timpul sezonului închis sau într-o zonă în care nu este permisă vânătoarea sau vânează fără a absolvi examenul de vânătoare se pedepseşte cu închisoarea de până la un an”[400] (alin. (1) art. 204 CP RCr); „Persoana care încalcă fără drept dispoziţiile legale privind vânătoarea sau pe cele privind pescuitul prin angajarea în vânătoarea de *animale sălbatice* (evid. ns.) şi pescuit, fără permis, sau prin practicarea vânătorii de animale sălbatice şi a pescuitului în timpul sezonului închis sau prin utilizarea unor metode ilegale sau care ascunde, deţine sau transferă către sine sau către altă persoană vânatul şi peştele prins sau găsit în mod ilegal, se pedepseşte cu închisoarea de până la doi ani”[401] (alin. (1) §310 CP RSl); „Persoana care, fără permisiune sau altfel neautorizat, vânează şi ucide sau răneşte un *animal sălbatic* (evid. ns.) sau îl prinde în viaţă, se sancţionează cu amendă sau cu pedeapsa închisorii de până la şase luni”[402] (alin. (1) art. 342 CP RSlo).

Nu putem fi de acord cu S.V. Matveev, care consideră că animalele sălbatice captive pot forma obiectul material al vânatului ilegal.[403] Obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal îl pot forma doar acele animale sălbatice „care se află într-un habitat natural și care au aptitudinea de a se deplasa în spațiu în mod liber, în măsura capacităților fizice.”[404]

Unele prevederi normative în materie vin în susținerea acestei afirmații. Astfel, în alin. (3) art. 1 al Legii nr. 298/2018 se prevede: „*Exemplarele din specii de faună sălbatică* (evid. ns.) din grădinile zoologice, cele folosite în scopuri artistice, precum şi cele din crescătoriile de vânat, destinate consumului, nu cad sub incidența prevederilor prezentei legi”.[405] Așadar, asemenea animale nu pot fi vânate, în general, și vânate ilegal, în particular.

---

[399] Ibidem.
[400] *Codul penal al Republicii Croaţia*. [citat 12.08.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html
[401] *Codul penal al Republicii Slovace*. [citat 12.08.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html
[402] *Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 12.08.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
[403] A se vedea: МАТВЄЄВ, С.В. Проблемні питання визначення об’єкта і предмета злочину незаконне полювання. În: *Юридична наука*, 2016, № 11, с. 13-22. ISSN 2222-5374.
[404] BOLDESCU, Anastasia. Caracteristicile sociale ale obiectului material al infracțiunilor prevăzute la art. 233 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 8, pp. 217-223. ISSN 1814-3199.
[405] Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

Animalele sălbatice sunt specificate și în următoarea definiție din art. 2 din Directiva 1999/22/CE a Consiliului din 29.03.1999 privind animalele sălbatice din grădini zoologice: „„grădini zoologice” înseamnă toate unitățile permanente în care se dețin animale din specii sălbatice în scopul prezentării către public [...]”.[406] O definiție similară este formulată în art. 2 al Legii nr. 136 din 14.06.2007 a grădinilor zoologice: „grădină zoologică – unitate care se constituie prin separarea unor suprafeţe terestre şi/sau acvatice, supuse unui regim special de administrare, care deţine animale din speciile sălbatice în condiţii artificiale [...]”.[407] Și de această dată sunt menționate animale sălbatice. Însă, nu este vorba despre oricare animale sălbatice, ci doar despre acelea care nu pot fi vânate.

A.S. Kurmanov afirmă că „se va califica în mod diferit dobândirea ilegală a animalelor sălbatice din mediul natural și a celor deținute în voliera, în cușcă etc. În primul caz, fapta va fi calificată ca vânat ilegal, iar în al doilea caz fapta va fi calificată ca sustragere”.[408] G.M. Gadjilov menționează: „Dacă, din cauza acțiunilor umane, reprezentanții faunei sălbatice sunt privați de libertatea lor naturală, iar asupra acestora este stabilit un anumit control (de exemplu, animalul este prins și pus în cușcă, în volieră etc., ori animalul s-a născut în captivitate), asemenea reprezentanți pot avea calitatea de obiecte materiale ale vânatului ilegal. Dobândirea ilegală a unor astfel de animale constituie sustragere”.[409] Nu în ultimul rând, S. Brînza susține: „Nu pot constitui obiectul material al infracţiunii examinate (adică al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM – *n.a.*) animalele [...] sălbatice întreţinute în captivitate [...] în scopuri economice, ştiinţifice, cultural-educative sau estetice”[410]; „Astfel, dacă scopul în care s-a aplicat munca umană asupra animalelor sălbatice (a nu se confunda cu scopul infracţiunii) s-a exprimat în includerea acestora în circuitul marfar, în procesul de producţie, luarea ilegală şi gratuită a animalelor sălbatice urmează a fi calificată potrivit art. 186-188, 190 sau 191 CP RM”[411]; „Din contra, dacă scopul aplicării muncii umane asupra animalelor sălbatice a constat în a restabili sau

---

[406] *Directiva 1999/22/CE a Consiliului din 29.03.1999 privind animalele sălbatice din grădini zoologice*. [citat 13.08.2022] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0022&from=RO

[407] Legea grădinilor zoologice: nr. 136 din 14.06.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 107-111, 474.

[408] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота как экологическое преступление*. Уфа: АТиСО, 2019, с. 30. 122 с. ISBN 978-5-904354-78-7.

[409] ГАДЖИЛОВ, Г.М. *Уголовно-правовой и криминологический анализ незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Махачкала, 2003, с. 9. 24 с.

[410] BRÎNZA, Serghei. Răspunderea pentru infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei (art. 233 şi 234 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, nr. 3, pp. 203-211. ISSN 1814-3199.

[411] Ibidem.

a păstra situaţia ecologică favorabilă pentru viaţa şi activitatea omului, atunci dobândirea ilegală a animalelor sălbatice formează fapta incriminată la art. 233 CP RM”.[412]

Nu este exclus ca animalul captiv să-și modifice statutul, obținând sau reobținând libertatea. Despre o astfel de ipoteză găsim anumite informații în art. 21 al Legii nr. 298/2018: „[...] (2) Capturarea vânatului viu în scopul repopulării unui fond cinegetic este admisă, în limitele cotelor de recoltare aprobate anual, prin metode care exclud traumatizarea exemplarului capturat și doar sub supravegherea personalului specializat”[413]; „(3) Capturarea vânatului [...] în scopul repopulării se poate efectua, în perioadele în care vânătoarea este interzisă sau asupra speciilor de faună sălbatică protejate de stat, cu acordul autorității administrative centrale abilitate cu protecția mediului înconjurător, condiționat de eliberarea exemplarelor capturate sau repopularea unui fond cinegetic cu acestea, după caz. [...]”.[414] Desigur, în cazul când animalul sălbatic captiv este eliberat și devine parte integrantă a mediului natural, acest animal obține calitatea de obiect material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Astfel de animale încep să îndeplinească o funcție naturală, pierzând calitatea de marfă, de parte a patrimoniului.

Conform art. 2 al Legii nr. 298/2018, noțiunea „vânătoare” este definită astfel: „vânătoare – căutare, pândire, stârnire, gonire, împușcare, capturare sau orice altă acțiune care are ca scop capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic *aflate în stare de libertate* (evid. ns.)”.[415] Potrivit acestei prevederi, numai animalele sălbatice libere pot să constituie obiectul material al vânatului, în general, și al vânatului ilegal, în particular.

Însă, ne dăm seama că libertatea animalelor sălbatice nu poate fi absolută. Într-o măsură mai mare sau mai mică, această libertate este restrânsă. Animale sălbatice din anumite specii, considerate periculoase pentru oameni, nu se pot deplasa liber, de exemplu, prin localități. În consecință, trebuie să vorbim nu atât despre prezența sau lipsa libertății animalului sălbatic, cât mai ales despre gradul de libertate de care dispune animalul sălbatic.

D.M. Gusarenko susține că „animalele, care sunt semilibere sau care sunt deținute într-un mediu creat artificial, pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal.”[416] La polul opus se află opinia lui O.L. Dubovik care consideră că „viața animalului sălbatic, privit ca

---

[412] Ibidem.
[413]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[414] Ibidem.
[415]Ibidem.
[416] ГУСАРЕНКО, Д.М. *Криминализация посягательств на особо ценные виды диких животных*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Хабаровск, 2020, с. 98. 225 с.

obiect material al infracțiunii de vânat ilegal, nu trebuie să fie susținută deloc prin munca omului."[417]

Pentru a înțelege care dintre aceste două poziții are temei, vom menționa că deținerea animalelor sălbatice în condiții de semilibertate presupune viețuirea acestora în condiții care, în parte, sunt create artificial. Astfel de condiții implică: asigurarea animalelor sălbatice cu hrană preponderent naturală; deplasarea liberă a animalelor sălbatice doar într-un perimetru izolat. Deși într-o măsură limitată, legătura animalelor sălbatice cu habitatul natural este păstrată. În raport cu animalele sălbatice semilibere, este aplicabilă opinia lui R.A. Zabavko „nu oricare investire de muncă umană are capacitatea să modifice statutul juridic al animalelor sălbatice".[418] Altfel spus, nu oricare investire de muncă umană în animalele sălbatice le transformă în animale captive, lipsite de libertate, care nu pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal. Mai tranșant este E.M. Jevlakov. Acest autor consideră că obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal poate fi format nu numai din „animalele sălbatice, care viețuiesc în libertate, ci și cele care acumulează o anumită cantitate de muncă umană, fără a fi separate integral prin această muncă de natură și fără a pierde legătura cu natura".[419]

În conjunctura Republicii Moldova, unele animale sălbatice din crescătoriile de vânat[420] corespund calității de animale sălbatice semilibere.

De ce doar unele? Conform alin. (3) art. 1 al Legii nr. 298/2018, „exemplarele din specii de faună sălbatică [...] *din crescătoriile de vânat, destinate consumului* (evid. ns.), nu cad sub incidența prevederilor prezentei legi".[421] Așa cum am menționat mai sus, asemenea animale nu pot fi vânate, în general, și vânate ilegal, în particular. Animalele sălbatice destinate consumului, deținute în crescătoriile de vânat, sunt lipsite de libertate. Întrucât destinația acestora este consumul, decade necesitatea de a asigura legătura animalelor sălbatice din această categorie cu mediul natural.

În alin. (1) art. 20 al Legii nr. 298/2018 este menționată o altă categorie de animale sălbatice, deținute în crescătoriile de vânat. Această normă prevede: „Pentru protecția și

---

[417] ДУБОВИК, О.Л. *Экологические преступления. Комментарий к главе 26 Уголовного кодекса Российской Федерации.* Москва: Спарк, 1998, с. 289. 352 с. ISBN 5-88914-093-0.

[418] ЗАБАВКО, Р.А. Режим права собственности на природные ресурсы в перспективе уголовной ответственности за неправомерное завладение ими. În: *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2013, № 4, с. 32-42. ISSN 1998-6963.

[419] ЖЕВЛАКОВ, Э.Н. *Общие вопросы квалификации преступлений в области охраны окружающей среды*. Москва: ВЮЗИ, 1986, с. 26. 86 с.

[420] Înființarea crescătoriilor de specii de vânat valoros a fost stabilit ca obiectiv în Hotărârea Parlamentului nr. 1442 din 24.12.1997 privind Concepția de dezvoltare a gospodăriei cinegetice naționale.*

* Hotărârea Parlamentului privind Concepția de dezvoltare a gospodăriei cinegetice naționale: nr. 1442 din 24.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 24-25, 157.

[421] Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

înmulțirea unor specii de faună de interes cinegetic pot fi înființate, cu aprobarea autorității administrative centrale abilitate cu protecția mediului înconjurător, crescătorii de animale din specii de faună de interes cinegetic (crescătorii de vânat), destinate populării/repopulării fondurilor genetice sau pentru împrospătare de sânge”[422]; *„În cadrul crescătoriilor respective este asigurată, prin intermediul unor tehnologii adecvate de creștere, păstrarea caracterului sălbatic al exemplarelor din specii de faună de interes cinegetic și adaptarea acestora la condițiile de viață ale mediului natural* (evid. ns.)”.[423] Destinația animalelor sălbatice, ținute în asemenea crescătorii de vânat, este, după caz: 1) popularea/repopularea fondurilor genetice; 2) împrospătarea de sânge. Astfel de animale sălbatice (care nu cad sub incidența alin. (3) art. 1 al Legii nr. 298/2018) se află în stare de semilibertate, fiindu-le asigurată legătura cu mediul natural. În acest caz, semilibertatea este o stare de tranziție, cu caracter temporar, către starea de libertate.

Ceea ce este mai important, potrivit lit. p) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018, „în scopul protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...] practicarea vânătorii în [...] crescătoriile de vânat”.[424] Interdicția privind practicarea vânătorii în crescătoriile de vânat vizează animalele sălbatice din crescătoriile de vânat, specificate în alin. (1) art. 20 al Legii nr. 298/2018. Interdicția dată se referă inclusiv la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

În altă ordine de idei, în alin. (1) art. 1 al Legii nr. 439/1995, se menționează că animalele sălbatice „populează permanent sau temporar teritoriul republicii”.[425] În acest context, putem fi de acord cu G.M. Gadjilov, care afirmă că „obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal îl reprezintă animalele sălbatice care populează permanent sau temporar teritoriul țării”.[426]

Este firesc ca, în alin. (1) art. 1 al Legii nr. 439/1995, să fie stabilită competența teritorială a Republicii Moldova în ceea ce privește protecția animalelor sălbatice care-i populează teritoriul. Sintagma „populează permanent sau temporar teritoriul republicii”[427], folosită în alin. (1) art. 1 al Legii nr. 439/1995, nu trebuie interpretată în sensul că animalele sălbatice, care reprezintă obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, se pot afla exclusiv pe teritoriul Republicii Moldova. Tocmai datorită faptului că astfel de animale sălbatice dispun de libertatea

---

[422] Ibidem.
[423] Ibidem.
[424] Ibidem.
[425]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.
[426] ГАДЖИЛОВ, Г.М. *Уголовно-правовой и криминологический анализ незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Махачкала, 2003, с. 9. 24 с.
[427]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.

de a se deplasa (inclusiv peste frontiera de stat), o asemenea interpretare ar fi excesiv de restrictivă.

Sintagma „populează permanent sau temporar teritoriul republicii”[428], folosită în alin. (1) art. 1 al Legii nr. 439/1995, denotă că, în momentul săvârșirii infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, animalul sălbatic se poate afla pe teritoriul României sau al Ucrainei. O astfel de posibilitate rezultă chiar din conținutul unei norme legale. Astfel, potrivit alin. (2) art. 26 al Legii nr. 215 din 04.11.2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, „vânătoarea la frontiera de stat, pe culoarul de frontieră şi în fâşia de protecţie a frontierei de stat este interzisă. *Tragerea cu arma şi urmărirea animalelor peste frontiera de stat sunt interzise* (evid. ns.)”.[429]

Într-un asemenea caz, vorbim nu doar despre conflictul de competență teritorială în ceea ce privește protecția animalelor sălbatice împotriva vânatului ilegal. Trebuie să vorbim, de asemenea, despre caracterul transnațional al infracțiunii săvârșite. La lit. a) alin. (2) art. 12 CP RM, se remarcă următoarea variantă a infracțiunii transnaționale: „Locul săvârşirii infracţiunii transnaţionale se consideră atare dacă: [...] infracţiunea a fost săvârşită pe teritoriul Republicii Moldova şi pe teritoriul a încă, cel puţin, unui alt stat”.[430] Bunăoară, făptuitorul, care trage cu arma, se află pe teritoriul Republicii Moldova. Totodată, obiectul material al infracțiunii (și anume – animalul sălbatic) se află pe teritoriul, de exemplu, al Ucrainei. Într-un asemenea caz, răspunderea penală pentru infracțiunea de vânat ilegal se aplică în baza legii penale fie a Republicii Moldova, fie a Ucrainei. Nu este posibil ca, pentru aceeași infracțiune de vânat ilegal, chiar dacă aceasta are un caracter transnațional, să se aplice răspunderea în baza ambelor legi penale. Ca argument în sprijinul acestei afirmații, aducem opinia lui Gh. Ulianovschi și I. Ulianovschi susțin: „Regulile menţionate (se au în vedere regulile stabilite în alin. (2) art. 12 CP RM – *n.a.*) dau temei de a concluziona că în cazul infracţiunii transnaţionale toate activităţile infracţionale săvârşite în Republica Moldova şi în alte state în ansamblul lor constituie o singură infracţiune unică conform legii penale atât a Republicii Moldova, cât şi a fiecărui stat unde ea s-a manifestat spaţial”[431]; „De aceea, considerăm că, în cazul infracţiunii transnaţionale, pentru a respecta principiul *non bis in idem*, garantat de art. 7 C.pen. şi de art. 22 C. proc. pen., Republica Moldova poate aplica legea sa penală numai cu condiţia că persoanele participante la ea, în

[428]Ibidem.
[429] Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova: nr. 215 din 04.11.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2012, nr. 75-80, 243.
[430] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 128-129, 1012.
[431] ULIANOVSCHI, Gheorghe, ULIANOVSCHI, Irina. Locul săvârşirii infracţiunii. Importanța și criteriile de stabilire a lui. În: *Revista Naţională de Drept,* 2009, nr. 7, pp. 16-19. ISSN 1811-0770.

momentul descoperirii ei nu au fost trase la răspundere penală în alt stat pentru activităţile săvârşite în vederea realizării infracţiunii”.[432]

În alt context, în alin. (1) art. 1 al Legii nr. 439/1995, este specificată o altă caracteristică a animalelor sălbatice, care merită a fi analizată. Potrivit acestei norme, animalele sălbatice viețuiesc „pe uscat, în apă, în atmosferă sau în sol”.[433] În același timp, atunci când examinează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, S. Brînza afirmă: „Obiectul material al infracţiunii în cauză îl reprezintă animalele sălbatice [...] care vieţuiesc în mod natural pe uscat, în atmosferă sau în sol [...]”.[434] Observăm că, în opinia acestui autor, animalele sălbatice, care viețuiesc în apă, nu reprezintă obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

S. Brînza își argumentează astfel punctul de vedere: „Obiectul material al infracţiunii de vânat ilegal nu pot să-l constituie acele animale sălbatice care, la momentul comiterii infracţiunii, se află în perimetrul Fondului apelor sau în spaţiul aerian deasupra acestuia, sau în solul acestuia”[435]; „Conform Codului apelor, [...] Fondul apelor include toate obiectivele acvatice naturale şi artificiale de pe teritoriul Republicii Moldova; terenuri ale fondului apelor sunt terenurile aflate sub ape [...], mlaştinile [etc.]”.[436]

Într-adevăr, în art. 234 CP RM este folosită sintagma „îndeletnicirea ilegală cu [...] vânatul sau cu alte exploatări ale apelor”.[437] Cu alte cuvinte, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 234 CP RM, vânatul ilegal presupune exploatarea apelor.

În art. 3 al Legii nr. 149 din 08.06.2006 privind fondul piscicol, pescuitul şi piscicultura, este formulată următoarea definiție: „resurse biologice acvatice/hidrobionţi – totalitate a organismelor acvatice vii, a căror viaţă (permanent sau la anumite etape de dezvoltare) este imposibilă fără aflarea lor în mediul acvatic: vertebratele şi nevertebratele acvatice, algele, alte plante care viețuiesc în condiţii naturale în obiective acvatice”.[438] Însă, nu ar fi corect să raportăm doar astfel de animale sălbatice la obiectul material al vânatului ilegal în sensul art. 234 CP RM. În acest articol se vorbește despre exploatarea apelor, nu despre exploatarea resurselor

---

[432] Ibidem.
[433] Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[434] BRÎNZA, Serghei. Răspunderea pentru infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei (art. 233 şi 234 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, nr. 3, pp. 203-211. ISSN 1814-3199.
[435] Ibidem.
[436] Ibidem.
[437] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[438] Legea privind fondul piscicol, pescuitul şi piscicultura: nr. 149 din 08.06.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, 597.

biologice acvatice. De aceea, lipsa sau prezența exploatării apelor trebuie privit ca un criteriu ce vizează un anumit teritoriu, nu o anumită categorie de animale sălbatice.

Noțiunea „teren al fondului apelor" este definită în art. 1 al Legii nr. 272 din 23.12.2011 a apelor (care la 26.10.2013 a substituit Codul apelor[439]) (în continuare – Legii nr. 272/2011).[440] Atenționăm că această definiție a noțiunii „teren al fondului apelor" nu coincide sub anumite aspecte cu definiția aceleiași noțiuni din alin. 1 și 2 art. 63 din Codul funciar.[441]Întrucât este necesară alegerea uneia dintre aceste definiții, apelăm la regula stabilită în alin. (3) art. 7 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative: „În cazul în care între două acte normative cu aceeaşi forţă juridică apare un conflict de norme, se aplică prevederile ultimului act normativ adoptat, aprobat sau emis [...]".[442] În preambulul Legii nr. 272/2011 se arată că aceasta este o lege organică. Nu există o confirmare oficială a faptului că Codul funciar este o lege organică. Putem doar presupune aceasta. Oricum, datorită faptului că Legea nr. 272/2011 a fost adoptată după ce a fost adoptat Codul funciar, prioritate are definiția noțiunii „teren al fondului apelor" din art. 1 al Legii nr. 272/2011.

În continuare va fi examinată necesitatea unei protecții penale mai eficiente împotriva vânatului ilegal al animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție.

În prefața la ediția a treia a Cărții roșii a Republicii Moldova, publicată în 2015, se specifică: „Dacă în prima ediţie a Cărţii Roşii (1978) au fost incluse [...] 29 de specii de animale vertebrate vulnerabile, periclitate şi critic periclitate, iar în ediţia a II-a a Cărţii Roşii (2001) sunt cuprinse deja [...] 116 specii de animale pe cale de dispariţie, atunci în ediţia de faţă a Cărţii Roşii sunt descrise [...] 219 specii de animale".[443]

La lit. m) alin. (1) art. 9 al Legii nr. 325 din 15.12.2005 cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova (în continuare – Legii nr. 325/2005), se menționează că „protecţia şi restabilirea obiectelor Cărţii Roşii se asigură prin [...] stabilirea unor sancţiuni mai drastice de răspundere [...] penală pentru nimicirea şi vătămarea obiectelor Cărţii Roşii [...]".[444] Conform

---

[439] A se vedea: Codul apelor al Republicii Moldova: nr. 1532 din 22.06.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 287.
[440] A se vedea: Legea apelor: nr. 272 din 23.12.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 81, 264.
[441] A se vedea: Codul funciar al Republicii Moldova: nr. 828 din 25.12.1991. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 107, 817.
[442]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.
[443]*Cartea Roşie a Republicii Moldova. Partea II. Animale*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://zoology.md/sites/default/files/inline-files/Cartea%20Rosie_Partea%20II%20Animale_0.pdf
[444] Legea cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24, 95.

alin. (1) art. 22 al Legii nr. 325/2005, „încălcarea prevederilor prezentei legi atrage răspunderea [...] penală [...]”.[445]

Totuși, în art. 233 CP RM nu se face nicio diferențiere între vânatul ilegal al animalelor sălbatice, specificate în Cartea Roșie a Republicii Moldova, și vânatul ilegal al animalelor sălbatice care nu sunt specificate în acest document oficial[446].[447] În continuare vom supune analizei: 1) această discordanță dintre Codul penal și Legea nr. 325/2005; 2) efectele acestei discordanțe; 3) soluțiile de perfecționare a legislației.

Problema neadmiterii exterminării sau dispariției unor specii de animale sălbatice preocupă nu doar țara noastră, ci întreaga comunitate internațională. Într-un raport al ONU publicat în 2019, „oamenii de știință au avertizat că un milion de specii, dintr-un total de opt milioane, sunt amenințate cu dispariția, multe dintre acestea urmând să dispară în câteva decenii. O parte dintre cercetători consideră chiar că ne aflăm în mijlocul celei de-a șasea extincții în masă din istoria Pământului”[448]; „În cele cinci evenimente anterioare au dispărut între 60 și 90% dintre specii. În urma unui astfel de eveniment, ecosistemele se restabilesc în decursul a milioane de ani.”[449]Republica Moldova și-a asumat anumite angajamente în fața comunității internaționale, care presupun, printre altele, „adoptarea de măsuri legislative, inclusiv de natură penală, pentru conservarea speciilor care sunt pe cale de dispariție.”[450]

Nu putem exclude săvârșirea infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, în vederea comercializării ulterioare a animalelor sălbatice vânate ilegal, care aparțin de speciile rare, vulnerabile, periclitate sau critic periclitate. În acest context se remarcă Legea nr. 1246 din 28.09.2000 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind comerţul internaţional cu

---

[445] Ibidem.

[446] Conform art. 4 al Legii nr. 325/2005, Cartea Roşie constituie „documentul oficial care include lista speciilor de plante şi animale dispărute, critic periclitate, periclitate, vulnerabile, rare şi nedeterminate de pe teritoriul Republicii Moldova, informaţia generală privind statutul, starea, arealul, precum şi metodele de protecţie, conservare şi răspândire a acestora”.*

* Legea cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2006, nr. 21-24, 95.

[447] De exemplu, într-o speță, în care s-a aplicat alin. (1) art. 233 CP RM, făptuitorul a ucis două lebede care aparțineau speciei „«Cygnus olor» (denumire moldovenească „lebădă cucuiată”) inclusă în Cartea Roșie a Republicii Moldova.”*

* *Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 02.03.2021. Dosarul nr. 1-27/2021*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/17449ED6-44A7-43A6-99B8-014AE793CBA8

[448]*Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://zenodo.org/record/5657041

[449] Ibidem.

[450] SPÎNU (DUMNEANU), Ludmila, BOLDESCU, Anastasia. Necesitatea unei protecții penale mai eficiente împotriva vânatului ilegal al animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale),* 2022, nr. 8, pp. 58-67. ISSN 1814-3199.

specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)[451] (în continuare – Legea nr. 1246/2000). La lit. a) alin. 1 art. 8 al CITES, se prevede: „Părţile vor lua măsurile corespunzătoare în vederea punerii în aplicare a dispoziţiilor prezentei convenţii, precum şi pentru interzicerea comerţului cu indivizi, care încalcă aceste dispoziţii. Aceste măsuri includ: [...] sancţiuni penale privind fie comerţul, fie deţinerea unor astfel de indivizi sau amândouă”.[452]

Un alt document internațional de însemnătate cardinală este Directiva 2008/99/CE. În conformitate cu lit. f) art. 3 al acestui document, „statele membre se asigură că următoarele fapte constituie infracțiuni, în cazul în care sunt contrare legii și sunt săvârșite cu intenție sau cel puțin din culpă gravă: [...] uciderea, distrugerea [...] sau obținerea de specimene din speciile de faună sau floră sălbatică protejate, cu excepția cazurilor în care fapta afectează o cantitate neglijabilă de astfel de specimene și are un impact neglijabil asupra stării de conservare a speciilor”.[453] Observăm că sfera incriminării recomandate în această normă este mai largă decât a lit. a) alin. 1 art. 8 al CITES. Or, incriminarea recomandată la lit. f) art. 3 al Directivei 2008/99/CE nu este redusă la scopul comercializării animalelor sălbatice vânate ilegal, care aparțin de speciile rare, vulnerabile, periclitate sau critic periclitate.

Aceeași concluzie rezultă dinlit. g) și h) art. 1 al Directivei 92/43/CEE.[454] În același document, dispoziția de la lit. a) alin. (1) art. 12 din Directiva 92/43/CEE prevede: „Statele membre iau măsurile necesare pentru a institui un sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale enumerate în anexa IV litera (a) în aria lor de extindere, interzicând: [...] orice formă de capturare sau ucidere deliberată a specimenelor din aceste specii în natură”.[455] Se poate remarca faptul că, la fel ca incriminarea recomandată la lit. f) art. 3 al Directivei 2008/99/CE, cea recomandată la lit. a) alin. (1) art. 12 din Directiva 92/43/CEE nu este redusă la scopul comercializării animalelor sălbatice vânate ilegal, care aparțin de speciile rare, vulnerabile, periclitate sau critic periclitate.

---

[451] Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES): nr. 1246 din 28.09.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2000, nr. 133-136, 949.

[452]*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. [citat 16.08.2022] Disponibil: https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITES-Convention-EN.pdf

[453]*Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/LSU/?uri=celex:32008L0099

[454] A se vedea: *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

[455]*Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

Mai multe state membre ale UE au transpus în legile lor penale recomandările conținute în normele reproduse mai sus.

Astfel, art. 200 CP RCrprevede: „(1) Oricine ucide, distruge, [...] capturează sau ia o entitate dintr-o specie protejată de animale [...], se pedepseşte cu închisoarea de până la trei ani. (2) Oricine comite fapta de la alineatul 1 faţă de o specie sălbatică de animale [...] care este strict protejată, se va pedepsi cu închisoarea de la şase luni la cinci ani. [...]”.[456] În alin. (1) art. 727-bis din Codul penal al Republicii Italia este incriminată, printre altele, următoarea faptă: „Cu excepţia cazului când fapta constituie o infracţiune mai gravă, cel care, în afara cazurilor permise, ucide, prinde [...] exemplare ce aparţin unei specii de animale sălbatice protejate este pedepsit cu arest de la 1 la 6 luni sau cu amendă până la 4.000 euro [...]. [...]”.[457] Secţ. 115 CP RLeprevede: „Distrugerea sau vătămarea animalelor [...] special protejate, [...], în cazul în care a fost cauzat un prejudiciu substanţial, este sancţionată cu o pedeapsă privativă de libertate pentru o perioadă de cel mult cinci ani sau pedeapsa privativă de libertate temporară, munca în folosul comunităţii sau amenda”.[458] Conform alin. (3) art. 342 CP RSlo, „persoana care vânează specii de animale pe cale de dispariţie sau rare, a căror vânătoare este interzisă sau vânează animale protejate fără a avea un permis special de vânătoare [...], se sancţionează cu amendă sau cu pedeapsa închisorii de până la doi ani”.[459] La lit. c) secţ. 245 CPUn, este prevăzută răspunderea pentru „fapta persoanei care [...] desfăşoară activităţi de ucidere sau de capturare a vânatului sălbatic sau a oricărui animal vertebrat ce beneficiază de protecţie specială sau a oricărui animal protejat [...]”.[460]Dispoziții apropiate după conținut pot fi identificate în art. 334 din Codul penal al Regatului Spaniei[461] și în art. 272 CP RLi.[462]

O abordare mai nuanțată este cea din alin. (5) secţ. 1(a) din Capitolul 48(A) al CP RF. Conforma acestei norme, o persoană devine pasibilă de răspundere penală, „dacă în timpul comiterii unei infracţiuni la regimul vânătorii [...] este ucis(ă) sau rănit(ă) un jder, un linx, un urs, o căprioară, o vidră sau un lup”.[463] Așadar, legiuitorul finlandez nu folosește sintagme generice

---

[456]*Codul penal al Republicii Croaţia*. [citat 16.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html
[457]*Codul penal al Republicii Italia*. [citat 16.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html
[458]*Codul penal al Republicii Letonia*. [citat 16.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html
[459]*Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 12.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
[460]*Codul penal al Ungariei*. [citat 12.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html
[461] A se vedea: *Codul penal al Regatului Spaniei*. [citat 16.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html
[462] A se vedea: *Codul penal al Republicii Lituania*. [citat 12.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html
[463]*Codul penal al Republicii Finlanda*. [citat 12.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html

de genul „entitate dintr-o specie protejată de animale” sau „fauna sălbatică a speciilor strict protejate”, ci prezintă lista limitativă a animalelor sălbatice considerate a fi din speciile care sunt pe cale de dispariție.

În plan istoric, în art. 250 din Codul penal al Imperiului Rus din 1903, care s-a aplicat pe teritoriul actual al Republicii Moldova, era prevăzută răspunderea pentru „uciderea în timpul vânătorii a unui zimbru, a unei femele de elan, de cerb sau de capră sălbatică, ori a unui pui de animal din astfel de specii”.[464]

În unele state, care, deși nu fac parte din spațiul UE, identificăm, de asemenea, dispoziții de incriminare a vânatului ilegal săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție.

Astfel, în pct. 3) alin. 1 art. 294 CP RArși în art. 258.2.3 CP RAz, este incriminată fapta de vânat ilegal, săvârșită „asupra animalelor sălbatice a căror vânare este complet interzisă”.[465] Pct. 2) alin. 4 art. 337 CP RK și pct. 2) alin. 2 art. 295 din Codul penal al Republicii Kârgâze conțin dispoziții de incriminare a faptei de vânat ilegal, comise „asupra animalelor din speciile rare sau pe cale de dispariție, ori din cele interzise pentru folosire”.[466].[467]

Față de aceste modele de reglementare se disting cele propuse de legiuitorul bielorus și cel georgian. Astfel, alin. 2 art. 282 CP RBprevede răspunderea, printre altele, pentru „dobândirea ilegală de animale sălbatice din specii care, cu bună știință pentru făptuitor, sunt incluse în Cartea Roșie a Republicii Belarus”.[468] În alin. 2 art. 301 din Codul penal al Georgiei este incriminat, printre altele, „vânatul comis asupra animalelor incluse în Cartea Roșie a Georgiei”.[469] În aceste două cazuri, vânatul ilegal, săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție, este privit ca modalitate normativă alternativă în același alineat împreună cu alte asemenea modalități. O astfel de abordare este admisibilă cu o singură condiție: să fie asigurată sancționarea proporționată a vânatului ilegal, săvârșit asupra animalelor

---

[464] *Новое уголовное уложение, высочайше утвержденное 22 марта 1903 года*. Санкт-Петербург: Издание В.П. Анисимова, 1903, с. 92. 250 с.

[465] *Уголовный кодекс Республики Армения*. [citat 16.03.2022] Disponibil: http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show; *Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi*. [citat 12.03.2022] Disponibil: e-qanun.az/framework/46947

[466] *Уголовный кодекс Республики Казахстан*. [citat 12.03.2022] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252&pos=4736; *Уголовный кодекс Кыргызской Республики*. [citat 12.03.2022] Disponibil: cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309

[467] Un model similar găsim la lit. b) art. 32 al Legii României nr. 26 din 05.11.1976 privind economia vânatului şi vânătoarea, este prezentată următoarea listă de unelte interzise pentru vânătoare: „asupra animalelor a căror vânare este interzisă”.[467]

* *Buletinul Oficial*, 1976, nr. 99.

[468] Уголовный кодекс Республики Беларусь. În: *Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*, 1999, № 24.

[469] *Уголовный кодекс Грузии*. [citat 12.03.2022] Disponibil: https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf

sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție, în funcție de gradul de pericol social al acestei fapte. Cu alte cuvinte, alte modalități normative, care sunt specificate în același alineat alături de vânatul ilegal, săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție, trebuie să comporte un grad comparabil de pericol social.

Spre deosebire de legiuitorii din statele menționate mai sus, legiuitorul moldovean neglijează pericolul social sporit al vânatului ilegal săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție. Ca efect, nu poate fi asigurată sancționarea proporționată a vânatului ilegal, săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție, în funcție de gradul de pericol social al acestei fapte. Astfel, alin. (1) art. 140 CC RM prevede răspunderea, printre altele, pentru „[...] capturarea sau nimicirea animalelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES) [...]”.[470] Această faptă se sancţionează cu amendă de la 30 la 60 de unităţi convenţionale.

Ca urmare, propunem completarea art. 233 CP RM cu alineatul (3), în care să fie prevăzută răspunderea pentru vânatul ilegal al animalelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES). Precizăm că doar statutul animalelor, specificate în alin. (3) art. 233 CP RM, nu este suficient pentru incriminarea vânatului acestora. Mai este necesar ca vânatul să fie ilegal. În unele împrejurări, vânatul animalelor, incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova, poate avea un caracter legal. Despre aceasta ne vorbesc următoarele dispoziții ale art. 10 al Legii nr. 325/2005: „(1) Folosinţa specială a obiectelor Cărţii Roşii se permite numai în scopuri ştiinţifice şi de selecţie, inclusiv în scopuri de reproducere, răspândire, cultivare/creştere, aclimatizare a fiecărui reprezentant în parte, precum şi în scopuri culturale (circ, expoziţii zoologice [...], acvarii etc.), pentru operaţiuni de export, în cazurile unor îmbolnăviri în masă ale plantelor şi animalelor”[471]; „(2) Folosinţa specială a obiectelor Cărţii Roşii se face pe baza autorizaţiei eliberate de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător, cu avizul Academiei de Ştiinţe a Moldovei. [...].”[472] Prevederi similare conține, de exemplu, art. 16 din Directiva 92/43/CEE.[473]

---

[470] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
[471] Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24, 95.
[472] Ibidem.
[473] A se vedea: *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

Mai sus am propus ca, din alin. (1) art. 140 CC RM, să fie exclusă sintagma „comercializarea ilegală”[474]. Considerăm că fapta de comercializare a animalelor, incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la CITES, trebuie să fie prevăzută în legea penală. Mai mult decât atât, în legea penală, într-un articol aparte, ar trebui stabilită o dispoziție incriminatoare care, în raport cu dispoziția art. 233 CP RM, ar juca un rol similar cu cel pe care art. 248^2 CP RM îl joacă în raport cu art. 248 și 248^1 CP RM.[475]

În susținerea acestei inițiative, prezentăm câteva considerente.

În primul rând, la lit. g) art.3 din Directiva 2008/99/CE, se menționează: „Statele membre se asigură că următoarele fapte constituie infracțiuni, în cazul în care sunt contrare legii și sunt săvârșite cu intenție sau cel puțin din culpă gravă: [...] comerțul cu specimene din speciile de faună sau floră sălbatică protejate sau cu părți ori derivate ale acestora, cu excepția cazurilor în care actul afectează o cantitate neglijabilă de astfel de specimene și are un impact neglijabil asupra stării de conservare a speciilor”.[476]Dispoziții asemănătoare conțin alin. (2) art. 12 din Directiva 92/43/CEE[477]și alin. (1) art. 6 din Directiva 2009/147/CE.[478] În aceste trei directive ale UE se recomandă incriminarea nu doar a comercializării (vânzării) animalelor sălbatice considerate a fi din speciile care sunt pe cale de dispariție, ci și a altor activități care pot fi comise după săvârșirea vânatului ilegal al unor asemenea animale: schimb; oferirea spre schimb sau vânzare; deținere (păstrare); transport.

Un alt considerent în sprijinul adoptării unei norme penale – care, în raport cu art. 233 CP RM, ar juca un rol similar cu cel pe care art. 248^2 CP RM îl joacă în raport cu art. 248 și 248^1 CP RM – se desprinde din analiza Procedurii Ministerului Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării

---

[474] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

[475] Acest rol este descris de V. Stati în felul următor: „Infracțiunea în cauză se află (adică infracțiunea prevăzută la art. 248^2 CP RM – *n.a.*) în conexitate cronologică cu una dintre infracțiunile prevăzute la art. 248 și 248^1 CP RM. Astfel, mai întâi se comite una dintre infracțiunile specificate la art. 248 și 248^1 CP RM, pentru ca ulterior să fie săvârșită infracțiunea prevăzută la art. 248^2 CP RM.”*; „Este posibil ca autor al infracțiunii, specificate la art. 248^2 CP RM, să fie autorul uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 248 sau 248^1 CP RM. Nu se exclude ca autor al infracțiunii, specificate la art. 248^2 CP RM, să fie altcineva decât autorul uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 248 sau 248^1 CP RM. În ultimul caz, infracțiunea, specificată la art. 248^2 CP RM, poate fi privită drept complicitate calificată sau favorizare calificată”.*

* STATI, Vitalie. Infracțiunile prevăzute la art. 248^1 și 248^2 din Codul penal al Republicii Moldova: aspecte de drept penal. În: *SSRN Electronic Journal*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4150270

[476]*Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/LSU/?uri=celex:32008L0099

[477] A se vedea: *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

[478] A se vedea: *Directiva 2009/147/CE A Parlamentului European și a Consiliului din 30.11.2009 privind conservarea păsărilor sălbatice*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32009L0147

Teritoriului nr. 221 din 25.01.2002 de autorizare a activităţilor de export şi import ale plantelor şi animalelor din flora şi fauna sălbatică, a părţilor şi derivatelor acestora, precum şi a importului/exportului sau reexportului speciilor de faună şi floră reglementate de Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES) (în continuare – Procedurii).

Conform lit. a) art. 9 al Procedurii, „permisele CITES se eliberează atât pentru operaţiuni de export, cât şi pentru operaţiuni de tranzit sau de import, care au ca scop [...] comercializarea”.[479] Potrivit art. 3 al Procedurii, prin „comercializare” se înțelege „actul de vânzare-cumpărare a resurselor biologice prevăzute la art. 2 alin. (2) şi (3)”.[480] De notat că, la lit. c) alin. (2) art. 2 al Procedurii, sunt specificate, printre altele, „păsări, [...] mamifere, precum şi alte animale din fauna sălbatică, terestră şi acvatică, sau părţile şi derivatele acestora, în stare vie, proaspătă sau semiprelucrată”.[481]

Trebuie de menționat că, în acest mod, Procedura transpune unele prevederi ale CITES, în special, prevederile: art. 3 „Reglementarea comerţului cu indivizi ai speciilor înscrise în anexa nr. 1[482]”; art. 4 „Reglementarea comerţului cu indivizi ai speciilor înscrise în anexa nr. 2[483]”; art. 5 „Reglementarea comerţului cu indivizi ai speciilor înscrise în anexa nr. 3[484]”.[485]

---

[479] Procedura Ministerului Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului de autorizare a activităţilor de export şi import ale plantelor și animalelor din flora și fauna sălbatică, a părţilor și derivatelor acestora, precum și a importului/exportului sau reexportului speciilor de faună și floră reglementate de Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie CITES: nr. 221 din 25.01.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 96-99, 221.

[480] Ibidem.

[481] Ibidem.

[482] „Anexa nr. 1 cuprinde toate speciile amenințate de dispariţie, care sunt sau ar putea fi afectate de comerţ. Comerţul cu indivizi ai acestor specii trebuie supus unei reglementări foarte stricte în scopul de a nu le mai pune în pericol supraviețuirea şi nu trebuie autorizat decât în condiţii excepţionale” (alin. 1 art. 2 al Convenţiei privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)).*

* *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITES-Convention-EN.pdf

[483] „Anexa nr. 2 cuprinde: a) toate speciile care, cu toate că nu sunt încă neapărat amenințate de dispariţie, ar putea deveni în cazul în care comerţul cu indivizi ai acestor specii nu ar fi supus unei reglementări stricte, având drept scop evitarea unei exploatări incompatibile cu supraviețuirea lor; b) anumite specii care trebuie să facă obiectul unei reglementări, în scopul de a face eficient controlul comerţului cu indivizi ai speciilor înscrise în anexa nr. 2, prin aplicarea prevederilor lit. a)” (alin. 2 art. 2 al Convenţiei privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)).*

* *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITES-Convention-EN.pdf

[484] „Anexa nr. 3 cuprinde toate speciile pe care o parte le declară supuse, în limitele competenței sale, unei reglementări având ca scop împiedicarea sau restrângerea lor şi necesitând cooperarea celorlalte părţi pentru controlul comerţului”.*

* *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITES-Convention-EN.pdf

[485] *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITES-Convention-EN.pdf

Un ultim considerent în sprijinul adoptării unei norme penale – care, în raport cu art. 233 CP RM, ar juca un rol similar cu cel pe care art. 248^2 CP RM îl joacă în raport cu art. 248 și 248^1 CP RM – rezultă din anumite norme pe care le conțin unele legi penale străine.

Astfel, alin. (1) secţ. 4 din Capitolul 48(A) al CP RFare următorul conținut: „O persoană care ascunde, procură, transportă, transmite sau comercializează vânat care a fost obţinut prin comiterea unei infracţiuni privitoare la vânat sau pescuit, cunoscând că a fost obţinut în această manieră, comite infracţiunea de tăinuire a braconajului şi se pedepseşte cu amendă sau cu închisoare de până la un an”.[486] Prevederi similare conțin art. 202 CP RCr[487], secţ. 115^1CP RLe[488], art. 344 CP RSlo[489], art. 339 CP RK[490] și art. 258.1 CP FR.[491]

De asemenea, în art. 251 din Codul penal al Imperiului Rus din 1903, care s-a aplicat pe teritoriul actual al Republicii Moldova, era prevăzută răspunderea pentru „expedierea, transportarea, vânzarea sau cumpărarea animalelor vânate, care au fost ucise în perioada interzisă pentru vânătoare”.[492]În art. 88 al Legii României nr. 4264 din 25.10.1921 pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei, se menționa: „Se pedepseşte cu amendă până la 2.000 lei, cel ce va vinde, cumpăra, transporta vânatul în timpul când vânătoarea este oprită, sau mai târziu de 7 zile după închiderea ei”.[493] Legea României nr. 231 din 05.07.1947 pentru organizarea economiei vânatului (care nu mai este în vigoare), la pct. 2 art. 50, prevedea în calitate de delict „cumpărarea sau acceptarea vânatului de la braconieri”.[494]

2.2. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

În opinia lui S. Brînza, V. Stati și Iu. Diaconu, „latura obiectivă a infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acţiunea de vânat ilegal; 2) urmările prejudiciabile sub formă de daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale;

---

[486]*Codul penal al Republicii Finlanda*. [citat 12.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html

[487] A se vedea: *Codul penal al Republicii Croaţia*. [citat 16.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html

[488] A se vedea: *Codul penal al Republicii Letonia*. [citat 16.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html

[489] A se vedea: *Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 12.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html

[490] A se vedea: *Уголовный кодекс Республики Казахстан*. [citat 12.03.2022] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252&pos=4736

[491] A se vedea: Уголовный кодекс Российской Федерации. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.

[492]*Новое уголовное уложение, высочайше утвержденное 22 марта 1903 года*. Санкт-Петербург: Издание В.П. Анисимова, 1903, с. 92. 250 с.

[493] Legea României pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei: nr. 4264 din 25.10.1921. În: *Monitorul Oficial al României*, 1921, nr. 167.

[494] Legea României pentru organizarea economiei vânatului: nr. 231 din 05.07.1947. În: *Monitorul Oficial al României*, 1947, nr. 154.

3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă şi urmările prejudiciabile”.[495] Acești doctrinari concretizează: „În funcţie de modalitatea normativă a acţiunii prejudiciabile, acestor trei semne li se pot adăuga alte semne ale laturii obiective, având un caracter secundar”.[496]

2.2.1. Fapta prejudiciabilă în cazul infracțiuniiinfracțiunii specificate în art. 233 CP RM

Fapta prejudiciabilă, exprimată în acţiunea de vânat ilegal, reprezintă, așadar, unul dintre semnele constitutive obligatorii ale laturii obiective a infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM. În lipsa acestui semn, care reflectă conduita penal condamnabilă a făptuitorului, nu poate fi aplicat art. 233 CP RM.

Pentru a percepe natura juridică a acțiunii prejudiciabile de vânat ilegal, este necesar:

1) să stabilim înțelesul noțiunii „vânat”;

2) să determinăm condițiile în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală.

Cât privește înțelesul noțiunii „vânat”, în doctrina de specialitate se evidențiază definițiile în care se pune accentul pe anumite caracteristici ale acțiunii de vânat. Astfel, de exemplu, S.A. Golub propune următoarea definiție: „Vânatul constituie una dintre formele de folosire specială a regnului animal, caracterizată prin căutarea, urmărirea în scopul dobândirii, capturării, relocării, folosirii în grădinile zoologice, precum și prin urmărirea și dobândirea propriu-zisă de animale și păsări sălbatice care sunt în stare de libertate naturală sau care sunt ţinute în condiţii de semilibertate de către o persoană care are dreptul să vâneze”.[497] M.P. Volâk consideră că „temeiul pentru a vâna reiese din autorizația de dobândire a animalelor de vânat; [...] pot vâna doar persoanele care au acest drept”.[498] În opinia lui L.D. Neciporuk, „vânatul este una dintre formele de folosire specială a naturii, care face posibilă extragerea animalelor și păsărilor sălbatice care se află în stare de libertate naturală în perimetrul terenurilor de vânătoare, de către

---

[495] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1298-1299. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7; POALELUNGI, Mihai et al. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 921. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 1029. 1028 p. ISBN 978-9975-53-029-3; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021, p. 219. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3.

[496] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1298-1299. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7; POALELUNGI, Mihai et al. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 921. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 1029. 1028 p. ISBN 978-9975-53-029-3; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021, p. 219. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3.

[497] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 6-7. 14 с.

[498] ВОЛИК, М.П. До розуміння правових термінів: «мисливство і полювання». In: *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*, 2005, Вип. 2, с. 212-214. ISSN 2307-3322.

persoanele care au dreptul de a le căuta, urmări și dobândi în baza documentelor stabilite de lege”.[499] În cele din urmă, G. Ardelean și I. Țeruș formulează următoarea definiție: „Vânătoare – activitate autorizată în condiţiile legii care constă în căutarea, urmărirea, capturarea ori nimicirea animalelor din fondul cinegetic aflate în stare de libertate”.[500]

Se poate observa că S.A. Golub și L.D. Neciporuk consideră vânatul (vânătoarea) una dintre formele de folosire specială a naturii (a regnului animal).

Până la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a vigoare a Legii nr. 298/2018), RGC prevedea în pct. 26: „Vânătoarea este o metodă de folosire a resurselor regnului animal”.[501]

În alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995 sunt enumerate cinci modalităţi de folosire a resurselor regnului animal: „a) vânătoarea sportivă şi de amatori[502]; b) pescuitul industrial, sportiv şi de amatori; c) dobândirea de animale care nu constituie obiecte ale vânatului şi pescuitului; d) folosirea în scopuri economice, ştiinţifice, cultural-educative şi estetice; e) folosirea proprietăţilor utile ale animalelor şi a produselor activităţii vitale a acestora”.[503] Ultimele patru dintre aceste modalități trebuie deosebite de vânat (vânătoare).

Din art. 3 al Legii nr. 149 din 08.06.2006 privind fondul piscicol, pescuitul şi piscicultura, putem afla că pescuitul constă în „capturarea peştelui şi altor organisme acvatice [...]”.[504] Astfel, se poate ușor vedea că vânatul (vânătoarea) se deosebește de modalitatea de folosire a resurselor regnului animal, specificată la lit. b) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995, prin conținutul obiectului material.

În ceea ce privește modalitatea de folosire a resurselor regnului animal, specificată la lit. c) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995, aflăm anumite detalii din alin. (1) art. 26 al aceleiași legi: „Dobândirea de animale care nu constituie obiecte ale vânatului şi pescuitului (melci, şerpi, broaşte etc.) se efectuează în baza autorizaţiei eliberate de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și cu protecţia mediului”.[505] Deosebirea vânatului (vânătorii) de această modalitate se referă, de asemenea, la conținutul obiectului material.

---

[499] НЕЧИПОРУК, Л.Д. *Еколого-правове регулювання раціонального використання об’єктів тваринного світу*: дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2009, с. 158. 198 с.

[500] ARDELEAN, Grigore, ŢERUŞ, Ion. Conceptul definirii unor noţiuni ale domeniul activităţii vânătoreşti pasibilă de răspundere penală (art. 233 Cp al RM). În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 9, pp. 15-22. ISSN 1857-0976.

[501]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[502] Vânătoarea de selecție, care, ca și vânătoarea sportivă şi de amatori, reprezintă unul dintre tipurile de vânătoare, nu constituie o modalitate de folosire a resurselor regnului animal. Or, scopul vânătorii de selecție este altul decât beneficierea de calitățile utile ale resurselor regnului animal. Se are în vedere scopul de protecție a regnului animal.

[503]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[504]Legea privind fondul piscicol, pescuitul şi piscicultura: nr. 149 din 08.06.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, 597.

[505]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

Relativ la modalitatea de folosire a resurselor regnului animal, specificată la lit. d) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995, principala normă de referință este art. 27 din aceeași lege. Totuși, acest articol nu oferă prea multe detalii.

Este necesar să precizăm că anexele nr. 1 şi 2 ale Legii nr. 439/1995, menționate în alin. (2) art. 27 al aceleiași legi, au fost abrogate la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018). Conform legislației în vigoare, folosirea animalelor cu scoaterea lor din mediul natural se admite în temeiul Anexei nr. 3 la HG nr. 254/2021. Capitolul VII din acest act normativ conține reglementări relativ detaliate privitoare la: vânătoarea în scopuri de cercetare științifică, cultural-educative sau estetice, în termenele și locurile interzise pentru vânătoare, a mamiferelor și păsărilor a căror dobândire este limitată; ținerea acestora în captivitate pentru scopurile menționate; utilizarea în alimentație a producției vânatului (a cărnii și a derivatelor ei) dobândite în scopuri de cercetare științifică, cultural-educative sau estetice; utilizarea coarnelor, pielii, blănurilor animalelor sălbatice, în cazul în care nu pot fi folosite pentru expoziții de muzeu sau alte necesități sociale; fotografierea, înregistrarea video sau cinematografică a mamiferelor și păsărilor în perioada de reproducere; capturarea penatelor și aflarea lângă cuib în scopul inelării.

Dintre toate aceste submodalități, se distinge vânătoarea în scopuri de cercetare științifică, cultural-educative sau estetice, în termenele și locurile interzise pentru vânătoare, a mamiferelor și păsărilor a căror dobândire este limitată. Doar această submodalitate intră sub incidența noțiunii „vânat (vânătoare)”. Toate celelalte submodalități presupun forme de comportament care diferă de vânat (vânătoare).

În ceea ce privește modalitatea de folosire a resurselor regnului animal, specificată la lit. e) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995, aflăm anumite detalii din art. 28 al aceleiași legi: „Recoltarea şi valorificarea produselor animaliere se admite fără scoaterea animalelor din mediul natural, fără modificarea structurii populaţiilor de animale şi habitatului lor, conform normelor de recoltare şi în corespundere cu regulamentul expus în anexa nr. 1”.[506] Și în acest caz se face referire la o anexă care a fost abrogată. De aceea, apelăm la Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. În această anexă, atenția o suscită Secțiunea 1 „Producția cinegetică dobândită” din Capitolul VI „Producția cinegetică”. În cadrul secțiunii date, pot fi identificate reglementări relativ detaliate privitoare la: colectarea, cumpărarea, prelucrarea (tăbăcirea, uscarea, vopsirea etc.) și vânzarea blănurilor și pieilor de vânat; transmiterea trofeelor de vânătoare (coarnelor, craniilor, colților, pieilor etc.) ale animalelor căzute (depistate); folosirea cărnii, coarnelor, craniilor și colților de

[506]Ibidem.

vânat, pieilor dobândite în urma vânătorii sportive și de amatori; dobândirea autorizată a trofeelor de vânat (coarnelor, craniilor, colților etc.).

Așa cum se poate vedea, modalitatea de folosire a resurselor regnului animal, specificată la lit. e) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995, presupune o activitate care urmează vânatului (vânătorii). Se poate afirma că între această activitate și vânat (vânătoare) există o conexitate cronologică.

După această digresiune (care ne-a ajutat să înțelegem deosebirile dintre vânat (vânătoare) și celelalte modalități de folosire a resurselor regnului animal) să revenim la analiza definițiilor formulate de S.A. Golub, M.P. Volâk, L.D. Neciporuk, G. Ardelean și I. Țeruș, pe care le-am enunțat mai sus.

Autorii, ale căror viziuni au fost reproduse mai sus, privesc acțiunea de vânat exclusiv ca acțiune socialmente utilă și legală. Nu este clar cum o acțiune ilegală poate să reprezinte o specie, o varietate în raport cu o acțiune autorizată (adică legală).

Art. 1 al Legii nr. 298/2018 prevede, între altele: „(1) Prezenta lege stabilește cadrul normativ de bază privind protecția, conservarea şi folosirea rațională a faunei de interes cinegetic, precum şi drepturile persoanelor şi societăților privind practicarea vânătorii. (2) Reglementarea juridică a relațiilor în domeniul protecției, conservării şi folosirii faunei de interes cinegetic se bazează pe recunoașterea gestionării faunei de interes cinegetic ca domeniu distinct. [...].”[507] Faptul că legea dată reglementează activitatea socialmente utilă de vânat legal, nu înseamnă că o altă lege (și anume – legea penală) nu poate să reglementeze acțiunea socialmente periculoasă de vânat ilegal. Conform lit. n) alin. (3) art. 72 al Constituției Republicii Moldova, „prin lege organică se reglementează [...] infracţiunile [...]”.[508] Așadar, art. 233 CP RM reglementează acțiunea socialmente periculoasă de vânat ilegal.

Apropo, contradicțiile, generate de definiția propusă de G. Ardelean și I. Țeruș, își au sursa chiar în legislație. Astfel, în Legea nr. 298/2018, în art. 2, noțiunea „braconaj” este definită astfel încât să reprezinte nu o noțiune-specie față de noțiunea de vânătoare, ci o noțiune opusă acesteia, care nu se intersectează cu noțiunea de vânătoare: „braconaj – acțiune ilegală desfășurată în vederea obținerii acelorași efecte *ca şi prin vânătoare* (evid. ns.), dar fără a fi respectate condițiile legale pentru desfășurarea acesteia”.[509] Pentru comparație, în art. 1 al României nr. 407/2006, definițiile corespunzătoare nu implică recurgerea la o astfel de contrapunere: „[...] d)

[507]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[508] Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
[509]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

braconaj – tentativa sau acțiunea desfășurată în scopul dobândirii sau capturării vânatului, finalizată cu rezultat sau nu, cu încălcarea prevederilor prezentei legi; [...] ad) vânătoare – acțiunea de pândire, căutare, stârnire, urmărire, hăituire sau orice altă activitate având ca scop capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile prevăzute în anexele nr. 1 și 2, aflate în stare de libertate; [...]”.[510] Este interesant de menționat că, în varianta inițială a Legii României nr. 407/2006, definiția noțiunii de braconaj din art. 1 al acestei legi avea un conținut aproape identic cu cel al definiției aceleiași noțiuni din art. 2 al Legii nr. 298/2018: „braconaj – acţiunea desfăşurată în vederea obţinerii aceloraşi efecte ca şi prin acţiunea de vânătoare, fără a fi îndeplinite condiţiile legale pentru desfăşurarea acesteia din urmă”.[511] Astfel, ca model pentru definiția noțiunii de braconaj din art. 2 al Legii nr. 298/2018 a fost aleasă o definiție la care legiuitorul român deja a renunțat.

Contrapunerea noțiunilor de vânătoare și de braconaj se face, de asemenea, în următoarea definiție din art. 2 al Legii nr. 298/2018: „vânat – exemplar/exemplare din specii de faună de interes cinegetic, obținut/obținute *prin vânătoare sau prin braconaj* (evid. ns.)”.[512]

În același articol, noțiunea „vânător” este definită astfel: „vânător – persoană fizică, membru al unei societăți de vânători, care participă la asigurarea protecției și a menținerii faunei de interes cinegetic, precum și la recoltarea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic, *în condiţiile legii* (evid. ns.)”.[513] Totodată, la lit. h) alin. (2) art. 16 al Legii nr. 298/2018, se menționează că „în exercitarea atribuțiilor de serviciu, inspectorii de mediu sunt în drept [...] să transmită societății de vânători materialele privind *acțiunile de braconaj săvârșite de membrii acesteia* (evid. ns.), pentru luarea măsurilor corespunzătoare conform statutului societății respective”.[514] Săvârșind acțiuni de braconaj (deci, devenind braconier), vânătorul se situează în afara cadrului legal. În acest caz, o astfel de persoană nu mai corespunde definiției noțiunii de vânător din art. 2 al Legii nr. 298/2018.

Controversele, generate de Legea nr. 298/2018, ne determină să stabilim înțelesul noțiunii „vânat”. Ne referim nu la un înțeles oarecare, ci la un înțeles care ar fi în măsură să exprime esența juridică a acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM. Gh.C. Mihai menționează: „Prin funcția sa definiția permite eliminarea ambiguităților, prevenirea confuziilor de sens. Chiar așa stând lucrurile, în argumentarea unui sens se operează cu definiții intenționate, adică puse în

[510]Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.
[511]Ibidem.
[512]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[513]Ibidem.
[514]Ibidem.

acord cu concluzia vizată de către interpret”.[515] Cu alte cuvinte, dacă o definiție normativă nu corespunde concluziei vizate de către interpret, acesta poate propune modificarea definiției date, pentru a o pune în acord cu respectiva concluzie.

În art. 233 CP RM este respectată regula (stabilită la lit. d) alin. (1) art. 54 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative[516] (în continuare – Legii nr. 100/2017)), conform căreia norma juridică, ce conține o noțiune, nu trebuie să includă definiția acesteia. Așa fiind, definiția noțiunii de vânat trebuie să fie formulată fie într-o altă normă penală, fie într-o normă din afara Codului penal. Legiuitorul autohton a ales să definească noțiunea de vânat într-o normă din afara Codului penal.

Într-un studiu publicat în 2016, S. Brînza a afirmat: „Regulamentul gospodăriei cinegetice constituie actul normativ complinitor pentru art. 233 „Vânatul ilegal” din Codul penal al Republicii Moldova. Altfel spus, acest articol constituie o normă divizată de referire în raport cu normele din Regulamentul gospodăriei cinegetice”.[517] Din acest considerent, unii ar putea fi tentați să caute înțelesul noțiunii de vânat (folosite în art. 233 CP RM) în actul normativ complinitor specificat de S. Brînza.

Lui G. Ardelean îi aparține următoarea părere: „În pofida faptului că legislaţia noastră nu defineşte expres noţiunea de vânătoare, sensul acesteia poate fi desprins din conţinutul art. 26 al Regulamentului gospodăriei cinegetice, în care se menţionează că se consideră vânătoare depistarea în scopul dobândirii, urmărirea şi dobândirea propriu-zisă a animalelor aflate în condiţii naturale”.[518] Alin. (3) art. 34 al Legii nr. 298/2018 conține următoarea dispoziție: „La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă anexa nr. 1 la Legea regnului animal nr. 439/1995”.[519]

Până la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018), RGC prevedea în pct. 26: „Se consideră vânătoare depistarea în scopul dobândirii, urmărirea şi dobândirea propriu-zisă a animalelor aflate în condiţii naturale”.[520] Ce este aceasta dacă nu o definiție expresă a noțiunii de vânat (vânătoare)?

---

[515] MIHAI, Gheorghe C. *Fundamentele dreptului. Argumentare și interpretare în drept*. București: Lumina Lex, 1999, p. 269-270. 383 p. ISBN 973-588-121-7.

[516]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.

[517] BRÎNZA, Serghei. Impactul posibil al adoptării Proiectului de lege privind fondul cinegetic și protecția vânatului asupra aplicării răspunderii penale pentru vânatul ilegal. În: *International Scientific Journal „Euro-American Scientific Cooperation: research articles”*, 2016, Vol. 14, pp. 41-45. ISBN 978-1-77192-325-5.

[518] ARDELEAN, Grigore. Conceptul definirii unor noțiuni ale activităţii vânătorești pasibilă de răspundere penală (art. 233 C. Pen. al Republicii Moldova). În: *Revista Universul Juridic*, 2018, nr. 11, pp. 73-82. ISSN 2393-3445.

[519]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[520]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

În definiția din pct. 26 din RGC, definitul (*definiendum* sau obiectul definiţiei) este termenul „vânătoare”. Definitorul *(definiens)* este sintagma „depistarea în scopul dobândirii, urmărirea şi dobândirea propriu-zisă a animalelor aflate în condiţii naturale”. La definirea noțiunii de vânătoare a fost folosit procedeul enumerării. Gh. Mateuț și A. Mihăilă descriu astfel acest procedeu: „Procedeul enumerării se utilizează în cazurile în care suntem în prezența unor concepte abstracte, reprezentând valori calitative, și unde, pe de o parte, legiuitorul consideră că menținerea reglementării la nivel pur conceptual ar oferi o insuficientă bază pentru o eficientă realizare a scopurilor urmărite, iar pe de altă parte o reducere a sferei indeterminării pe cale de cuantificare cifrică ar fi imposibilă, ori în neconcordanță cu natura conceptelor și a regulilor a căror instituire a mijlocit-o”.[521] În definiția din pct. 26 din RGC, termenul „vânătoare” reprezintă genul mai îndepărtat. Speciile mai apropiate constituie expresiile: „depistarea în scopul dobândirii [...] animalelor aflate în condiţii naturale”[522]; „urmărirea [...] animalelor aflate în condiţii naturale”[523]; „dobândirea propriu-zisă a animalelor aflate în condiţii naturale”.[524]

Ca model pentru această definiție a servit definiția din alin. 1 art. 43 al Legii-model a CSI a regnului animal: „Vânătoare se consideră depistarea, pândirea și urmărirea în scopul dobândirii, încercarea de dobândire sau dobândirea animalelor sau păsărilor sălbatice care viețuiesc în stare de libertate naturală”.[525]

Așa cum am afirmat, odată cu intrarea în vigoare la 01.03.2021 a Legii nr. 298/2018, RGC a fost abrogat. Din această dată, definiția din pct. 26 din RGC a fost înlocuită prin definiția din art. 2 al Legii nr. 298/2018: „vânătoare – căutare, pândire, stârnire, gonire, împușcare, capturare sau orice altă acțiune care are ca scop capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic aflate în stare de libertate”.[526] Pentru definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 a servit ca model definiția de la lit. ad) art. 1 al Legii României nr. 407/2006: „vânătoare – acțiunea de pândire, căutare, stârnire, urmărire, hăituire sau orice altă activitate având ca scop capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile prevăzute în anexele nr. 1 și 2, aflate în stare de libertate”.[527].[528]

---

[521] MATEUȚ, Gheorghiță, MIHĂILĂ, Artur. *Logica juridică*. București: Lumina Lex, 1998, p. 232. 271 p. ISBN 973-9186-23-8.
[522]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.
[523] Ibidem.
[524] Ibidem.
[525]*Модельный закон СНГ «О животном мире»*. [citat 21.06.2022] Disponibil: https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=31118
[526]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2019, nr. 76-85, 135.
[527]Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României,* 2006, nr. 944.

În doctrina de specialitate găsim nu o singură definiție asemănătoare cu cele din art. 2 al Legii nr. 298/2018 sau din pct. 26 din RGC. Astfel, de exemplu, X. Ulianovschi menționează că „vânătoarea, ca acțiune, înseamnă căutarea, stârnirea, urmărirea, hăituirea, rănirea, uciderea sau capturarea vânatului sau oricare altă activitate care are ca scop dobândirea acestuia”.[529] V. Stati exprimă părerea, conform căreia „acțiunea de vânat reprezintă depistarea în scopul dobândirii, urmărirea sau dobândirea propriu-zisă a animalelor și păsărilor sălbatice”.[530] După părerea lui L. Gîrla și Iu. Tabarcea, „vânătoare se consideră depistarea în scopul dobândirii, urmărirea și dobândirea propriu-zisă a animalelor care se află în stare de libertate naturală”.[531]G.G. Bulatov, B.A. Filimonov și G.M. Gadjilov definesc noțiunea de vânătoare ca „depistarea în scopul dobândirii, urmărirea și dobândirea propriu-zisă a animalelor și păsărilor sălbatice în stare de libertate naturală”.[532] M.V. Gospodareț consideră că prin „vânătoare” trebuie de înțeles „acea formă de folosire specială a regnului animal, care se caracterizează prin căutare, urmărire în scopul dobândirii, capturării, strămutării, folosirii în grădinile zoologice, precum și prin depistarea și dobândirea propriu-zisă de animale și păsări de interes vânătoresc”.[533] În opinia lui L.O. Prokopovici, „noțiunea de vânătoare poate fi definită ca dobândirea de animale și păsări sălbatice (căutare, urmărire și/sau alte acțiuni în privința acestora și, ca rezultat, capturarea de animale și păsări sălbatice) în scopul beneficierii de calitățile lor utile”.[534] În cele din urmă, O.O. Dudorov și D.V. Kamenski consideră că prin „vânătoare” este necesar să se înțeleagă „acțiunile unei persoane îndreptate spre depistarea, urmărirea în scopul dobândirii și dobândirea propriu-

---

[528]Precedentul legislativ pentru definiția de la lit. ad) art. 1 al Legii României nr. 407/2006 l-a constituit definiția din alin. (1) art. 25 al Legii României nr. 103 din 23.09.1996 a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului (care a fost abrogată prin Legea României nr. 407/2006): „Prin vânătoare, ca acțiune, se înţelege căutarea, stârnirea, urmărirea, hăituirea, rănirea, uciderea ori capturarea vânatului sau orice altă activitate cu aceeași finalitate”.*

* Legea României a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului: nr. 103 din 23.09.1996. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, nr. 235.

[529] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chișinău: Arc, 2003, p. 488. 836 p. ISBN 9975-61-291-1; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. Codul penal comentat şi adnotat. Chişinău: Cartier, 2005, p. 350. 656 p. ISBN 9975-29-338-X; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009, p. 483. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.

[530] BRÎNZA, Serghei et al. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 408. 804 p. ISBN 9975-79-324-X.

[531] ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 563. 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.

[532] БУЛАТОВ, Г.Г., ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Браконьера к ответу: (Ответственность за незаконную охоту)*. Москва: Юридическая литература, 1966, с. 3. 70 с.; ГАДЖИЛОВ, Г.М. *Уголовно-правовой и криминологический анализ незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Махачкала, 2003, с. 7. 24 с.

[533] ГОСПОДАРЕЦЬ, М.В. Деякі кримінально-правові проблеми кваліфікації незаконного полювання. În: *Юридична наука*, 2015, № 9, с. 90-98. ISSN 2222-5374; ГОСПОДАРЕЦЬ, М.В. Кримінальна відповідальність за незаконне полювання. În: *Jurnalul Juridic National: teorie şi practică*, 2016, nr. 1/1, c. 78-81. ISSN 2345-1130.

[534] ПРОКОПОВИЧ, Л.О. Правова природа мисливства та полювання. În: *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*, 2015, Вип. 232, с. 52-57. ISSN 2222-5226.

zisă (împușcare, capturare) a animalelor de vânat aflate în stare de libertate naturală sau ținute în condiții de semilibertate”.[535]

Spre deosebire de infracțiunea prevăzută la art. 170 CP RM din 1961 și de fapta prevăzută la alin. (2) art. 128 CC RM, infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM este una materială.

Nu în zadar, la lit. d) art. 1 al Legii României nr. 407/2006, noțiunea de braconaj este definită astfel: „*tentativa sau acțiuneadesfășurată în scopul* (evid. ns.) dobândirii sau capturării vânatului, finalizată cu rezultat sau nu, cu încălcarea prevederilor prezentei legi”.[536] În context, mai trebuie de luat în calcul că infracțiunile de braconaj, specificate în art. 42 al Legii României nr. 407/2006, sunt infracțiuni formale.[537] Spre deosebire de infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, aceste infracțiuni nu presupun cauzarea obligatorie a unor daune. În context, V. Nicolcescu menționează: „Legea are în vedere pericolul pe care vânătoarea, în condiţii ilicite, îl prezintă pentru valoarea socială ocrotită iar pericolul social, ca element al laturii obiective, se produce chiar dacă făptuitorul nu a reuşit să obţină vânat”.[538] O părere similară are M. Rotaru.[539] În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, dacă făptuitorul nu obține vânat ilegal în mărime care să depășească 200 de unități convenționale, nu se produce pericolul social în sensul avut în vedere de V. Nicolcescu.

În concluzie, definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 nu poate fi aplicată mecanicist în condițiile infracțiunii descrise în art. 233 CP RM. Definiția dată nu a fost

---

[535] ДУДОРОВ, О.О., КАМЕНСЬКИЙ, Д.В. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконне полювання. În: *Часопис цивільного і кримінального судочинства*, 2012, № 2, с. 84-97. ISSN 2310-6166.

[536]Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României,* 2006, nr. 944.

[537] În context, trebuie să menționăm că, în varianta inițială a Legii României nr. 407/2006, definiția noțiunii de vânătoare avea următorul conținut: „vânătoare – acţiunea de pândire, căutare, stârnire, urmărire, hăituire sau orice altă activitate având ca finalitate capturarea vânatului ori uciderea acestuia, desfăşurată asupra exemplarelor din speciile prevăzute în anexele nr. 1 şi 2, aflate în stare de libertate pe fondurile de vânătoare”.*

* Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României,* 2006, nr. 944.

Folosirea cuvântului „finalitate” i-a determinat pe I. Poiană și C. Herlea să afirme: „S-ar putea desprinde concluzia că vânătoarea este privită normativ ca o acțiune de rezultat”.**

** POIANĂ, Ion, HERLEA, Cornel. Discriminare legislativă în incriminarea unor fapte antisociale. În: *Acta Universitatis Lucian Blaga. Iurisprudentia,* 2008, nr. 2, pp. 176-182. ISSN 1582-4608.

Probabil, din această cauză, în varianta în vigoare a Legii României nr. 407/2006, cuvântul „finalitate” a fost substituit cu cuvântul „scop” care nu generează interpretări contradictorii: „vânătoare – acțiunea de pândire, căutare, stârnire, urmărire, hăituire sau orice altă activitate având ca scop capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile prevăzute în anexele nr. 1 și 2, aflate în stare de libertate”.***

*** Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României,* 2006, nr. 944.

[538] NICOLCESCU, Victor. Discuţii privind infracţiunea de braconaj. În: *Pro Lege*, 2008, nr. 3, pp. 17-22. ISSN 2965-1786.

[539] ROTARU, Mihaela. The analysis of the legal text incriminating the act of poaching, provided by art. 42 of the Law number 407/2006 of the hunting and hunting fund, with special reference to para. (1), letters m) and o), as well as legal text provided by art. 43 para. În: *Curentul Juridic*, 2021, no. 4, pp. 35-43. ISSN 1224-9173.

concepută pentru a reflecta faptul că această infracțiune se consideră consumată din momentul producerii urmărilor prejudiciabile.

În alt context, după părerea lui S.A. Golub, noțiunea de vânătoare include, printre altele, „aflarea unor persoane cu arme, câini, păsări de pradă, capcane sau alte unelte de vânătoare, precum și cu arme de vânătoare asamblate în afara drumurilor publice sau cu producție de vânat”.[540] Până la 01.03.2021, data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018, în pct. 27 din RGC se menționa: „Aflarea persoanelor pe terenuri de vânătoare, inclusiv pe căile de acces comun cu arme neincluse în toc, în stare montată, gata pentru aplicare, cu alte unelte de vânătoare, precum şi cu câini şi păsări de vânătoare (şoimi) sau cu producţie de vânat, se egalează cu vânătoarea”.[541] Această prevedere reproduce aproape *mot-a-mot* dispoziția din alin. 2 art. 43 al Legii-model a CSI a regnului animal.[542]

În doctrina de specialitate se explică de ce o asemenea interpretare nu este admisibilă. De exemplu, A.M. Kablov menționează: „Vânătoarea, fiind una dintre formele de folosire a obiectelor regnului animal, trebuie să se exprime în extragerea din natură a acestor obiecte sau în obținerea de beneficii din aceste obiecte, concretizate în satisfacerea necesităților spirituale sau materiale ale unei persoane”.[543]Acest autor remarcă: „Dacă interpretăm noțiunea de vânătoare anume astfel [...], ea nu va putea include acțiunile exprimate în aflarea cu arme de vânătoare asamblate pe drumurile publice, precum și aflarea pe terenurile de vânătoare cu arme, câini, păsări de pradă, capcane sau alte unelte de vânătoare ori cu producție de vânat”.[544] În încheiere, A.M. Kablov susține: „În cazul unei alte interpretări se poate ajunge la aplicarea legii penale prin analogie”.[545]

Nu trebuie ignorat nici argumentul prezentat de L.A. Zueva: „Noțiunea de vânătoare este raportată în mod nejustificat la aflarea pe terenurile de vânătoare a persoanelor cu unelte de vânătoare și (sau) producție de vânat, cu câini de vânătoare sau păsări de pradă, ceea ce contravine principiului vinovăției [...] și poate duce la incriminarea obiectivă”.[546] „Actele preparatorii constituie prima fază în perioada externă în care se trece de la adoptarea hotărârii infracționale la executarea ei, acte care numai pregătesc, din punct de vedere material, moral și

---

[540] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 8. 14 с.
[541]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.
[542]*Модельный закон СНГ «О животном мире».* [citat 21.06.2022] Disponibil: https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=31118
[543] КАБЛОВ, А.М. *Уголовная ответственность за незаконную охоту: проблемы теории и практики*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2012, с. 18. 31 с.
[544] Ibidem, c. 18.
[545] Ibidem, c. 18.
[546] ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2015, с. 14. 22 с.

organizatoric, săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, fără să se treacă la executarea propriu-zisă a acesteia”[547] – menționează A. Șavga. Dacă nu a fost adoptată hotărârea infracțională, în mod evident nu pot fi create condițiile pentru executarea acestei hotărâri.

Legea nr. 298/2018 nu conține o interpretare a noțiunii de vânătoare de genul celei din pct. 27 din RGC.

La lit. c) alin. (1) art. 22 al acestei legi se menționează: „În scopul protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...] ținerea în captivitate a exemplarelor din specii de faună sălbatică fără autorizarea autorității administrative centrale abilitate cu protecția mediului înconjurător”.[548]Dacă o astfel de ținere în captivitate nu a fost precedată de acțiunea de vânat în prezența uneia dintre condițiile prevăzute la art. 233 CP RM, nu putem vorbi despre autorat la infracțiunea prevăzută de acest articol.

La lit. v) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018, se menționează: „În scopul protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...] aflarea în fondurile cinegetice a câinilor de orice rasă fără botniță sau fără zgardă, cu excepția cazului în care aceștia sunt antrenați la desfășurarea vânătorii sau sunt dresați”.[549] Aflarea în fondurile cinegetice a câinilor de orice rasă fără botniță sau fără zgardă, antrenați la desfășurarea vânătorii, este permisă conform lit. v) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018. În aceste împrejurări, dacă, în prealabil, a fost luată hotărârea de a săvârși acțiunea de vânat în prezența uneia dintre condițiile prevăzute la art. 233 CP RM, putem vorbi despre pregătirea de infracțiunea prevăzută de acest articol.

După analiza celor două aspecte ce vizează stabilirea înțelesului noțiunii de vânat (vânătoare) care ar fi în măsură să exprime esența juridică a acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM, apelăm la opinia lui Gh. Mateuț și A. Mihăilă: „Necesitatea definirii termenilor se resimte cu atât mai puternic, când termenii folosiți au în diferite ramuri de drept [...] înțelesuri deosebite. De pildă, legislația noastră folosește în accepțiuni diferite noțiuni cum sunt cele de „familie”, „rudenie”, „caz fortuit”, „localitate”, „acte de administrare”, „terți”, „instituție”.”.[550] Într-adevăr, de exemplu, în art. 133[1] CP RM, definiția noțiunii de membru de familie nu corespunde întocmai dispoziției de la alin. (2) art. 48 din Constituția Republicii Moldova („Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită între bărbat şi femeie, pe egalitatea lor în

[547] ȘAVGA, A. *Formele infracțiunii intenționate după fazele ei de desfășurare*: autoreferat al tz. de doctor în drept. Chișinău, 2002, p. 11. 22 p.
[548]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2019, nr. 76-85, 135.
[549] Ibidem.
[550] MATEUȚ, Gheorghiță, MIHĂILĂ, Artur. *Logica juridică*. București: Lumina Lex, 1998, p. 229. 271 p. ISBN 973-9186-23-8.

drepturi şi pe dreptul şi îndatorirea părinţilor de a asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor”[551]) și dispozițiilor art. 2 din Codul familiei al Republicii Moldova („[...] (2) Numai căsătoria încheiată la organele de stat de stare civilă (denumite în continuare organe de stare civilă) generează drepturile şi obligaţiile de soţi prevăzute de prezentul cod. (3) Relaţiile familiale sunt reglementate în conformitate cu următoarele principii: [...] căsătorie liber consimţită între bărbat şi femeie, [...] fidelitate conjugală, [...]”[552]). Persoanele aflate în divorţ, precum și persoanele aflate în relaţii asemănătoare celora dintre soţi (concubinaj) sau dintre părinţi şi copii (care sunt specificate ca membri de familie în art. 133^1 CP RM) nu corespund acestor dispoziții de la alin. (2) art. 48 din Constituția Republicii Moldova și din art. 2 din Codul familiei al Republicii Moldova.

De ce atunci să nu admitem că înțelesul noțiunii de vânat din art. 233 CP RM poate fi altul decât cel consacrat în art. 2 al Legii nr. 298/2018?

În această ordine de idei, atrag atenția modelele de descriere a modalităților faptei prejudiciabile similare cu cea prevăzută la art. 233 CP RM, prevăzute de art. 237 din Codul penal al Republicii Bulgaria[553]și din secţ. 245 din Codul penal al Ungariei.[554] În aceste prevederi, legiuitorul bulgar și cel maghiar au preferat să recurgă la evidențierea a două modalități normative ale faptei prejudiciabile (ucidere sau capturare (prindere)), în loc să folosească la descrierea acestei fapte noțiunea de vânat (vânătoare), care, așa cum ne-am convins mai sus, nu este pertinentă pentru a exprima esența juridică a faptei prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM.

În opinia lui V. Nicolcescu, „capturarea constă în lipsirea de libertate a vânatului, [...], iar uciderea presupune suprimarea vieţii acestuia”.[555] În mod evident, atât capturarea animalului, cât și uciderea acestuia, se pot afla în legătură cauzală cu daunele specificate în art. 233 CP RM.

Consecvența ne obligă să propunem modificarea titlului pe care îl are art. 233 CP RM. Bineînțeles, nu mai poate fi tolerat titlul în vigoare „Vânatul ilegal”.

În contextul analizat, trebuie să remarcăm că G. Ardelean folosește în raport cu infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM sintagma „vânătoare ilegală”.[556] Înțelegem că această sintagmă este

---

[551] Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
[552]Codul familiei al Republicii Moldova: nr. 1316 din 26.10.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 47-48, 210.
[553] A se vedea: *Codul penal al Republicii Bulgaria*. [citat 21.06.2022] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Bulgaria-RO.html
[554] A se vedea: *Codul penal al Ungariei*. [citat 21.06.2022] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html
[555] NICOLCESCU, Victor. Discuţii privind infracţiunea de braconaj. În: *Pro Lege*, 2008, nr. 3, pp. 17-22. ISSN 2965-1786.
[556] ARDELEAN, Grigore. Conceptul definirii unor noţiuni ale activităţii vânătoreşti pasibilă de răspundere penală (art. 233 C. Pen. al Republicii Moldova). În: *Revista Universul Juridic*, 2018, nr. 11, pp. 73-82. ISSN 2393-3445.

mai potrivită decât sintagma „vânatul ilegal”, însă doar legiuitorul deține prerogativa de a modifica titlurile articolelor din Codul penal al Republicii Moldova. Oricât de mult ne-am dori, nu putem să redenumim din proprie inițiativă art. 233 CP RM și să folosim pentru acest articol un titlu propus în doctrina de specialitate.

Abstractizând, putem desigur afirma că termenul „vânat” poate fi utilizat cu sens de „vânătoare”.[557] Însă, în afară de acest sens, termenul „vânat” poate avea și semnificația de „ceea ce vânează cineva”.[558] De această polisemie a cuvântului „vânat” s-ar putea face abstracție, dacă nu ar exista un detaliu deloc neglijabil. Astfel, conform art. 2 al Legii nr. 298/2018, prin „vânat” se înțelege „exemplarul/exemplarele din specii de faună de interes cinegetic, obținut/obținute prin vânătoare sau prin braconaj”.[559] Așadar, în accepțiunea Legii nr. 298/2018, noțiunea „vânat” se referă la obiectul material al unei fapte (inclusiv al unei infracțiuni), nu la fapta însăși. La fapta însăși se referă termenul „vânătoare”, definit în același art. 2 al Legii nr. 298/2018. Cu această ocazie, menționăm că, potrivit lit. h) alin. (1) art. 54 al Legii nr. 100/2017, „textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, cu respectarea următoarelor reguli: [...] se utilizează, pe cât este posibil, noţiuni monosemantice, în conformitate cu terminologia juridică. Dacă un termen este polisemantic, sensul în care este folosit trebuie să decurgă cu claritate din text”.[560]

Mai mult decât atât termenul „vânătoare”, și nu termenul „vânat”, este folosit pentru caracterizarea faptei prevăzute la alin. (2) art. 128 CC RM. Este important de reținut că, în dispoziția acestei norme contravenționale se utilizează ambii termeni – atât „vânătoare”, cât și „vânat”. Alin. (2) art. 128 CC RM constituie o normă complementară față de art. 233 CP RM. Dacă fapta prejudiciabilă prevăzută de art. 233 CP RM nu implică producerea daunelor care depășesc 200 de unități convenționale, atunci poate fi aplicat alin. (2) art. 128 CC RM. Acest amănunt nu poate fi scăpat din vedere, deoarece, conform lit. c) alin. (1) art. 54 al Legii nr. 100/2017, „textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, cu respectarea următoarelor reguli: [...] terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative [...]”.[561]

---

[557]*Dicționarul explicativ al limbii române* / Sub red. lui I. Coteanu, L. Seche, M. Seche. București: Univers Enciclopedic, 1998, p. 1151. 1192 p. ISBN 973-9243-29-0.
[558] Ibidem, p. 1151.
[559]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[560]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.
[561]Ibidem.

Propunem ca denumirea art. 233 CP RM să fie*„Braconajul cinegetic”*. Recurgând la dihotomie, pentru art. 234 CP RM, propunem titlul *„Braconajul acvatic”*.[562] Trebuie să recunoaștem că o astfel de terminologie ne-a fost sugerată de secț. 253 CPUn, în care se utilizează expresia „braconaj cinegetic sau piscicol”.[563] La fel, în Codul penal al Republicii Slovenia, în art. 342 se folosește expresia „Braconajul de animale”[564], iar în art. 343 se utilizează locuțiunea „Braconajul de pește”.[565]

În alt context, după părerea lui A.M. Kablov, „numai încălcarea regulilor de vânătoare, care sunt consfințite normativ, face ilegală fapta de vânat. Fără stabilirea regulilor concrete de vânătoare, care au fost încălcate, nu este posibilă calificarea unei fapte în conformitate cu articolul [care prevede răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal].”[566] Același doctrinar adaugă: „Acest lucru se explică prin faptul că, în sentința de condamnare, instanța de judecată trebuie să facă referire la punctul din regulile de vânătoare, care a fost încălcat.”[567] Suntem de acord cu această opinie.

Din punctul de vedere al lui A.S. Kurmanov, „dispozițiile de referire prezintă o însemnătate indiscutabilă pentru dreptul penal. Avantajul acestora constă în faptul că nu este necesară modificarea legii penale de fiecare dată când se modifică anumite reguli speciale.”[568] Acest autor concretizează în continuare: „Cu alte cuvinte, dispoziția de referire permite îmbinarea stabilității relative a legii penale cu dinamica evoluării actelor normative subordonate legii. În același timp, astfel de dispoziții se caracterizează prin neajunsuri precum: posibila confuzie și contradicție dintre numeroasele acte normative; dependența dreptului penal de alte ramuri de drept, etc.”[569] Cât privește dependența dreptului penal de alte ramuri de drept, nu vedem în aceasta o problemă. Toate ramurile de drept, formând un sistem, sunt dependente de altele într-o măsură mai mare sau mai mică. Referitor la confuzia și contradicția dintre numeroasele acte normative, suntem de acord cu A.S. Kurmanov. Regulile de vânătoare sunt prevăzute de mai multe acte normative. Uneori aceste acte se dublează unul pe altul, iar alteori constatăm că acestea se contrazic între

---

[562] Nu propunem denumirea „Braconajul piscicil”, deoarece nu doar peștii reprezintă obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 234 CP RM.
[563]*Codul penal al Ungariei*. [citat 21.06.2022] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.htm
[564]*Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 21.06.2022] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
[565] Ibidem.
[566] КАБЛОВ, А.М. *Уголовная ответственность за незаконную охоту: проблемы теории и практики*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2012, с. 19. 31 с.
[567] Ibidem, c. 19.
[568] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота как экологическое преступление*. Уфа: АТиСО, 2019, с. 40. 122 с. ISBN 978-5-904354-78-7.
[569] Ibidem, c. 40.

ele. Un asemenea neajuns influențează negativ asupra calității interpretării și aplicării art. 233 CP RM.

Oportunitatea recurgerii la dispozițiile penale de referire este subliniată în Hotărârea Curții Constituționale nr. 25 din 13.10.2015 pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanţelor narcotice, psihotrope şi a plantelor care conţin astfel de substanţe depistate în trafic ilicit, precum şi cantităţile acestora (în continuare – Hotărârea Curții Constituționale nr. 25/2015). Astfel, în pct. 39 din această hotărâre se menționează: „În pofida exactităţii sale, dreptul penal, exprimat printr-o *lex certa*, este o ramură de drept sensibilă anume din cauza excesului de text normativ necesar a fi supus interpretării [...], inclusiv în baza normelor de trimitere sau de blanchetă”.[570] De asemenea, prezintă interes un alt fragment din Hotărârea Curții Constituționale nr. 25/2015: „[...] 63. [...] Curtea menționează că existenţa dispoziţiilor de blanchetă în normele penale constituie o expresie a procesului obiectiv de reglementare normativă, fiind o modalitate specială de formulare a reglementărilor juridico-penale.”[571]; „64. Fără a contesta principiul codificării legii penale, recurgerea la dispoziţiile de blanchetă în Codul penal asigură stabilitatea legii penale, astfel încât conținutul acesteia să nu fie direct proporțional cu frecventele modificări ale actelor normative subsecvente, precum și legătura sistemică cu alte acte normative aplicabile. [...]”.[572]

În același context se înscrie constatarea făcută de V. Stati: „Trimiterea normei penale la dispoziţiile extrapenale, ca expresie a actului de interpretare sistemică a legii penale, este confundată cu reglementarea infracţiunilor. [...] Statutul actelor normative, la care face trimitere legea penală [...] nu are nici un impact asupra prerogativei suverane a legii penale de a reglementa infracţiunile şi pedepsele”.[573]

În această ordine de idei, aducem ca argument afirmația făcută de S. Brînza și I. Serbinov. În opinia acestor autori, prin „lege” trebuie să se înțeleagă „inclusiv o reglementare secundară emisă de Guvern, de altă autoritate a administraţiei publice centrale sau locale etc., care vine să detalieze o lege propriu-zisă”.[574] V. Stati susține o asemenea interpretare a noțiunii de lege: „În

---

[570] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanţelor narcotice, psihotrope şi a plantelor care conţin astfel de substanţe depistate în trafic ilicit, precum şi cantităţile acestora: nr. 25 din 13.10.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 13-19, 1.
[571] Ibidem.
[572] Ibidem.
[573] STATI, Vitalie. Infracţiuni legate de circulaţia ilegală a substanţelor narcotice, psihotrope, precum şi a analoagelor acestora: probleme de aplicare şi interpretare a legii penale. În: *Revista de Ştiinţe Penale. Anuar. Anul III*, 2007, pp. 115-122. ISSN 1812-3392.
[574] BRÎNZA, Serghei, SERBINOV, Igor. Fapta prejudiciabilă în cazul infracțiunilor de neglijență în serviciu (art. 329 din Codul penal). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 8, pp. 57-69. ISSN 1814-3199.

pct. 94 al Hotărârii nr. 33/2017, se menționează: „[...] conceptul de lege poate fi înțeles doar ca act adoptat de Parlament în temeiul art. 72 din Constituție”.[575] Considerăm că această poziție a Curții Constituționale vine în dezacord cu o altă poziție a Curții Constituționale, prin care se consacră accepțiunea *lato sensu* a noțiunii de lege.”[576]; „Or, în pct. 43 al Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 25 din 13.10.2015 [...], se arată: „Hotărârile Guvernului sunt subsecvente legilor adoptate de Parlament. Guvernul, ca organ executiv suprem, în exercitarea atribuțiilor constituționale și a celor ce decurg din Legea cu privire la Guvern, organizează executarea legilor, scop în care emite hotărâri pentru a preciza o lege, a o face cât mai clară și a o aplica cât mai corect[577].”[578] Așadar, noțiunea de lege cuprinde legislația secundară, derivată, care dezvoltă prevederile unei legi propriu-zise.

Mai mult, având în vedere divergența sus-menționată din practica jurisdicției constituționale, V. Stati propune completarea Codului penal al Republicii Moldova cu un articol care ar cuprinde definiția noțiunii de lege. Prezintă interes următorul fragment din această definiție care, în opinia lui V. Stati ar putea fi aplicată inclusiv în raport cu art. 233 CP RM: „[...] Atât actul normativ care nu este adoptat de Parlament în temeiul art. 72 din Constituție, cât și actul individual se consideră lege numai în cazul în care este adoptat, aprobat sau emis în limitele şi potrivit normelor unei legi”.[579] Deși se referă la un context particular, părerea lui I. Serbinov vine în sprijinul acestei poziții: „Art. 329 CP RM nu poate fi aplicat în ipoteza neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare de către o persoană publică a obligaţiilor de serviciu *care nu decurg dintr-o prevedere legală (ci, dintr-o reglementare secundară emisă de Guvern, de altă autoritate a administraţiei publice centrale sau locale etc.) care nu vine să detalieze legislația primară* (evid. ns.)”.[580]

De exemplu, pct. 24 din Regulamentul privind autorizarea, organizarea şi practicarea, în fondul forestier de stat administrat de Agenţia „Moldsilva”, a vânătorii la mistreţ, controlul

---

[575] Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituţionalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal: nr. 33 din 07.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 27-32, 4.

[576] STATI, Vitalie. Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 22/2017 și nr. 33/2017: efectele preconizate asupra legii penale. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 2, ч. 7, с. 43-50. ISSN 2524-0986.

[577] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanţelor narcotice, psihotrope şi a plantelor care conţin astfel de substanţe depistate în trafic ilicit, precum şi cantităţile acestora: nr. 25 din 13.10.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 13-19, 1.

[578] STATI, Vitalie. Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 22/2017 și nr. 33/2017: efectele preconizate asupra legii penale. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 2, ч. 7, с. 43-50. ISSN 2524-0986.

[579] Ibidem.

[580] SERBINOV, Igor. Interpretarea art. 329 al Codului penal din perspectiva jurisprudenței constituționale relevante. În: *Jurnalul Juridic Național*, 2017, nr. 4, pp. 28-33. ISSN 2345-1130.

răpitorilor şi combaterea dăunătorilor vânatului, extragerea unor exemplare în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi/sau estetice (Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322 din 24.09.2020) (în continuare – Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020) prevede: „Vânătoarea la mistreți în fondul forestier, administrat de Agenția „Moldsilva”, se organizează și se desfășoară în baza unei hotărâri de guvern, a ordinului Agenției „Moldsilva”, precum și a ordinului intern al unității de gestionare pe teritoriul căreia se preconizează acțiunea respectivă, exclusiv în temeiul autorizațiilor de vânătoare”.[581]

În contextul analizat, se mai cere să facem o clarificare. Referitor la Regulamentul privind vânarea exemplarelor din specii de faună de interes cinegetic și caracteristicile mijloacelor folosite în cadrul vânătorii (adică Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021), în pct. 1 al acestui act normativ se menționează: „Prezentul Regulament reprezintă totalitatea instrucțiunilor, normelor și regulilor care stabilesc și asigură ordinea, modul și mijloacele folosite pentru buna organizare și desfășurare a vânătorii la exemplarele din specii de faună de interes cinegetic în fondurile cinegetice din Republica Moldova, precum și obligațiile și drepturile participanților și modul de folosință a producției de vânat, inclusiv a producției de vânat ilicit”.[582]

Subliniem că această prevedere nu corespunde realității, întrucât (așa cum ne vom putea convinge din analiza condițiilor de ilegalitate a vânatului în sensul art. 233 CP RM, pe care o vom efectua-o mai jos), în afară de Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, alte acte normative (cu caracter de legi sau de acte subordonate legii) reglementează „ordinea, modul și mijloacele folosite pentru buna organizare și desfășurare a vânătorii la exemplarele din specii de faună de interes cinegetic în fondurile cinegetice din Republica Moldova, precum și obligațiile și drepturile participanților și modul de folosință a producției de vânat, inclusiv a producției de vânat ilicit”.[583]

După aceste clarificări de natură conceptuală, este necesar să stabilim care sunt limitele și conținutul ilegalității faptei incriminate la art. 233 CP RM.

Până la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018), RGC prevedea în pct. 28: „Pe teritoriul republicii sunt permise vânătoarea sportivă și de amatori, vânătoarea de selecție [...]”.[584]

---

[581]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 13.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

[582]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[583]Ibidem.

[584]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

În alte dispoziții legale găsim mai multe detalii despre condițiile în care sunt permise vânătoarea sportivă și de amatori, precum și vânătoarea de selecție.

Astfel, în art. 2 al Legii nr. 439/1995, în definiția noțiunii „reglementarea efectivului animalelor de vânat" se arată că „[...] vânătoarea sportivă și de amatori, vânătoarea de selecție a animalelor sălbatice [se realizează] în cazul depășirii numărului optimal al acestora și în cazul epizootiilor".[585] La lit. d) art. 7 al Legii nr. 298/2018 se menționează că „la planificarea şi realizarea măsurilor care pot afecta habitatul animalelor şi starea regnului animal se va asigura respectarea următoarelor cerinţe: [...] reglementarea efectivului de animale (inclusiv vânătoarea sportivă și de amatori, precum și vânătoarea de selecție – *n.a.*) în scopul menţinerii echilibrului ecologic, ocrotirii sănătăţii populaţiei şi prevenirii pagubelor ce pot fi cauzate economiei naţionale".[586]

Alin. (1) art. 29 al Legii nr. 439/1995 prevede: „În scopul ocrotirii sănătăţii populaţiei, protecţiei animalelor şi plantelor şi prevenirii pagubelor ce pot fi cauzate economiei naţionale, în caz de sporire a efectivului unor specii de animale şi izbucnire a epizootiilor, pot fi aplicate măsuri de reglementare a efectivului unor specii de animale (inclusiv vânătoarea sportivă și de amatori sau vânătoarea de selecție – *n.a.*)".[587] În alineatele (2)-(4) din acest articol pot fi identificate anumite particularități ce caracterizează realizarea vânătorii sportive și de amatori sau a vânătorii de selecție. În special, în alin. (1) art. 29 al Legii nr. 439/1995 se menționează: „Reglementarea efectivului de animale în ariile naturale protejate de stat se organizează și se efectuează prin regulamentul elaborat de autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului aprobat de către Guvern".[588]

Dezvoltând ideea reflectată în alin. (4) art. 29 al Legii nr. 439/1995, menționăm că reglementarea efectivului animalelor de vânat are un caracter ilegal, de exemplu, în cazul în care se încalcă următoarele interdicții stabilite în Hotărârea Guvernului nr. 239 din 05.04.2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat (în continuare – Hotărârea Guvernului nr. 239/2014):

---

[585]Ibidem.
[586]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[587]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[588]Ibidem.

– „[...] 3. Se interzice reglementarea efectivului unor specii de animale în zonele strict protejate din cadrul rezervaţiilor ştiinţifice, zonelor umede de importanţă internaţională şi în zona A din cadrul parcurilor naţionale, inclusiv prin trimiterea gonaşilor în aceste zone”[589];

– „18. Se interzice: 1) utilizarea armelor cu ţeavă lisă şi a alicelor de plumb, cu excepţia metodei de sacrificare a animalelor în caz de izbucnire a epizootiilor. [...]”.[590]

Însă, trebuie să subliniem că ilegalitatea vânatului (vânătorii) nu întotdeauna presupune ilegalitatea acestei fapte în sensul art. 233 CP RM.

De exemplu, Hotărârea Guvernului nr. 1132 din 12.10.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare şi desfăşurare a vânătorii de selecţie (în continuare – Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016) prevede, printre altele:

– „[...] 27. Extragerea altor specii, a unor cantităţi mai mari, a speciilor de altă vârstă sau sex decât cele indicate în biletul silvic ori în decizia Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului privind extragerea de selecţie la etapa implementării deciziei respective se consideră braconaj şi se pedepseşte conform legislaţiei în vigoare”[591];

– „28. Se interzice: [...] 2) aplicarea metodei de efectuare a vânătorii de selecţie stabilite la pct. 13 al prezentului Regulament în lipsa reprezentantului Institutului de Zoologie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei şi a reprezentantului Inspectoratului Ecologic de Stat; 3) orice alte acţiuni care ar pune în pericol viaţa celorlalte animale sau care le-ar determina să părăsească fondul ariilor naturale protejate; 4) rănirea accidentală a exemplarelor „de viitor”.”[592]

În toate aceste cazuri, vânătoarea este ilegală, însă este posibil să nu intre sub incidența art. 233 CP RM.

Pentru a intra sub incidența art. 233 CP RM, vânatul trebuie să fie săvârșit, după caz, în prezența oricăreia dintre următoarele condiții:1) fără autorizaţia corespunzătoare;2) în perioada interzisă;3) în locurile interzise;4) cu unelte nepermise;5) prin metode nepermise.[593]

Referitor la dispoziția art. 233 CP RM, X. Ulianovschi afirmă: „Dispoziţia articolului este alternativă, de aceea latura obiectivă se poate realiza atât în cazul existenţei tuturor prevederilor

---

[589] Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.

[590] Ibidem.

[591] Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare și desfășurare a vânătorii de selecţie: nr. 1132 din 12.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 360, 1234.

[592] Ibidem.

[593] Pentru comparație, de exemplu, în art. 99 din Codul penal al RSS Ucrainene din 1922, care s-a aplicat pe teritoriul actual al Republicii Moldova, erau prevăzute doar ultimele patru condiții din această listă.*

* A se vedea: *Уголовный кодекс УССР, утвержденный ВУЦИК 23 августа 1922*. Харьков: Издание Наркомюста УССР, 1922, с. 46. 100 с.

alternative prevăzute de acest articol, cât şi la realizarea doar a uneia din ele".[594] V. Stati are aceeași părere.[595] Fără îndoială, suntem de acord cu aceste opinii.

Nu este clar dacă sintagma „fără autorizaţia corespunzătoare" din acest articol se referă la: 1) o condiție alternativă; 2) o condiție obligatorie invariabilă, care se asociază cu oricare dintre condițiile subordonate, caracterizate prin sintagma „fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise".[596]

De exemplu, în art. 336 CP RSp, lipsa autorizației legale constituie o condiție obligatorie invariabilă, care se asociază cu anumite condiții care au caracter subordonat: „Persoana care, fără să fie autorizată legal, foloseşte pentru vânătoare [...] otravă, mijloace explozive sau alte instrumente sau metode cu un efect distructiv similar pentru faună [...]".[597] În alte legi penale, lipsa autorizației corespunzătoare reprezintă o condiție suficientă, care nu depinde în mod obligatoriu de existența altor condiții. De exemplu, alin. (1) secț. 304 CP RCeprevede: „Fapta persoanei care vânează [...]exemplare de valoare [...] fără a fi autorizată în acest sens [...]".[598]Alin. (1) art. 342 CP RSloprevede: „Persoana care, fără permisiune sau altfel neautorizat, vânează şi ucide sau răneşte un animal sălbatic sau îl prinde în viaţă [...]".[599]

Neclaritatea, generată de sintagma „fără autorizaţia corespunzătoare" din alin. (1) art. 233 CP RM, este determinată de faptul că înaintea acestei sintagme nu este utilizată conjuncția „fie". Cauza unei asemenea stări de lucruri este traducerea nesatisfăcătoare din limba rusă. Formularea „fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada şi în locurile, interzise, fie cu unelte şi metode nepermise"[600] din art. 233 CP RM a fost preluată din art. 170 CP RM din 1961. În varianta în limba rusă a acestui cod este folosită formularea «без надлежащего разрешения, или в запретное время, или в запрещенных местах, или запрещенными орудиями и способами».[601] CP RM din 1961 a avut ca model Codul penal al RSFSR din 1960, în care, în art. 166 „Vânatul ilegal", era utilizată formularea «без надлежащего на то разрешения или в

---

[594] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009, p. 483. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
[595] BRÎNZA, Serghei et al. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 408. 804 p. ISBN 9975-79-324-X.
[596] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[597]*Codul penal al Regatului Spaniei*. [citat 13.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html
[598]*Codul penal al Republicii Cehe*. [citat 13.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cehia-RO.html
[599]*Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 13.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
[600] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[601]Codul penal al Republicii Moldova: nr. 41 din 24.03.1961. În: *Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ*, 1961, nr. 10, 41.

запрещенных местах, либо в запрещенные сроки, запрещенными орудиями и способами».[602] Regula folosirii conjuncției „или” nu cere ca aceasta să fie folosită înaintea sintagmei «без надлежащего разрешения». Cei, care au tradus textul art. 166 „Vânatul ilegal” din Codul penal al RSFSR din 1960, pentru a-l folosi ca model pentru art. 170 CP RM din 1961, nu au luat în considerare acest aspect.

În cele ce urmează, vor fi examinate cele cinci condiții ce caracterizează acțiunea prejudiciabilă prevăzută la art. 233 CP RM.

A. Vânatul fără autorizaţia corespunzătoare

Până la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018), lit. a) pct. 35 din RGC prevedea: „Se consideră vânătoare ilicită (braconaj) [...] vânătoarea fără autorizaţie [...]”.[603]

În conformitate cu legislația în vigoare, principalul tip de autorizație corespunzătoare este permisul de vânătoare.

Astfel, potrivit alin. (1) art. 25 al Legii nr. 298/2018, „[...] vânătoarea se desfășoară în temeiul permiselor de vânătoare eliberate de gestionar [...]”.[604]Conform art. 2 al acestei legi, prin „permis de vânătoare” se înțelege „documentul cu regim special, eliberat de către gestionar și care permite titularului să vâneze exemplare din speciile de faună de interes cinegetic; foaie/fișă pentru recoltare, autorizație de a vâna animale sălbatice copitate”.[605] Această concepție amintește, într-un fel, de cea care a fost implementată în pct. 20 din RGC în redacția Legii nr. 1257 din 19.07.2002 pentru modificarea şi completarea unor acte legislative (în continuare – Legii nr. 1257/2002): „Drept adeverinţă pentru dreptul de vânătoare servesc [...] permisul (foaia, fişa pentru recoltare) eliberate de Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Republica Moldova pentru vânătoarea sportivă a păsărilor de baltă şi a animalelor cu blană sau autorizaţia de a vâna animale sălbatice copitate, eliberată de autoritatea silvică centrală”[606]

Din alin. (1) art. 25 al Legii nr. 298/2018 rezultă că există trei tipuri de permis de vânătoare.Înainte de a analiza aceste tipuri de permis de vânătoare, este necesar să clarificăm poziția noastră *vis-a-vis* de formularea „vânătoarea fără autorizaţie (licenţă)”[607] din alin. (2) art.

---

[602]*Уголовный кодекс РСФСР от 27 октября 1960 г.* [citat 14.04.2023] Disponibil: https://lawrussia.ru/bigtexts/law_3558/page4.htm

[603]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[604]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[605]Ibidem.

[606]Legea pentru modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 1257 din 19.07.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 151-153, 1177.

[607] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

128 CC RM. În această sintagmă, termenul „licență” este folosit ca sinonim pentru termenul „autorizație”. Considerăm lipsită de temei o asemenea abordare.

Înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 1257/2002, Legea nr. 439/1995 prevedea, între altele:

– „Persoanele fizice şi juridice vinovate de practicarea *fără licenţă* (evid. ns.) a genurilor de activitate legate de întreţinerea, reproducerea, dobândirea şi comercializarea animalelor poartă răspundere penală, administrativă, materială şi disciplinară, în modul şi cuantumurile stabilite de legislaţie”[608] (lit. p) art. 40);

– „Drept adeverinţă pentru dreptul de vânătoare serveşte carnetul de vânător, aprobat de societatea de vânători, permisul (foaia, fişa pentru recoltare) sau autorizaţia, *licenţa, în cazul vânătorii cu licenţă* (evid. ns.)”[609] (pct. 20 din RGC);

– „Se consideră vânătoare ilicită (braconaj): a) vânătoarea fără [...] licenţă [...]”[610] (pct. 35 din RGC).

Prin Legea nr. 1257/2002 au fost operate anumite amendamente în Legea nr. 439/1995:

– la lit. p) art. 40, cuvântul „licenţă” a fost înlocuit cu cuvântul „autorizaţie”[611];

– pct. 20 din RGC a fost reformulat, astfel încât din acesta a dispărut cuvântul „licență”: „Drept adeverinţă pentru dreptul de vânătoare servesc carnetul de vânător, aprobat de Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Republica Moldova, permisul (foaia, fişa pentru recoltare) eliberate de Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Republica Moldova pentru vânătoarea sportivă a păsărilor de baltă şi a animalelor cu blană sau autorizaţia de a vâna animale sălbatice copitate, eliberată de autoritatea silvică centrală”[612];

– la lit. a) pct. 35 din RGC, cuvântul „licenţă”[613] a fost exclus.

Din momentul intrării în vigoare a acestor modificări, vânatul (vânătoarea) nu este considerată activitate supusă licențierii. Licența pentru practicarea vânatului (vânătorii) nu este specificată în Capitolul I „Actele permisive care fac parte din categoria licențelor”[614] din Anexa nr. 1 la Legea nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizarea activităţii de întreprinzător.[615]

---

[608]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr. 62-63, 688.
[609]Ibidem.
[610]Ibidem.
[611]Legea pentru modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 1257 din 19.07.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 151-153, 1177.
[612]Ibidem.
[613]Ibidem.
[614]Legea privind reglementarea prin autorizarea activităţii de întreprinzător: nr. 160 din 22.07.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2011, nr. 170-175, 494.
[615]Pentru comparație, în legislația română, lucrurile sunt abordate altfel. Legea României nr. 407 din 09.11.2006 a vânătorii și a protecției fondului cinegetic, la lit. u) art. 1, conține următoarea definiție: „permis de vânătoare –

După această paranteză, revenim la analiza noțiunii „permis de vânătoare”[616], utilizată în Legea nr. 298/2018.

În unele acte normative, relatarea despre permisul de vânătoare este însoțită de prezentarea de tipuri de permise de vânătoare.

Astfel, la lit. c) alin. (2) art. 16 și lit. c) alin. (2) art. 18 ale Legii nr. 298/2018 este folosită formularea „permisele de vânătoare (foile/fișele pentru recoltare, autorizațiile de a vâna animale sălbatice copitate)”.[617]

În pct. 13 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 se prevede, printre altele: „Pentru practicarea vânătorii, participanții trebuie să dețină: […] 2) permis de vânătoare (foaie/fișă pentru recoltare, autorizație de a vâna animale sălbatice copitate)”.[618]Permisul de vânătoare mai este specificat în contexte variate în pct. 9, 16, 22 și 30 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

Nu în ultimul rând, în pct. 5 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, sunt definite două noțiuni subordonate noțiunii de permis de vânătoare, care se referă la două dintre tipurile de permis de vânătoare:

– „1) autorizație de a vâna animale sălbatice copitate – permis de vânătoare care confirmă dreptul unui vânător cu drept de împușcare sau al unui grup de vânători de a exercita vânătoarea la animale sălbatice copitate într-un anumit fond cinegetic sau pe o porțiune din acesta, pentru o perioadă de timp determinată, cu indicarea speciei, vârstei și sexului, precum și a numărului de exemplare permise spre recoltare”[619];

– „2) foaie/fișă de recoltare – permis de vânătoare care confirmă dreptul unui vânător sau al unui grup de vânători de a exercita vânătoarea la vânatul mic în fondurile cinegetice atribuite gestionarului [...]”[620].[621]

În pct. 36 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, în legătură cu autorizația de a vâna animale sălbatice copitate, este reiterată ideea care o conțin unele dintre prevederile reproduse mai sus.

---

document *cu valoare de licență de vânătoare* (evid. ns.), obținut în condițiile legii, de persoane fizice cu domiciliul sau cu reședința în România”.*

* Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.

[616]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[617]Ibidem.

[618]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[619]Ibidem.

[620]Ibidem.

[621] Vânătoarea în lipsa fișei de recoltare a fost reținută la calificare într-o speță în care s-a aplicat alin. (1) art. 233 CP RM.*

* A se vedea: *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul central) din 05.12.2022. Dosarul nr. 1-303/2022*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A6561EA3-EC2B-45CF-93AF-0A591F354C77

Pct. 60 din anexa respectivă se referă la același tip de permis de vânătoare, însă într-o ipoteză concretă, avându-se în vedere o unealtă anume de vânătoare.

Dispoziții privind autorizația de a vâna animale sălbatice copitate găsim și în alte acte normative (de exemplu, în: Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 273 din 13.03.2007 cu privire la aprobarea Nomenclatorului şi tarifelor la serviciile prestate, contra plată, de către Agenţia „Moldsilva" şi Regulamentului cu privire la modul de formare şi direcţiile de utilizare a mijloacelor speciale, „autorizația pentru vânatul sportiv al mistreţilor se eliberează de către Agenţia „Moldsilva""[622]; pct. 5 și 6 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva" nr. 322/2020 prevede[623]; pct. 47, 56 și 60 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021[624]).

Până acum am analizat două tipuri de permis de vânătoare: autorizația de a vâna animale sălbatice copitate; foaia/fișa pentru recoltare.

În afară de acestea, al treilea tip, specificat în definiția noțiunii „permis de vânătoare" din art. 2 al Legii nr. 298/2018, este documentul cu regim special, eliberat de către gestionar (adică persoana juridică, înregistrată în Republica Moldova, care are atribuită în gestiune fauna de interes cinegetic și habitatul acesteia din cadrul unui fond cinegetic) și care permite titularului să vâneze exemplare din speciile de faună de interes cinegetic.

La acest al treilea tip se referă, de exemplu, biletul silvic.

Astfel, pct. 5 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014 prevede: „Efectuarea activităţilor de reglementare a efectivului de animale prin metodele de reglementare stabilite în pct. 8 subpct. 1)-5)se efectuează în baza biletului silvic eliberat în conformitate cu prevederile Codului silvic".[625]

În același context, prezintă relevanță anumite dispoziții din Codul silvic. Astfel, în art. 33 din acest act legislativ, în ceea ce privește felurile de produse ale pădurii, în alin. (3) se stabilește, printre altele: „Produse nelemnoase sunt: a) vânatul, [...]."[626]

Art. 35 din Codul silvic prevede:

---

[622] Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Nomenclatorului şi tarifelor la serviciile prestate, contra plată, de către Agenţia „Moldsilva" şi Regulamentului cu privire la modul de formare şi direcţiile de utilizare a mijloacelor speciale: nr. 273 din 13.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 39-42, 293.

[623] A se vedea: *Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva"*. [citat 14.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

[624] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[625]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.

[626] Codul silvic al Republicii Moldova: nr. 887 din 21.06.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 4-5, 36.

„(1) Efectuarea folosinţelor silvice, cu excepţia celor prevăzute la art. 32 al prezentului cod, se permite în baza [...] biletului silvic. [...] Biletul silvic se acordă de către întreprinderile, instituţiile şi organizaţiile care au în gestiune terenuri din fondul forestier. Se pot efectua numai tipurile de folosinţe silvice prevăzute în [...] biletul silvic”[627];

„(2) Formularul [...] biletului silvic se aprobă de autoritatea silvică centrală”.[628]

În altă ordine de idei, menționăm că permisul de vânătoare este principalul, dar nu unicul tip de autorizație corespunzătoare în sensul art. 233 CP RM.

Un asemenea exemplu de autorizație este specificat în Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000 pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei. În acest act normativ, referitor la monumentele zoologice[629], se prevede, printre altele:

– „[...] 31. În baza *autorizaţiei eliberate de autoritatea centrală pentru mediu*(evid. ns.), se poate admite vânatul selectiv, capturarea [...] unor exemplare de specii faunistice în scopuri de cercetare ştiinţifică şi în scopuri muzeistice”[630];

– „32. Colectarea oricăror specii faunistice în scopuri comerciale şi industriale se poate admite numai cu *autorizaţia autorităţii centrale pentru mediu*(evid. ns.) [...]”.[631]

După cum se poate vedea, autorizația, menționată în aceste norme, nu este eliberată de către gestionar. Deci, o astfel de autorizație nu intră sub incidența definiției noțiunii „permis de vânătoare” din art. 2 al Legii nr. 298/2018.

Nu intră sub incidența acestei definiții nici actele menționate în următoarele puncte din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021: „acordul administratorului și avizul instituțiilor de cercetări în domeniul cinegeticii din Republica Moldova”[632] (pct. 11); „aprobarea administratorului, în coordonare cu institutul de cercetare în domeniul cinegeticii din Republica Moldova”[633] (pct. 93); „autorizarea administratorului, instituțiilor de cercetare în domeniul cinegeticii din

---

[627] Ibidem.
[628] Ibidem.
[629] Conform pct. 28 din acest act normativ, „monumentele zoologice includ speciile faunistice autohtone de importanţă primordială ştiinţifică şi economică, precum şi toate speciile aflate sub protecţia statului”.*
* Hotărârea Guvernului pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei: nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 879.
[630]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei: nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 879.
[631]Ibidem.
[632]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[633]Ibidem.

Republica Moldova”[634] (pct. 147); „aprobarea administratorului Fondului cinegetic național, precum și cu acordul gestionarului fondului cinegetic”[635] (pct. 151).La un alt exemplu de autorizație, care nu intră sub incidența definiției noțiunii „permis de vânătoare” din art. 2 al Legii nr. 298/2018, se referă alin. (2) art. 10 al Legii nr. 325 din 15.12.2005 cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova: „Folosinţa specială a obiectelor Cărţii Roşii se face pe baza *autorizaţiei eliberate de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător, cu avizul Academiei de Ştiinţe a Moldovei* (evid. ns.)”.[636]De asemenea, în Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020 se menționează ipotezele în care vânătoarea este permisă „în baza unei hotărâri de guvern, prin ordin al Agenţiei „Moldsilva” şi ordinul intern al unităţii de gestionare pe teritoriul căreia se preconizează acţiunea respectivă”[637] (pct. 25) și, respectiv, „prin ordinul Agenţiei „Moldsilva””[638] (pct. 26).

Noțiunea „autorizația corespunzătoare” din art. 233 CP RM trebuie deosebită de alte noțiuni asemănătoare. În alin. (2) art. 128 CC RM, se folosește formularea „Vânătoarea fără autorizaţie (licenţă), fără carnet de vânător sau fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare [...].”[639] DupăE.M. Snâtko, „prohibiția braconajului în normele de drept contravențional și în normele de drept penal ar trebui formulată într-o asemenea manieră încât să fie posibilă distincția clară între contravenții și infracțiuni. Este inacceptabilă identitatea sau asemănarea excesivă între astfel de norme de drept contravențional și norme de drept penal. În caz contrar, ar fi îngreunată determinarea corectă a caracterului ilegalității faptei”.[640]S. Brînza, V. Stati și Iu. Diaconu afirmă întemeiat: „În sensul art. 233 CP RM, nu reprezintă vânat fără autorizaţie vânatul: a) fără carnetul de vânător; b) fără autorizaţia de portarmă şi de folosire a armei de vânătoare; c) cu carnetul de vânător nevalabil; d) cu carnetul de vânător ce aparţine altei persoane; e) cu depăşirea normelor stabilite de recoltare a vânatului; f) cu arme de vânătoare

[634]Ibidem.
[635]Ibidem.
[636] Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24, 95.
[637]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 14.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva
[638] Ibidem.
[639] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
[640] СНЫТКО, Е.М. *Уголовная ответственность за браконьерство*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2004, с. 10. 28 с.

ce aparţin altei persoane fizice sau juridice. În astfel de cazuri, poate fi aplicată răspunderea în baza alin. (2) art. 128 CC RM”.[641]

Așadar, delimitarea între autorizația corespunzătoare și alte acte, ce permit efectuarea vânatului (vânătorii), este necesară pentru a deosebi „ilicitul penal (reprezentat de fapta prevăzută la art. 233 CP RM) de ilicitul contravențional (reprezentat de fapta prevăzută la alin. (2) art. 128 CC RM).”[642]

În legislația, care este de referință pentru art. 233 CP RM, nu se ține cont de această delimitare: atât autorizația corespunzătoare, cât și alte acte ce permit efectuarea vânatului (vânătorii), sunt menționate laolaltă ca acte în a căror lipsă este interzisă efectuarea vânatului (vânătorii).

Astfel, pct. 116 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 prevede: „În scopul protecției și gestionării durabile a fondului cinegetic, se interzice: 1) vânătoarea fără autorizație sau foaie/fișă de recoltare, carnet de vânător, permis de portarmă, carnet de vânător nevalabil sau care aparține altei persoane; [...]”.[643] Pct. 13 din aceeași anexă stabilește: „Pentru practicarea vânătorii, participanții trebuie se dețină: 1) carnet de vânător, cu excepția elevilor/studenților instituțiilor de învățământ, participanți la vânătoarea colectivă; 2) permis de vânătoare (foaie/fișă pentru recoltare, autorizație de a vâna animale sălbatice copitate); 3) permis de portarmă; 4) permis pentru arcul de vânătoare; 5) pașaportul câinelui de vânătoare sau pașaportul păsării de pradă dresate, în cazul folosirii acestuia (acesteia)”.[644]

Cât privește actele menționate în subpct. 3) și 4) pct. 13 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, asemenea acte nu sunt specificate nici măcar în alin. (2) art. 128 CC RM. Din aceeași categorie fac parte alte acte menționate în alte prevederi ale Anexei nr. 3 la HG nr. 254/2021: „acte de înregistrare a câinilor de vânătoare de rasă, a păsărilor de pradă care îi aparțin, eliberate în țara în care cetățeanul străin își are domiciliul”[645](subpct. 3) (pct. 14); „Registrul tehnicii

---

[641] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1299. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7; POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 922. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 1029. 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021, p. 219. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3; BRÎNZA, Serghei. Răspunderea pentru infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei (art. 233 şi 234 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, nr. 3, pp. 203-211. ISSN 1814-3199.

[642] BOLDESCU, Anastasia. Conținutul ilegalității faptei care este incriminată în art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. Vânatul fără autorizația corespunzătoare. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 3, pp. 193-205. ISSN 1814-3199.

[643]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[644]Ibidem.

[645]Ibidem.

securității la vânătoare” (pct. 15); „pașapoarte pentru păsările de pradă recunoscute reciproc”[646] (pct. 66), etc.

În alt context, sintagma „vânatul fără autorizația corespunzătoare”[647] din art. 233 CP RM nu se referă la ipoteza când făptuitorul refuză să prezinte autorizația corespunzătoare factorilor de decizie competenți. Pentru comparație, în Decretul Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române nr. 76 din 07.02.1953 cu privire la economia vânatului şi pescuitului în apele de munte, la lit. b) art. 46, era prevăzută agravarea răspunderii dacă „infractorul refuză a se legitima”[648].[649] Fapta de refuz de a prezenta autorizația corespunzătoare factorilor de decizie competenți intră sub incidența alin. (1) art. 349 CC RM, care prevede răspunderea pentru „împiedicarea în orice formă a activităţii legitime a funcţionarului public sau funcționarului din cadrul organelor de ocrotire a normelor de drept ori organelor de control, în exerciţiul funcţiunii (neadmiterea controlului, *neprezentarea documentelor* (evid. ns.), neexecutarea altor cerinţe legitime).”[650]

B. Vânatul în perioada interzisă

Conform art. 9 CP RM, „timpul săvârşirii faptei se consideră timpul când a fost săvârşită acţiunea (inacţiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor.”[651] Stabilirea ca timp de săvârșire a infracțiunii a momentului de comitere a faptei prejudiciabile, și nu a momentului de survenire a urmărilor prejudiciabile, are un caracter universal. Or, nu în cazul oricăror infracțiuni urmările prejudiciabile constituie un semn obligatoriu al laturii obiective. Un astfel de semn nu este obligatoriu în cazul infracțiunilor formale.

Dispoziția de la art. 9 CP RM corespunde principiului de incriminare subiectivă și este condiționată de prevederea de la art. 8 CP RM: „Caracterul infracţional al faptei şi pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârşirii faptei.”[652]

După această notă introductivă, menționăm că, în viziunea lui S.A. Golub, „prin „vânat în perioada interzisă” trebuie să se înțeleagă: „1) vânatul în perioadele nepermise la animale de

---

[646]Ibidem.

[647] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 128-129, 1012.

[648] Decretul Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române cu privire la economia vânatului şi pescuitului în apele de munte: nr. 76 din 07.02.1953. În: *Buletinul Oficial*, 1953, nr. 7

[649] O dispoziție asemănătoare a fost cea din alin. 1 art. 78 al Legii României nr. 4264 din 25.10.1921 pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei prevedea: „Acela care posedă un permis, dar la invitarea celor în drept refuză a-l prezenta, se pedepseşte cu 50-200 lei amendă.”*

* *Monitorul Oficial al României,* 1921, nr. 167.

[650] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2009, nr. 3-6, 15.

[651] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 128-129, 1012.

[652] Ibidem.

anumite specii”[653]; 2) „vânatul în anumite perioade interzise de pe parcursul zilei”[654]. De exemplu, în Codul penal al Republicii Federale Germania**,** în pct. 1 alin. (2) § 292, o astfel de concepție binarăpresupune că infracțiunea de braconaj este comisă „noaptea, în sezoanele de vânătoare închise”.[655]În legile penale ale altor state, perioada interzisă pentru vânat este privită într-o accepțiune mai restrânsă, implicând o singură ipoteză, și nu două ca înCodul penal al Republicii Federale Germania: „în afara sezonului de vânătoare”[656](lit. d) alin. (2) secț. 304 „Braconajul” din Codul penal al Republicii Cehe; „în timpul sezonului închis”[657] (alin. (1) § 310 „Braconajul”CP RSl); „în timpul sezonului închis”[658] (alin. (2) art. 342 „Braconajul de animale” din Codul penal al Republicii Slovenia).

Cât privește termenele permise pentru vânătoare, dacă privim lucrurile în consecutivitate cronologică, menționăm că acestea erau stabilite în pct. 33 din RGC. Ultima propoziție din acest punct prevedea: „În hotarele gospodăriei cinegetice complexe şi ale parcului de vânătoare, [...] în gospodăriile cinegetice specializate sunt stabilite termene de vânătoare [...] suplimentare de către beneficiarii terenurilor de vânătoare respective în coordonare cu autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător”.[659] Această ultimă propoziție din pct. 33 din RGC a fost introdusă prin Legea Legii nr. 232 din 23.09.2010 cu privire la modificarea şi completarea Legii regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995[660] (în continuare – Legea nr. 232/2010).

Așadar, reieșind din pct. 33 din RGC, se făcea deosebirea între:

1) termenele permise pentru vânătoare, stabilite la nivelul întregii țări;

2) termenele permise pentru vânătoare, stabilite la nivelul terenurilor de vânătoare din gospodăriile cinegetice complexe, din parcurile de vânătoare sau din gospodăriile cinegetice specializate.

În ceea ce privește termenele din prima categorie, legiuitorul le-a modificat, pentru unele specii de animale, mai întâi prin Legea nr. 221 din 14.07.2006 cu privire la modificarea şi

---

[653] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 5. 14 с.
[654] Ibidem, c. 8.
[655]*Codul penal al Republicii Federale Germania*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html
[656]*Codul penal al Republicii Cehe*. [citat 14.024.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cehia-RO.html
[657]*Codul penal al Republicii Slovace*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html
[658]*Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
[659]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[660]Legea cu privire la modificarea și completarea Legii regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 232 din 23.09.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 206-210, 683.

completarea anexelor la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995.[661]Apoi, în pct. 33 din RGC, textul privind termenele permise pentru vânătoare a fost modificat și completat prin Legea nr. 232/2010.[662]

Modificarea termenelor de vânătoare din pct. 33 din RGC, operată prin Legea nr. 232/2010, vine în disonanță cu renunțarea legiuitorului în 2008 la competența de a modifica respectivele termene. Or, în 2008, legiuitorul a delegat autorității publice, care reprezintă și exercită puterea executivă în Republica Moldova, competența de a modifica termenele permise pentru vânătoare, stabilite la nivelul întregii țări sau la nivelul unei unităţi administrativ-teritoriale. Astfel, în pct. 34 a fost stabilit: „Modificarea, în caz de necesitate, a termenelor de vânătoare stabilite la punctul 33, [...] se efectuează prin hotărâre a Guvernului, la propunerea argumentată a autorităţii centrale abilitate cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător, coordonată în scris cu Academia de Ştiinţe a Moldovei şi cu autoritatea silvică centrală şi Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Moldova”.[663] Această remaniere legislativă a fost operată prin Legea nr. 111 din 16.05.2008 pentru modificarea Anexei nr. 1 la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995[664]. După această dată, în temeiul pct. 34 din RGC, au fost adoptate următoarele acte normative:

– Hotărârea Guvernului nr. 925 din 31.07.2008 cu privire la reglementarea termenelor de vânătoare în sezonul de vânătoare 2008[665];

– Hotărârea Guvernului nr. 462 din 05.08.2009 cu privire la reglementarea termenelor de vânătoare în sezonul de vânătoare 2009-2010[666];

– Hotărârea Guvernului nr. 721 din 10.08.2010 cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2010-2011[667];

– Hotărârea Guvernului nr. 561 din 25.07.2011 cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2011-2012[668];

---

[661] A se vedea: Legea cu privire la modificarea şi completarea anexelor la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 221 din 14.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, 613.

[662] A se vedea: Legea cu privire la modificarea şi completarea Legii regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 232 din 23.09.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 206-210, 683.

[663]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[664]Legea pentru modificarea anexei nr. 1 la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 111 din 16.05.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 99-101, 370.

[665]Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea termenelor de vânătoare în sezonul de vânătoare 2008: nr. 925 din 31.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 143-144, 925.

[666]Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea termenelor de vânătoare în sezonul de vânătoare 2009-2010: nr. 462 din 05.08.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 121-123, 523.

[667]Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2010-2011: nr. 721 din 10.08.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 145-147, 801.

[668]Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2011-2012: nr. 561 din 25.07.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 122-127, 633.

– Hotărârea Guvernului nr. 606 din 15.08.2012 cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2012-2013[669];

– Hotărârea Guvernului nr. 597 din 13.08.2013 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2013-2014[670];

– Hotărârea Guvernului nr. 655 din 15.08.2014 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2014-2015[671];

– Hotărârea Guvernului nr. 495 din 12.08.2015 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2015-2016[672];

– Hotărârea Guvernului nr. 963 din 08.08.2016 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2016-2017[673];

– Hotărârea Guvernului nr. 640 din 14.08.2017 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2017-2018[674];

– Hotărârea Guvernului nr. 799 din 01.08.2018 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2018-2019[675];

– Hotărârea Guvernului nr. 418 din 21.08.2019 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2019-2020[676];

– Hotărârea Guvernului nr. 610 din 12.08.2020 cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2020-2021.[677]

În legislația în vigoare, termenele, care sunt permise pentru vânătoare, se reglementează într-un mod care diferă sub anumite aspecte.

Astfel, în alin. (2) art. 23 al Legii nr. 298/2018 se stabilește: „Vânarea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic este permisă [...] în perioadele [...] stabilite conform

---

[669]Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2012-2013: nr. 606 din 15.08.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 166-169a, 650.

[670]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2013-2014: nr. 597 din 13.08.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 177-181, 685.

[671]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2014-2015: nr. 655 din 15.08.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 213-222, 702.

[672]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2015-2016: nr. 495 din 12.08.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 247-248, 560.

[673]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2016-2017: nr. 963 din 08.08.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 256-264, 1045.

[674]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2017-2018: nr. 640 din 14.08.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 301-315, 740.

[675]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2018-2019: nr. 799 din 01.08.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 285-294, 828.

[676]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2019-2020: nr. 418 din 21.08.2019. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 261-268, 538.

[677]Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2020-2021: nr. 610 din 12.08.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 205-211, 730.

prevederilor prezentei legi”.[678] În completarea acestei dispoziții, la alin. (1) art. 29 al Legii nr. 298/2018 se prevede: „Speciile de faună sălbatică la care este permisă vânătoarea și perioadele de vânătoare sunt stabilite în Anexă”.[679] De asemenea, în pct. 3 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 se stabilește: „Vânătoarea la speciile permise spre recoltare se efectuează în perioadele indicate în Anexa la Legea vânătorii și fondului cinegetic nr. 298/2018”.[680]

Într-adevăr, Anexa la Legea nr. 298/2018 conține informația privind „speciile de faună sălbatică la care este permisă vânătoarea și perioadele de vânătoare”.[681]

Ca și în RGC, în Legea nr. 298/2018 este prevăzută posibilitatea de modificare a termenelor permise pentru vânătoare. Astfel, în alin. (2) art. 29 al acestei legi se stabilește: „În situații excepționale, motivate de conservarea diversității faunei și asigurarea echilibrului ecologic, Administratorul[682], cu consultarea institutului de cercetare care efectuează cercetări în domeniul cinegeticii, a autorității silvice centrale și a Societății vânătorilor și pescarilor din Republica Moldova, poate dispune restrângerea sau extinderea perioadei de vânătoare pentru anumite fonduri cinegetice și/sau pentru anumite specii de faună de interes cinegetic, în cadrul unui sezon de vânătoare”.[683]

În temeiul acestei dispoziții cu caracter derogatoriu, a fost adoptat Ordinul Ministerului Mediului nr. 70 din 26.07.2022 privind aprobarea cotelor de recoltare pentru unele specii de faună de interes cinegetic, la care vânătoarea este permisă, pentru sezonul de vânătoare 2022-

---

[678]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[679]Ibidem.

În legislație găsim derogarea de la această dispoziție legală. Astfel, pct. 24 din Dispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova prevedea: „Prin derogare de la prevederile art. 29 alin. (1) a Legii vânătorii și fondului cinegetic nr. 298/2018, se suspendă desfășurarea oricărui tip de vânătoare în fondul cinegetic național pe perioada stării de urgență.”* Totuși, trebuie de menționat că această derogare a fost în vigoare până la intrarea în vigoare a Dispoziției nr. 37 din 15.09.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova.**

* *Dispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 15.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/2_25.02.2022.pdf

** *Dispoziția nr. 37 din 15.09.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 15.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitie_cse_nr._37_din_15.09.2022_modif_38.pdf

[680]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[681]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[682] Amintim că, potrivit art. 2 al Legii nr. 298/2018, prin „Administrator” se înțelege „autoritatea administrativă centrală abilitată cu protecția mediului înconjurător și care asigură administrarea faunei de interes cinegetic”.*

* Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[683]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

2023.[684]Modificarea termenelor, permise pentru vânătoare, operată prin ordinele Ministerului Mediului, se extinde *a fortiori* asupra termenelorspecificate în pct. 46 și 53 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.[685] Așadar, termenele, stabilite în aceste două puncte din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, trebuie să fie ajustate la termenele stabilite prin ordinele Ministerului Mediului în temeiul alin. (2) art. 29 al Legii nr. 298/2018.

Suplimentar la cele menționate mai sus, termenele, permise pentru vânătoare, sunt stabilite cu luarea în considerare a următoarelor dispoziții din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021:

– „Zilele de vânătoare [...] pentru un vânător se stabilesc de către gestionari”[686] (subpct. 3) pct. 3);

– „Vânătoarea se efectuează [...] în termenele indicate în autorizația sau fișa/foaia de recoltare. Vânătoarea se organizează doar în condiții de vizibilitate bună (răsărit total, lipsa ceții și a ninsorii abundente) [...]”[687] (pct. 16).

Până la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018), RGC prevedea în pct. 36, printre altele: „Se interzice: a) vânătoarea în perioada de primăvară pe întreg teritoriul republicii; d) vânătoarea cu o oră mai înainte de răsăritul soarelui şu cu o oră mai târziu de asfinţitul lui; tragerea din armă în ţintă nevăzută sau neclară ([...] pe timp de ceaţă, în amurg [...]) [...]”.[688] În aceeași conjunctură temporală se înscrie prevederea din art. 1 din Hotărârea Parlamentului nr. 979 din 24.07.1996 privind interzicerea vânatului sportiv de animale copitate în sezonul 1996-1997: „Se interzice pe întreg teritoriul republicii vânatul sportiv de animale copitate în sezonul 1996-1997”.[689]

În comparație cu prevederile normative anterioare privind termenele interzise pentru vânătoare, cele în vigoare se caracterizează, la prima vedere, printr-o previzibilitate și claritate mai pronunțată. Astfel de prevederi nu conțin, în aparență, formulări care au fost criticate întemeiat de către V. Moraru și V. Stati: „După intrarea în vigoare a Legii nr. 237/2017, dispoziția în cauză (se are în vedere dispoziția de la lit. d) pct. 36 din RGC) este completată în final cu textul „vânarea în perioada de maturizare şi în diferite etape de reproducere”.[690]

---

[684] A se vedea: Ordinul Ministerului Mediului privind aprobarea cotelor de recoltare pentru unele specii de faună de interes cinegetic, la care vânătoarea este permisă, pentru sezonul de vânătoare 2022-2023: nr. 70 din 26.07.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 246-250, 924.

[685] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[686]Ibidem.

[687]Ibidem.

[688]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[689] Hotărârea Parlamentului privind interzicerea vânatului sportiv de animale copitate în sezonul 1996-1997: nr. 979 din 24.07.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 58, 586.

[690]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

Considerăm insuficient de clară sintagma „în perioada de maturizare”.[691] Chiar apelând la asistenţa juridică de specialitate, beneficiarul legii penale nu ar putea determina, fără echivoc, când i s-ar aplica art. 233 CP RM pentru vânarea în perioada de maturizare [...] a animalelor. Întinderea și conținutul sintagmei „vânarea în perioada de maturizare” de la lit. d) pct. 36 din RGC nu pot fi determinate în baza unor criterii obiective, inclusiv normative. Pe cale de consecință, această sintagmă nu corespunde exigenței stabilite de alin. (2) art. 23 al Constituției[692]”.[693] Am folosit mai sus sintagmele „la prima vedere” și „în aparență”, întrucât mai jos vom putea vedea că prevederile normative în vigoare, referitoare la termenele interzise pentru vânătoare, conțin formulări care sunt la fel de nocive ca și cea criticată de către V. Moraru și V. Stati.

Cu certitudine, în contextul legislației în vigoare, prevederile normative privind termenele interzise pentru vânătoare se referă la ipoteze mai numeroase și mai variate.

Astfel, lit. o) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018 prevede: „În scopul protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...] desfășurarea vânătorii mai devreme de o oră până la răsăritul soarelui şi după o oră de la asfinţitul acestuia”.[694]

Această dispoziție legală este completată de anumite prevederi din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Spre exemplu, pct. 6) din această anexă prevede: „[...] condițiile de vânătoare a speciilor de faună sălbatică care nu se încadrează în prezentul Regulament sunt interzise”.[695] Dispoziții relevante găsim, de asemenea, în: pct. 16, subpct. 5) pct. 101 și pct. 116 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021; pct. 24 din Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016.[696]

Vânătoarea pe timp de noapte (sau, altfel spus, de la apusul până la răsăritul soarelui) nu este interzisă expres în legislația de referință pentru art. 233 CP RM. O asemenea ipoteză este vizată, probabil, în prevederea de la lit. o) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018: „În scopul

---

[691]Ibidem.

[692] Această normă constituțională prevede: „Statul asigură dreptul fiecărui om de a-şi cunoaşte drepturile şi îndatoririle. În acest scop statul publică şi face accesibile toate legile şi alte acte normative”.*

* Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.

[693] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th may, 2018). Warsaw: Sp. z o. o*, 2018, Issue 4, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

[694]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[695]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[696] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare şi desfăşurare a vânătorii de selecţie: nr. 1132 din 12.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 360, 1234.

protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...]desfășurarea vânătorii mai devreme de o oră până la răsăritul soarelui şi după o oră de la asfinţitul acestuia”.[697] Totuși, o astfel de interpretare ar fi vulnerabilă sub aspectul previzibilității și clarității legii penale (deci, ar veni în contradicție cu dispoziția de la alin. (2) art. 23 al Constituției. Prevederea sinuoasă de la lit. o) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018, privită prin prisma principiului „negarea negației”, ar putea fi interpretată în sensul cădesfășurarea vânătorii se permite atunci când s-a scurs mai puțin de o oră de la asfințitul soarelui și a rămas mai mult de o oră până la răsăritul acestuia. Considerăm că dispoziția de la de la lit. o) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018 contravine, de asemenea, regulii stabilite la lit. a) alin. (1) art. 54 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative: „Textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, cu respectarea următoarelor reguli: [...] conţinutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar şi concis, pentru a se exclude orice echivoc [...]”.[698]

C. Vânatul în locurile interzise

Conform alin. (1) art. 12 CP RM, „locul săvârşirii faptei se consideră locul unde a fost săvârşită acţiunea (inacţiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor.”[699] Dacă ne amintim de dispoziția de la art. 9 CP RM, se poate afirma că locul de săvârșire a infracțiunii și timpul de săvârșire a infracțiunii sunt interconectate și formează un continuum spațio-temporal.

Din punctul de vedere al lui S.A. Golub, „prin „vânătoare în locurile interzise” trebuie de înțeles vânătoarea în locurile în care aceasta este fie în genere interzisă, fie este realizată în lipsa unei autorizații speciale”.[700] Din această formulare dihotomică rezultă că interdicția de a vâna în anumite locuri poate fi integrală sau parțială.

De exemplu, în conformitate cu secț. 245 CPUn, se consideră infracțiune desfășurarea vânătorii „pe terenuri de vânătoare restricţionate”.[701] Considerăm mai reușită sintagma „vânatul [...] în locurile interzise”[702] din art. 233 CP RM. Restricționarea în sensul secț. 245 CPUnpresupune că interdicția de a vâna în anumite locuri este parțială, reprezentând efectul unei

---

[697]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[698]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.
[699] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[700] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 5. 14 с.
[701]*Codul penal al Ungariei*. [citat 15.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html
[702] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

îngrădiri sub anumite aspecte a exercitării acestui drept. Din sintagma „vânatul [...] în locurile interzise”[703], utilizată în art. 233 CP RM, derivă că exercitarea dreptului de a vâna în anumite locuri poate fi suprimată (ca efect al unei interdicții integrale) sau limitată (ca efect al unei interdicții parțiale).

Conform alin. (2) art. 23 al Legii nr. 298/2018, „vânarea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic este permisă în locurile [...] stabilite conform prevederilor prezentei legi”.[704] Ideea dată devine mai clară atunci când este privită prin prisma altor dispoziții din aceeași lege: „Deținătorii terenurilor cuprinse de un fond cinegetic sunt obligați să permită desfășurarea vânătorii [...]”[705] (alin. (1) art. 12); „fond cinegetic – unitate de gospodărire cinegetică, constituită din fauna de interes cinegetic și suprafața terenurilor, indiferent de categoria și de forma de proprietate, pe care fauna respectivă habitează, delimitată astfel încât să asigure o stabilitate optimă a faunei sălbatice aflate în interior”[706] (art. 2). Așadar, vânătoarea este permisă pe terenurile cuprinse de un fond cinegetic. În afara acestor terenuri, vânătoarea este interzisă.

Din Regulamentul privind criteriile și modul de constituire a fondului cinegetic (Anexa nr. 1 la HG nr. 254/2021) aflăm că nu întreaga suprafață a fondului cinegetic poate fi folosită în interes de vânătoare. Din definiția noțiunii „suprafața productivă a fondului cinegetic”, care este formulată în pct. 6 din acest regulament, desprindem că doar în această parte a fondului cinegetic este posibilă desfășurarea acțiunilor de vânătoare. Din subpct. 11) pct. 8 al Anexa nr. 1 la HG nr. 254/2021 rezultă că terenurile ariilor naturale protejate de stat fac parte din suprafața productivă a fondului cinegetic. Așadar, în afara suprafeței productive a fondului cinegetic, vânătoarea nu este permisă.

În dependență de metoda sau unealta aplicată în scop de vânătoare, dreptul de a vâna în anumite locuri poate fi limitat. De exemplu, potrivit pct. 48 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, „acțiunea de vânătoare la animale sălbatice cu blană prin metoda „la pândă”, „prin ademenire” și „la nadă” se practică în apropierea stufăriilor și tufărișurilor, la marginea pădurilor și pârloagelor [...].”[707] Conform pct. 62 din anexa respectivă, „vânătoarea cu arcul se efectuează la o distanță de cel mult 40 m, în preajma stufăriilor, tufărișurilor, în pădure, văgăuni, de pe turn sau din diferite

[703] Ibidem.
[704]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[705]Ibidem.
[706]Ibidem.
[707]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

ascunzișuri pregătite din timp."[708] În astfel de situații concrete, vânătoarea este interzisă în afara locurilor circumstanțiate în pct. 48 și 62 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

Dreptul de a vâna în ariile naturale protejate de stat poate fi condiționat, de asemenea, de tipul de vânătoare. La concret, ne referim la vânătoarea de selecție și la reglementarea efectivului de animale. Potrivit pct. 93 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, „vânătoarea de selecție se organizează în toate fondurile cinegetice, inclusiv în suprafețele productive cuprinse de ariile naturale protejate de stat, *cu aprobarea administratorului, în coordonare cu institutul de cercetare în domeniul cinegeticii din Republica Moldova* (evid. ns.)."[709] În cazul vânătorii de selecție, conform pct. 24 din Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016, „extragerea se realizează individual de*către gestionarul fondului de vînătoare sau angajatul acestuia, de pe turnuri de vânătoare sau din alte locuri special amenajate pentru acest scop, în locurile de trecere a vânatului (evid. ns.)".*[710]În corespundere cu pct. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014, „măsurile de reglementare a efectivului de animale se aplică pe tot teritoriul ariilor naturale protejate de stat din fondul forestier de stat. *Aplicarea măsurilor de reglementare a efectivului unor specii de animale se efectuează prin metode de menţinere a efectivului populaţiilor tuturor speciilor de animale la nivelul cerinţelor ecologice şi ştiinţifice naţionale şi internaţionale,fără diminuarea factorilor economici, culturali şi de recreare a teritoriului* (evid. ns.)".[711] În lipsa condițiilor pe care le-am evidențiat, nu este permisă vânătoarea de selecție saureglementarea efectivului de animale.

La fel, poate fi condiționată desfășurarea vânătorii în unele sectoare ale ariilor naturale protejate de stat.

Astfel, potrivit lit. d) art. 25 al Legii nr. 1538 din 25.02.1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat (în continuare – Legii nr. 1538/1998), „în rezervaţia ştiinţifică, *excepţie făcând zonele cu protecţie integrală*(evid. ns.), sunt permise [...] vânătoarea de selecție și reglementarea efectivului de animale, în conformitate cu prevederile Legii regnului animal".[712] În Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000 pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei, la lit. d) pct. 19.1, se stabilește că, pe teritoriul rezervaţiei biosferei, „în zona tampon se admite [...] reglarea

[708]Ibidem.
[709]Ibidem.
[710] Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare și desfășurare a vânătorii de selecție: nr. 1132 din 12.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 360, 1234.
[711]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.
[712]Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat: nr. 1538 din 25.02.1998. În*: Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68, 442.

selectivă a numărului de animale *pentru menţinerea echilibrului ecologic (determinarea anuală a cotei suprapopulaţiei de animale sălbatice)*(evid. ns.)*”*.[713]

Prevederile în cauză își găsesc dezvoltarea în reglementările concrete privitoare la anumite arii naturale protejate de stat. Spre exemplu, pct. 38 din Hotărârea Guvernului nr. 122 din 12.08.2021 pentru aprobarea Regulamentului de funcționare a Rezervației biosferei „Prutul de Jos” prevede: „Pentru a asigura conservarea speciilor de faună sălbatică, controlul asupra efectivului speciilor de prădători și celor invazive, pe teritoriul Rezervației sunt admise vânătoarea de selecție și reglementarea efectivului animalelor de vânat, numai în zonele B (tampon) și C (de tranziție) (evid. ns.), conform cerințelor și regulilor stabilite în Legea regnului animal nr. 439/1995 și Legea vânătorii și fondului cinegetic nr. 298/2018”.[714]În Hotărârea Guvernului nr. 167 din 12.03.1992 cu privire la crearea rezervaţiei naturale de stat „Plaiul fagului”, în subpct. 3) pct. 25 se stabilește: „În zona de protecţie(evid. ns.) se prevede [...] scoaterea surplusului de animale din rezervaţie în scopul răspândirii lor pe teritoriile cinegetice din alte zone, precum şi reglarea numerică a lor prin intermediul capturării şi vânatului”.[715]

Exemple asemănătoare de condiționare avânătorii în ariile naturale protejate de stat pot fi identificate, de asemenea, în legislația care nu mai este în vigoare. De exemplu, în pct. 7 din RGC, textul „Terenuri interzise pentru vânătoare se consideră rezervațiile științifice, peisagistice, parcurile naționale, monumentele naturii etc.”[716] a fost substituit cu textul „În parcurile naționale, în rezervația biosferei și în zonele umede de importanță internațională, vânătoarea se efectuează în conformitate cu zonarea și planurile de management.”[717] Această reformulare a fost operată prin Legea nr. 237 din 17.11.2017 pentru modificarea şi completarea Legii regnului animal nr. 439/1995.[718] Privitor la remanierea analizată, V. Moraru și V. Stati remarcă: „Din momentul intrării în vigoare a Legii nr. 237/2017, locuri interzise pentru vânat se consideră nu rezervațiile științifice, peisagistice, parcurile naționale, monumentele naturii etc., dar parcurile naționale, rezervația biosferei și zonele umede de importanță internațională. Mai mult, *această interdicție nu este una absolută. Ea este una relativă, fiind pusă în dependență de zonarea parcurilor*

[713]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei: nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 879.
[714]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului de funcționare a Rezervației biosferei „Prutul de Jos”: nr. 122 din 12.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 197-201, 268.
[715]Hotărârea Guvernului cu privire la crearea rezervaţiei naturale de stat „Plaiul fagului”: nr. 167 din 12.03.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1992, nr. 3.
[716]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[717]Ibidem.
[718]Legea pentru modificarea şi completarea Legii regnului animal nr. 439/1995: nr. 237 din 17.11.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 48-57, 120.

naționale, a rezervației biosferei și a zonelor umede de importanță internațională, precum și de planurile de management al acestora (evid. ns.).”[719]

În cazuri de altă natură, exercitarea dreptului de a vâna în anumite locuri poate fi suprimată ca efect al unei interdicții integrale. În context, în cele ce urmează, obiectul analizei noastre îl vor constitui locurile interzise pentru vânătoare.

Până la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018), RGC, prevedea în pct. 36: „Se interzice: a) vânătoarea în perioada de primăvară *pe întreg teritoriul republicii* (evid. ns.); b) orice vânătoare, cu excepția vânătorii de selecție și reglementării efectivului de animale *în arii naturale protejate de stat*[720]*, precum și în raza de 2 km după hotarele orașelor Chișinău, Bălți, Bender și Tiraspol, în raza de 500 m de la marginea altor localități* (evid. ns.), împușcarea păsărilor *de pe stâlpi și de pe firele de comunicații și electrice* (evid. ns.).”[721]

Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 298/2018, reglementările privind locurile interzise pentru vânătoare au crescut în număr și au fost adaptate într-un mod mai flexibil la necesitățile sociale. Astfel, de exemplu, conform lit. p) alin. (1) art. 22 al acestei legi, se interzice „practicarea vânătorii în zonele cu protecție integrală din cadrul ariilor naturale protejate, precum și în crescătoriile de vânat”.[722] Dispoziții apropiate după conținut pot fi identificate la lit. q) alin. (1), lit. b), h) și l) alin. (2) din același articol.

În aceeași ordine de idei, prezintă interes dispoziția de la alin. (2) art. 12 al Legii nr. 298/2018. Potrivit acestei norme, „la solicitarea proprietarilor, în temeiul unei notificări care produce efecte după 15 zile din momentul depunerii, *pe terenurile agricole cu plantații multianuale prelucrate poate fi oprită practicarea vânătorii de către Administrator* (evid. ns.). În acest caz, terenurile respective sunt considerate zone de liniște, iar deținătorii acestora sunt obligați să ia măsurile de protecție prevăzute de legislația în domeniul cinegeticii și al protecției mediului înconjurător. [...]”[723]

Această dispoziție trebuie privită în strânsă legătură cu subpct. 9) pct. 8 al Anexei nr. 1 la HG nr. 254/2021: „zonă de liniște a fondului cinegetic – se constituie pe teritorii preponderent

---

[719] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th may, 2018). Warsaw: Sp. z o. o. “iScience”*, 2018, Issue 4, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

[720]În varianta inițială a pct. 36 din RGC (până la intrarea în vigoare a Legii nr. 454 din 30.07.2001 privind modificarea şi completarea unor acte legislative), la litera b), în locul textului „arii naturale protejate de stat” era utilizat textul „rezervaţii ştiinţifice, branişti, parcuri naţionale, zone de agrement.”*

* Legea privind modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 454 din 30.07.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 141-143, 1089.

[721]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[722]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[723]Ibidem.

împădurite, de minimum 10% și maximum 30% din suprafața productivă a fondului cinegetic, cu excepția fondurilor cinegetice care cuprind teritoriile ariilor naturale protejate de stat, unde prioritate se acordă zonelor de liniște, iar limita maximă procentuală a zonei poate fi și mai mare, care cumulează inclusiv suprafețele teritoriale declarate, în conformitate cu Legea nr. 1538/1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat, zone de protecție integrală sau parțială, în care este interzisă orice activitate recreativă și economică etc."[724]

O semnificație mai mare are teza a doua din subpct. 9) pct. 8 al Anexei nr. 1 la HG nr. 254/2021: „Teritoriile zonei de liniște pot fi modificate nu mai des decât o dată la doi, trei ani pentru vânatul mic și o dată la cinci ani pentru vânatul mare, *cu excepția cazurilor prevăzute în art. 12 alin. (2) din Legea vânătorii și fondului cinegetic nr. 298/2018, în care trebuie să se asigure condiții optime de existență pentru anumite specii de faună de interes cinegetic, unde acțiunile de vânătoare la specia pentru care este formată zona de liniște sunt interzise* (evid. ns.). Hotarele zonelor de liniște sunt marcate pe teren și pe harta/schema fondului cinegetic."[725]

Cu alte cuvinte, în condițiile descrise în alin. (2) art. 12 al Legii nr. 298/2018, interdicția de a vâna nu este limitată în timp, fiind stabilită pentru un termen nedeterminat. Această idee își găsește confirmarea în pct. 6 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva" nr. 322/2020. În această normă, prin „zonă de linişte" se are în vedere „suprafaţa stabilită în cadrul unui fond de vânătoare, delimitată şi marcată pe teren prin semne vizibile şi distincte, destinată să asigure condiţii de viaţă optime faunei cinegetice existente în cadrul fondului de vânătoare respectiv, *indiferent de anotimp* (evid. ns.)."[726]

În cadrul analizei locurilor care sunt interzise pentru vânătoare, nu poate fi omisăDispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova. Acest act normativ conține o derogare de la Legea nr. 298/2018. În acest plan, merită atenție două puncte din Dispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova: „[...] 24. Prin derogare de la prevederile art. 29 alin. (1) a Legii vânătorii și fondului cinegetic nr. 298/2018, se suspendă desfășurarea oricărui tip de vânătoare în fondul cinegetic național pe perioada stării de urgență. 25. Orice tip de vânătoare sau tentativă de a vâna,

[724]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[725]Ibidem.
[726]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva"*. [citat 15.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

constatate de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului în perioada stării de urgență se consideră braconaj și se sancționează conform actelor normative. [...].”[727]

Textul din varianta inițială a acestor puncte nu se referă direct la locurile care sunt interzise pentru vânătoare. Referirea la astfel de locuri s-a făcut prinDispoziția nr. 37 din 15.09.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova. Conform pct. 2 din această dispoziție, pct. 24 și 25 din Dispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova au fost modificate.[728]Ulterior, au suferit amendamente și aceste reglementări. Scopul acestor amendamente constă în stabilirea excepției pentru vânarea vulpilor și șacalilor.[729]

După această paranteză, trebuie să menționăm că dispozițiile Legii nr. 298/2018, referitoare la locurile interzise pentru vânătoare, își găsesc dezvoltarea înAnexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.[730]Aceste prevederi interferează, într-o anumită măsură, cu cele din pct. 7 dinAnexa nr. 1 la HG nr. 254/2021: „Desfășurarea acțiunilor de vânătoare este imposibilă, inclusiv interzisă, pe următoarele tipuri de suprafețe terestre: 1) suprafețele fondului cinegetic neproductive; 2) zonele nucleu de protecție integrală a ariilor naturale protejate de stat; 3) teritoriul cu lățimea de 1 km de la frontiera de stat către interior, de-a lungul frontierei pe uscat și pe apele de frontieră[731]; 4) terenurile sportive și cimitirele; 5) terenurile din intravilanul localităților, precum și teritoriile cu lățimea de 2 km de la periferiile municipiilor Chișinău, Bălți, Tiraspol și Bender; 6) teritoriile cu lățimea de 500 m de la periferiile celorlalte localități.”[732]

---

[727]*Dispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 15.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/2_25.02.2022.pdf

[728] A se vedea: *Dispoziția nr. 37 din 15.09.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 17.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitie_cse_nr._37_din_15.09.2022_modif_38.pdf

[729] A se vedea: *Dispoziția nr. 61 din 27.02.2023 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 17.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.61_din_27.02.2023_28022023084612.pdf

[730] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[731] Într-o speță din practica judiciară, în care a fost aplicat art. 233 CP RM, făptuitorul a împușcat un mistreț, aflându-se la 600 m de linia frontierei de stat.*

* A se vedea: *Decizia Colegiului penal al CSJ din 04.07.2018. Dosarul nr. 1ra-1358/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11557; *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.04.2018. Dosarul nr. 1a-55/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/55E8C644-EB4D-E811-80D7-0050568B4D5B; *Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 21.12.2017. Dosarul nr. 1-176/2017*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/33C2A9F0-22E7-E711-80D7-0050568B4D5B

[732]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

Bineînțeles, unele dintre aceste prevederi *din* Anexa nr. 1 la HG nr. 254/2021 trebuie privite prin prisma derogării de la Legea nr. 298/2018, care a fost stabilită prin dispozițiile examinate *supra* ale Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova.

În alt context, interdicția de a vâna în ariile naturale protejate de stat își are suportul în destinația pe care o au aceste arii: „a) conservarea biodiversităţii şi habitatelor naturale, în special de importanţă internaţională şi transfrontalieră; b) conservarea habitatelor naturale de importanţă specială pentru speciile migratoare de animale, în special în zonele lor de zbor, concentrare, hibernare, năpârlire şi înmulţire; c) studierea proceselor naturale; d) restabilirea echilibrului ecologic”[733], etc. Interdicția de a vâna în ariile naturale protejate de stat, stabilită în Legea nr. 298/2018 și în Anexa nr. 1 la HG nr. 254/2021, este concretizată în anumite acte normative.

Este vorba, în primul rând, despre Legea nr. 1538 din 25.02.1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat (în continuare – Legea nr. 1538/1998). Potrivit lit. e) art. 26 al acestei legi, „în rezervaţia ştiinţifică sunt interzise activităţile ce pot conduce la dereglarea evoluţiei fireşti a proceselor naturale, în special: [...] vânatul.”[734]

În al doilea rând, ne referim la Regulamentul-cadru cu privire la ariile cu management multifuncţional (Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 784 din 03.08.2000 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la ariile cu management multifuncţional, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile naturale, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile peisagistice şi Regulamentului-cadru cu privire la monumentele de arhitectură peisajeră). În acest act normativ se prevede:

– „În zonele de protecţie sunt interzise: efectuarea fără autorizaţie a vânatului [...]”[735] (pct. 26);

– „Pentru reducerea impactului antropic asupra ariilor cu management multifuncţional, pe teritoriul adiacent lor se stabilesc zone de protecţie cu lăţimea de 700-1000 m”[736] (pct. 25).

În al treilea rând, prezintă interes Regulamentul-cadru cu privire la grădinile botanice (Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 785 din 03.08.2000 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentului-cadru cu privire la grădinile zoologice, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile ştiinţifice):

---

[733]Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat: nr. 1538 din 25.02.1998. În*: Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68, 442.
[734]Ibidem.
[735]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la ariile cu management multifuncţional, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile naturale, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile peisagistice şi Regulamentului-cadru cu privire la monumentele de arhitectură peisajeră: nr. 784 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 881.
[736]Ibidem.

– „În zona de protecţie sunt interzise: efectuarea fără autorizaţie a vânatului [...] şi capturării de animale”[737] (pct. 23);

– „Pentru reducerea impactului antropic asupra grădinilor botanice, pe teritoriul adiacent lor se stabileşte zona de protecţie – 100-150 m”[738] (pct. 21).

În al patrulea rând, este vorba despre Regulamentul-cadru cu privire la grădinile dendrologice (Anexa nr. 2 la Hotărârea Guvernului nr. 785 din 03.08.2000 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentului-cadru cu privire la grădinile zoologice, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile ştiinţifice):

– „În zona de protecţie sunt interzise: efectuarea fără autorizaţie a vânatului [...] şi capturării de animale”[739] (pct. 23);

– „Pentru reducerea impactului antropic asupra grădinilor dendrologice, pe teritoriul adiacent lor se stabileşte zona de protecţie – 100-150 m”[740] (pct. 21).

În al cincilea rând, menționăm Regulamentul-cadru cu privire la rezervațiile științifice (Anexa nr. 4 la Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentului-cadru cu privire la grădinile zoologice, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile ştiinţifice). Conform pct. 13 al acestui act normativ, pe teritoriul rezervaţiei se interzice: [...] vânatul [...] capturarea sau nimicirea animalelor.”[741]

În al șaselea rând, ne referim la Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000 pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei (în continuare – Hotărârea Guvernului nr. 782/2000). Conform acestui act normativ, vânătoarea este interzisă în:

– „zona de protecție a parcului național”[742] (lit. a) pct. 11);

– „perimetrele monumentelor hidrologice”[743] (lit. c) pct. 27);

– „perimetrele monumentelor zoologice”[744] (lit. a) pct. 33);

– „perimetrele monumentelor naturale botanice”[745] (lit. d) pct. 37).

---

[737]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentului-cadru cu privire la grădinile zoologice, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile ştiinţifice: nr. 785 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2000, nr. 102-105, 882.
[738]Ibidem.
[739]Ibidem.
[740]Ibidem.
[741]Ibidem.
[742]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei: nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2000, nr. 102-105, 879.
[743]Ibidem.
[744]Ibidem.
[745]Ibidem.

În fine, potrivit lit. d) pct. 46 al Hotărârii Guvernului nr. 782/2000, „în cadrul monumentelor naturii reprezentate de speciile de [...] animale rare se interzic următoarele acţiuni: [...] vânatul şi capturarea speciilor faunistice.”[746]

În al șaptelea rând, este vorba despre Hotărârea Guvernului nr. 239/2014. În conformitate cu pct. 3 al acestei hotărâri, „se interzice reglementarea efectivului unor specii de animale în zonele strict protejate din cadrul rezervaţiilor ştiinţifice, zonelor umede de importanţă internaţională şi în zona A din cadrul parcurilor naţionale, inclusiv prin trimiterea gonaşilor în aceste zone.”[747]

În al optulea rând, trebuie menționată Hotărârea Guvernului nr. 409 din 02.07.1993 cu privire la crearea Rezervaţiei naturale de stat „Pădurea Domnească”. În Anexa nr. 1 la acest act normativ găsim următoarele dispoziții relevante:

– „Pe teritoriul Rezervaţiei se interzice: [...] vânatul”[748] (subpct. 4) pct. 11);

– „În limitele zonei de protecţie se interzice: [...] vânatul”[749] (subpct. 1) pct. 11).[750]

În al nouălea rând, atenția reține Hotărârea Guvernului nr. 167 din 12.03.1992 cu privire la crearea rezervaţiei naturale de stat „Plaiul fagului”. Potrivit subpct. 1) pct. 6 din această hotărâre, „în limitele zonei de protecţie se interzice: [...] vânatul”[751].[752]

În sfârșit, în corespundere cu pct. 29 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020, „se interzice vânătoarea în rezervaţiile ştiinţifice, peisagistice, parcurile naţionale şi monumente ale naturii, precum şi în zonele de linişte pentru vânat.”[753] Această ultimă prevedere

---

[746]Ibidem.

[747]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2014, nr. 86, 268.

[748]Hotărârea Guvernului cu privire la crearea Rezervaţiei naturale de stat „Pădurea Domnească”: nr. 409 din 02.07.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova,* 1993, nr. 7, 228.

[749]*Ibidem.*

[750] În două spețe din practica judiciară, în care a fost aplicat art. 233 CP RM, infracțiunea a fost săvârșită anume în această rezervație.*

* A se vedea: *Decizia Colegiului penal al CSJ din 11.05.2016. Dosarul nr. 1ra-753/2016.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6405; *Decizia Colegiului penal al CSJ din 13.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1097/2018.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11403; *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.08.2019. Dosarul nr. 1a-423/2019.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/36695B12-AB73-4646-B0E4-EF0709F1FE7B

[751]Hotărârea Guvernului cu privire la crearea rezervaţiei naturale de stat „Plaiul fagului”: nr. 167 din 12.03.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1992, nr. 3.

[752] Anume în această rezervație a fost săvârșită infracțiunea prevăzută la art. 27 și 233 CP RM.*

* A se vedea: *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul Călărași) din 12.01.2018. Dosarul nr. 1-237/2017.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/878ED631-80FB-E711-80D5-0050568B7027

[753]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”.* [citat 19.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

nu face decât să reitereze interdicția de a vâna, prevăzută în unele dintre ariile naturale protejate de stat, specificate mai sus.

D. Vânatul cu unelte nepermise

După S.A. Golub, prin „unelte nepermise” trebuie să înțelegem „acele obiecte din lumea exterioară sau acele animale pe care făptuitorul le folosește pentru a-și asigura mai multă forță și dexteritate în executarea laturii obiective a infracțiuni”.[754]În Anexa VI la Directiva 92/43/CEE, în calitate de dispozitive și mijloace interzise de capturare și ucidere a animalelor sălbatice, sunt menționate: „a) mijloacele neselective [...]; b) mijloacele de transport [...].[755]

Liste mai mult sau mai puțin concretizate de unelte nepermise pentru vânat găsim, de asemenea, în legile penale ale unor state străine. De exemplu, în pct. 2 alin. 1 art. 294 CP RAr și la lit. б) alin. 1 art. 258 CP FR, sunt specificate „mijlocul de transport mecanic, aeronava, explozivi, gaze sau alte mijloace de exterminare în masă a păsărilor și animalelor.”[756] În art. 258.2.2 CP RAzsunt consemnate „substanțele explozibile sau alte mijloace de exterminare în masă a păsărilor și animalelor.”[757] În alin. 4 art. 282 CP RB sunt nominalizate „mijlocul de transport mecanic de tip terestru, naval sau aerian”.[758] În art. 336 CP RSpgăsim menționate „otrava, mijloacele explozive sau alte instrumente [...] cu un efect distructiv similar pentru faună.”[759] În pct. 1 alin. (2) § 292 dinCodul penal al Republicii Federale Germaniase specifică„ capcanele”.[760]În art. 342 CP RSlosunt nominalizate „mijloacele prin care animalul este ucis, [...] autovehiculul sau proiectorul.”[761] În art. 75 al Legii României nr. 4264 din 25.10.1921 pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei, se menționa: „mijloace nepermise (reţele, laţuri, curse, otravă)”.[762] La lit. d) art. 32 al Legii României nr. 26 din 05.11.1976 privind

---

[754] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 5. 14 с.

[755]*Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică*. [citat 19.04.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

[756]*Уголовный кодекс Республики Армения*. [citat 19.04.2023] Disponibil: www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show; Уголовный кодекс Российской Федерации. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.

[757]*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi*. [citat 19.04.2023] Disponibil: e-qanun.az/framework/46947

[758] Уголовный кодекс Республики Беларусь. În: *Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*, 1999, № 24.

[759]*Codul penal al Regatului Spaniei*. [citat 19.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html

[760]*Codul penal al Republicii Federale Germania*. [citat 19.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html

[761]*Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 24.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html

[762] Legea României pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei: nr. 4264 din 25.10.1921. În: *Monitorul Oficial al României*, 1921, nr. 167.

economia vânatului şi vânătoarea, era prezentată următoarea listă de unelte interzise pentru vânătoare: „curse, capcane, lanțuri, rețele, plase, explozivi, substanţe toxice sau narcotizante”.[763]

Spre deosebire de legiuitorii menționați mai sus, legiuitorul moldovean nu concretizează uneltele care nu sunt permise pentru vânat (vânătoare). Într-un mod apropiat, uneltele nepermise sunt descrise de către alți legiuitori. Spre exemplu, în alin. (3) secț. 112 CP RLesunt specificate „mijloacele, [...] uneltele [...] de vânătoare în general interzise şi periculoase.”[764] La lit. c) secț. 245 CPUnse menționează „echipamentul de vânătoare neautorizat.”[765]

În conjunctura normativă a Republicii Moldova, pentru a înțelege care unelte pentru vânat sunt permise și care nu, este necesar să apelăm le actele normative care sunt de referință pentru art. 233 CP RM. De exemplu, conform pct. 6 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, „[...] armele de vânătoare se reglementează prin prezentul Regulament. [...] Armele [...] care nu se încadrează în prezentul Regulament sunt interzise.”[766] Totuși, termenul „unelte” din art. 233 CP RM nu-și reduce semantismul la noțiunea de armă de vânătoare. O astfel de armă reprezintă doar unul dintre exemplele de unelte pentru vânat, care, după caz, pot fi permise sau nu.

Întâi de toate este necesar să ne referim la uneltele permise pentru vânat. Interpretând *per a contrario* prevederile normative referitoare la asemenea unelte, putem stabili care unelte nu sunt permise pentru vânat.

În alin. (2) art. 23 al Legii nr. 298/2018 găsim formularea generală: „Vânarea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic este permisă [...] cu mijloacele stabilite conform prevederilor prezentei legi.”[767]

În alte norme din aceeași lege pot fi găsite dispoziții care vin să concretizeze această formulare generală. Spre exemplu, potrivit art. 24 al Legii nr. 298/2018, „vânătoarea este practicată prin intermediul: a) armelor de foc de vânătoare; b) păsărilor de pradă dresate; c) arcurilor de vânătoare”[768].[769]

---

[763] Legea României privind economia vânatului şi vânătoarea: nr. 26 din 05.11.1976. În: *Buletinul Oficial*, 1976, nr. 99.

[764]*Codul penal al Republicii Letonia*. [citat 24.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html

[765]*Codul penal al Ungariei*. [citat 24.04.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html

[766]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[767]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[768]Ibidem.

[769] Pentru comparație, art. 27 al Legii României nr. 4264 din 25.10.1921 pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei prevedea: „Vânătoarea nu se poate face decât numai cu puşca.”*

* *Monitorul Oficial al României*, 1921, nr. 167.

Totuși, din această dispoziție nu rezultă care dintre aceste unelte sunt permise pentru vânat și care nu. Mai mult, dintr-o altă prevedere a Legii nr. 298/2018 se poate afla că, pentru vânat, pot fi utilizate nu numai uneltele specificate în art. 24 al acestei legi, ci și anumite dispozitive. Astfel, în art. 2 al Legii nr. 298/2018, în definiția noțiunii „capturare autorizată" se folosește textul „dispozitivele a căror utilizare a fost autorizată de către Administrator."[770]

În același articol, este definită noțiunea ce caracterizează unul dintre dispozitivele permise pentru vânat: „capcană autorizată – dispozitiv, folosit în scopul capturării exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic, a cărui utilizare a fost aprobată de către Administrator."[771] Caracterul explicativ redus al acestei definiții se datorează echivalării noțiunii „capcană autorizată pentru vânat" cu noțiunea „dispozitiv autorizat pentru vânat". Totodată, la lit. t) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018, se menționează „plasele, ieterele, laţurile, fileurile, cursele și capcanele care nu sunt autorizate."[772] Din această din urmă formulare reiese că noțiunea „dispozitiv autorizat pentru vânat" nu se reduce la înțelesul de „capcană autorizată pentru vânat".

Din păcate, asemenea inadvertențe de ordin legislativ afectează negativ interpretarea art. 233 CP RM.

Pentru comparație, legiuitorul român expune cu mai multă claritate condițiile în care anumite unelte se consideră permise pentru vânat.

Astfel, conform alin. (1) art. 33 al Legii României nr. 407 din 09.11.2006 a vânătorii și a protecției fondului cinegetic, „vânătoarea se practică cu: a) arme de foc de vânătoare; b) capcane autorizate."[773] În corespundere cu lit. b) art. 1 al aceleiași legi, prin „armă de vânătoare" se are în vedere „arma de foc a cărei caracteristică și utilizare *sunt reglementate de administrator* (evid. ns.)."[774] Potrivit lit. e) din același articol, prin „capcană autorizată" se înțelege „*orice dispozitiv, instalaţie sau fileu* (evid. ns.) de capturare a exemplarelor de faună cinegetică, a cărui utilizare *este reglementată de administrator* (evid. ns.)."[775] Conform lit. g) art. 1 al Legii României nr. 407/2006, prin „câine de vânătoare" trebuie de înțeles „câinele utilitar, a cărui utilizare în fondul cinegetic, exclusiv de către vânători, *este reglementată de administrator* (evid. ns.)."[776]

Din aceste definiții rezultă cu claritate că sunt permise pentru vânat doar armele de vânătoare, capcane și câinii de vânătoare care sunt reglementați de administratorul fondului

[770]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[771]Ibidem.
[772] Ibidem.
[773]Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.
[774]Ibidem.
[775]Ibidem.
[776]Ibidem.

cinegetic. Totodată, din definiția noțiunii „capcană autorizată”, formulată la lit. g) art. 1 al Legii României nr. 407/2006, derivă limpede că: a) noțiunea „capcană autorizată” epuizează conținutul noțiunii „dispozitiv autorizat”; b) în afară de capcană autorizată, nu există alte dispozitive permise pentru vânat.

Arma de vânătoare reprezintă, cu siguranță, principala unealtă permisă pentru vânat.

În acest plan, din definiția noțiunii „arme civile” din art. 2 al Legii nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă, aflăm că astfel de arme se utilizează pentru practicarea vânatului. În același articol, prin „armă de vânătoare” se înțelege „arma destinată practicării vânatului, cu una sau mai multe ţevi, care foloseşte muniţii cu glonţ şi/sau cu alice, omologată sau recunoscută în condiţiile legii.”[777]

Din această din urmă definiție rezultă că arma de vânătoare trebuie să nu fie interzisă în circuitul civil și să fie autorizată în condițiile legii. Aceeași idee transpare din pct. 35 al Anexei la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020: „Pentru exercitarea vânătorii se folosesc exclusiv armele de foc şi muniţii admise la vânătoare, în conformitate cu legislaţia, instrucţiunile şi regulamentele în vigoare.”[778]

Însă, autorizarea armei de vânătoare nu este suficientă pentru ca această armă să fie permisă pentru vânat. În acest context, trebuie menționate anumite prevederi din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Precizăm că aceste prevederi se referă la permiterea de a utiliza în scop de vânătoare nu numai arma de vânătoare, ci și alte unelte: arcul cu săgeți (pct. 38 și 63); „păsări de pradă achiziționate sau crescute în captivitate în mod autorizat, care fac parte din [anumite] specii”[779] (pct. 65); „câini de vânătoare din [anumite] grupe de rase: de aret, gonitori, de aport, scotocitori, de vizuină, laica, cu pedigree [...], testați și vaccinați, care au zgardă cu inscripția numărului de înregistrare și a numelui proprietarului”[780] (pct. 71), etc.

La permiterea de a utiliza în scop de vânătoare anumite unelte se referă, de asemenea, pct. 16 din Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016. Conform acestei norme, „vânătoarea de selecţie se realizează de pe turnuri de vânătoare sau alte locuri special amenajate în acest scop, folosind arme cu ţeavă ghintuită, în conformitate cu prevederile legislaţiei în vigoare.”[781]

---

[777]Legea privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă: nr. 130 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 222-227, 721.

[778]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 24.02.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

[779]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[780]Ibidem.

[781] Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare și desfășurare a vânătorii de selecţie: nr. 1132 din 12.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 360, 1234.

În același context pot fi înscrise anumite dispoziții din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020:

– „Extragerea unor exemplare în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi/sau estetice, în funcţie de obiectul de vânătoare, se permite atât cu arme cu ţeavă lisă, cât şi cu arme cu ţeavă ghintuită, în conformitate cu legislaţia în vigoare”[782] (pct. 36);

– „Vânătoarea sportivă şi de amator se efectuează folosind în exclusivitate arme cu ţeavă lisă”[783] (pct. 37).

Analiza noastră continuă cu examinarea noțiunii „unelte interzise pentru vânat”.

Respectând succesiunea în plan cronologic, vom menționa că, până la 01.03.2021 (data intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018), RGC, prevedea în pct. 35 următoarele unelte interzise pentru vânat: arbalete; arcuri; arme cu ţeavă ghintuită[784] (cu excepţia folosirii în modul stabilit a armelor de foc de vânătoare cu ţeavă ghintuită pentru împuşcarea animalelor copitate în scop de selecţie sau de dobândire a trofeelor); arme fără zgomot, etc.[785]

Sfera de întindere a noțiunii „unelte interzise pentru vânat” s-a modificat în anumite privințe din momentul intrării în vigoare a Legii nr. 298/2018. Astfel, în conformitate cu art. 22 al acestei legi, sunt interzise următoarele unelte pentru vânat: aparate de vedere pe timp de noapte[786]; aparate laser; dispozitive optice electronice instalate pe arme; camere de termoviziune[787]; alice

---

[782] *Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 24.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

[783] Ibidem.

[784] O asemenea unealtă interzisă este specificată într-o speță în care a fost aplicat art. 233 CP RM.*

* A se vedea: *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28.07.2020. Dosarul nr. 1a-198/2020.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A0FBF83A-315D-4A0D-B951-10DF8DC5D608

[785] A se vedea: Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[786] Utilizarea unei asemenea unelte pentru vânat este consemnată într-o speță din practica judiciară în care s-a aplicat art. 233 CP RM.*

* A se vedea: *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 19.05.2015. Dosarul nr. 1ra-443/2015.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4331; *Decizia Colegiului penal al CSJ din 05.07.2017. Dosarul nr. 1ra-1045/2017.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9082; *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 15.03.2017. Dosarul nr. 1a-166/2016.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D1153C8C-541F-E711-80D3-0050568B2C1F; *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 19.12.2014. Dosarul nr. 1a-190/2014.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/62185D3D-C289-E411-A92E-005056A5FB1A

[787] O asemenea unealtă a fost aplicată de către făptuitor într-o speță în care s-a aplicat alin. (2) art. 128 CC RM. În acest caz nu s-a aplicat art. 233 CP RM, întrucât cuantumul daunei cauzate a fost de 150 de unități convenționale.*

* *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 24.01.2023. Dosarul nr. 4r-837/2022.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5D100282-048A-4928-BCAF-BA77A7915031

cu diametru mai mare de 5 mm; arme care nu sunt omologate sau recunoscute, în condițiile legii, pentru practicarea vânătorii, etc.[788]

Unele dintre aceste ipoteze sunt dezvoltate în alte acte normative. De exemplu, conform subpct. 1) pct. 18 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014, „se interzice [...] utilizarea armelor cu ţeavă lisă şi a alicelor de plumb, cu excepţia metodei de sacrificare a animalelor în caz de izbucnire a epizootiilor.”[789]Potrivit subpct. 1) pct. 28 dinHotărârea Guvernului nr. 1132/2016, „se interzice [...] utilizarea armelor cu ţeavă lisă pentru efectuarea vânătorii de selecţie.”[790] Din analiza alin. (2) și (5) art. 25 al Legii nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă, aflăm că „se interzice folosirea [...]pe terenuri destinate vânatului [...]a armelor scurte și lungi cu aer comprimat sau cu gaze sub presiune (pneumatice), a replicilor de arme de tip airsoft, a armelor cu cartușe de tip Flaubert, destinate agrementului și tirului sportiv, a marcatoarelor de paintball, precum și a arbaletelor și arcurilor destinate tirului sportiv.”[791]

Din prevederile reproduse mai sus rezultă că, de exemplu, mijloacele de transport se considerau unelte interzise pentru vânat până la intrarea în vigoare a Legii nr. 298/2018 și continuă să fie considerate ca atare după intrarea în vigoare a acesteia. Această perpetuare este justificată. Argumentul este prezentat de către A.S. Kurmanov: „Utilizarea unui mijloc de transport mecanic sau a aeronavei în timpul vânatului ilegal ușurează foarte mult urmărirea de către braconieri a animalelor, face posibilă nimicirea unui număr mare de animale, permite părăsirea în grabă și cu ușurință de la locul infracțiunii”.[792] Acest doctrinar adaugă: „În comiterea unor astfel de fapte sunt implicate, de regulă, mai multe persoane ale căror acțiuni provoacă daune semnificative regnului animal. În plus, folosirea unor asemenea mijloace permite transportarea fără obstacole a produselor de vânătoare de la locul dobândirii acestora, fără a atrage atenția oamenilor legii”.[793] În încheiere, A.S. Kurmanov menționează: „Aceasta

[788] A se vedea: Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[789]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.
[790] Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare și desfășurare a vânătorii de selecţie: nr. 1132 din 12.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 360, 1234.
[791]Legea privind regimul armelor și al muniţiilor cu destinaţie civilă: nr. 130 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 222-227, 721.
[792] КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота как экологическое преступление*. Уфа: АТиСО, 2019, с. 49. 122 с. ISBN 978-5-904354-78-7.
[793] Ibidem, с. 49.

îngreunează contracararea activității infracționale a unor astfel de indivizi, care, de regulă, are o natură pluriepisodică”.[794]

Din contra, unele unelte interzise pentru vânat (de exemplu, alicele cu diametru mai mare de 5 mm) nu erau menționate în RGC, însă sunt specificate în Legea nr. 298/2018.

Continuând analiza, menționăm că noțiunea „unelte interzise pentru vânat” este completată prin referire la Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021: „[...] Se interzice categoric folosirea glonțului sferic, precum și a alicelor cu diametrul mai mare de 5 mm (0000)”[795] (pct. 38); „[...] Utilizarea alicelor cu diametrul mai mare de 5 mm și a gloanțelor sferice (rotunde) este interzisă”[796] (pct. 100). În același context înscriem pct. 38 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020. Potrivit acestei norme, „se interzice: a) la vânătoarea prin metode colective – folosirea armei cu ţeavă ghintuită, folosirea gloanţelor rotunde, precum şi a alicelor cu diametrul mai mare de 5,0 mm; b) la toate tipurile de vânătoare – folosirea arbaletelor, arcurilor, armelor de model militar şi a altor tipuri de arme şi muniţii neprevăzute în legislaţia în vigoare.”[797]

Din această dispoziție rezultă că „alicele cu diametrul mai mare de 5 mm sunt interzise doar în cazul vânătorii prin metode colective.”[798] În Legea nr. 298/2018 și în Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, în privința aceleiași unelte nu se face o asemenea precizare.

Atestăm o divergență dintre Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020, și Legea nr. 298/2018 și Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, pe de altă parte. Totuși, Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322 din 24.09.2020 se referă exclusiv la vânătoarea la mistreţ, la controlul răpitorilor, la combaterea dăunătorilor vânatului și la extragerea unor exemplare în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi/sau estetice. Deci, în acest caz este necesar să se aplice regula stabilită în alin. (3) art. 5 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative: „Normele juridice speciale sunt aplicabile în exclusivitate anumitor categorii de raporturi sociale sau subiecţi strict determinaţi. În caz de divergenţă între o normă generală şi o normă specială, care se conţin în acte normative de acelaşi nivel, se aplică norma specială”.[799] Pct. 38 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 dezvoltă prevederile art. 22 alLegii nr. 298/2018. Ca urmare,

---

[794] Ibidem, c. 49.

[795]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[796]Ibidem.

[797]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 01.03.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

[798] BOLDESCU, Anastasia. Vânatul cu unelte nepermise în accepțiunea legii penale a Republicii Moldova. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4408135

[799]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.

considerăm că pct. 38 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020 trebuie considerat norma specială nu doar față depct. 38 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, ci și față de art. 22 alLegii nr. 298/2018.

În context,V. Moraru și V. Stati semnalează o problemă care a afectat în trecut aplicarea eficientă a art. 233 CP RM: „În mod regretabil, prevederile de la lit. o-r) pct. 36 din anexa nr. 1 la Legea nr. 439/1995 – care vizează modalitățile normative de vânat [...] prin metode nepermise ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM – prezintă interferențe și paralelisme cu prevederile de la lit. c) și d) pct. 35 din aceeași anexă.”[800] Cei doi doctrinari adaugă: „Prin aceasta a fost nesocotită regula stabilită la alin. (2) art. 63 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative [...]: „Modificările aduse actului normativ trebuie să se integreze armonios în actul respectiv, asigurându-se unitatea de stil şi de terminologie, precum şi succesiunea firească a elementelor structurale”.[801]Aceasta condiționează înlăturarea interferențelor și paralelismelor sus-menționate.”[802]

Conflictele dintre diferite norme care reglementează activitatea de vânătoare, despre care vorbesc V. Moraru și V. Stati, nu sunt excluse nici în legislația în vigoare. În asemenea cazuri, conflictele respective trebuie soluționate luând în considerare regulile și principiile prevăzute de Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative. Astfel, conform alin. (3) art. 7 al acestei legi, „în cazul în care între două acte normative cu aceeaşi forţă juridică apare un conflict de norme, se aplică prevederile ultimului act normativ adoptat, aprobat sau emis, cu excepţia situaţiilor prevăzute la art. 5 alin. (3) şi (4).”[803] În Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative nu există o prevedere care se referă la conflictul de norme între două acte normative cu forță juridică diferită. Însă, o astfel de prevedere nici nu este necesară. Din interpretarea sistemică a lit. c) și f) alin. (1) art. 3 și alin. (1) și (2) art. 7 al acestei legi, în astfel de cazuri trebuie să i se acorde prioritate prevederilor actului normativ cu o forță juridică mai mare.

E. Vânatul prin metode nepermise

---

[800] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th may, 2018). Warsaw: Sp. z o. o. “iScience”*, 2018, Issue 4, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

[801]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.

[802] MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova. În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th may, 2018). Warsaw: Sp. z o. o. “iScience”*, 2018, Issue 4, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

[803]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.

După părerea lui S.A. Golub, „toate metodele nepermise de vânat au în comun maniera prădătoare și caracterul periculos.”[804] Trăsăturile evocate de către doctrinarul precitat sunt caracteristice pentru fiecare dintre semnele secundare ale laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. De bună seamă, astfel de trăsături nu sunt suficiente pentru a reda esența juridică a metodelor nepermise de vânat. De aceea, relativ mai reușită pare a fi viziunea lui J.A. Beghenova, care, în legătură cu respectivele metode, relatează: „Interzicerea unor astfel de [...] metode [...] se explică prin faptul că aplicarea lor poate duce la nimicirea în masă a animalelor vânate și poate crea un pericol pentru oameni și animalele domestice.”[805] Efectele posibile, la care se referă J.A. Beghenova, se datorează rolului facilitator pe care îl îndeplinesc metodele nepermise de vânat. Ca urmare, devine posibilă urmărirea mai lesne a animalelor, iar, în ultimă instanță, dobândirea sau uciderea unui număr mai mare de animale.

Ambele păreri doctrinare, analizate mai sus, contribuie la conturarea într-o măsură redusă a naturii juridice a metodelor nepermise de vânat. Fără a examina prevederile normative extrapenale care completează conținutul art. 233 CP RM, nu este cu putință să stabilim cu exactitate această natură juridică.

Înainte de a purcede la stabilirea propriu-zisă a naturii juridice a metodelor nepermise de vânat, trebuie să consemnăm că legiuitorul moldovean nu concretizează metodele care nu sunt permise pentru vânat. Într-un mod similar procedează alți legiuitori. Spre exemplu, în Codul penal al Republicii Letonia, în alin. (3) secţ. 112, sunt specificate „metode [...] sau tehnici de vânătoare în general interzise şi periculoase.”[806] În Codul penal al Republicii Federale Germania, în pct. 1 alin. (2) § 292, se relevă „moduri care nu constituie o bună practică de vânătoare.”[807]În Codul penal al Republicii Slovace, în alin. (1) § 310, se utilizează expresia„metode ilegale.”[808]Nu în ultimul rând, înCodul penal al Ungariei, la lit. c) secţ. 245, sunt evocate „metode prevăzute în alte legi specifice.”[809]Pentru comparație, în legile penale ale altor state, se recurge la descrieri mai mult sau mai puțin concretizate ale metodelor nepermise de vânat. De pildă, în alin. (3) art.

---

[804] ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005, с. 5. 14 с.

[805] БЕГЕНОВА, Ж.А. Способ совершения незаконной охоты. În: *Вестник Барнаульского юридического института МВД России*, 2018, № 1, с. 162-166.

[806]*Codul penal al Republicii Letonia*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html

[807]*Codul penal al Republicii Federale Germania*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html

[808]*Codul penal al Republicii Slovace*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html

[809]*Codul penal al Ungariei*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html

342 CP RSlo, este incriminată fapta persoanei care „vânează într-un mod [...] prin care animalul este ucis în masă.”[810]

Cât privește prevederile normative extrapenale în care sunt menționate metodele de vânat, înainte de toate trebuie evidențiată dispoziția de la pct. 12 din Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016: „Prin metodă de vânătoare se înţelege modalitatea prin care se realizează acţiunea de vânătoare.”[811] Această dispoziție deloc informativă necesită completare pe calea referirii la un alt act normativ extrapenal. Avem în vedere HG nr. 254/2021. Conform pct. 6 din Anexa nr. 3 la această hotărâre a Guvernului „[...] metodele [...] de vânătoare se reglementează prin prezentul Regulament. [...] Metodele [...] de vânătoare a speciilor de faună sălbatică care nu se încadrează în prezentul Regulament sunt interzise.”[812] În acest fel, apelându-se la procedeul excluderii, se sugerează că nu sunt permise toate acele metode care nu sunt specificate în Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

În pct. 8 din această anexă sunt menționate opt metode de vânătoare: 1) „vânătoarea „la dibuit””[813]; 2) „vânătoarea „la pândă””[814]; 3) „vânătoarea „prin ademenire””[815]; 4) „vânătoarea „la nadă””[816]; 5) „vânătoarea „la vizuină””[817]; 6) „vânătoarea „la sărite””[818]; 7) „vânătoarea „la goană””[819]; 8) „vânătoarea „cu atrape”.”[820]

Este necesar să accentuăm că, în acord cu pct. 8 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, aceste metode sunt permise în toate fondurile cinegetice, indiferent de administratorul acestora.

În fondul forestier administrat de Agenţia „Moldsilva”, în conformitate cu pct. 9 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020, sunt admise doar trei metode de vânătoare: „a) „metoda „la pândă””[821]; b) „metoda „la goană””[822];c) „metoda „la dibuit”.”[823]

---

[810]*Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html

[811] Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare şi desfăşurare a vânătorii de selecţie: nr. 1132 din 12.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 360, 1234.

[812]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[813]Ibidem.

[814]Ibidem.

[815]Ibidem.

[816]Ibidem.

[817]Ibidem.

[818]Ibidem.

[819]Ibidem.

[820]Ibidem.

[821]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 05.03.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

[822] Ibidem.

[823] Ibidem.

Reducerea numărului de metode de vânat este reliefată, de asemenea, în Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Astfel, potrivit pct. 36 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, sunt admise cinci metode de vânătoare: „1) „la dibuit””[824]; 2) „la pândă””[825]; 3) „prin ademenire””[826]; 4) „la nadă””[827]; 5) „la goană”.”[828]

În cazul unei alte categorii de animale vânate – animalele sălbatice cu blană – sunt permise șapte metode de vânătoare. Conform pct. 47 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, aceste metode sunt prezentate în modul următor: „1) „la dibuit””[829]; 2) „la pândă””[830]; 3) „prin ademenire””[831]; 4) „la nadă””[832]; 5) „la vizuină””[833]; 6) „la sărite””[834]; 7) „la goană”.”[835]

Metodei „la sărite”, aplicate în cazul vânătorii de animale sălbatice cu blană, îi este dedicat un alt punct din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. În prezența acestei metode, în pct. 50 din această anexă, sunt impuse următoarele două reguli: 1) „se permite folosirea doar a armei cu țeava lisă”[836];2) „se permite tragerea în animalele care se îndepărtează sau au trecut în spatele lanțului vânătorilor.”[837]

De această dată, circumstanțele în care devine posibilă o astfel de metodă se referă la caracteristicile uneltei pentru vânat și la ipostaza în care animalele vânate se află pe terenul de vânătoare.

Metodei „la goană”, aplicate în cazul vânătorii de animale sălbatice cu blană, îi este consacrat pct. 51 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. În prezența acestei metode, în pct. 51 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, sunt impuse tocmai șapte reguli.

În cazul unei alte categorii de animale vânate – păsările din fauna sălbatică – sunt permise trei metode de vânătoare. Conform pct. 54 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, metodele permise sunt: „1) „la pândă””[838]; 2) „la sărite””[839]; 3) „la goană”.”[840]

---

[824]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[825]Ibidem.
[826]Ibidem.
[827]Ibidem.
[828]Ibidem.
[829]Ibidem.
[830]Ibidem.
[831]Ibidem.
[832]Ibidem.
[833]Ibidem.
[834]Ibidem.
[835]Ibidem.
[836]Ibidem.
[837]Ibidem.
[838]Ibidem.
[839]Ibidem.
[840]Ibidem.

În același punct, se arată că „vânătoarea la păsări în fondul cinegetic se organizează și se desfășoară exclusiv în baza foii/fișei de recoltare.”[841] În această situație se are în vedere foaia/fișa de recoltare în sensul subpct. 2) pct. 5 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

În cazul vânătorii de păsări din fauna sălbatică, anumite reguli sunt impuse, de asemenea, la aplicarea metodei „la sărite”. Conform pct. 57 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, aceste reguli sunt: 1) „la vânătoarea colectivă, participanții trec în lanț prin ascunzișurile de zi ale păsărilor, speriindu-le din culcuș pentru a trage, iar tragerea se permite numai în păsările care se îndepărtează sau au trecut în spatele lanțului vânătorilor”[842]; 2) „vânătoarea se poate practica cu câini de vânătoare pentru stârnirea păsărilor, căutarea și dobândirea celor rănite sau împușcate”[843]; 3) „la vânătoarea practicată cu câini de vânătoare, se permite folosirea păsărilor de pradă dresate, pentru vânarea prepelițelor, fazanilor, potârnichilor, speriate și ridicate în zbor de către câinii de vânătoare.”[844]

În altă ordine de idei, metoda de vânat permisă poate depinde de unealta de vânat folosită și de specia animalelor de vânat. Astfel, conform pct. 60 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, „vânătoarea cu arcul de vânătoare se efectuează individual, în prezența obligatorie a conducătorului vânătorii, prin metoda „la dibuit”, „la pândă”, „la ademenire”, „la nadă”, în baza autorizației de vânat pentru speciile de animale sălbatice copitate (cerbul comun, cerbul lopătar, cerbul cu pete, căprioru, muflonul, mistrețul) sau a foii/fișei de recoltare doar pentru specia de iepure de vizuină.”[845]

La extragerea de animale în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi/sau estetice se referă pct. 11 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020: „Extragerea unor exemplare în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi/sau estetice se permite în condiţiile legii, prin metoda „la pândă” şi/sau metoda „la dibuit”.”[846] Această normă este specială în raport cu pct. 8 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

Vorbind despre metodele de vânat permise, nu putem ignora nici Hotărârea Guvernului nr. 239/2014. Pct. 8 din acest act normativ constituie o normă derogatorie față depct. 8 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Conform alin. (4) art. 5 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, „normele juridice derogatorii sunt diferite în raport cu reglementarea-cadru în materie

[841]Ibidem.
[842]Ibidem.
[843]Ibidem.
[844]Ibidem.
[845]Ibidem.
[846]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea şi organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 05.03.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

şi sunt aplicabile unei situaţii determinate. În caz de divergenţă între o normă generală sau specială şi o normă derogatorie, care se conţin în acte normative de acelaşi nivel, se aplică norma derogatorie”.[847] Deci, pct. 8 dinHotărârea Guvernului nr. 239/2014 are prioritate față depct. 8 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

Din pct. 9 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014 rezultă că prima dintre metodele indicate în pct. 8 din acest act normativ poate presupune doar „utilizarea plaselor, a capcanelor speciale”.[848] Cea de-a doua dintre respectivele metode implică „folosirea substanţelor imobilizatoare sau a tranchilizantelor, cu utilizarea seringilor sau a gloanţelor”[849] A treia dintre metodele indicate în pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014 poate presupunenumai „administrarea hranei complementare sau preferate în [zonele adiacente cu ariile protejate suprapopulate], crearea remizelor, amplasarea adăpătorilor, a sărăriilor şi prin alte mijloace.”[850] A cincea dintre metodele în cauză implică recurgerea la „pândă, cu armă cu ţeavă ghintuită.”[851]Toate aceste caracteristici, pe care le-am evidențiat, permit conturarea mai precisă a metodelor de vânat permise la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat.

Până acum au fost examinate metodele de vânat permise. Prin recurgerea la interpretarea per a contrario a prevederilor normative privind astfel de metode, pot fi stabilite implicit metodele de vânat interzise. În același timp, metodele de vânat interzise sunt menționate explicit în alte prevederi normative.

În primul rând, trebuie luate în considerare prevederile Legii nr. 298/2018. În art. 22 al acestei legi găsim dispoziții referitoare la următoarele metode de vânat interzise:

– „instalarea plaselor, a ieterelor, a laţurilor[852], a fileurilor, a curselor și a capcanelor care nu sunt autorizate; gonirea pe crustă de gheață, prin zăpadă adâncă, pe gheață, în foc, în apă, pe mirişte de stuf; dezgroparea vizuinilor”[853] (lit. t) alin. (1));

– „vânarea cerbilor, căpriorilor, muflonilor prin gonire”[854] (lit. d) alin. (2));

– „folosirea animalelor orbite sau mutilate ca apelanți”[855] (lit. p) alin. (2)).

---

[847]Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.
[848]Ibidem.
[849]Ibidem.
[850]Ibidem.
[851]Ibidem.
[852] Utilizarea unei asemenea unelte a fost atestată într-o speță în care s-a aplicat alin. (1) art. 233 CP RM.*
* A se vedea: *Sentința Judecătoriei Străşeni (sediul central) din 05.12.2022. Dosarul nr. 1-303/2022*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A6561EA3-EC2B-45CF-93AF-0A591F354C77
[853]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[854]Ibidem.

Următoarele dispoziții din alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018 se referă doar la prima vedere la metodele de vânat interzise:

– „vânarea păsărilor de apă la gurile formate pe suprafața apei înghețate, dacă suprafața liberă a apei nesituată la gurile respective este înghețată pe mai mult de 70%”[856] (lit. e));

– „dobândirea exemplarelor aflate în primejdie (salvându-se de incendii, de inundaţii, fiind hămesite, la trecerea peste gheaţă, prin apă sau prin zăpadă adâncă etc.), păsărilor care năpârlesc, precum şi a femelelor gestante şi a celor cu făt”[857] (lit. o)).

În asemenea situații, făptuitorul profită de anumite circumstanțe care îi înlesnesc săvârșirea faptei, fără însă a recurge la un procedeu tehnic sau la un ansamblu de procedee tehnice.

Nu intră sub incidența art. 233 CP RM nici alte acțiuni prevăzute de art. 22 al Legii nr. 298/2018:

– „depășirea cotelor de recoltare aprobate”[858] (lit. u) alin. (1));

– „depășirea numărului exemplarelor vânate, aprobat pentru a fi recoltate de un vânător pe durata unei zile de vânătoare”[859] (lit. a) alin. (2)).

Considerăm că această stare de lucruri, care denotă prezența unor lacune în legea penală, trebuie schimbată. Argumentul în susținerea acestei inițiative ține de dreptul penal comparat. Or, există suficiente exemple în legile penale ale altor state care incriminează vânătoarea ilegală fără a preciza condițiile de ilegalitate (de exemplu: § 361 CP RE[860]; art. 248 CPU[861]; art. 337 CP RK[862]; art. 341 al Republicii Populare Chineze[863]; art. 331 din Codul penal al Republicii

---

[855]Ibidem.
[856]Ibidem.
[857]Ibidem.
Dispoziții asemănătoare cu privire la metodele de vânat interzise pot fi identificate în Legea României nr. 407/2006: „vânarea urșilor la nadă sau la bârlog”* (lit. l) alin. (1) art. 39 și lit. p. alin. (1) art. 42); „gazarea și afumarea vizuinelor fără aprobarea administratorului”* (lit. af) alin. (1) art. 39).
* Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.
[858]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[859]Ibidem.
Dispoziții asemănătoare cu privire la metodele de vânat interzise pot fi identificate în Legea României nr. 407/2006: „vânarea urșilor la nadă sau la bârlog”* (lit. l) alin. (1) art. 39 și lit. p. alin. (1) art. 42); „gazarea și afumarea vizuinelor fără aprobarea administratorului”* (lit. af) alin. (1) art. 39).
* Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.
[860]*Codul penal al Republicii Estonia*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Estonia-RO.html
[861]*Кримінальний кодекс України*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
[862]*Уголовный кодекс Республики Казахстан*. [citat 05.03.2022] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252&pos=4736
[863]*Criminal Law of the People's Republic of China*. [citat 05.03.2023] Disponibil: www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384075.htm

Populare Democrate Laos[864]; art. 190 din Codul penal al Republicii Socialiste Vietnam[865]; pct. 4) art. 399 din Codul penal al Republicii Costa Rica[866]; pct. 2) art. 405 din Codul penal al Republicii Honduras[867]; lit. c) art. 353 din Codul penal al Republicii Federale Democratice a Etiopiei[868], etc.).

După ce am făcut această digresiune necesară, revenim la analiza metodelor de vânat interzise. Acestea sunt menționate explicit nu numai înart. 22 al Legii nr. 298/2018, dar și înAnexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Astfel, în pct. 101 din acest act normativ sunt specificate:

– „tragerea din armă cu țeava ghintuită asupra liniei orizontului, dacă este imposibil să se stabilească în care direcție zboară glonțul”[869] (subpct. 1));

– „urcarea sau coborârea din barcă sau pe turnul de vânătoare cu arma încărcată”[870] (subpct. 2));

– „folosirea armei pentru sprijin sau lovirea vânatului rănit”[871] (subpct. 3));

– „punerea mâinii pe gura țevilor”[872] (subpct. 1)).

Pentru comparație, în pct. 116 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, găsim dispoziții cu privire la metodele de vânat interzise care prezintă relevanță în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM:

– „folosirea arbaletelor, armelor pneumatice, precum și a armelor de model militar, a armelor cu țeava ghintuită de calibru mai mic de 22 WMR și a altor tipuri de arme și muniții neaprobate de conducătorul vânătorii pentru toate tipurile de vânătoare”[873](subpct. 4));

– „vânătoarea cu câini de vânătoare[874] și cu păsări de pradă neînregistrate”[875] (subpct. 5);

---

[864]*Lao People's Democratic Republic Penal Code*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://laoofficialgazette.gov.la/kcfinder/upload/files/1Oct2020_Lao%20Penal%20Code_English%20version.pdf

[865]*The Criminal Code of Viet Nam*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://vbpl.vn/TW/Pages/vbpqen-toanvan.aspx?ItemID=622&dvid=13

[866]*Código Penal de Costa Rica*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://www.oas.org/dil/esp/codigo_penal_costa_rica.pdf

[867]*Código Penal de Honduras*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://www.oas.org/dil/esp/codigo_penal_honduras.pdf

[868]*Criminal Code of the Federal Democratic Republic of Ethiopia*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/70993/75092/F1429731028/ETH70993.pdf

[869]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[870]Ibidem.

[871]Ibidem.

[872]Ibidem.

[873]Ibidem.

[874] Vânătoarea cu câini de vânătoare neînregistrați a fost atestată în două spețe din practica judiciară în care s-a aplicat alin. (2) art. 128 CC RM.* În aceste cazuri nu s-a aplicat art. 233 CP RM, deoarece mărimea daunelor cauzate nu a depășit 200 de unități convenționale.

* A se vedea: *Decizia Colegiului mixt penal, civil, comercial şi de contencios administrativ al Curţii de Apel Cahul din 01.04.2019. Dosarul nr. 05- 4r-114-30012019.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D2B7CAFF-34E5-4EEA-A246-206BB42692ED; Hotărârea Judecătoriei Cimișlia (sediul central) din 16.11.2018. Dosarul nr. 5r-65/2018. [citat 30.07.2023] Disponibil:

– „folosirea câinilor de vânătoare care nu au fost testați”[876] (subpct. 6));

– „împușcarea animalelor copitate din armă ghintuită, cu gloanțe învelite metalice (FMJ)”[877](subpct. 18));

– „dobândirea cervidelor prin metoda „la goană” cu câini de vânătoare”[878] (subpct. 21)), etc.

Analiza acestor metode arată că elefac posibilă fie urmărirea mai lesne a animalelor, fie dobândirea sau uciderea unui număr de animale care îl depășește pe cel permis de lege. Caracteristici similare posedă metodele de vânat interzise care sunt menționate în pct. 18 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014*:*

– „aplicarea metodelor de reglementare a animalelor enumerate la pct. 8 subpct. 1)-5) în lipsa reprezentantului Institutului de Zoologie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei şi a reprezentantului Inspectoratului pentru Protecția Mediului”[879] (subpct. 2));

– „orice alte acţiuni care ar pune în pericol viaţa celorlalte animale sau care le-ar determina să părăsească fondul ariilor protejate”[880] (subpct. 3)).

Specificul acestor metode constă în aceea că ele sunt aplicate la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat.

Încheind analizacondițiilor în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală, vom supune discuției posibilitatea concursului dintre infracțiunea specificată la art. 222^1 CP RM și infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

S. Brînza și V. Stati exclud concursul în una dintre formele sale dintre aceste două infracțiuni: „Se exclude concursul ideal dintre infracțiunile prevăzute la art. 222^1 și art. 233 CP RM. Noțiunea „[aplicarea de] unelte şi metode nepermise” din art. 233 CP RM este generică în raport cu noțiunea „tratarea cu cruzime sau torturarea animalelor” din art. 222^1 CP RM.”[881] Acești autori adaugă: „În același timp, regula este că infracțiunea absorbantă trebuie să fie mai gravă decât infracțiunea absorbită. În ipoteza analizată, această regulă se respectă în majoritatea

---

https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/30064AFF-75E9-E811-80D6-0050568B44C1; *Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Comrat din 09.10.2018. Dosarul nr. 4r-97/2018.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C777D6EC-1ED1-E811-80D6-0050568B44C1

[875]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[876]Ibidem.

[877]Ibidem.

[878]Ibidem.

[879]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.

[880]Ibidem.

[881] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Cruzimea față de animale: analiză de drept penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2019, nr. 11, pp. 8-24. ISSN 1814-3199.

cazurilor în care se aplică art. 233 CP RM, fără a se aplica art. 222[1] CP RM."[882] Încheind, S. Brînza și V. Stati afirmă: „Doar în unele cazuri se aplică exclusiv alin. (2) art. 222[1] CP RM, fără a se aplica art. 233 CP RM. Aceasta rezultă din compararea sancțiunilor de la alin. (2) art. 222[1] și de la art. 233 CP RM."[883] Suntem de acord cu această opinie doctrinară.

2.2.2. Urmările prejudiciabile în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

În opinia lui O.O. Maslova, urmările prejudiciabile se numără printre semnele facultative ale laturii obiective ale infracțiunii. Această autoare se contrazice atunci când afirmă că „în cazul infracțiunilor cu componentă materială, urmările prejudiciabile [...] reprezintă un semn obligatoriu al laturii obiective."[884] O asemenea disonanță nu poate fi acceptată. Un semn al laturii obiective a infracțiunii nu poate fi concomitent atât facultativ, cât și obligatoriu. În dependență de rolul funcțional al urmărilor prejudiciabile, deosebim infracțiuni materiale și infracțiuni formale. În cazul infracțiunilor materiale, urmările prejudiciabile constituie indiscutabil un semn obligatoriu al laturii obiective. În viziunea Curții Constituționale a României, „absența oricărui element constitutiv al infracțiunii lipsește acțiunea penală de temeiul său de drept"[885], iar „lipsa de corespondență între trăsăturile faptei concrete și trăsăturile modelului abstract prevăzut de norma de incriminare determină neprevederea faptei de către legea penală."[886]

Astfel, doar în cazul infracțiunilor formale, urmările prejudiciabile reprezintă un semn facultativ al laturii obiective. După cum susține X. Ulianovschi, „din rândul infracţiunilor ecologice fac parte şi infracţiuni cu componenţe formale, pentru comiterea cărora este îndeajuns comiterea doar a faptei infracţionale, fără ca să fie necesară survenirea daunelor."[887]

Vânatul ilegal constituie, fără putință de tăgadă, o activitate cu impact asupra mediului. Potrivit art. 2 al Legii nr. 86 din 29.05.2014 privind evaluarea impactului asupra mediului, prin „impact asupra mediului" se înțelege „orice impact direct sau indirect provocat de realizarea unei activități planificate asupra mediului, inclusiv asupra [...] biodiversității [...]".[888]Pentru ca

---

[882] Ibidem.
[883] Ibidem.
[884]МАСЛОВА, О.О. Щодо значення факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. În: *Прикарпатський юридичний вісник*, 2022, Вип. 2, с. 110-117. ISSN 2305-0314.
[885] Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 351 din Codul penal și ale art. 16 alin.(1) din Codul de procedură penală: nr. 82 din 23.02.2016. În: *Monitorul Oficial al României*, 2016, nr. 370.
[886] Ibidem.
[887] ULIANOVSCHI, Xenofon. Noţiunea şi caracterizarea generală a infracţiunilor ecologice. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 10, pp. 2-9. ISSN 1811-0770.
[888] Legea privind evaluarea impactului asupra mediului: nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 174-177, 393.

infracțiunea de vânat ilegal să fie considerată consumată, influențarea asupra obiectului material trebuie să fie efectivă.

V.V. Marciuk susține că, în cazul infracțiunilor ecologice, urmările prejudiciabile pot fi de două tipuri: 1) urmări prejudiciabile primare; 2) urmări prejudiciabile secundare. Referitor la primul tip, acest autor menționează: „Acestea se exprimă în modificarea efectivă a stării componentelor mediului natural sau ale complexelor naturale ori [...] în distrugerea faunei sălbatice [...].”[889] Cât privește urmările prejudiciabile secundare, V.V. Marciuk afirmă că acestea constau în „daune materiale sau daune aduse vieții și sănătății umane”[890], fiind determinate de urmările prejudiciabile primare. Bineînțeles, în art. 233 CP RM, legiuitorul se referă exclusiv la urmările prejudiciabile primare. Urmările prejudiciabile secundare nu pot fi legate cauzal în mod direct de acțiunea de vânat ilegal.[891]

Conform art. 2 din Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21.04.2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului, „«daună» înseamnă o modificare negativă măsurabilă a unei resurse naturale [...] care [poate] surveni direct sau indirect.”[892] În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, daunele, ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, survin direct, în rezultatul săvârșirii acțiunii de vânat „fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise.”[893]

Într-un act normativ, aplicat în România, se face deosebire între dauna, adusă mediului, și prejudiciul pricinuit mediului. Astfel, în Ordonanța de urgență a Guvernului României nr. 195 din 22.12.2005 privind protecția mediului se face deosebirea dintre daune și prejudiciu: „daună semnificativă adusă mediului – daună ireversibilă sau de lungă durată, cuantificabilă ori nu în

---

[889] МАРЧУК, В.В. Экологический вред, как последствие преступления против экологической безопасности и природной среды. În: *Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы*, 2010, с. 17-26. ISSN 2218-5119.

[890] Ibidem.

[891] La un exemplu de infracțiune ecologică cu două tipuri de urmări prejudiciabile se referă S. Brînza și V. Stati: „Infracţiunea specificată la art. 227 CP RM este o infracţiune materială. Trăsătura individualizantă a infracţiunii analizate constă în aceea că, pentru consumarea ei, este necesară producerea în consecuţie a urmărilor prejudiciabile primare şi a urmărilor prejudiciabile secundare. Astfel, urmările prejudiciabile primare se exprimă în impurificarea, otrăvirea, infectarea sau în altă poluare a solului. La rândul lor, urmările prejudiciabile secundare iau forma daunelor cauzate: a) sănătăţii populaţiei; b) mediului; c) producţiei agricole.”*

* BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1248-1249. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

[892] *Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21.04.2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului*. [citat 07.06.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32004L0035

[893] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

bani, produsă în orice mod asupra mediului”[894] (pct. 18^2 art. 2); „prejudiciu – efectul cuantificabil în cost al daunelor asupra sănătății oamenilor, bunurilor sau mediului, provocat prin poluanți, activități dăunătoare ori dezastre”[895] (pct. 52 art. 2).

O delimitare a celor două noțiuni se face, de asemenea, în doctrina juridică a Republicii Moldova. De exemplu, Gr. Ardelean înțelege prin „daună de mediu” „vătămarea directă a mediului, independent de repercusiunile sale asupra persoanei”[896], iar prin „prejudiciu ecologic” „dauna adusă indirect persoanei şi bunurilor sale prin intermediul mediului degradat.”[897] Însă, Codul civil al Republicii Moldova îl contrazice pe acest autor. În art. 2636 din acest cod, noțiunea „daune aduse mediului” se referă atât la „prejudiciile aduse mediului”[898], cât și la „prejudiciile suferite de persoane ori bunuri ca urmare a unor prejudicii aduse mediului.”[899] Astfel, în Codul civil al Republicii Moldova nu se face diferență între noțiunile „dauna adusă mediului” și „prejudiciul pricinuit mediului”.

O concluzie, care este diferită de cea care rezultă din Codul civil al Republicii Moldova și de cea care este formulată de Gr. Ardelean, rezultă din alin. (1) art. 57, alin. (4) art. 185^1 și alin. (8) art. 185^2 CP RM: „[...] dacă a compensat valoarea daunei materiale cauzate sau a reparat, în alt mod, prejudiciul cauzat prin infracţiune”.[900] Expresia „alt mod” din această normă denotă că dauna, cauzată prin infracțiune, constituie o varietate a prejudiciului care este cauzat prin infracțiune. Aceeași concluzie derivă din Adresa care se conține în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 22 din 27.06.2017 privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal: „Cu referire la mărimea prejudiciului cauzat, Curtea a menționat că art. 126 alin. (1) și (1^1) din Codul penal cuantifică (1) daunele cauzate în proporții mari și (2) daunele cauzate în proporții deosebit de mari.”[901] Această abordare este conformă cu tipologia prejudiciului propusă în art. 19 din Codul civil al Republicii Moldova. Conform acestui articol, prejudiciul poate fi patrimonial sau

---

[894]Ordonanța de urgență a Guvernului României privind protecția mediului: nr. 195 din 22.12.2005. În: *Monitorul Oficial al României*, 2005, nr. 1196.
[895] Ibidem.
[896] ARDELEAN, Grigore. *Repararea prejudiciului ecologic*: tz. de doctor în drept. Chişinău, 2017, p. 159-160. 180 p.; ARDELEAN, Grigore. Noţiunea daunei de mediu şi a prejudiciului ecologic. Delimitări conceptuale. În: *Legea şi Viaţa*, 2015, nr. 12, pp. 29-35. ISSN 2587-4365.
[897] ARDELEAN, Grigore. *Repararea prejudiciului ecologic*: tz. de doctor în drept. Chişinău, 2017, p. 159-160. 180 p.; ARDELEAN, Grigore. Noţiunea daunei de mediu şi a prejudiciului ecologic. Delimitări conceptuale. În: *Legea şi Viaţa*, 2015, nr. 12, pp. 29-35. ISSN 2587-4365.
[898]Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.
[899] Ibidem.
[900] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[901]Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal: nr. 22 din 27.06.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 352-355.

nepatrimonial. Prejudiciu patrimonial se consideră „cheltuielile pe care persoana lezată le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului sau interesului recunoscut de lege încălcat, distrugerea sau deteriorarea bunurilor sale (daună reală), precum și profitul ratat ca urmare a încălcării dreptului sau interesului recunoscut de lege (profit ratat).”[902]

În art. 233 CP RM, noțiunea de daune se referă exclusiv la dauna reală, nu la profitul ratat. Așa cum afirmă I. Selevestru, „venitul ratat, având un caracter prezumptiv, nu poate fi scos din sfera de stăpânire a victimei.”[903] După cum afirmă S. Brînza și I. Botezatu, „venitul ratat nu se poate prevedea la momentul săvârşirii sustragerii, fiind în afara vinovăţiei infracţionale. Deci, s-ar încălca regula previzibilităţii legii penale, dacă s-ar lua în considerare în procesul de evaluare a urmărilor prejudiciabile ale sustragerii”.[904] Nu există niciun motiv pentru a nu extrapola această viziune asupra infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. De aceea, „neobţinerea de către [stat sau de către o persoană care deține autorizația de a vâna] a beneficiului de care [îi] lipseşte făptuitorul”[905] nu poate fi raportată la daunele cauzate prin infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Din aceleași considerente, nu pot fi incluse în aceste daune nici „costul măsurilor de restaurare, la care se adaugă costul lucrărilor de evaluare a prejudiciului şi de determinare a măsurilor de restaurare ce trebuie luate.”[906]

Într-o speță din practica judiciară, în care a fost aplicat art. 233 CP RM, poate fi găsit următorul text: „Dauna se consideră în proporţii mari în funcţie de preţul animalelor dobândite (a se vedea art. 126 CP), de numărul animalelor şi cantitatea dobândită, de categoria şi speciile animalelor dobândite (de exemplu, specii rare) etc.”[907] Nu este clar de ce în această speță sunt menționate daunele în proporții mari în condițiile în care mărimea daunei cauzate a constituit 250 de unități convenționale. Legiuitorul a fost suficient de explicit, folosind în art. 233 CP RM expresia „daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.”[908] Orice încercare de a nu ține seama de această voință a legiuitorului poate echivala cu aplicarea greșită a art. 233 CP RM.

---

[902]Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.

[903] SELEVESTRU, Irina. Urmările prejudiciabile și legătura cauzală în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art. 191 „delapidarea averii străine ” din Codul penal. Partea I. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 9, pp. 41-47. ISSN 1811-0770.

[904] BOTEZATU, Igor, BRÎNZA, Serghei. Unele consideraţii asupra urmărilor prejudiciabile produse în cazul infracţiunii de escrocherie (art. 190 C.pen. RM). În: *Revista Naţională de Drept*, 2010, nr. 3, pp. 67-70. ISSN 1811-0770.

[905] Ibidem.

[906] GUGULAN, Eugenia, KURÎLO, Tatiana. Particularităţile evaluării prejudiciului cauzat prin practicarea vânatului ilicit. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 10, pp. 109-122. ISSN 1857-0976.

[907]*Sentința Judecătoriei Ungheni din 05.08.2020. Dosarul nr. 1-112/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2D5F500D-7898-43FA-9B88-7013A2AE7F70

[908] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

O concluzie asemănătoare se impune pentru o altă speță în care s-a aplicat art. 233 CP RM. În această speță, urmările prejudiciabile sunt descrise astfel: „pagubă considerabilă în sumă de 5000 lei."[909] Nu este clar la ce servește menționarea caracterului considerabil al daunei cauzate, odată ce în art. 233 CP RM nu este specificat un asemenea caracter.

În altă ordine de idei, în pct. 8) art. 2 al Legii nr. 1216 din 03.12.1992 a taxei de stat, „taxa de stat se încasează [...] pentru eliberarea permiselor de vânătoare [...]".[910] Totuși, art. 233 CP RM prevede răspunderea nu pentru omisiunea de achitare a unor asemenea prelevări.

Cum se stabilește valoarea animalelor care reprezintă obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal?

Anumite indicii, care ne ajută să găsim răspunsul la această întrebare, se conțin în Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021: „Persoanele fizice și juridice care au cauzat pagube fondului cinegetic, ca urmare a încălcării modului și regulilor de vânătoare stabilite în prezentul Regulament, repară sau compensează pagubele cauzate gestionarului fondului de vânătoare în valorile/mărimile plăților de încasare stabilite în anexa nr. 6 la Legea regnului animal nr. 439/1995"[911] (pct. 140); „În caz de depistare a montării atrapelor, capcanelor, lațurilor, plaselor, altor unelte/scule de vânătoare neautorizate sau interzise de către persoanele constatate culpabile, se achită suma pagubei cauzate în folosul gestionarului fondului de vânătoare, conform plăților de încasare stabilite în anexa nr. 6 la Legea regnului animal nr. 439/1995, calculate în funcție de numărul, specia, integritatea fizică și caracteristicile fiziologice ale animalului sălbatic depistat capturat în ustensilele instalate ilegal în fondul de vânătoare"[912] (pct. 145).

Totuși această informație nu este completă. Ea reflectă doar parțial necesitățile de stabilire a valorii animalelor care reprezintă obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal. În viziunea lui X. Ulianovschi, stabilirea daunei, cauzate prin infracțiunea de vânat ilegal, se face „în funcţie de preţul animalelor dobândite [...], de numărul animalelor şi cantitatea dobândită, de categoria şi speciile animalelor dobândite (de exemplu, specii rare) etc."[913] O afirmație similară este făcută de L. Gîrla și Iu. Tabarcea.[914]Aceste afirmații își găsesc confirmarea în legislație. Mai concret, ele își găsesc confirmarea în unele anexe la Legea nr. 439/1995.

---

[909]*Decizia Colegiului penal al CSJ din 02.05.2011. Dosarul nr. 1ra-479/2012.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php

[910] Legea taxei de stat: nr. 1216 din 03.12.1992. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1992, nr. 12, 359.

[911]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[912] Ibidem.

[913] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009, p. 484. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.

[914] ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 565. 712 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.

Este necesar să concretizăm că mărimea plăților, stabilite în anexele la Legea nr. 439/1995, a crescut odată cu trecerea timpului. Creșterea progresivă a mărimii acestor plăți reprezintă efectul adoptării: Legii nr. 221 din 14.07.2006 cu privire la modificarea şi completarea anexelor la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995[915]; Legii nr. 237 din 17.11.2017 pentru modificarea şi completarea Legii regnului animal nr. 439/1995.[916]

Așa cum am relevat anterior, una dintre caracteristicile de esență ale daunei, cauzate prin infracțiune, este ca aceasta să fie măsurabilă, cuantificabilă.

Cu această ocazie, considerăm că trebuie menționată Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 65 din 27.06.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 82g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal: „[...] Curtea a reținut că, din perspectiva principiului „ultima ratio" în materie penală, nu este suficient să se constate că faptele incriminate aduc atingere valorii sociale ocrotite, ci această atingere trebuie să prezinte un anumit grad de intensitate, de gravitate, care să justifice sancţiunea penală. [...] Sarcina de a reglementa gravitatea vătămării rezultate din comiterea unei fapte penale și valoarea pagubei revine legiuitorului [...]".[917]

Adaptând legea penală la necesitățile sociale, care se află în continuă dinamică, legiuitorul a modificat cuantumul unității convenționale în baza căreia se calculează daunele cauzate prin infracțiune. Astfel, prin Legea nr. 207 din 29.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, în alin. (2) art. 64 CP RM, textul „20 de lei" a fost substituit cu textul „50 de lei".[918]

200 de unități convenționale este singurul prag valoric care prezintă semnificație pentru săvârșirea vânatului pe calea încălcării legii penale sau a legii contravenționale. Nici în art. 233 CP RM, nici în art. 128 CC RM nu sunt indicate proporții mici, proporții considerabile, proporții mari sau proporții deosebit de mari. Așadar, nu se face o diferențiere graduală a răspunderii juridice pentru vânatul ilegal.

Pentru comparație, în Codul penal al Republicii Slovace, în § 310 se face diferențierea dintre braconajul săvârșit pe o scară mică (lit. b) alin. (2)), braconajul săvârșit pe o scară largă (lit. b) alin. (3)), braconajul săvârșit pe o scară considerabilă (alin. (4)) și braconajul săvârșit pe o

[915]Legea cu privire la modificarea şi completarea anexelor la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 221 din 14.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, 613.
[916]Legea pentru modificarea și completarea Legii regnului animal nr. 439/1995: nr. 237 din 17.11.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 48-57, 120.
[917]Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 82g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal: nr. 65 din 27.06.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 429-433, 132.
[918]Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 207 din 29.07.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 369-378, 751.

scară extinsă (alin. (5)).[919] În Codul penal al Republicii Azerbaidjan, în art. 258 vânatul ilegal cu cauzarea unor daune în proporții considerabile este incriminat în alineatul 1, pe când vânatul ilegal care a cauzat daune în proporții mari este incriminat în punctul 1 alineatul 2.[920] În Codul penal al Federației Ruse, în art. 258 se face diferențierea dintre vânatul ilegal care cauzează daune în proporții mari (lit. a) alin. 1) și vânatul ilegal care cauzează daune în proporții deosebit de mari (alin. 2).[921]

În Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, înregistrat în Parlamentul Republicii Moldova la 01.03.2018, s-a propus, printre altele, completarea art. 233 CP RM cu alineatul (2), în care litera b) să conțină sintagma „în proporții deosebit de mari".[922] Totodată, în Nota informativă la proiectul respectiv[923] nu este prezentat niciun argument în sprijinul propunerii în cauză. În acest context, nu trebuie ignorată Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 30.01.2018 privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din art. 10 pct. 4 din Legea nr. 845-XII din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi: „[...] Curtea a reținut că prin individualizare legislatorul trebuie să [...] prevadă, pentru [...] judecător, instrumentele care să-i permită alegerea şi determinarea unei sancțiuni concrete, în raport cu particularitățile faptei și cu persoana care a comis o contravenție sau o infracțiune [...] Individualizarea sancțiunii trebuie să reflecte relația dintre sancțiune (proporția și natura acesteia) și gradul pericolului social al faptei."[924]

Fără doar și poate, gravitatea urmărilor prejudiciabile reprezintă una dintre „particularitățile faptei"[925] care influențează „gradul pericolului social al faptei."[926] Cu toate acestea, în opinia noastră, inițiativa legislativă analizată trebuie să-și găsească realizarea într-o altă formă decât cea propusă de către autorii acesteia.

---

[919]*Codul penal al Republicii Slovace*. [citat 09.06.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html

[920]*Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi*. [citat 09.06.2023] Disponibil: e-qanun.az/framework/46947

[921] Уголовный кодекс Российской Федерации. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.

[922]*Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 09.06.2023] Disponibil: http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/L egislativId/4117/language/ro-RO/Default.aspx

[923]*Nota informativă la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 09.06.2023] Disponibil: http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/L egislativId/4117/language/ro-RO/Default.aspx

[924]Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din art. 10 pct. 4 din Legea nr. 845-XII din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi: nr. 2 din 30.01.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 108-112, 54.

[925] Ibidem.

[926] Ibidem.

2.2.3. Legătura cauzală în cazul infracțiuniiinfracțiunii specificate în art. 233 CP RM

În doctrina din Republica Moldova atestăm lucrări care se referă la aspectele juridico-penale ale legăturii cauzale. Unii autori au examinat aceste aspecte din perspectiva părții generale a dreptului penal.[927] Alții au analizat legătura cauzală în contextul unor componențe de infracțiuni concrete.[928] Lucrările acestor doctrinari pot fi, în anumite privințe, utile în planul investigării legăturii cauzale în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, ceea ce ne propunem în continuare.

Este oare legătura cauzală un semn necesar al infracțiunii descrise în art. 233 CP RM?

Pentru a răspunde la această întrebare, vom recurge la părerea lui S. Brînza: „În legea penală sunt foarte frecvente cazurile, când dispoziţia normei penale este mai restrânsă decât conţinutul infracţiunii. În toate aceste cazuri, hiaturile privind factorii sau termenii infracţiunii

---

[927] A se vedea, de exemplu: CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Calităţile şi particularităţile cauzalităţii, ale legăturii cauzale, ale cauzei şi efectului. În: *Integrare prin cercetare şi inovare: Ştiinţe juridice, Vol. 1, 28-29 septembrie 2016, Chişinău*. Chişinău, Republica Moldova: CEP USM, 2016, pp. 64-68. ISBN 978-9975-71-815-8; CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Caracterul consolidat al noţiunii de legătură cauzală în dreptul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 8, pp. 134-137. ISSN 1814-3199; CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Temeiurile raţionale ale concepţiei cauzalităţii în dreptul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 3, pp. 33-38. ISSN 1814-3199; CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Coraportul legăturii cauzale cu alte elemente ale componenţei de infracţiune. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 5, pp. 16-21. ISSN 1811-0770; CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Fundamentarea caracterului cauzator al inacţiunii în baza aplicării teoriei deosebirii categoriei cauzalităţii, a construcţiei teoretice a legăturii cauzale şi a mecanismului cauzării empirice. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 8, pp. 90-94. ISSN 1814-3199; CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Locul întâmplării în cadrul determinismului şi al incidentului (cazus-ului) în dreptul penal. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 4, pp. 23-24. ISSN 1811-0770; CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Noţiunea cauzalităţii, a legăturii cauzale, a cauzei şi efectului. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 3, pp. 96-104. ISSN 1814-3199; NEDELCU, Narciza. Particularităţile stabilirii cauzalităţii, a legăturii cauzale, a cauzei şi a efectului. În: *Закон и Жизнь*, 2012, nr. 12, pp. 52-55. ISSN 1810-3081; GRAMA, Mariana, MARTIN, Daniel. Eroarea în legătura de cauzalitate. În: *Integrare prin cercetare şi inovare: Ştiinţe sociale, Vol. 2, 10-11 noiembrie 2014, Chişinău*. Chişinău: USM, 2014, pp. 132-135; БРЫНЗА, Любовь. О причинно-следственной связи в уголовно-правовом контексте. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2014, nr. 3, pp. 156-165. ISSN 1814-3199.

[928] A se vedea, de exemplu: BERDILO, Rodica. Legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediţia I-a, 25-26 martie 2021*, Chişinău. Chişinău: CEP USM, 2021, pp. 259-269. ISBN 978-9975-158-12-1; BRÎNZA, Serghei, STRÎMBEANU, Alexandru. Unele aspecte ale laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art. 259 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 3, pp. 3-15. ISSN 1814-3199; PAVLIUC, Ghenadie. Unele consideraţii privind latura obiectivă a infracţiunilor prevăzute la art.349 din Codul Penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 8, pp. 121-128. ISSN 1814-3199; PITERSCHI, Eugeniu. Examinarea laturii obiective a infracţiunii de falsificare a probelor într-un proces penal – în corespundere cu prevederile Codului penal al Republicii Moldova. În: *Teoria și practica administrării publice, 22 mai 2020, Chișinău*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2020, pp. 256-259. ISBN 978-9975-3240-9-0; POPENCO, Adrian. Legătura cauzală în cazul infracţiunilor de neglijenţă în serviciu, prevăzute la art. 329 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2020, nr. 67, c. 25-31. ISSN 2524-0986; SELEVESTRU, Irina. Urmările prejudiciabile și legătura cauzală în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art. 191 „Delapidarea averii străine” din Codul penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 10, pp. 50-55. ISSN 1811-0770; SERBINOV, Igor. Urmările prejudiciabile în cazul infracţiunilor de neglijenţă în serviciu (art. 329 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 8, pp. 251-262. ISSN 1814-3199.

[...], care nu sunt menţionaţi în mod expres în dispoziţie, trebuie să fie împlinite prin justa interpretare a sensului şi a literei legii."[929] R. Berdilo sugerează că, în cazul infracțiunilor materiale, interpretarea dispoziției de incriminare nu facilitează stabilirea legăturii cauzale: „Infracțiunea, prevăzută la art. 146 CP RM, este o infracțiune materială. Nici în acest articol, nici în alte norme din partea specială a CP RM, care prevăd răspunderea pentru infracțiuni materiale, legătura cauzală nu este specificată expres."[930]

Cu toate acestea, în unele norme din partea specială a Codului penal, legătura cauzală, ca semn al laturii obiective a infracțiunii, este menționată în mod implicit. De exemplu, la lit. d) alin. (2) art. 140^1 CP RM este utilizată sintagma „soldate cu cauzarea de daune în proporţii deosebit de mari."[931] În alin. (1) art. 166^1 CP RM se folosește expresia „cauzarea intenţionată a unei dureri sau a suferinţei fizice ori psihice."[932] La lit. b) alin. (1) art. 176 CP RM se utilizează sintagma „care a cauzat daune în proporţii mari."[933] Concepția, pusă la baza unor asemenea formulări, se exprimă în aceea că vorbim despre legătura cauzală numai atunci când săvârșirea faptei prejudiciabile declanșează survenirea unei urmări prejudiciabile prevăzute de dispoziția normei corespunzătoare.

Spre exemplu, în art. 147 CP RM este folosită sintagma „cauzată de naştere."[934] În această ipoteză legătura cauzală se referă nu la legătura dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. În opoziție, în art. 233 CP RM, expresia „dacă acesta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale"[935] se referă tocmai la o asemenea legătură. Cu alte cuvinte, în contextul analizei de față, interesează nu orice relații de cauzalitate, ci doar legătura cauzală ca semn constitutiv al laturii obiective a infracțiunii. Acest semn caracterizează raportul „cauză – efect" dintre alte două semne constitutive ale laturii obiective a infracțiunii: fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

În opinia lui E. Piterschi, „orice infracţiune produce o urmare, un rezultat, care constă în lezarea obiectului sau în crearea unei stări de pericol pentru acesta."[936] În cazul infracțiunii

---

[929] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 88. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.
[930] BERDILO, Rodica. Legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În*: Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 259-269. ISBN 978-9975-158-12-1.
[931] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 128-129, 1012.
[932] Ibidem.
[933] Ibidem.
[934] Ibidem.
[935] Ibidem.
[936] PITERSCHI, Eugeniu. Examinarea laturii obiective a infracţiunii de falsificare a probelor într-un proces penal – în corespundere cu prevederile Codului penal al Republicii Moldova. În: *Teoria şi practica administrării publice, 22 mai 2020, Chişinău*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2020, pp. 256-259. ISBN 978-9975-3240-9-0.

prevăzute la art. 233 CP RM, daunele, care depăşesc 200 de unităţi convenţionale, reprezintă nu pur și simplu lezarea, vătămarea, atingerea obiectului juridic al acestei infracțiuni. Noțiunea „urmare prejudiciabilă" este tangentă cu noțiunea „vătămarea obiectului juridic al infracțiunii", însă nu se confundă cu această noțiune.

Așa cum susține pe bună dreptate S. Brînza, „dacă nu se aduce vătămare, efectivă sau potenţială, nici uneia din valorile sociale care formează obiectul juridic secundar al infracţiunii, nu va fi întrunit nici conţinutul infracţiunii."[937] Într-adevăr, toate infracțiunile au obiect juridic, însă nu toate infracțiunile sunt materiale. De aceea, „atestăm legătură cauzală doar atunci când vătămarea obiectului juridic al infracțiunii presupune o influențare – efectivă sau potențială – asupra obiectului material ori imaterial al infracțiunii."[938]

În alt context, simpla supoziție că dobândirea, uciderea sau rănirea unui animal, concretizată în daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, s-ar putea datora acțiunii de vânat ilegal nu poate să confirme prezența legăturii cauzale între pretinsa acțiune de vânat ilegal și asemenea daune. Pentru existența legăturii cauzale, este obligatoriu să se stabilească faptul că survenirea daunelor, ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, a devenit posibilă anume în rezultatul comiterii acțiunii de vânat ilegal. Drept urmare, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, chiar dacă urmările prejudiciabile rezultă *ex re* (adică din materialitatea faptei), legătura acestora cu acțiunea prejudiciabilă trebuie să fie probată în fiecare caz concret.

În această ordine de idei, interesul nostru este captat de Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Mai precis, în pct. 123 din această anexă atrage atenția următoarea propoziție: „Însușirea necoordonată a animalelor sălbatice se consideră ca braconaj și se sancționează."[939] Se are în vedere însușirea animalelor sălbatice rănite, căzute, zdrobite de mijloacele de transport, vânate ilicit sau prinse în lațuri/capcane nu de către cel care le însușește.În situația analizată, lipsește legătura cauzală între daunele, care s-au produs în rezultatul însușirii animalelor sălbatice, și acțiunea de vânat ilegal. Nu trebuie de uitat că, în conformitate cu alin. (1) art. 3 al Legii nr. 439/1995, „regnul animal este proprietate a statului".[940] Prevederi relevante conține și art. 10 al Legii nr. 298/2018: „[...] (2) Vânatul rezultat în urma unor acțiuni ilegale în care gestionarul nu

[937] BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 132. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.
[938] BOLDESCU, Anastasia. Legătura cauzală în cazul infracțiunii de vânat ilegal (art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova). În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 29.08.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4538970
[939]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[940]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

este implicat, vânatul găsit mort și coarnele lepădate de cervide aparțin gestionarului[941]. (3) Vânatul rezultat în urma unor acțiuni ilegale admise de gestionar cu vinovăție aparține Administratorului[942] și este ridicat conform prevederilor legale. [...]”.[943]

Decizia de a comite infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, are la bază analiza informației referitoare la împrejurările de fapt în care ar urma să fie săvârșită infracțiunea în cauză, precum și la normele de desfășurare a vânătorii. În respectivele împrejurări de fapt, făptuitorul decide să încalce aceste norme. Astfel, ca purtător al informației corespunzătoare, subiectul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, săvârșind acțiunea de vânat ilegal, determină producerea daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale.

Din această perspectivă devine clară conexiunea dintre legătura cauzală și subiectul infracțiunii, la care se referă I. Ciobanu și N. Nedelcu: „Coraportul dintre legătura cauzală şi subiectul infracţiunii constă în faptul că legătura cauzală este determinată de subiectul infracţiunii, unicul element activ, energic al infracţiunii.”[944] În adevăr, energia, direcționată de către făptuitor în vederea încălcării normelor de desfășurare a vânătorii, evoluează în calitate de generator al declanșării daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale. În lipsa subiectului, am putea vorbi eventual despre condițiile de producere a unor asemenea daune, nu despre cauza producerii lor. Cauza poate fi reprezentată doar de fapta unui subiect.

Dezvoltând ideea, nu putem lăsa neobservată opinia exprimată de R. Berdilo: „Stabilirea legăturii cauzale poate fi mai dificilă în cazul în care omorul în stare de afect este săvârșit în participație. [...] În cazul participației la infracțiunile săvârșite prin omor în general și la omorul săvârșit în stare de afect în particular, legătura cauzală are o semnificație cardinală în vederea stabilirii temeiului și limitelor răspunderii coautorilor, ale organizatorilor, ale instigatorilor și ale complicilor.”[945] Desigur, dificultăți similare pot să apară și în cazul stabilirii legăturii cauzale în prezența participației la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

---

[941] Conform art. 2 al Legii nr. 298/2018, prin „gestionar” se înțelege „persoana juridică, înregistrată în Republica Moldova, care are atribuită în gestiune fauna de interes cinegetic și habitatul acesteia din cadrul unui fond cinegetic”.*

* Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[942] Conform art. 2 al Legii nr. 298/2018, prin „Administrator” se înțelege „autoritatea administrativă centrală abilitată cu protecția mediului înconjurător și care asigură administrarea faunei de interes cinegetic”.*

* Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[943]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[944] CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Coraportul legăturii cauzale cu alte elemente ale componenţei de infracţiune. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 5, pp. 16-21. ISSN 1811-0770.

[945] BERDILO, Rodica. Legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 259-269. ISBN 978-9975-158-12-1.

Apare întrebarea: este oare întemeiată aplicarea art. 233 CP RM în situația în care, în timpul vânătorii, două persoane, cu ajutorul unor arme de vânătoare noi de același model și cu aceeași muniție, au tras focuri în direcția aceluiași animal? Ulterior s-ar fi stabilit că un singur proiectil a lovit mortal animalul vânat. Expertiza nu a putut stabili din care anume armă a fost efectuat focul fatal. În astfel de circumstanțe, răspunderea celor două persoane depinde de stabilirea legăturii cauzale.

Prima variantă de răspuns s-ar conține în art. 3:103 din Principiile dreptului european delictual: „În cazul unor activități multiple, fiecare dintre care ar fi fost suficientă pentru a cauza prejudiciul, rămânând totuși incert care anume dintre ele l-a provocat de fapt, fiecare activitate este considerată cauză în măsura în care corespunde probabilității ca aceasta a provocat prejudiciul."[946] Potrivit unei asemenea abordări, ambele persoane ar trebui să răspundă conform art. 233 CP RM.

Totuși, pentru a imputa ambelor persoane daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, efortul fiecăreia dintre ele ar trebui să reprezinte cauza producerii unor asemenea daune. Odată ce un singur proiectil a lovit animalul vânat, rezultă că efortul uneia dintre cele două persoane nu a fost rezultativ, iar daunele, care depășesc 200 de unităţi convenţionale, nu-i pot fi imputate.

A doua variantă de răspuns la întrebarea, formulată mai sus, ar reieși din art. 3:101 din Principiile dreptului european delictual: „O activitate [...] constituie cauza prejudiciului, dacă, în lipsa acestei activități, prejudiciul nu s-ar fi produs."[947] Dacă prima persoană nu ar fi împușcat în direcția animalului vânat, s-ar fi oare produs daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale? Probabil, nu. Dacă a doua persoană nu ar fi împușcat în direcția animalului vânat, s-ar fi oare produs daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale? Răspunsul este același: probabil, nu. Rezultă că efortul fiecăreia dintre cele două persoane nu este, în mod cert, suficient pentru producerea daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale. Ca urmare, niciuna dintre aceste persoane nu ar trebui să răspundă în baza art. 233 CP RM.

Observăm că atât prima variantă de răspuns, cât și cea de-a doua, provoacă anumite rezerve. De aceea, adevărul trebuie căutat, de bună seamă, undeva la mijloc.

Pentru a găsi acest adevăr, ne focusăm atenția asupra părerii pe care a exprimat-o S. Brînza: „Aplicarea cu aproximaţie a legii penale (în particular, a alin. (2) art. 42 CP RM) este nu altceva decât o ilegalitate şi trebuie tratată ca atare. Ţinem să accentuăm că această constatare a noastră nu se referă în nici un fel la ipotezele când, de exemplu, două sau mai multe persoane, acţionând cu intenţia de a lipsi de viaţă, aplică fiecare numeroase lovituri victimei; chiar dacă numai una

[946] *Principles of European Tort Law (PETL).* [citat 09.07.2023] Disponibil: www.egtl.org/PETLEnglish.html
[947] Ibidem.

din aceste lovituri a fost mortală, toate aceste persoane trebuie considerate coautori."[948] Soluția din fragmentul precitat nu este aplicabilă în cazul pe care-l analizăm, deoarece focul tras doar de către una dintre cele două persoane a lovit animalul vânat. Totuși, această soluție ne ajută să înțelegem că, dacă focul tras de către ambele persoane ar fi lovit animalul vânat, atunci ambele ar fi trebuit să răspundă în baza art. 233 CP RM. Mai mult, ambele persoane ar fi trebuit să răspundă pentru infracțiunea consumată prevăzută la art. 233 CP RM. Aceasta deoarece fiecare dintre proiectilele, provenite din armele celor două persoane, ar fi contribuit, într-o măsură mai mare sau mai mică, la moartea animalului vânat, concretizată în daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale.

Însă, în cazul pe care-l analizăm, animalul vânat a fost lovit de un singur proiectil. De aceea, soluția pentru acest caz trebuie să fie alta.

2.3. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

2.3.1. Vinovăția în contextul infracțiuniispecificate în art. 233 CP RM

În literatura de specialitate autohtonă se acordă suficientă atenție laturii subiective a infracțiunii. Astfel, unele lucrări sunt dedicate aspectelor generale ale acestui element constitutiv al infracțiunii.[949] În alte publicații se acordă atenție chestiunilor care vizează latura subiectivă a anumitor infracțiuni.[950] Totuși, deocamdată, lipsesc studii consacrate laturii subiective a

---

[948] BRÎNZA, Serghei. Omorul săvârşit de două sau mai multe persoane (lit. i) alin. (2) art. 145 CP RM): aspecte teoretice şi practice. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2012, nr. 5, pp. 2-9. ISSN 1811-0770.

[949] A se vedea, de exemplu: COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365; EREMCIUC, Roman. Elementul subiectiv și vinovăția penală în cazul erorilor de percepție: examen interdisciplinar (drept penal și psihologie). În: *Jurnalul juridic national: teorie şi practică*, 2020, nr. 4, pp. 76-83. ISSN 2345-1130; CIUMAC, Natalia. Importanța semnelor facultative în stabilirea răspunderii penale. În: *Revista Naţională de Drept*, 2018, nr. 1-3, pp. 63-65. ISSN 1811-0770; CIUMAC, Natalia. Emoțiile sau starea emoțională a subiectului ca semn facultativ al laturii subiective. În: *Revista Naţională de Drept*, 2017, nr. 12, pp. 43-47. ISSN 1811-0770; GLADCHI, Gheorghe. Conceptul laturii subiective a infracţiunii în dreptul penal. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2016, nr. XVI, pp. 19-25. ISSN 1857-0976; COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCĂ, Igor. Calificarea infracţiunilor după latura subiectivă. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 11, pp. 61-68. ISSN 1814-3199; VÎRLAN, Maria, CARAGEA, Veaceslav. Latura subiectivă a vinovăţiei. În: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences: in the context of mentality's transformation, Ed. 7, 8-9 decembrie 2016, Chişinău*. Chişinău: Print-Caro SRL, 2016, Ediția 7, pp. 493-497. ISBN 978-9975-108-27-0; MÎȚU, Serghei, PRODAN, Svetlana. Vinovăţia sub formă de imprudenţă. În: *Vector European*, 2014, nr. 2, pp. 169-172. ISSN 2345-1106; MÎȚU, Serghei. Vinovăţia sub formă de intenţie. În: *Vector European*, 2014, nr. Suplim, pp. 107-110. ISSN 2345-1106.

[950] A se vedea, de exemplu: PILAT, Sofia. Elementele subiective ale vandalismului: concept și caracterizare. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2022, nr. 15, pp. 201-213. ISSN 1857-0976; ROȘU, Carmen-Elena. Latura subiectivă a infracțiunilor legate de traficul de droguri în conformitate cu legislaţia Republicii Moldova. În: *Justiția – pilon fundamental al edificării statului de drept, Ed. 1, 19 octombrie 2022, Bălți*. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți, 2022, pp. 376-384. ISBN 978-9975-50-300-6; GUIDEA, Petru. Latura subiectivă a infracţiunii prevăzute la art. 168 CP RM. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediţia a 2-a, 24-25 martie 2022, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 285-293. ISBN 978-9975-62-476-3; GROSU, Serghei. Latura subiectivă a infracţiunii de inviolabilitate a vieţii personale. În: *Revista Procuraturii Repubicii Moldova*, 2021, nr. 8, pp. 61-66. ISSN 2587-3601; COJOCARI, Ion.

infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Problema laturii subiective a acestei infracțiuni este una dintre cele mai puțin studiate. Pentru a suplini acest gol, în cele ce urmează vom examina respectivul element constitutiv al infracțiunii de vânat ilegal.

A. Cazacicov consideră latura subiectivă „unul din elementele esenţiale”[951] ale infracțiunii. În termeni asemănători se exprimă I. Mazur și S. Cușnir: „Latura subiectivă este un element indispensabil al componenței infracțiunii și, fără el, nu poate fi incriminată această faptă antisocială.”[952] În opinia noastră, elementele constitutive ale infracțiunii nu pot fi clasificate în esențiale și neesențiale, indispensabile și dispensabile. Toate elementele constitutive ale infracțiunii, enumerate în art. 15 CP RM, sunt importante în aceeași măsură în planul stabilirii gradului prejudiciabil al infracțiunii. De aceea, suntem de acord cu Gh. Gladchi, care afirmă: „Supraaprecierea unei laturi a infracţiunii din contul alteia, are urmări negative, fiind încălcată legalitatea.”[953] Într-adevăr, în lipsa oricăruia dintre cele patru elemente constitutive ale infracțiunii, lipsește temeiul răspunderii penale. În procesul calificării infracțiunii și al stabilirii gradului prejudiciabil al infracțiunii, trebuie să se acorde aceeași atenție tuturor elementelor constitutive ale infracțiunii.

V. Chirița și A. Stahurschi reduc latura subiectivă a infracțiunii la unul dintre semnele acesteia: „Latura subiectivă constituie nu altceva decât atitudinea psihică interioară a infractorului faţă de fapta săvârşită şi consecinţele ei.”[954] Opinii asemănătoare au M. Vîrlan, V. Caragea[955] și S. Pilat.[956] Însă, asemenea viziuni contravin interpretării sistemice a art. 6, 17 și 18 CP RM.

Infracțiunea de organizare a migrației ilegale: latura subiectivă a infracțiunii în raport cu consițământul victimei. În: *Revista Naţională de Drept*, 2021, nr. 2, pp. 45-52. ISSN 1811-0770; CHIRIŢA, Valentin, STAHURSCHI, Alina. Latura subiectivă a infracţiunii de atragere a minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârşirea unor fapte imorale. În: *Legea şi Viaţa*, 2019, nr. 12, pp. 23-27. ISSN 2587-4365.

[951] CAZACICOV, Andrei. Latura subiectivă a infracţiunii de creare sau conducere a unei organizaţii criminale. În: *Revista Naţională de Drept*, 2021, nr. 2, pp. 118-127. ISSN 1811-0770.

[952] MAZUR, Ionel, CUȘNIR, Sergiu. Latura subiectivă a infracțiunii de contrabandă. În: *Probleme actuale ale teoriei şi practicii culturii fizice, Ediția 22,11 aprilie 2019, Chișinău*. Chișinău: USEFS, 2019, pp. 16-20. ISBN 978-9975-131-75-9.

[953] GLADCHI, Gheorghe. Conceptul laturii subiective a infracţiunii în dreptul penal. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2016, nr. XVI, pp. 19-25. ISSN 1857-0976.

[954] CHIRIŢA, Valentin, STAHURSCHI, Alina. Latura subiectivă a infracţiunii de atragere a minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârşirea unor fapte imorale. În: *Legea şi Viaţa*, 2019, nr. 12, pp. 23-27. ISSN 2587-4365.

[955] VÎRLAN, Maria, CARAGEA, Veaceslav. Latura subiectivă a vinovăției. În: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences: in the context of mentality's transformation, Ed. 7, 8-9 decembrie 2016, Chișinău*. Chișinău: Print-Caro SRL, 2016, pp. 493-497. ISBN 978-9975-108-27-0.

[956] PILAT, Sofia. Elementele subiective ale infracţiunii de vandalism: concept şi caracterizare. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, Ediția I-a, 9 decembrie 2021, Chișinău*. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021, Ediția I-a, pp. 498-508.

Drept consecință, susținem definițiile formulate de către acei autori care nu trunchiază conținutul laturii subiective a infracțiunii. Bunăoară, A. Șavga propune următoarea definiție: „Latura subiectivă a componenţei infracţiunii reprezintă activitatea psihică a persoanei legată nemijlocit de săvârșirea infracţiunii, care este alcătuită din elementele intelective, volitive și afective ce determină și însoţesc actul fizic de executare."[957] La rândul său, Gh. Gladchi opinează: „Latura subiectivă a infracţiunii este un element al componenţei infracţiunii şi reprezintă prin sine procesele psihice ce se desfăşoară în conştiinţa şi voinţa persoanei care săvârşeşte infracţiunea, se caracterizează printr-o formă concretă a vinovăţiei, motiv (mobil), scop şi emoţii."[958] A.-O. Pasat are o opinie similară.[959]

În continuarevom analiza vinovăția, semnul primordial al laturii subiective în cazul oricărei infracțiuni, inclusiv al celei specificate la art. 233 CP RM.

Incontestabil, lipsa acestui semn în fapta săvârșită echivalează cu lipsa infracțiunii. Această concluzie rezultă din art. 20 CP RM: „Fapta se consideră săvârşită fără vinovăţie dacă persoana care a comis-o nu îşi dădea seama de caracterul prejudiciabil al acţiunii sau inacţiunii sale, nu a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor ei prejudiciabile şi, conform circumstanţelor cauzei, nici nu trebuia sau nu putea să le prevadă."[960] În aceeași ordine de idei, în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în pct. 4) alin. (1) art. 385, se stabilește: „La adoptarea sentinţei, instanţa de judecată soluţionează următoarele chestiuni [...]: [...] dacă inculpatul este vinovat de săvârşirea acestei infracţiuni; [...]."[961] De asemenea, pct. 3) alin. (1) art. 390 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova prevede: „Sentinţa de achitare se adoptă dacă: [...] fapta inculpatului nu întruneşte elementele infracţiunii; [...]".[962]

Aceste prevederi legislative au la temelie principiul incriminării subiective, astfel excluzându-se posibilitatea incriminării obiective. Drept confirmare, în conformitate cu art. 6 CP RM, „persoana este supusă răspunderii penale şi pedepsei penale numai pentru fapte săvârşite cu

---

[957] BOTNARU, Stela et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 199. 624 p. ISBN 9975-79-318-5.
[958] GLADCHI, Gheorghe. Conceptul laturii subiective a infracţiunii în dreptul penal. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2016, nr. XVI, pp. 19-25. ISSN 1857-0976.
[959] PASAT, Aurel-Octavian. Latura subiectivă a infracţiunilor vamale potrivit legislaţiei Republicii Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 3, pp. 67-73. ISSN 1814-3199.
[960] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[961] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110, 447.
[962] Ibidem.

vinovăţie”[963] (alin. (1)); „răspunderii penale şi pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârşit cu intenţie sau din imprudenţă o faptă prevăzută de legea penală”[964] (alin. (2)).

Principiul, consacrat în art. 6 CP RM, a fost dezvoltat din anumite principii constituționale și de drept internațional. Astfel, conform art. 21 al Constituției Republicii Moldova, „orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăţia sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanţiile necesare apărării sale.”[965] Potrivit parag. 1 art. 11 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, „orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăţia sa va fi dovedită în mod legal în cursul unui proces public în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanţiile necesare apărării sale.”[966] Parag. 2 art. 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile şi politice prevede: „Orice persoană acuzată de comiterea unei infracţiuni penale este prezumată a fi nevinovată cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal.”[967] În corespundere cu parag. (1) art. 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, „orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi stabilită în conformitate cu legea.”[968] În parag. 1 art. 66 al Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale se prevede: „Oricare persoana este prezumată nevinovată până când vinovăția sa este stabilită în fața Curții, conform dreptului aplicabil.”[969]

În Codul penal al Republicii Moldova lipsește o normă în care să fie definită noțiunea de vinovăție. Pentru comparație, art. 23 CPU cuprinde următoarea definiție: „Vinovăție constituie atitudinea psihică a unei persoane față de acțiunea sau inacțiunea săvârșită, prevăzută de prezentul Cod, precum și față de urmările prejudiciabile ale acesteia, exprimată sub formă de intenție sau imprudență.”[970] Apropiată de aceasta este definiția din alin. 1 art. 21 CP RB: „Vinovăție reprezintă atitudinea psihică a unei persoane față de fapta prejudiciabilă săvârșită, exprimată sub formă de intenție sau imprudență.”[971] Din aceste definiții rezultă că vinovăție

---

[963] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[964] Ibidem.
[965] Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
[966] *Universal Declaration of Human Rights*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights
[967] *International Covenant on Civil and Political Rights*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_04.pdf
[968] *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF
[969] *Rome Statute of the International Criminal Court*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1998/07/19980717%2006-33%20PM/Ch_XVIII_10p.pdf
[970] *Кримінальний кодекс України*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
[971] Уголовный кодекс Республики Беларусь. În: *Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*, 1999, № 24.

trebuie considerată acea atitudine psihică a unei persoane față de o faptă prejudiciabilă și față de urmările prejudiciabile, care este evaluată negativ de societate și care este sancționată de legea penală.

De ce fapta prejudiciabilă, săvârșită cu vinovăție, este evaluată negativ de societate? După părerea lui S. Pilat, „atitudinea psihică a infractorului reprezintă o legătură dintre subiect (personalitate) și obiectul faptei prejudiciabile."[972] Exprimând neconformitarea cu valorile sociale care compun ordinea de drept, făpta prejudiciabilă, săvârșită cu vinovăție, devine sancționabilă penalmente.

În art. 233 CP RM nu este indicată forma de vinovăție, așa cum se procedează în alte articole din legea penală. Astfel, unele infracțiuni sunt săvârșite doar cu intenție, dovadă fiind formulările folosite de legiuitor: „cu intenția"[973] (art. 135 CP RM); „intenționată"[974] (art. 136, 150, 151, 152, 166^1, 180, 180^1 etc. CP RM); „intenționat"[975] (art. 185^3 CP RM) etc. Alte infracțiuni sunt comise doar din imprudență, în textul normativ fiind utilizate construcții lexicale ca: „din imprudență"[976] (art. 149, 157, 380 etc. din CP RM); „imprudente"[977] (alin. (1) art. 232 CP RM) etc.

Între timp, stabilirea formei de vinovăție are nu doar o semnificație teoretică. Pct. 1) alin. (1) art. 394 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova prevede: „Partea descriptivă a sentinţei de condamnare trebuie să cuprindă: [...] descrierea faptei criminale, considerată ca fiind dovedită, indicându-se [...] forma [...] de vinovăţie [...]."[978] O astfel de cerință nu este întâmplătoare. Diferența dintre cele două forme de vinovăție este condiționată de decalajul de intensitate a proceselor intelective și volitive care au loc în psihicul făptuitorului.

În viziunea lui A.B. Baumștein, „atât în teorie, cât și în practica de aplicare a legii penale, cele mai mari probleme apar în legătura cu stabilirea laturii subiective a infracțiunilor ecologice. Aceasta se datorează cu precădere faptului că în majoritatea componențelor de infracțiuni ecologice nu se fac mențiuni referitoare la forma de vinovăție. Această stare de lucruri nu

---

[972] PILAT, Sofia. Elementele subiective ale infracţiunii de vandalism: concept şi caracterizare. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, Ediţia I-a, 9 decembrie 2021, Chişinău*. Chişinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare", 2021, Ediția I-a, pp. 498-508.
[973] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[974] Ibidem.
[975] Ibidem.
[976] Ibidem.
[977] Ibidem.
[978] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110, 447.

contribuie la perceperea uniformă a conținutului psihologic al acestor infracțiuni atât în știință, cât și în rândul practicienilor."[979] În legea penală autohtonă se atestă situația semnalată de către A.B. Baumștein. În Capitolul IX „Infracțiuni ecologice" din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, doar art. 224-228 și 232 conțin mențiuni privind forma de vinovăție. În celelalte articole din acest capitol, inclusiv în art. 233 CP RM, nu este specificată forma de vinovăție.

Reacționând la aceasta, S. Botnaru constată că „sistemul prevederii în toate dispoziţiile normelor de incriminare a formei vinovăţiei, cu care trebuie săvârşită fapta pentru a fi considerată infracţiune, este greu de realizat."[980] A. Strîmbeanu nu este atât de reticent și recomandă: „completarea art. 6 CP RM cu alineatul (3) care ar avea următoarea dispoziție: «Fapta săvârșită din imprudență constituie infracțiune numai atunci când o prevede în mod expres norma din partea specială din prezentul cod»"[981]; „excluderea referirilor la intenție din toate normele din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, în care se menționează această formă de vinovăție".[982] Implementarea unei astfel de recomandări este, fără putință de tăgadă, oportună. Avantajele ar consta în: stabilirea unei garanții juridice eficiente împotriva interpretării extensive defavorabile a legii penale; sporirea clarității și predictibilității legii penale; asigurarea aplicării uniforme a normelor de drept penal.

După S. Brînza și V. Stati, „este imperioasă menționarea formei de vinovăție, manifestate de făptuitor, în dispoziția de la alin. (1) art. 150 CP RM. Aceasta ar pune capăt polemicilor din literatura de specialitate autohtonă cu privire la forma de vinovăție manifestată în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 150 CP RM: unii autori optează pentru intenție indirectă sau imprudență[983], în timp ce alții se pronunță în favoarea intenției directe sau indirecte[984]."[985] Prin

---

[979] БАУМШТЕЙН, А.Б. *Вина, ее формы и регламентация в составах экологических преступлений*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2006, с. 4-5. 27 с.

[980] BOTNARU, Stela et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 137. 624 p. ISBN 9975-79-318-5.

[981] STRÎMBEANU, Alexandru. *Răspunderea penală pentru accesul ilegal la informația computerizată*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2023, p. 390. 430 p. ISBN 978-5-88554-178-7.

[982] Ibidem, p. 390.

[983] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chişinău: Arc, 2003, p. 317. 836 p. ISBN 9975-61-291-1; BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2004, p. 71. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal comentat şi adnotat*. Chişinău: Cartier, 2005, p. 230. 656 p. ISBN 9975-29-338-X; ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 129. 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.

[984] BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009, p. 300. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 239. 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3; POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 482. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 347, 348, 349. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

Legea nr. 157 din 26.07.2018 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002[986], în art. 150 CP RM a fost specificată intenția ca fiind unica formă posibilă de vinovăție în cazul infracțiunii prevăzute de acest articol.

Dacă e să revenim la forma de vinovăție a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, trebuie să constatăm că nu există dificultăți de identificare a acesteia. În literatura de specialitate autohtonă este cvasiunanimă părerea, conform căreia intenția este singura formă posibilă a vinovăției în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.[987]

Totuși, în lucrările unor autori străini a fost exprimată opinia că infracțiunea de vânat ilegal poate fi săvârșită cu intenție sau din imprudență.[988] De asemenea, în legile penale ale unor state este stabilit că infracțiunea de vânat ilegal poate fi săvârșită nu doar cu intenție, ci și din imprudență. De exemplu, secț. 1 din Capitolul 48(A) din CP RFconține expresia „cu intenţie sau din neglijenţă gravă."[989] Alin. 6 art. 272 CP RLiface referire la neglijenţă.[990] În § 4 și 5 art. 181 din Codul penal al Republicii Polone se folosește sintagma „fără intenţie".[991]

---

[985] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea Proiectului de Lege nr. 4416/2017. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2017, Вып. 8, ч. 3, с. 90-105. ISSN 2524-0986.

[986]Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002: nr. 157 din 26.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 347-357, 586.

[987] A se vedea: BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chişinău: Arc, 2003, p. 489. 836 p. ISBN 9975-61-291-1; BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2004, p. 297. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal comentat şi adnotat*. Chişinău: Cartier, 2005, p. 351. 656 p. ISBN 9975-29-338-X; BRÎNZA, Serghei et al. *Drept penal. Partea specială*. Chişinău: Cartier, 2005, p. 409. 804 p. ISBN 9975-79-324-X; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009, p. 484. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0; ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 566. 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I.* Chişinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 1033. 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3; POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 925. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I.* Chişinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1304. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chişinău: CEP USM, 2021, p. 222. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3; ULIANOVSCHI, Xenofon. *Infracţiuni ecologice: Note de curs*. Chişinău: CEP USM, 2023, p. 251. 275 p. ISBN 978-9975-62-5081.

[988] A se vedea: *Науково-практичний коментар до КК України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р.* / За ред. С.С. Яценка. Київ: А.С.К., 2002. с. 561. 968 с. ISBN 966-539-411-8; *Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України* / Під загальною редакцією Потебенька М.О., Гончаренка В.Г. Київ: Форум, 2001, Ч. 2, с. 444. 984 с. ISBN 966-95843-2-9; *Уголовный кодекс Украины. Комментарий* / Под редакцией Ю.А. Кармазина и Е.Л. Стрельцова. Харьков, ООО Одиссей, 2001. с. 528. 959 с. ISBN 966-633-077-6; ЕРОФЕЕВ, Ю.Н. *Ответственность за незаконную охоту по уголовному законодательству России*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 1994, с. 108. 293 с.

[989]*Codul penal al Republicii Finlanda*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html

[990]*Codul penal al Republicii Lituania*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html

[991]*Codul penal al Republicii Polone*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html

S. Copețchi și I. Hadîrcă sunt de părerea că „forma vinovăţiei rezultă din semantismul anumitor noţiuni cu care operează legiuitorul la descrierea faptei prejudiciabile.”[992] În această cheie am putea face o paralelă dintre verbele „a vâna” și „a omorî”. Astfel, S. Brînza și V. Stati susțin: „Prin excelenţă, fapta de omor poate fi săvârşită numai cu intenţie. [...] În legătură cu aceasta, trebuie de menţionat că în dispoziţia art.145 CP RM legiuitorul utilizează termenul „omor”, fără a mai circumstanţia inutil forma de vinovăţie manifestată de către făptuitor.”[993]

O concluzie similară se desprinde din definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018: „vânătoare – căutare, pândire, stârnire, gonire, împușcare, capturare sau orice altă acțiune care are ca scop capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic aflate în stare de libertate”.[994]

Nu poate fi susținută părerea lui A.M. Pleșakov. În legătură cu infracțiunea de vânat ilegal, care implică producerea unor daune, acest autor vorbește despre infracţiune săvârşită cu două forme de vinovăţie: „De exemplu, făptuitorul, care încalcă intenționat regulile corespunzătoare, poate să nu prevadă că în urma acțiunii sale prejudiciabile se vor produce anumite daune, deși trebuia și putea să prevadă aceasta.”[995] Exemplul, prezentat de către A.M. Pleșakov, nu conține referire la două urmări prejudiciabile de gravitate diferită. În concluzie, acest exemplu nu se referă la infracţiunea săvârşită cu două forme de vinovăţie.

În alt context, este necesar să stabilim tipul de intenție în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.[996]

Totuși, în anumite cazuri, clasificarea infracțiunilor în formale și materiale nu este suficientă pentru a stabili tipul intenției manifestate. Pentru a stabili tipul intenției manifestate în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, va fi necesar să analizăm *infra*, de asemenea, scopul acestei infracțiuni.

---

[992] COPEŢCHI, Stanislav, HADÎRCĂ, Igor. Calificarea infracţiunilor după latura subiectivă. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 11, pp. 61-68. ISSN 1814-3199.

[993] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 152. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

[994]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[995] ПЛЕШАКОВ, А.М. *Уголовно-правовая борьба с экологическими преступлениями: теоретический и прикладной аспекты*: дис. на соиск. учен. степ. докт. юрид. наук. Москва, 1994, с. 81. 340 с.

[996] Comparând cele două tipuri ale intenției, observăm că, în cazul intenției directe, făptuitorul dorește producerea urmărilor prejudiciabile. În ipoteza intenției indirecte, făptuitorul nu dorește, ci doar admite conștient survenirea urmărilor prejudiciabile. Această deosebire, care ține de aspectul volitiv al intenției, denotă că, de regulă, infracțiunea, comisă cu intenție directă, este mai periculoasă socialmente decât infracțiunea care este săvârșită cu intenție indirectă. În acest context, este relevantă remarca pe care o face M. Udroiu: „Legea nu prevede un tratament sancționator special infracțiunilor comise cu intenție indirectă, însă determinarea modalității (a se citi – tipului) intenției cu care a fost comisă fapta poate prezenta relevanță în procesul de individualizare judiciară a pedepsei ori a executării pedepsei.”*

* UDROIU, Mihail. *Drept penal. Partea generală*. București: C.H. Beck, 2017, p. 101. 652 p. ISBN 978-606-18-0692-8.

Până atunci însă ne vom referi la tipurile nenormative ale intenției.

În Codul penal al Republicii Moldova se face diferențierea doar dintre intenția directă și intenția indirectă. În știința dreptului penal sunt cunoscute și alte tipuri de intenție.

Astfel, una dintre clasificări se referă la intenția premeditată și cea spontană. În opinia lui S. Mîțu, „după timpul apariţiei, [intenția] poate fi spontană şi premeditată. Intenţia spontană se manifestă în două forme: simplă şi din afect. În cazul intenţiei spontane simple intenţia de a săvârşi infracţiunea apare din cauza unor condiţii în care se află persoana şi se realizează imediat sau după o perioadă scurtă de timp din momentul apariţiei ei."[997]

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nici intenția premeditată, nici premeditarea nu au niciun impact asupra calificării. Pentru comparație, conform alin. (4) secț. 1(a) din Capitolul 48(A) din CP RF, „dacă în timpul comiterii unei infracţiuni la regimul vânătorii, [...] infracţiunea este meticulos premeditată"[998],[999] atunci se aplică o pedeapsă mai aspră decât cea stabilită pentru infracţiunile la regimul vânătorii în formă neagravată, prevăzute de secț. 1 din Capitolul 48(A) din CP RF.

O altă clasificare a tipurilor de intenție ne ajută să distingem intenția determinată de cea nedeterminată.

În viziunea lui A. Gaina, „intenția este determinată atunci când ea este orientată spre a produce o consecință penală exact determinată. [...] Pentru intenția nedeterminată consecința penală face parte din previziunea subiectului, în conștiința lui, aceasta nu este determinată."[1000]

O altă clasificare a tipurilor de intenție vizează posibilitatea de variere a acesteia pe parcursul executării intenției. În acest context, în opinia lui C.-V. Ștefan, intenția poate fi „inițială (făptuitorul prevede rezultatul faptei încă din momentul trecerii la săvârșirea ei) ori supravenită (făptuitorul prevede rezultatul faptei ulterior unei hotărâri inițiale, care determină hotărârea ulterioară de a-l produce)."[1001]

În alt context, în literatura de specialitate se mai face deosebirea dintre intenția unică și intenția complexă.

---

[997] MÎŢU, Serghei. Vinovăţia sub formă de intenţie. În: *Vector European*, 2014, nr. suplim, pp. 107-110. ISSN 2345-1106.

[998] *Codul penal al Republicii Finlanda*. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html

[999] Interesant este acel fapt că, în Codul penal al Republicii Finlanda, găsim o astfel de circumstanță agravantă numai în alin. (4) secț. 1(a) din Capitolul 48(A).

[1000] GAINA, Alexandru. Latura subiectivă a infracțiunii de divulgare a secretului de stat. În: *Legea şi Viaţa*, 2020, nr. 1(ed.sp.), pp. 40-42. ISSN 2587-4365.

[1001] ŞTEFAN, Cristian-Valentin. Succinte consideraţii asupra noii concepţii referitoare la trăsăturile infracţiunii. În: *Pro Lege*, 2015, nr. 3-4, pp. 195-207. ISSN 2965-1786.

Din punctul de vedere al lui E.-G. Simionescu, „intenţia este unică, atunci când infractorul a luat hotărârea de a săvârşi o singură infracţiune şi complexă, când a hotărât să comită mai multe infracţiuni sau a hotărât producerea mai multor rezultate.”[1002] O opinie apropiată este exprimată de Gh. Alecu, „intenţia complexă este întâlnită [...] în cazul concursului real sau ideal de infracţiuni.”[1003] Bineînțeles, nu putem susține astfel de alegații privitoare la intenția complexă. O intenție se referă la o singură infracțiune, nu la mai multe.

Revenind la distincția dintre intenția unică și intenția complexă, reproducem opinia lui V. Stati: „Se impune perfecţionarea prevederilor art. 179 C. pen. RM. [...] La lit. a) alin. (3) art. 179 C. pen. RM trebuie să se conţină nu sintagma „cu folosirea situaţiei de serviciu”, dar expresia «de o persoană cu funcţie de răspundere sau de o persoană care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală».”[1004] Același autor continuă: „În rezultatul unei asemenea modificări, lit. a) alin. (3) art. 179 C. pen. RM s-ar aplica nu numai atunci când violarea de domiciliu presupune folosirea situaţiei de serviciu. Această prevedere s-ar aplica şi atunci când violarea de domiciliu presupune depăşirea vădită a limitelor drepturilor şi atribuţiilor acordate prin lege.”[1005]Suntem de acord cu această poziție.

Nu putem încheia analiza vinovăției manifestate în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, fără a supune atenției problema erorii de fapt.

După părerea lui S. Bogdan, „eroarea de fapt reprezintă o neconformitate între ceea ce este și ceea ce crede agentul că este în realitate, iar această neconformitate influențează în mod esențial elementul subiectiv al conduitei acestuia.”[1006] E.-G. Simionescu consideră că „eroarea de fapt [...] există atunci când necunoaşterea sau cunoaşterea greşită poartă asupra unor date ale realităţii (stări, situaţii, împrejurări etc.).”[1007] La rândul său, R. Eremciuc enunță punctul de vedere, potrivit căruia „eroarea de fapt este concluzia incorectă a persoanei despre împrejurările faptice referitoare la obiectul și latura obiectivă a infracțiunii comise de el.”[1008]Bineînțeles, în

---

[1002] SIMIONESCU, Elena-Giorgiana. Intenția, formă de vinovăție în legislația penală română și străină. În: *Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi” din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice*, 2012, nr. 3, pp. 113-126. ISSN 1844-7015.

[1003] ALECU, Gheorghe. *Instituții de drept penal: partea generală și partea specială*. Constanța: Ovidius University Press, 2010, p. 31. 671 p. ISBN 978-973-614-614-579-7.

[1004] STATI, Vitalie. Unele consideraţii asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru infracţiunea de violare de domiciliu (art. 179 C. pen. RM). În: *Revista Naţională de Drept*, 2010, nr. 4, pp. 18-27. ISSN 1811-0770.

[1005] Ibidem.

[1006] BOGDAN, Sergiu. *Eroarea în dreptul penal*. București: Universul Juridic, 2008, p. 77. 215 p. ISBN 978-973-127-057-9.

[1007] SIMIONESCU, Elena-Giorgiana. Eroarea din perspectiva dreptului penal. În: *Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi” din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice*, 2014, nr. 2, pp. 37-48. ISSN 1844-7015.

[1008] EREMCIUC, Roman. Limitele răspunderii penale pentru eroarea de drept și eroarea de fapt. În: *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne şi alte organe de drept, 4 decembrie 2020, Chişinău*. Chișinău: Departamentul editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2021, pp. 544-551. ISBN 978-9975-121-76-7.

cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este posibil nu oricare dintre aceste tipuri de erori de fapt.

În condițiile legii penale autohtone, nu poate fi aplicată soluția propusă de E.-G. Simionescu: „Fapta prevăzută de legea penală săvârşită în eroare de fapt cu privire la o stare, situaţie sau împrejurare care sunt prevăzute de lege ca elemente constitutive ale infracţiunii, nu este infracţiune şi pe cale de consecinţă nu atrage răspunderea penală.”[1009] Această opinie se bazează pe prevederea din alin. (1) art. 30 din Codul penal al României: „Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu cunoștea existența unei stări, situații ori împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei.”[1010]În legea penală a Republicii Moldova lipsește o asemenea dispoziție. De aceea, eroarea de fapt și efectele acesteia trebuie privite prin prisma art. 27 CP RM.

2.3.2. Motivul, scopul și emoțiile în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

După ce a fost analizată vinovăția manifestată în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, ne îndreptăm privirea asupra semnelor secundare ale laturii subiective a acestei infracțiuni.

Nu poate fi susținută următoarea opinie contradictorie, care aparține lui A. Cazacicov: „Vinovăția este trecută la semnul obligatoriu al laturii subiective, celelalte semne – scopul, motivul (mobilul), emoțiile, sunt considerate facultative. Prin excepție, legiuitorul utilizează în textul infracţiunii concrete unele semne facultative ale laturii subiective, în acest caz considerându-le obligatorii pentru calificarea faptei.”[1011] În termeni asemănători se exprimă R. Cojocaru și M. David: „Semnele facultative (motivul, scopul şi starea emoțională) devin obligatorii pentru încadrarea juridică a infracțiunilor, la care sunt consacrate în norma specială ca factori psihici suplimentari ce determină sau orientează vinovăția persoanei în săvârşirea infracțiunii.”[1012]

Cuvintele „facultativ” și „obligatoriu” sunt antonime, exprimând înțelesuri diametral opuse. În acest plan, V. Dongoroz remarcă: „În definițiunea unor infracțiuni, alături de elementul subiectiv, mai putem găsi și anumite cerințe sau condițiuni, privind acest element (de ex.: mobilul, scopul etc.); datorită acestor cerințe, elementul subiectiv capătă un caracter special încât, pentru existența infracțiunii, va trebui să se constate neapărat, dacă cerințele adiacente sunt

---

[1009] SIMIONESCU, Elena-Giorgiana. Eroarea din perspectiva dreptului penal. În: *Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi” din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice*, 2014, nr. 2, pp. 37-48. ISSN 1844-7015.
[1010] Codul penal al României: nr. 286 din 17.07.2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr. 510.
[1011] CAZACICOV, Andrei. Latura subiectivă a infracţiunii de creare sau conducere a unei organizaţii criminale. În: *Revista Naţională de Drept*, 2021, nr. 2, pp. 118-127. ISSN 1811-0770.
[1012] COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365.

satisfăcute, simpla existență a elementului subiectiv nefiind suficientă."[1013] De asemenea, S. Copețchi menționează just: „Lipsa motivului sau a scopului cerut de lege, în calitate de semn obligatoriu, are drept consecință imposibilitatea calificării celor comise potrivit legii penale. În alte cazuri, atunci când scopul sau motivul apar pe post de semn calificativ, lipsa acestora permite calificarea celor săvârșite potrivit normei ce cuprinde componența de bază."[1014] Dacă un semn al laturii subiective a infracțiunii este facultativ, atunci de ce acesta ar trebui să conteze la calificarea infracțiunii? Rezultă că lipsa sau prezența acestuia nu are nicio importanță. În realitate, motivul, scopul și emoțiile reprezintă semne secundare, nu facultative ale laturii subiective a infracțiunii. Acestea sunt secundare în raport cu vinovăția care, așa cum am stabilit mai sus, constituie semnul primordial, definitoriu al laturii subiective a infracțiunii.

În niciunul dintre articolele, care alcătuiesc Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, semnele secundare ale laturii subiective nu sunt menționate în mod expres. Pentru comparație, în alte norme din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, legiuitorul indică astfel de semne: „scopul modificării compoziţiei etnice a unei populaţii"[1015] (lit. e) alin. (1) art. 135^1 și lit. c) alin. (3) art. 137 CP RM); „motive de ordin politic, rasial, naţional, etnic, cultural, religios, sexual ori [...] alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internaţional"[1016] (lit. f) alin. (1) art. 135^1 CP RM); „scopul de a o sustrage de sub protecţia legii"[1017] (lit. g) alin. (1) art. 135^1 CP RM); „scopul de a o distruge în tot sau în parte"[1018] (lit. b) alin. (2) art. 135^1 CP RM); „scopul transplantului"[1019] (lit. b) alin. (2) art. 137 CP RM); „scopul provocării războiului sau conflictului internaţional"[1020] (alin. (4) art. 142 CP RM); „interes material"[1021] (lit. b) alin. (2) art. 145 CP RM); „motive sadice"[1022] (lit. j) alin. (2) art. 145 CP RM); „motive de prejudecată"[1023] (lit. l) alin. (2) art. 145 CP RM); „stare de

[1013] DONGOROZ, Vintilă. *Drept penal (reeditarea ediţiei din 1939)*. București: Ed. Societăţii Tempus şi Asociaţia Română de Ştiinţe Penale, 2000, p. 189. 614 p.
[1014] COPEȚCHI, Stanislav. Semnele secundare ale laturii subiective: aspecte teoretico-practice și legislative. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 76-85. ISBN 978-9975-158-12-1.
[1015] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1016] Ibidem.
[1017] Ibidem.
[1018] Ibidem.
[1019] Ibidem.
[1020] Ibidem.
[1021] Ibidem.
[1022] Ibidem.
[1023] Ibidem.

afect”[1024] (art. 146 și 156 CP RM); „stare de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naştere”[1025] (art. 147 CP RM), etc.

Este oare obligatoriu scopul în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM?

În opinia lui R. Cojocaru și M. David, „prin scop al infracțiunii se înțelege obiectivul pe care îl urmăreşte infractorul prin săvârşirea faptei incriminate de legea penală, obiectiv ce constă în provocarea unor schimbări în lumea exterioară drept rezultat al acțiunii sau inacțiunii criminale.”[1026] După V. Manea, „ca semn secundar al laturii subiective a infracţiunii, scopul infracţiunii reprezintă finalitatea situată în afara infracţiunii, obiectivul propus şi reprezentat de făptuitor ca rezultat al acţiunii sau inacţiunii sale prejudiciabile.”[1027] A. Bucur emite părerea, conform căreia scop al infracțiunii este „acel proces psihic care constă în urmărirea realizării unor consecințe ale acțiunii sau, altfel spus, obiectivul propus și reprezentat de făptuitor ca rezultat al acțiunii sau inacțiunii sale”.[1028]

Într-o speță din practica judiciară, în care a fost aplicat alin. (1) art. 233 CP RM, se folosește expresia „scopul vânatului ilegal.”[1029] Scopul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, nu poate avea un astfel de conținut. În speța respectivă s-a avut în vedere intenția de a comite vânatul ilegal, nu scopul vânatului ilegal. „Scopul infracțiunii nu poate avea conținutul pe care îl are vinovăția.”[1030]

În art. 233 CP RM nu găsim niciun indiciu care ne-ar ajuta să identificăm scopul infracțiunii de vânat ilegal. În definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, găsim o sintagmă care se referă la scop: „vânătoare – căutare, pândire, stârnire, gonire, împușcare, capturare sau orice altă acțiune *care are ca scop capturarea*[1031] *ori uciderea* (evid. ns.) exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic aflate în stare de libertate”.[1032] În contextul examinării laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, ne-am convins că această definiție are o semnificație care nu poate fi ignorată.În opinia lui R.A. Zabavko, „de

---

[1024] Ibidem.
[1025] Ibidem.
[1026] COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365.
[1027] MANEA, Vladislav, BRÎNZA, Serghei. Latura subiectivă a infracţiunii prevăzute la art. 286 C. pen. RM. În: *Revista Naţională de Drept*, 2009, nr. 3, pp. 41-48. ISSN 1811-0770.
[1028] BUCUR, Adriana. Influența mobilului și a scopului asupra vinovăției penale. În: *Caiete de drept penal*, 2006, nr. 2, pp. 82-93. ISSN 1841-6047.
[1029]*Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 02.03.2021. Dosarul nr. 1-27/2021*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/17449ED6-44A7-43A6-99B8-014AE793CBA8
[1030] BOLDESCU, Anastasia. Latura subiectivă a infracțiunii de vânat ilegal (art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova). În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 29.08.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4538972
[1031] Precizăm că scopul capturării se poate referi nu doar la animalul recoltat în întregime, ci și la unele părți ale acestuia (blană, piele, carne, coarne, colți etc.).
[1032]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

felul lor, căutarea, pândirea sau urmărirea animalelor sălbatice, săvârșită fără scopul capturării lor, ci, de exemplu, pentru studierea, fotografierea lor etc., nu se consideră vânătoare. În acest caz nu se aplică răspunderea penală."[1033]

În viziunea lui D.M. Gusarenko, printre scopurile, care exclud răspunderea pentru vânatul ilegal, s-ar număra „înlăturarea prădătorilor care fie sunt priviți de către făptuitor drept concurenți ai acestuia în cazul vânătorii de copitate, fie reprezintă o amenințare pentru ferma făptuitorului."[1034] Astfel de scopuri, de felul lor, nu exclud răspunderea în baza art. 233 CP RM.Alta este că ipoteza, descrisă de D.M. Gusarenko, poate implica prezența anumitor cauze care înlătură caracterul penal al faptei (de exemplu, a stării de extremă necesitate). În asemenea cazuri, nu se aplică răspunderea pentru infracțiunea de vânat ilegal. Cu toate acestea, în astfel de cazuri, este prezentă componența de infracțiune specificată la art. 233 CP RM (inclusiv scopul acestei infracțiuni în sensul definiției noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018).

Acum este timpul să răspundem la întrebarea, pe care am formulat-o anterior: este infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, săvârșită cu intenție doar directă?

Din punctul de vedere al lui X. Ulianovschi, „multe infracţiuni ecologice se săvârşesc doar cu intenţie directă, cum ar fi, de exemplu: [...] art.233 CP (vânatul ilegal) [...]."[1035] Această opinie merită atenție.

Pentru a înțelege care este legătura dintre scopul infracțiunii și tipul de intenție, este necesar să apelăm la anumite opinii doctrinare. Astfel, S. Copețchi și I. Hadîrcă menționează: „Sunt comise cu intenţie directă infracţiunile în a căror componenţă legiuitorul a prevăzut scopul în calitate de semn obligatoriu."[1036] Poziția lui R. Cojocaru și M. David este: „La încadrarea juridică se va reține regula potrivit căreia toate infracțiunile, la care scopul este prevăzut ca semn component al laturii subiective, pot fi săvârşite doar cu intenție directă."[1037] Nu diferă principial părerea lui Gh. Alecu: „Intenţia calificată sau dolul special se caracterizează prin aceea că făptuitorul urmăreşte producerea rezultatului în vederea realizării unui scop prevăzut în norma de incriminare. Intenţia calificată nu poate fi decât intenţie directă, grevată de scopul urmărit."[1038]

[1033] ЗАБАВКО, Р.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. Наук. Иркутск, 2017, с. 108. 196 с.
[1034] ГУСАРЕНКО, Д.М. *Криминализация посягательств на особо ценные виды диких животных*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. Хабаровск, 2020, с. 159. 225 с.
[1035] ULIANOVSCHI, Xenofon. Noţiunea şi caracterizarea generală a infracţiunilor ecologice. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 10, pp. 2-9. ISSN 1811-0770.
[1036] COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCĂ, Igor. Calificarea infracţiunilor după latura subiectivă. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 11, pp. 61-68. ISSN 1814-3199.
[1037] COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365.
[1038] ALECU, Gheorghe. *Instituții de drept penal: partea generală și partea specială*. Constanța: Ovidius University Press, 2010, p. 30. 671 p. ISBN 978-973-614-614-579-7.

În această privință S. Brînza argumentează: „Prezenţa scopului special în latura subiectivă a unei infracţiuni concrete mărturiseşte despre orientarea precisă a conduitei infracţionale, care în această ipoteză apare nu ca scop în sine, dar ca mijloc de atingere a acelui rezultat pe care îl reprezintă scopul.”[1039] Același doctrinar continuă: „Acest rezultat, ca şi fapta însăşi şi urmarea prejudiciabilă, privite ca mijloace de atingere a scopului trasat, sunt dorite de către infractor. Datorită acestui fapt, este corect a afirma că scopul special al infracţiunii este compatibil numai cu intenţia directă.”[1040]

După această clarificare privind interdependența scopului special al infracțiunii și a intenției directe, să vedem dacă o asemenea stare de lucruri se atestă în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În contextul analizat, nu putem ignora opinia lui M.V. Gospodareț: „Acțiunea, care poate cauza daune în rezultatul capturării, căutării, pândirii în scopul capturării de animale și de păsări, este posibilă cu intenție directă; această acțiune poate cauza, de asemenea, urmări secundare, în pofida faptului că vânatul ilegal urmărește un anume scop.”[1041]

Nu doar acest autor pune la îndoială concepția, potrivit căreia scopul special al infracțiunii condiționează săvârșirea infracțiunii exclusiv cu intenție directă.

Astfel, E. Boțian susține: „Cele mai frecvente sensuri în care legiuitorul folosește procesele psihice ale scopului sunt acelea de destinație și finalitate, iar confuziile care pot să apară în demersul interpretativ se referă la aceste sensuri. Scopul ca destinație este alăturat elementului material, în timp ce scopul ca finalitate desăvârșește latura subiectivă a infracțiunii.”[1042]

În continuare, prezentând ca exemple traficul de persoane și traficul de minori, autoarea respectivă menționează că „oricare dintre acțiunile alternative ce compun elementul material, dar și scopul acestora se referă la persoana ori minorul care este recrutat, transportat, transferat, adăpostit sau primit pentru a fi exploatat. În toate aceste exemple, s-ar putea concluziona că elementul psihic al scopului caracterizează elementul material, dezvăluind destinația pe care făptuitorul urmărește să o dea entității ce formează obiectul material al infracțiunii.”[1043]

În fine, E. Boțian conchide: „În alte incriminări, acțiunea ce formează elementul material și scopul acesteia vizează entități distincte, ceea ce pune în evidență scopul ca finalitate. Un [...] exemplu îl constituie infracțiunea de omor calificat comis pentru a înlesni sau a ascunde

---

[1039] BRÎNZA, Serghei. Rolul scopului în procesul de stabilire a gradului prejudiciabil al faptei. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2007, nr. 3, pp. 94-98. ISSN 1814-3199.
[1040] Ibidem.
[1041] ГОСПОДАРЕЦЬ, М.В. Деякі суб'єктивні ознаки незаконного полювання. În: *Юридична наука*, 2015, № 12, с. 47-54. ISSN 2222-5374.
[1042] BOȚIAN, Elisabeta. *Semnificațiile scopului în conținutul incriminării*. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/semnificatiile-scopului-in-continutul-incriminarii/
[1043] Ibidem.

săvârșirea altei infracțiuni [...]. În [asemenea] exemple, elementul psihic al scopului va caracteriza de această dată, latura subiectivă a infracțiunii, caracterizând intenția cu care acționează făptuitorul și care astfel devine intenție directă, calificată prin scopul urmărit."[1044]

În definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, scopul de capturare sau de ucidere a animalului vânat, la fel ca și modalitățile de căutare, pândire, stârnire, gonire, împușcare etc. (care se referă la fapta prejudiciabilă), se referă la aceeași entitate. Această entitate este obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Nu se poate afirma că, în cazul acestei infracțiuni, fapta prejudiciabilă și scopul sus-menționat ar viza entități diferite. Deci, dacă susținem părerea lui E. Boțian, ar reieși că scopul de capturare sau de ucidere a animalului vânat nu ar califica intenția de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Ar rezulta că, chiar și în cazul în care infracțiunea analizată presupune un scop special, este posibilă manifestarea intenției indirecte. La concret, într-un asemenea caz, de exemplu, împușcarea animalului vânat, săvârșită în scopul de ucidere a acestuia, ar presupune că făptuitorul fie dorește producerea daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, fie admite conștient survenirea unor asemenea daune.

Totuși, nu este clar cum făptuitorul, care urmărește uciderea animalului vânat și care își dă seama că valoarea exprimată în bani a acestuia depășește 200 de unităţi convenţionale, ar putea doar să admită că, în rezultatul acțiunii pe care o comite, daunele produse vor depăși 200 de unităţi convenţionale? Care altă variantă, în afară de producerea daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, ar fi posibilă într-un asemenea caz?

În concluzie, considerăm originală și interesantă concepția propusă de către E. Boțian. Însă, această concepție nu poate fi aplicată în raport cu infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. În consecință, reiterăm cele afirmate anterior: intenția de a comite infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, poate fi doar directă. Scopul acestei infracțiuni este special, și anime – scopul capturării sau uciderii animalului vânat.

În opinia lui R. Cojocaru și M. David, „deşi mai rar, pot fi identificate infracțiuni la care scopul nu este prevăzut expres, însă poate fi dedus din conținutul normei. În asemenea cazuri la descrierea scopului legiuitorul utilizează procedeul prevederii implicite a scopului în conținutul normei."[1045] Din cele menționate mai sus, rezultă că infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, face parte dintr-o asemenea categorie de infracțiuni. Precizăm doar că, în cazul acestei

[1044] Ibidem.
[1045] COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365.

infracțiuni, prezența scopului special este dedusă din interpretarea nu a art. 233 CP RM, ci a prevederilor normative extrapenale la care face referire acest articol.

Desigur, definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 nu este unica prevedere normativă de acest gen. Alte asemenea alte prevederi normative conține Hotărârea Guvernului nr. 239 din 05.04.2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat. Din pct. 9 al acestui act normativ, aflăm că vânătoarea, concretizată în capturarea animalelor, poate fi săvârșită în scopul: „reducerii densităţii până la nivelul optim şi al repopulării altor terenuri cu specia respectivă în limita densităţii optime”[1046](subpct. 1) și 2)); „diminuării densităţii până la nivelul optim, cu ademenirea acestora în zone adiacente”[1047](subpct. 3)).Înpct. 11 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, este menționată „extragerea prin vânătoare [...] în scopuri de cercetare științifică, de repopulare, cultural-educative sau estetice”.[1048]Dispoziții apropiate pot fi găsite înLegea României nr. 407/2006. Conform art. 3 din această lege, „exercitarea vânătorii se face în scopul asigurării echilibrului ecologic, ameliorării calității populațiilor faunei de interes cinegetic, cercetării științifice, precum și în scop didactic sau recreativ-sportiv.”[1049]

Schimbăm registrul și trecem la analiza motivului infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În viziunea luiE. Boțian, „scopul nu trebuie confundat cu mobilul, deoarece scopul se referă la momentul finalizării actului, pe când mobilul este legat de momentul luării hotărârii.”[1050] De asemenea, A. Boroi postulează: „Mobilul reprezintă tocmai geneza, procesul psihic care precede și-l impulsionează pe subiect să se hotărască a comite o anumită infracțiune concretă.”[1051]

Pentru a înțelege diferența dintre motiv și scop, este necesar să stabilim mai întâi înțelesul noțiunii „motivul infracțiunii”. După M. Ștefănoaia, „mobilul (mobilis) reprezintă acea motivaţie conştientă din punct de vedere social care determină hotărârea infracţională şi comiterea infracţiunii.”[1052] R. Cojocaru și M. David susțin că „prin motiv sau mobil al infracțiunii se are în vedere acel impuls interior care stă la baza formării hotărârii de a comite o faptă

[1046]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.

[1047]Ibidem.

[1048]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[1049]Legea României a vânătorii și a protecției fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.

[1050] BOȚIAN, Elisabeta. Mobilul si scopul. De la concepte filosofice la noțiuni ale dreptului penal. În: *Acta Universitatis Lucian Blaga*, 2021, no. 1, 2021, pp. 107-120. ISSN 1582-4608.

[1051] BOROI, Alexandru. *Drept penal: partea generală: conform Noului Cod penal*. București: C.H. Beck, 2010, p. 172. 541 p. ISBN 978-973-115-701-6.

[1052] ŞTEFĂNOAIA, Mihai. *Drept penal: partea generală. Vol. 1*. Bucureşti: Universul Juridic, 2020, p. 315. 619 p. ISBN 978-606-39-0651-0.

infracțională."[1053] A. Bucur consideră că motiv al infracțiunii este „acel impuls psihic care determină o persoană să acționeze, acea cauză internă a actului de voință."[1054]

În viziunea lui D. Barbuța, „mobilul faptei nu are importanţă în realizarea laturii subiective."[1055] Nu este întemeiat să susținem că motivul nu are nicio importanță în cazul în care dispoziția incriminatoare nu conține o referire expresă la acesta.

Nu este întâmplător că, în pct. 1) alin. (1) art. 394 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, se stabilește: „Partea descriptivă a sentinţei de condamnare trebuie să cuprindă: [...] descrierea faptei criminale, considerată ca fiind dovedită, indicându-se [...] motivele [...] infracţiunii."[1056] Această idee își găsește dezvoltare în alin. (1) art. 75 CP RM: „ [...] La stabilirea categoriei şi termenului pedepsei, instanţa de judecată ţine cont de [...] motivul [infracţiunii săvârşite] [...]."[1057] Așadar, în cazul unor infracțiuni (printre care și infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM), motivul infracțiunii, întrucât nu are un caracter special, nu influențează asupra calificării infracțiunii.[1058]

În aceeași ordine de idei, nu poate fi lăsată fără atenție nici părerea lui S. Copețchi: „Neidentificarea motivului infracțiunii creează premise în avansarea ipotezei de săvârșire a faptei penale de către un iresponsabil."[1059] În adevăr, orice activitate infracțională este motivată. Lipsa motivului înseamnă că fapta a fost săvârșită de o persoană a cărei conștiință și voință nu este suficient de dezvoltată pentru a presupune capacitatea de motivare. În această ipoteză trebuie să vorbim despre o persoană iresponsabilă în accepțiunea art. 23 CP RM. Deci, în ultimă instanță, vorbim despre lipsa subiectului infracțiunii.

În unele surse doctrinare autohtone nu se acordă nicio atenție motivelor infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.[1060] În alte surse caracterizarea acestor motive este foarte sumară:

[1053] COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365.

[1054] BUCUR, Adriana. Influența mobilului și a scopului asupra vinovăției penale. În: *Caiete de drept penal*, 2006, nr. 2, pp. 82-93. ISSN 1841-6047.

[1055] BARBUȚA, Dumitru. Analiza juridico-penală a infracţiunii de delapidare a averii străine. În: *Legea şi Viaţa*, 2018, nr. 10, pp. 30-36. ISSN 2587-4365.

[1056] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110, 447.

[1057] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1058] Pentru comparație, în alin. (1) art. 74 al Legii României nr. 4264 din 25.10.1921 pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei, era consemnată ipoteza „dacă braconierul vânează pentru câştig".*

* *Monitorul Oficial al României*, 1921, nr. 167.

[1059] COPEȚCHI, Stanislav. Semnele secundare ale laturii subiective: aspecte teoretico-practice şi legislative. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 76-85. ISBN 978-9975-158-12-1.

[1060] A se vedea, de exemplu: BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chişinău: Arc, 2003, p. 489. 836 p. ISBN 9975-61-291-1; BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2004, p. 297. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal comentat şi adnotat*. Chişinău: Cartier, 2005, p. 351. 656 p. ISBN

„Motivele infracțiunii pot fi următoarele: interesul material; interesul sportiv; interesul recreativ, etc.”[1061]; „Motivele infracțiunii în cauză pot fi următoarele: interesul material; interesul sportiv; interesul recreativ; patima vânătorească, etc.”.[1062]

În ideea de a completa această listă de motive, apelăm la opiniile altor oameni de știință. Spre exemplu, A.B. Baumștein afirmă: „Motivele infracțiunilor ecologice au, în principal, un caracter negativ din punct de vedere social. Se au în vedere, în primul rând, motivele de natură personală (interesul material, carierism, indiferența față de îndatoririle oficiale, motivele huliganice etc.). Cu toate acestea, nu este exclus ca asemenea motive să presupună o utilitate din punct de vedere social (de exemplu, în cazul comiterii infracţiunii cu depăşirea limitelor legale ale riscului întemeiat).”[1063]

Noutate prezintă carierismul, indiferența față de îndatoririle oficiale, motivele huliganice. În principiu, este posibil ca primul două dintre aceste motive să determine săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, mai ales dacă este prezentă agravanta prevăzută la alineatul (2) al acestui articol. Din punctul de vedere al lui S. Brînza și V. Stati: „În sensul lit. b[1]) alin. (2) art. 327 CP RM, prin [...] „alt interes personal” se are în vedere motivul făptuitorului, generat de necesitatea acestuia de a obţine un avantaj nepatrimonial pentru sine.”[1064] Aceiași doctrinari continuă: „Prin „interes al unei terţe persoane” trebuie de înțeles motivul făptuitorului, generat de necesitatea acestuia de a obţine un avantaj patrimonial sau nepatrimonial pentru alte persoane.”[1065] Din această perspectivă, năzuința de a obține avantaje nepatrimoniale (de exemplu, năzuința de a avansa în carieră) ar putea să constituie motivul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

9975-29-338-X; BRÎNZA, Serghei et al. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 409. 804 p. ISBN 9975-79-324-X; BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chișinău: Sarmis, 2009, p. 484. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0; ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010, с. 566. 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8; ULIANOVSCHI, Xenofon. *Infracțiuni ecologice: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2023, p. 251. 275 p. ISBN 978-9975-62-5081.

[1061] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 1033. 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3; POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 925. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.

[1062] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1304. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7; BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021, p. 222. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3.

[1063] БАУМШТЕЙН, А.Б. Определение субъективной стороны в составах экологических преступлений. În: *Новый юридический журнал*, 2011, № 4, с. 151-157.

[1064] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Abuzul de putere sau abuzul de serviciu săvârșit din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terţe persoane: controverse și soluții. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4169537

[1065] Ibidem.

Cât privește indiferența față de îndatoririle oficiale, este dificil de înțeles cum un asemenea motiv ar putea determina comiterea infracțiunii de vânat ilegal. În ipoteza consemnată la alin. (2) art. 233 CP RM, am putea vorbi mai degrabă despre „interpretarea eronată a obligaţiilor de serviciu, excesul de zel”[1066] ca motive ale infracțiunii.

Considerăm nereușită exprimarea lui A.B. Baumștein privind motivele care presupun o utilitate din punct de vedere social. Niciun motiv, care stă la baza unei infracțiuni, nu poate avea o asemenea caracteristică. De asemenea, A.B. Baumștein a lăsat fără răspuns întrebarea: care este motivul în cazul comiterii infracţiunii cu depăşirea limitelor legale ale riscului întemeiat? Putem doar presupune că un astfel de motiv ar putea consta în teama pentru propria viață sau pentru viața altor persoane.

V.A. Ciugaev este de părerea că „este puțin probabil ca infracțiunile ecologice să fie determinate de motive neutre din punct de vedere social (resentimente în legătură cu acțiunile victimei, rușine, milă, compasiune etc.). Astfel de motive sunt preponderent de natură personală și apar în relații bilaterale sau multilaterale, atunci când alte persoane i s-au opus făptuitorului. În infracțiunile ecologice nu se observă o astfel de confruntare.”[1067] Împărtășim în mare parte punctul de vedere al acestui autor.

V.V. Gucikov identifică următoarele motive ale infracțiunii de vânat ilegal: interesul recreativ; interesul de a petrece timpul liber; interesul de a-i gratifica pe „oamenii utili”, pe superiori etc.; interesul de asigurare a alimentației zilnice și de pregătire a rezervelor alimentare.”[1068]

D.M. Gusarenko menționează următoarele motive ale infracțiunii de vânat ilegal: „nevoi naturale; nemulțumire legată de situația materială a făptuitorului; autoafirmare; conflictul cu animalele sălbatice.”[1069] Nu este clar ce înseamnă „nevoi naturale”. Este firesc să capturăm sau să ucidem animale? Spre deosebire de oamenii din epoca de piatră, oamenii din epoca modernă (în marea lor majoritate) nu au asemenea porniri. Deși, admitem că o astfel de afirmație ar putea fi contestată de către unii semeni de-ai noștri. Referitor la nemulțumirea, legată de situația materială a făptuitorului, considerăm că aceasta nu reprezintă un motiv, ci cauza interesului material. La fel, nici conflictul cu animalele sălbatice nu poate fi considerat motiv. Acesta reprezintă cauza răzbunării sau urii. În fine, apreciem că autoafirmarea ar putea să constituie

---

[1066] Ibidem.

[1067] ЧУГАЕВ, В.А. *Экологические преступления, связанные с причинением смерти или вреда здоровью человека*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Краснодар, 2003, с. 124. 202 с.

[1068] ГУЧКОВ, В.В. *Организационно-правовые и тактические основы применения оперативно-розыскных мер в борьбе с рыбным браконьерством*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. Москва, 1994, с. 78. 219 с.

[1069] ГУСАРЕНКО, Д.М. *Криминализация посягательств на особо ценные виды диких животных*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. Хабаровск, 2020, с. 166. 225 с.

motivul infracțiunii de vânat ilegal. Este posibilă afirmarea de către făptuitor a propriei personalități prin recurgerea la comiterea vânatului ilegal.

În una din speţele din practica judiciară, în care s-a aplicat art. 233 CP RM, motivul infracţiunii este descris în felul următor: „interes material şi patimă vânătorească.”[1070] Astfel, nu este exclusă pluralitatea de motive care determină făptuitorul să comită infracţiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

Încheiem analiza laturii subiective a infracţiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, cu examinarea emoţiilor ca semn secundar al acestui element constitutiv.

Susţinem opinia lui A. Şavga: „În cazul săvârşirii oricărei infracţiuni persistă o anumită nuanţă emoţională, ce exprimă trăirile persoanei în acel moment (satisfacţie sau căinţă, frică, mânie, frământări, ruşine ș.a.).”[1071] În același făgaș, R. Cojocaru și M. David remarcă: „Atunci când este particularizată în conținutul laturii subiective, starea emoțională nu este altceva decât o reacție psihică față de anumite situații, fapte, obiecte, persoane ce se reflectă în conştiinţa individului.”[1072] Într-adevăr, emoțiile pot exercita o influență considerabilă asupra formării vinovăției, motivului și scopului infracțiunii, astfel confirmându-se că emoțiile reprezintă unul dintre elementele esențiale ale oricărui comportament uman, inclusiv al unei infracțiuni.

În partea specială a Codului penal al Republicii, emoțiile sunt specificate doar în trei articole: art. 146 și 156 CP RM („stare de afect”[1073]); art. 147 CP RM („stare de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naştere”[1074]).

După părerea lui L.A. Zueva, „starea emoțională a făptuitorului (săvârșirea infracțiunii de către o persoană aflată în stare de afect) poate sta la baza nerecunoașterii acesteia ca subiect al infracțiunii.”[1075] Această autoare se referă la afectul patologic care constituie una dintre cauzele atestării iresponsabilității făptuitorului în corespundere cu art. 23 CP RM. Totuși, în art. 146 și 156 CP RM se are în vedere afectul fiziologic, nu afectul patologic. În prezența afectului fiziologic, efectul constă în atenuarea răspunderii penale. Aceasta rezultă din compararea sancțiunilor din art. 145 CP RM cu sancțiunea din art. 146 CP RM, precum și a sancțiunilor din art. 151 și 152 CP RM, pe de o parte, cu sancțiunea din art. 156 CP RM, pe de altă parte. Efectul

---

[1070] *Decizia Colegiului penal al CSJ din 27.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1257/2018.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11443

[1071] BOTNARU, Stela et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 200. 624 p. ISBN 9975-79-318-5.

[1072] COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365.

[1073] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1074] Ibidem.

[1075] ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. Москва, 2015, с. 122. 207 с.

de atenuare a răspunderii penale îl are, de asemenea, starea emoțională în care se află subiectul infracțiunii specificate la art. 147 CP RM. O astfel de concluzie rezultă din compararea sancțiunilor din art. 145 CP RM cu sancțiunea din art. 147 CP RM.

Starea emoțională a făptuitorului, ca semn constitutiv al laturii subiective a infracțiunii, nu poate fi limitată la stările descrise în art. 146, 147 și 156 CP RM. Realitatea este mult mai complexă. În acest sens, suntem de acord cu R. Berdilo, care afirmă că „emoțiile constituie partea integrantă *a oricărei infracțiuni săvârșite cu intenție* (evid. ns.)."[1076] Aceeași autoare propune o clasificare a emoțiilor. Vorbind despre emoțiile de bază, R. Berdilo menționează: „stresul, frustrarea și afectul (adică, așa-numitele „emoții conflictuale"); pasiunile (care pot dezorganiza comportamentul conștient-volitiv al persoanei); stările de anxietate și de frică."[1077] Privitor la emoțiile, caracterizate prin complexitate mai pronunțată, aceeași autoare vorbește despre sentimente: „suferință, compasiune, gelozie, invidie, ură."[1078] Practic, oricare dintre emoțiile de cele două tipuri se pot regăsi în procesul de pregătire sau de săvârșire a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

După părerea lui V.K. Matviiciuk, „este necesar să deosebim motivele raționale ale infracțiunii (care își au cauza în anumite nevoi, trebuințe, insatisfacții ale făptuitorului), care sunt caracteristice pentru infracțiunile ecologice, și, respectiv, motivele emoționale."[1079] Nu putem agrea părerea lui V.K. Matviiciuk. De exemplu, patima vânătorească constituie un motiv cu un puternic substrat emoțional.

2.4. Subiectul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM

Doctrina penală autohtonă conține studii care sunt consacrate aspectelor generale ale subiectului infracțiunii.[1080] În alte studii se examinează caracteristicile subiectului anumitor

---

[1076] BERDILO, Rodica. Emoțiile ca semn al laturii subiective a infracțiunii. În: *Modern Scientific Challenges and Trends: a collection scientific works of the International scientific conference (30th July, 2020)*. Warsaw: Sp. zo. o. "iScience", 2020, pp. 50-60. ISBN 978-83-949403-3-1.

[1077] BERDILO, Rodica. *Răspunderea penală pentru omorul săvârșit în stare de afect*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2021, p. 285. 399 p. ISBN 978-9975157-57-5.

[1078] Ibidem, p. 286.

[1079] МАТВІЙЧУК, В.К. *Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища*. Київ: Національна академія управління, 2011, с. 235. 368 с. ISBN 978-966-8406-46-1.

[1080] A se vedea, de exemplu: COJOCARU, Radion, RUSSU, Valentina. Răspunderea penală a minorului în unele țări europene. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2021, nr. 14, pp. 43-57. ISSN 1857-0976; RUSSU, Valentina. Limitele răspunderii şi sancţionării penale a minorilor. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, Ediţia I-a, 9 decembrie 2021, Chişinău*. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2021, pp. 547-552; ŞOMICU (BANU), Marcela. Bariera între iresponsabilitate și responsabilitate. Considerații privind expertiza medico-legală psihiatrică în dreptul penal. În: *Supremația Dreptului*, 2021, nr. 1, pp. 157-163. ISSN 2345-1971; LEANCA, Roxana. Iresponsabilitatea: aspecte de drept penal și psihiatrie. În: *Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova: Ştiinţe juridice. Ştiinţe sociale, 16 septembrie 2021, Chişinău*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 55-58. ISBN 978- 9975-158-40-4; BURUIANĂ, Olga, BOTNARU, Stela.

infracțiuni.[1081] Totuși, printre acestea nu putem găsi nicio investigație axată pe subiectul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Din aceste considerente, ne propunem în continuare să analizăm respectivul element constitutiv al infracțiunii de vânat ilegal.

Din art. 52 CP RM se poate deduce că, fără subiect al infracțiunii, nu există infracțiune. Unii doctrinari înțeleg distorsionat acest postulat. De exemplu, G.M. Gadjilov este de părerea că „nu pot fi considerați subiecți ai infracțiunii de vânat ilegal acele persoane care, pe teritoriul fondului cinegetic, au descoperit accidental, de pildă, un animal rănit, pe care ulterior l-au însușit."[1082] După M.G. Abdulmutalibov, „de exemplu, dacă în timpul vânătorii, un câine eliberat a prins fără comanda corespunzătoare un animal sălbatic, atunci posesorul acestuia nu va fi răspunzător."[1083] În opinia noastră, în aceste două exemple decisivă este nu atât lipsa subiectului infracțiunii de vânat ilegal, cât, mai ales, lipsa laturii obiective a acestei infracțiuni și, respectiv, a laturii subiective a infracțiunii de vânat ilegal. Lipsa acestor elemente constitutive a fost suficientă pentru a determina lipsa componenței de infracțiune.

Ce presupune lipsa subiectului infracțiunii? Din punctul de vedere al lui R. Ifrim, „subiectul care are calitatea cerută de lege se numeşte intraneus spre deosebire de cel care n-are calitatea

---

Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 8, pp. 77-80. ISSN 1814-3199; BURAVCENCO, Iulia. Coraportul dintre răspunderea penală a persoanei fizice și cea a persoanei juridice pentru aceeași faptă. În: *Integrare prin cercetare şi inovare: Ştiinţe juridice și economice, 10-11 noiembrie 2015, Chişinău*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2015, pp. 36-39; ULIANOVSCHI, Xenofon, DOGARU, Mihai. Sfera persoanelor juridice care răspund din punct de vedere penal. În: *Revista Naţională de Drept*, 2014, nr. 11, pp. 2-8. ISSN 1811-0770; CRIJANOVSCHI, Sergiu. Iresponsabilitatea în dreptul penal comparat: novele legislative. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2014, nr. 8, pp. 109-116. ISSN 1814-3199.

[1081] A se vedea, de exemplu: CIOCHINĂ, Snejana. Subiectul infracțiunii de executarea necalitativă a construcțiilor (art. 257 Cod penal al RM): analiza juridică a legislației naționale și de drept penal comparat cu prevederile legislative europene. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration: 5th International Conference, Ediţia a 5-a, 2-3 decembrie 2022, Chişinău*. Chișinău: USEM, 2022, pp. 66-72. ISBN 978-9975-3527-9-6; GAINA, Alexandru. Subiectul infracțiunii de divulgare a secretului de stat. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediţia a 2-a, 24-25 martie 2022, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 152-161. ISBN 978-9975-62-476-3; BRÎNZA, Cristian. Statutul juridic al unor categorii de persoane din perspectiva alin. (2) art. 123 și art. 124 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 8, pp. 105-113. ISSN 1814-3199; JALBĂ, Tudor. Subiectul infracțiunii de încălcare a regulilor de protecție a muncii. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediţia I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 422-430. ISBN 978-9975-158-12-1; JENUNCHI, Elena. Subiectul infracţiunii de constrângere de a face declaraţii. În: *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne şi alte organe de drept, 4 decembrie 2020, Chişinău*. Chișinău: Departamentul editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI, 2021, pp. 576-580. ISBN 978-9975-121-76-7; VÎRLAN, Petru. Subiectul infracțiunii de îmbogățire ilicită prin prisma legislației naționale și internaționale. În: *Integrare prin cercetare si inovare: Ştiinţe juridice şi economice, 10-11 noiembrie 2021, Chişinău*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 58-60. ISBN 978-9975-158-56-5; CHIRUŢA, Ana. Subiectul infracțiunii de părăsire a locului accidentului rutier. În: *Administrarea Publică*, 2020, nr. 3, pp. 129-134. ISSN 1813-8489.

[1082] ГАДЖИЛОВ, Г.М. *Уголовно-правовой и криминологический анализ незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Махачкала, 2003, с. 11. 24 с.

[1083] АБДУЛМУТАЛИБОВ, М.Г. К вопросу о субъекте незаконной охоты. În: *Юг России: экология, развитие*, 2014, № 4, с. 146-149. ISSN 2413-0958.

cerută de lege (extraneus).[1084] Așadar, o infracțiune trebuie să presupună prezența a cel puțin unui *intraneus*.

2.4.1. Persoana fizică – subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

În acest compartiment vor fi examinate condițiile generale pe care trebuie să le îndeplinească persoana fizică – subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Calitatea de persoană fizică a subiectului acestei infracțiuni corespunde, în principiu, definiției din art. 23 al Codului civil al Republicii Moldova: „Persoană fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi şi de obligaţii civile."[1085] Desigur, în conjunctura infracțiunii specificate în art. 233 CP RM, ne interesează mai puțin postura de titular de drepturi şi de obligaţii civile. Contează mai mult că subiectul infracțiunii a încălcat obligația care derivă din dispoziția de incriminare, astfel devenind subiect al unui raport juridic de conflict.

Cetățenia este una dintre caracteristicile persoanei fizice. Spre exemplu, în art. 337 CP RM este folosită sintagma „săvârşită [...] de un cetăţean al Republicii Moldova".[1086] În art. 338 CP RM este utilizată formularea „săvârșit de un cetățean străin sau de un apatrid".[1087] În art. 233 CP RM nu se recurge la asemenea construcții lexicale.

Conform alin. (2) art. 25 al Legii nr. 298/2018, „cetățenii străini, care prezintă dovada deținerii calității de vânător în țara de origine, pot practica vânătoarea numai în baza permiselor de vânătoare eliberate de gestionar și sub răspunderea personală a gestionarului."[1088] De asemenea, pct. 12 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 prevede: „La vânătoare au dreptul să participe [...] cetățenii străini și apatrizii [...]."[1089] În pct. 14 din această anexă este stabilit setul de acte pe care cetățenii străini și apatrizii trebuie să-l prezinte în vederea practicării vânătorii. În fine, în pct. 15 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 sunt specificate anumite exigențe suplimentare: „Cetățenii străini și apatrizii, participanți la vânătoare, trebuie să fie însoțiți de o persoană împuternicită de către gestionarul fondului cinegetic. Conducătorul vânătorii, însoțitor

---

[1084] IFRIM, Roxana. Reflecții cu privire la calitatea de subiect activ al infracțiunii. În: *Universul Juridic*, 2016, nr. 1. pp. 122-128. ISSN 2393-3445.
[1085] Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.
[1086] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1087] Ibidem.
[1088] Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1089] Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

al cetățenilor străini și apatrizilor care participă la vânătoare trebuie să dispună de permis de vânătoare și de Registrul tehnicii securității la vânătoare."[1090]

În context, este de consemnat că dispoziția de la lit. h) alin. (1) art. 36 al Legii României nr. 103 din 23.09.1996 a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului (care nu mai este în vigoare) a prevăzut: „Constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la un an la 2 ani sau cu amendă de la 50.000.000 lei la 150.000.000 lei [...] vânătoarea *cu vânători străini* (evid. ns.) în rezervaţiile cinegetice şi în fondurile de vânătoare destinate cercetării ştiinţifice."[1091] Nici legislația penală în vigoare a României, nici legea penală a Republicii Moldova, nu conțin astfel de dispoziții.

Potrivit alin. (1) art. 11 CP RM, „toate persoanele, care au săvârşit infracţiuni pe teritoriul Republicii Moldova, urmează a fi trase la răspundere penală în conformitate cu prezentul cod."[1092] Luând în considerare această prevedere, cetățenii străini și apatrizii (cărora nu li se aplică excepțiile stabilite în alin. (3)-(5) art. 11 CP RM) pot răspunde în baza art. 233 CP RM.

În alt context, în viziunea lui N.G. Taran, „bază pentru determinarea vârstei, de la care poate apărea răspunderea penală, trebuie considerată nivelul de conștiință a persoanei, capacitatea acesteia de a fi conștientă de ceea ce se întâmplă și, în funcție de aceasta, de a acționa în mod conștient."[1093] Mai multe detalii pot fi găsite în pct. 2 din Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii nr. 39 din 22.11.2004: „Se consideră că persoana a atins o anumită vârstă începând cu ziua următoare zilei sale de naştere. Dacă în rezultatul expertizei medico-legale se stabileşte: doar luna şi anul naşterii, ziua naşterii se va considera ultima zi din luna determinată; anul naşterii şi mai multe luni (stabilite prin presupunere), ziua de naştere se va considera ultima zi din luna cea mai îndepărtată; doar anul naşterii, nefiind posibilă invocarea în calitate de variante a unor luni, ziua de naştere se va considera ultima zi a anului stabilit de către expert."[1094] În această hotărâre se mai menționează: „În ipoteza în care vârsta este una presupusă şi se încadrează între anumiţi ani, instanţa de judecată urmează să o stabilească, luând în considerare anul minim stabilit prin

[1090]Ibidem.
[1091]Legea României a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului: nr. 103 din 23.09.1996. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, nr. 235.
[1092] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1093] ТАРАН, Н.Г. *Суб'єкт злочину у кримінальному праві України: теоретичні та прикладні аспекти*: дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2019, с. 186. 226 с.
[1094]*Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii: nr. 39 din 22.11.2004*. [citat 17.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360

raportul de expertiză."[1095] Observăm că stabilirea vârstei în astfel de cazuri se face pe calea interpretării extensive în favoarea făptuitorului minor.

În opinia lui V. Russu, „perioada responsabilității limitate (dubioase) include anume caracterul relativ al răspunderii penale, care este consacrat prin text normativ (în asemenea mod după cum este prevăzut de CP al RM), ori prin constatarea discernământului[1096] (cum prevede textul CP al României)."[1097] Aceeași autoare continuă: „Anume stabilirea a două limite de vârstă, în legătură cu capacitatea penală (lipsa capacității penale – perioada iresponsabilității absolute, și prezența capacității penale – perioada responsabilității absolute) a creat între aceste două, un element de timp intermediar – perioada responsabilității relative. Legea penală a RM prevede o responsabilitate penală relativă a persoanelor cu vârsta între 14-16 ani."[1098]Totuși, în legea penală autohtonă lipsește o dispoziție de genul alin. (2) art. 113 din Codul penal al României: „Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal *numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ* (evid. ns.)."[1099] În aceste condiții, nu pare a fi întemeiată încercarea de a găsi în legea penală autohtonă similarități cu această dispoziție.

În altă ordine de idei, prezintă interes opinia lui T. Dascăl: „În cazul infracțiunilor continuate, [...] răspunderea penală va exista sau nu, în funcție de caz, ținând cont de vârsta făptuitorului la momentul consumării infracțiunii [...]."[1100] Prin extrapolare, se are în vedere ipoteza când fapta de vânat ilegal este prelungită (în sensul art. 30 CP RM), fiecare act constituent al acesteia fiind raportat la un alt animal sălbatic: o parte a faptei prelungite (care vizează primul animal sălbatic) a fost săvârșită până la împlinirea vârstei de 16 ani, iar cealaltă parte (care vizează al doilea animal sălbatic) a fost comisă după împlinirea acestei vârste. În acest caz, art. 233 CP RM poate fi aplicat numai dacă actele săvârșite după împlinirea vârstei de 16 ani determină cauzarea daunelor ce depășesc 200 de unități convenționale.

Dispoziția de la alin. (2) art. 42 CP RM sugerează că săvârșirea infracțiunii de vânat ilegal poate presupune folosirea de către autorul matur al infracțiunii a unor persoane care nu au atins,

---

[1095]Ibidem.

[1096] M. Șomicu (Banu) explică: „Discernământul este o sinteză a personalității și conștiinței în momentul săvârșirii unei acțiuni. Astfel, discernământul devine criteriul medical al responsabilității persoanei și punct principal al expertizei psihiatric-legale, de care depinde stabilirea cu certitudine a laturii subiective a infracțiunii comise de acesta."*

* ŞOMICU (BANU), Marcela. Bariera între iresponsabilitate și responsabilitate. Considerații privind expertiza medico-legală psihiatrică în dreptul penal. În: *Supremația Dreptului*, 2021, nr. 1, pp. 157-163. ISSN 2345-1971.

[1097] RUSSU, Valentina. Limitele răspunderii şi sancţionării penale a minorilor. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, Ediţia I-a, 9 decembrie 2021, Chişinău*. Chişinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare", 2021, pp. 547-552.

[1098] Ibidem.

[1099] Codul penal al României: nr. 286 din 17.07.2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr. 510.

[1100] DASCĂL, Teodor. The criminal liability of minors in the case of offenses with a duration of consummation. În: *Journal of Legal Studies "Vasile Goldiş"*, 2014, Vol. 15, No. 28, pp. 33-39. ISSN 2457-9017.

în momentul comiterii infracțiunii, vârsta de 16 ani. Într-o asemenea situație, este aplicabilă soluția propusă de S. Copețchi: „În ipoteza în care făptuitorul determină să săvârşească o faptă prevăzută de legea penală, un minor care din cauza vârstei [...] nu poate fi tras la răspundere, fapta prevăzută de legea penală fiind comisă de minor împreună cu persoana adultă, atunci, acţiunile făptuitorului vor fi încadrate în conformitate cu prevederile art. 208 CP RM în concurs cu infracţiunea concretă comisă împreună cu minorul."[1101]

Are oare vârsta minimă a răspunderii penale, stabilită în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, legătură cu vârsta la care apare dreptul de a vâna?

În conformitate cu alin. (1) art. 25 al Legii nr. 298/2018, „vânătoarea poate fi practicată doar de către vânătorii titulari ai [...] carnetelor de vânător [...]."[1102] Potrivit alin. (1) art. 26 din această lege, „carnetul de vânător [...] se eliberează solicitantului care a împlinit vârsta de 18 ani [...]."[1103] Însă, ar fi lipsit de precauție să ne limităm la această dispoziție. Or, pct. 12 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 prevede: „La vânătoare au dreptul să participe [...] candidați la obținerea carnetului de vânător, [...] elevii/studenții din instituția de învățământ care dispune de program de studii și are ca disciplină managementul cinegetic."[1104]

Are oare vârsta minimă a răspunderii penale, stabilită în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, legătură cu vârsta la care apare dreptul de a deține arma de vânătoare?

Conform alin. (1) art. 7 al Legii nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă, „permisul de armă se acordă persoanelor [care] au împlinit vârsta de 21 de ani."[1105] În același timp, alin. (1) art. 25 al Legii nr. 298/2018 prevede că „vânătoarea poate fi practicată doar de către vânătorii titulari ai permiselor de armă [...]".[1106] Pe de altă parte, alineatul (3) din acest articol prevede: „Elevii/studenții din instituția de învățământ, care dispune de program de studii ce conține cinegetica ca disciplină, pot participa la vânătoare, *însă fără arme* (evid. ns.) [...]."[1107]

Considerăm că prevederea de la alin. (3) art. 25 al Legii nr. 298/2018 este aplicabilă nu doar în cazul vânătorii practicate cu ajutorul armelor de vânătoare. De exemplu, potrivit pct. 61 din

---

[1101] COPEŢCHI, Stanislav. Algoritmul aplicării art. 208 CP RM în ipoteza instigării minorilor la săvârşirea infracţiunilor. În: *Revista Naţională de Drept*, 2014, nr. 4, pp. 77-83. ISSN 1811-0770.
[1102]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1103]Ibidem.
[1104]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[1105]Legea privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă: nr. 130 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 222-227, 721.
[1106]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1107]Ibidem.

Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, „la vânătoarea cu arcul sunt admiși membrii organizațiilor vânătorești care au experiență de cel puțin 5 ani în utilizarea armelor cu țeavă lisă [...].”[1108]

Problema examinată nu și-ar afla soluția completă, dacă nu am discuta despre paznicii de vânătoare voluntari și inspectorii voluntari de mediu.

În corespundere cu pct. 19 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, „paznicii de vânătoare au dreptul de portarmă și de folosire a armei de foc de serviciu din dotare sau a armei de foc care le aparține pentru exercitarea funcțiilor de serviciu.”[1109] Totodată, în alin. (2) art. 18 al Legii nr. 298/2018 se arată că paznicii de vânătoare voluntari și inspectorii voluntari de mediu „sunt în drept [...] să poarte [...] armă de foc [...] [și] să folosească și să aplice arma de foc conform legislației”.[1110] Astfel de prevederi trebuie privite prin prisma unor dispoziții din Legea nr. 121 din 18.06.2010 a voluntariatului: „Domenii de utilitate publică, potrivit legii, sunt domeniile: [...] de protecţie a mediului; [...]”[1111] (art. 2); „Contractul de voluntariat poate fi încheiat cu persoane care au atins vârsta de 16 ani. Persoanele care au atins vârsta de 14 ani pot încheia contract de voluntariat cu acordul scris al reprezentantului lor legal”[1112] (alin. (4) art. 4).

Responsabilitatea constituie următoarea condiție generală pe care trebuie să o îndeplinească subiectul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

După L. Gîrleanu, „răspunderea penală reprezintă responsabilitatea persoanei față de comiterea unei infracțiune, dar și capacitatea statului de a pedepsi corect persoana, pentru fapta comisă. Un alt cuvânt pentru răspundere este responsabilitatea.”[1113] În opinia lui A. Mariț și M. Șomicu (Banu), „responsabilitatea este consecinţa existenţei capacităţii biopsihice a persoanei de a-şi da seama de caracterul prejudiciabil al faptei şi de a-şi manifesta voinţa şi dirija acţiunile. [...] Astfel, responsabilitatea constituie şi o premisă a răspunderii penale.”[1114] La fel de relevant este punctul de vedere al lui R. Leanca: „Nu poate exista vinovăţie acolo unde lipsesc cei doi factori, intelectiv şi volitiv, necesari pentru existenţa vinovăţiei. Aceasta, totodată, marchează și prezența responsabilității.”[1115]

[1108]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[1109]Ibidem.
[1110]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1111]Legea voluntariatului: nr. 121 din 18.06.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 179-181, 608.
[1112]Ibidem.
[1113] GÎRLEANU, Luciana. *Analiza critică a iresponsabilității în cadrul științelor penale*. [citat 18.07.2023] Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/analiza-critica-a-iresponsabilitatii-in-cadrul-stiintelor-penale/
[1114] MARIŢ, Alexandru, ŞOMICU (BANU), Marcela. Responsabilitatea și iresponsabilitatea, responsabilitatea redusă în dreptul penal. În: *Vector European*, 2014, nr. 2, pp. 106-111. ISSN 2345-1106.
[1115] LEANCA, Roxana. Iresponsabilitatea: aspecte de drept penal și psihiatrie. În: *Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova: Ştiinţe juridice. Ştiinţe sociale, 16 septembrie 2021, Chişinău*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 55-58. ISBN 978- 9975-158-40-4.

În principiu, responsabilitatea este opusul iresponsabilității. De aceea, s-ar putea afirma că noțiunea de iresponsabilitate constituie rezultatul interpretării *per a contrario* a noțiunii de responsabilitate. Totuși, art. 23 CP RM presupune anumite nuanțe care trebuie luate în considerare, pentru a fi exclusă orice eroare în stabilirea lipsei uneia dintre condițiile generale pe care trebuie să o îndeplinească subiectul infracțiunii.

Ne referim la criteriul temporal care este diferit în cele două ipoteze prevăzute de art. 23 CP RM: „în timpul săvârşirii unei fapte prejudiciabile”[1116] (alineatul (1)); „deşi a săvârşit infracţiunea în stare de responsabilitate, înainte de pronunţarea sentinţei de către instanţa de judecată s-a îmbolnăvit”[1117] (alineatul (2)). De asemenea, este descris diferit criteriul medical pentru cele două ipoteze: „din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice”[1118] (alineatul (1)); „boală psihică”[1119] (alineatul (2)). Același ca esență este doar criteriul juridic: „nu putea să-şi dea seama de acţiunile ori inacţiunile sale sau nu putea să le dirijeze”[1120] (alineatul (1)) / „care a lipsit-o de posibilitatea de a-şi da seama de acţiunile ori inacţiunile sale sau de a le dirija”[1121] (alineatul (2)).

În alt context, într-o speță în care s-a aplicat art. 233 CP RM, starea, în care se afla făptuitorul la momentul săvârșirii infracțiunii, este descrisă astfel: „Fiind supus testării cu alcooltestul Drager, s-a constatat că, în aerul expirat a fost depistată concentrația de alcool de 0,73 mg/l, ceia ce potrivit art.134[12] Cod de procedură penală, constituie starea de ebrietate alcoolică cu grad avansat.”[1122] Ebrietatea persoanei, care săvârșește fapta de vânat ilegal, are un impact asupra individualizării pedepsei aplicate pentru această faptă.

2.4.2. Persoana juridică – subiect al infracțiunii specificate în art. 233 CP RM

Mai sus a fost caracterizată persoana fizică privită ca subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. În continuare vom aloca spațiu pentru analiza persoanei juridice privite ca subiect al acestei infracțiuni.

În alin. (4) art. 21 CP RM sunt stabilite două condiții care se referă persoanele juridice – subiecți ai infracțiunii:

[1116] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1117] Ibidem.
[1118] Ibidem.
[1119] Ibidem.
[1120] Ibidem.
[1121] Ibidem.
[1122] *Decizia Colegiului penal al CSJ din 06.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1005/2018*. [citat 18.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11342

1) condiția negativă: pot fi subiecți ai infracțiunii orice persoane juridice „cu excepţia autorităţilor publice”[1123];

2) condiția pozitivă: persoanele juridice pot fi subiecți doar ai infracțiunilor pentru a căror săvârșire „este prevăzută sancţiune pentru persoanele juridice în partea specială din prezentul cod.”[1124]

Dezvoltând prima condiție, este de menționat că o autoritate publică nu poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM.[1125]

Conform art. 2 al Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public, prin „autoritate publică” trebuie de înțeles „orice structură organizatorică sau organ, instituite prin lege sau printr-un alt act normativ, care acţionează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public.”[1126] Autoritățile publice sunt specificate în Titlul III „Autoritățile publice” din Constituția Republicii Moldova.[1127]

În același context, este necesar să menționăm că Legea nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public conține Anexa nr.1 „Autorităţile publice care cad sub incidenţa Legii cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public”.[1128] Subliniem că lista de autorități publice din această anexă nu este completă, întrucât alin. (1) art. 4 al Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public îi limitează sfera de incidență: „Prevederile prezentei legi se aplică funcţionarilor publici din autorităţile publice specificate în anexa nr. 1.”[1129]

În cazul când apar dubii privind prezența sau lipsa statutului de autoritate publică, este necesar să verificăm statutul respectiv în actul normativ care reglementează activitatea entității în a cărei privință apar dubii. Ca urmare, nu pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM, de exemplu, autoritățile publice nominalizate în următoarele acte normative: „Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova [...] este o autoritate administrativă

[1123] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1124] Ibidem.
[1125] Pentru comparație, de exemplu, Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române nr. 76 din 07.02.1953 cu privire la economia vânatului şi pescuitului în apele de munte, la lit. f) art. 46, prevedea agravarea răspunderii dacă „infracţiunea a fost comisă de organele însărcinate cu paza şi ocrotirea vânatului”.*
* *Buletinul Oficial*, 1953, nr. 7.
[1126]Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.
[1127] Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
[1128]Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.
[1129]Ibidem.

autonomă [...]”[1130] (alin. (1) art. 1 al Legii nr. 136 din 08.06.2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova); „Serviciul Vamal este o autoritate administrativă [...]”[1131] (alin. (2) art. 1 al Legii nr. 302 din 21.12.2017 cu privire la Serviciul Vamal); „Oficiul Avocatului Poporului [...] este o autoritate publică autonomă [...]”[1132] (pct. 1 din Anexa (Regulamentul de organizare şi funcţionare a Oficiului Avocatului Poporului) la Legea nr. 164 din 31.07.2015 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului); „Agenţia este autoritatea administrativă [...]”[1133] (pct. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 150 din 02.03.2010 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei „Moldsilva”, structurii şi efectivului-limită ale aparatului central al acesteia); „Inspectoratul se organizează şi funcționează ca autoritate administrativă [...]”[1134] (pct. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 548 din 13.06.2018 cu privire la organizarea şi funcționarea Inspectoratului pentru Protecţia Mediului), etc.

Precizăm că, de exemplu, în alin. (1) art. 245^{12} CP RM, legiuitorul descrie astfel calitatea specială a subiectului – persoană juridică: „birourile istoriilor de credit, utilizatorii istoriei de credit, sursele de formare a istoriei de credit”.[1135] În alin. (1) art. 233 CP RM nu este stabilită nicio calitate specială pentru subiectul – persoană juridică.

Astfel, instituția publică poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM. În acest plan, susținem argumentul lui R. Popov: „Instituţia publică şi autoritatea publică sunt entităţi publice diferite, care nu pot fi confundate. Autoritatea publică este cea care constituie instituţia publică în baza unui act pe care îl emite şi care finanţează integral sau parţial instituţia publică de la bugetul său.”[1136] Același autor conchide just: „Toate instituţiile publice pot răspunde penal, fiind persoane juridice pasibile de răspundere penală în sensul art. 21 CP RM.”[1137]

[1130]Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: nr. 136 din 08.06.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 204-207, 358.
[1131]Legea cu privire la Serviciul Vamal: nr. 302 din 21.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 68-76, 143.
[1132]Legea pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului: nr. 164 din 31.07.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 267-273, 504.
[1133]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei „Moldsilva”, structurii şi efectivului-limită ale aparatului central al acesteia: nr. 150 din 02.03.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 33, 204.
[1134]Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea şi funcționarea Inspectoratului pentru Protecţia Mediului: nr. 548 din 13.06.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 210-223, 602.
[1135] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1136] POPOV, Ruslan. Persoana juridică în calitate de subiect al infracţiunilor prevăzute în Cap. XV şi XVI din partea specială a Codului penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2012, nr. 11, pp. 61-66. ISSN 1811-0770.
[1137] POPOV, Ruslan. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din partea specială a Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012, p. 116. 315 p. ISBN 978-9975-71-307-8.

Spre exemplu, societatea de vânători (în sensul art. 5 al Legii nr. 298/2018) poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM. Potrivit alin. (1) din acest articol, „societatea de vânători este o organizație necomercială [...]”.[1138] Această prevedere este dezvoltată în Statutul Asociației Obștești „Societatea Vânătorilor și Pescarilor din Republica Moldova”: „Asociația Obștească „Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Republica Moldova” (în continuare Asociația [...]), este o organizație neguvernamentală de nivel republican, necomercială, [...][1139]” (pct. 1.1); „Asociația are statut de persoană juridică şi de drept privat, are forma juridică de asociație obștească [...]”[1140] (pct. 1.2).

Așa cum am consemnat anterior, a doua condiție, fixată în alin. (4) art. 21 CP RM, presupune că persoanele juridice pot fi subiecți doar ai infracțiunilor pentru a căror săvârșire „este prevăzută sancţiune pentru persoanele juridice în partea specială din prezentul cod.”[1141] În sancțiunea de la alin. (1) art. 233 CP RM se specifică: „[...] iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.”[1142] Deci, concluzia este că persoana juridică poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM.

La prima vedere, această stare de lucruri ar veni în contradicție cu definiția noțiunii de vânător din art. 2 al Legii nr. 298/2018: „vânător – *persoană fizică* (evid. ns.), membru al unei societăți de vânători, care participă la asigurarea protecției și a menținerii faunei de interes cinegetic, precum și la recoltarea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic, în condiţiile legii.”[1143] Am reprodus aici această definiție, reieșind din faptul că: acțiunea de vânat este săvârșită de către un vânător; acțiunea de vânat este menționată în art. 233 CP RM.

În același context, prezintă relevanță remarca lui R.V. Minin: „Persoana juridică nu poate săvârși infracțiuni care sunt inerente exclusiv persoanelor fizice, indiferent dacă aceste infracțiuni sunt săvârșite în favoarea unei persoane juridice sau nu.”[1144] Am reprodus aici această

[1138]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1139]*Statutul Asociației Obștești „Societatea Vânătorilor și Pescarilor din Republica Moldova”*. [citat 18.07.2023] Disponibil: https://svpm.md/legislatie
[1140] Ibidem.
[1141] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1142] Ibidem.
[1143]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1144] МИНИН, Р.В. Формирование перечня преступлений, совершаемых юридическими лицами. În: *Lex Russica*, 2016, № 10, pp. 97-104. ISSN 1729-5920.

remarcă, deoarece înțelesul legal al noțiunii de vânătoare este „căutare, pândire, stârnire, gonire, împușcare, capturare [...].”[1145] Astfel de acțiuni sunt „inerente doar persoanelor fizice.”[1146]

De altfel, în cazul faptelor prevăzute la alin. (1) și (2) art. 128, art. 139 ori alin. (1) art. 140 CC RM (aceste norme fiind complementare cu art. 233 CP RM), această regulă este respectată. Din sancțiunile acestor norme contravenționale se vede că persoana juridică nu poate fi subiect al faptelor contravenționale corespunzătoare.

Cu toate acestea, în alte reglementări (nu mai puțin relevante) găsim confirmări ale posibilității evoluării persoanei juridice în calitate de subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. La modul concret, art. 14^1 al Legii nr. 439/1995 prevede: „Vânătoarea de selecție se organizează și *se efectuează de către gestionarul fondului de vânătoare* (evid. ns.), iar în ariile naturale protejate de stat – de către angajații gestionarului.[1147] Conform art. 2 al Legii nr. 298/2018, prin „gestionar” se înțelege „*persoana juridică* (evid. ns.), înregistrată în Republica Moldova, care are atribuită în gestiune fauna de interes cinegetic și habitatul acesteia din cadrul unui fond cinegetic.”[1148] De asemenea, art. 40 al Legii nr. 439/1995 prevede: „Persoanele fizice *şi juridice*(evid. ns.) vinovate de: a) încălcarea regulilor vânatului [...] poartă răspundere penală [...] în modul şi cuantumurile stabilite de legislaţie.”[1149]

Un alt argument în susținerea temeiniciei considerării persoanei juridice ca subiect al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, rezultă din ceea ce am afirmat anterior: vânatul ilegal poate fi săvârșit de către o persoană care nu are nici carnet de vânător. Definiția noțiunii de vânător din art. 2 al Legii nr. 298/2018, din care derivă că vânător este o persoană fizică, nu este un impediment pentru a interpreta altfel. Pentru a fi subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, persoana fizică sau juridică nu trebuie numaidecât să posede calitatea de vânător în sensul art. 2 al Legii nr. 298/2018. Nu este obligatoriu ca această persoană să fie „membru al unei societăți de vânători, care participă la asigurarea protecției și a menținerii faunei de interes cinegetic, precum și la recoltarea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic, în condiţiile legii.”[1150]

[1145]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1146] МИНИН, Р.В. Формирование перечня преступлений, совершаемых юридическими лицами. În: *Lex Russica*, 2016, № 10, pp. 97-104. ISSN 1729-5920.
[1147]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[1148]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1149]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[1150]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

Aceste argumente sunt suplimentate de altele. Astfel, E.Iu. Antonova consideră că „este oportună tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice, deoarece sancționarea doar a executanților nemijlociți ai unei infracțiuni ecologice, adică a persoanelor fizice, nu poate garanta că în viitor aceeași persoană juridică nu va mai comite asemenea fapte. Se vor schimba doar executanții nemijlociți, fără a fi afectată esența problemei."[1151]

În același context, în Preambulul la Convenția Consiliului Europei privind protecția mediului prin dreptul penal, adoptată la Strasbourg la 04.11.1998, se relevă: „Impunerea de sancțiuni penale [...] persoanelor juridice poate juca un rol eficient în prevenirea încălcărilor de mediu".[1152] De asemenea, în Directiva 2008/99/CE, în parag. (1) art. 6, se stabilește: „Statele membre se asigură că persoanele juridice pot fi considerate răspunzătoare pentru infracțiunile menționate la articolele 3 și 4, [...]".[1153] Precizăm că la lit. (f) art. 3 din aceeași directivă este descrisă următoarea infracțiune: „uciderea, distrugerea, posesia sau obținerea de specimene din speciile de faună sau floră sălbatică protejate, cu excepția cazurilor în care fapta afectează o cantitate neglijabilă de astfel de specimene și are un impact neglijabil asupra stării de conservare a speciilor".[1154]

Nu trebuie neglijată nici experiența legislativă a altor state. Or, nu doar în legea penală a Republicii Moldova se prevede posibilitatea evoluării persoanei juridice ca subiect al infracțiunii de vânat ilegal. O asemenea posibilitate mai este prevăzută de: alin. (3) § 361 CP RE[1155]; secţ. 6(a) din Capitolul 48(A) al CP RF[1156]; alin. 5 art. 272 CP RLi[1157], etc.

Alin. (3) art. 21 CP RM cuprinde condițiile în a căror prezență o persoană juridică poate fi considerată subiect al infracțiunii. Această normă este concepută într-o manieră asemănătoare cu cea din Directiva 2008/99/CE. Or, parag. (1) art. 6 al acestei directive prevede: „Statele membre se asigură că persoanele juridice pot fi considerate răspunzătoare pentru infracțiunile menționate la articolele 3 și 4, în cazul în care aceste infracțiuni au fost comise în beneficiul lor de orice persoană care deține o poziție de conducere în cadrul persoanei juridice și care a acționat fie

---

[1151] АНТОНОВА, Е.Ю. *Юридическое лицо как субъект преступления: опыт зарубежных стран и перспективы применения в России*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Владивосток, 1998, с. 30. 153 с.

[1152]*Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law.* [citat 19.07.2023] Disponibil: https://rm.coe.int/168007f3f4

[1153]*Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0099

[1154]Ibidem.

[1155] A se vedea: *Codul penal al Republicii Estonia*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Estonia-RO.html

[1156] A se vedea: *Codul penal al Republicii Finlanda*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html

[1157] A se vedea: *Codul penal al Republicii Lituania*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html

individual, fie în calitate de membru al unui organ al persoanei juridice, pe baza: (a) unei împuterniciri din partea persoanei juridice; (b) unei prerogative de a lua decizii în numele persoanei juridice; sau (c) a unei prerogative de control în cadrul persoanei juridice”.[1158]

Drept urmare, susținem poziția lui I. Pașca: „Faptele organelor de conducere sunt considerate a fi faptele persoanei juridice. În cazul infracțiunilor, fie ele intenționate sau culpabile, săvârșite de persoanele cu atribuții de conducere în exercițiul competențelor legale sau statutare, vinovăția persoanei juridice este identică celei a persoanei fizice care a acționat în această calitate.”[1159]

Potrivit alin. (5) art. 21 CP RM, „răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru infracţiunea săvârşită.”[1160] Această normă se aseamănă cu parag. (3) art. 6 din Directiva 2008/99/CE: „Răspunderea unei persoane juridice în temeiul alineatelor (1) și (2) nu exclude procedurile penale împotriva persoanelor fizice care sunt implicate în infracțiunile menționate la articolele 3 și 4 în calitate de autori, instigatori sau complici”.[1161]

2.4.3. Subiectul special în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM

După ce au fost analizate condițiile ce caracterizează subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM, trecem la examinarea caracteristicilor subiectului special prevăzut la alin. (2) art. 233 CP RM.

Infracțiunea de vânat ilegal poate avea subiect special nu numai conform legii penale a Republicii Moldova.

De exemplu, Legea României nr. 103 din 23.09.1996 a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului (care nu mai este în vigoare), la lit. c) alin. (2) art. 35, conținea o referire la „persoana cu atribuţii de serviciu sau atribuţii publice în domeniul vânătorii, precum şi [...] reprezentanţii persoanelor juridice care au în obiectul de activitate ocrotirea vânatului sau vânătoarea.”[1162] Aceleași categorii de persoane sunt menționate la lit. c) alin. (2) art. 34 al Legii României nr.

[1158] *Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0099

[1159] PAȘCA, Ioana. Vinovăția persoanei juridice. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara – Seria Drept*, 2007, nr. 2, 2007, pp. 180-188. ISSN: 1843-0651.

[1160] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1161] *Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0099

[1162] Legea României a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului: nr. 103 din 23.09.1996. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, nr. 235.

407/2006. Alin. (2) secţ. 304 CP RCe se referă, printre altele, la făptuitorul care „[...] c) comite o astfel de faptă în calitate de persoană care avea obligaţia specială de a proteja mediul, e) a fost condamnat sau a executat o pedeapsă pentru o astfel de faptă în ultimii trei ani.”[1163] § 310 CP RSlconține, printre altele, referiri la: „persoană care a fost acuzată de nerespectarea unei obligaţii speciale de protejare a mediului înconjurător”[1164] (lit. c) alin. (2)); cel „condamnat anterior pentru o astfel de infracţiune”[1165] (lit. a) alin. (3)). Despre „persoana privată de dreptul de a practica vânătoarea printr-o hotărâre judecătorească care a intrat în vigoare”[1166] aflăm din dispoziția din pct. 3) alin. 6 art. 337 CP RK. Nu în ultimul rând, Codul penal al Republicii Kârgâze face referire, în dispoziția din pct. 3) alin. 3 art. 310, la „persoană căreia animalele i-au fost încredințate fie în legătură cu funcția, fie pentru protecție”.[1167]

Observăm că, în unele cazuri din legile penale ale altor state exemplificate mai sus, calitățile subiectului special nu diferă ca esență de calitățile subiectului special, care sunt descrise în alin. (2) art. 233 CP RM.

În general, calitatea specială a subiectului infracțiunii se poate referi la: statutul juridic; activitatea profesională desfășurată; legătura de rudenie cu o altă persoană, etc. În mod vădit, calitatea specială a subiectului infracțiunii, prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, ține de statutul juridic al acestuia.

În general, calitatea specială a subiectului infracțiunii este fie direct denumită (sau descrisă) în textul legii penale, fie se stabilește prin interpretare. În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, legiuitorul numește calitatea specială a subiectului infracțiunii. În alte norme penale găsim definițiile noțiunilor folosite pentru a denumi calitatea specială a subiectului infracțiunii. Cu toate acestea, așa cum vom vedea mai jos, aceste prevederi ale legii penale nu sunt suficiente pentru a percepe esența juridică a calității speciale a subiectului infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Ca urmare, sunt necesare anumite prevederi extrapenale, pentru a înlesni o asemenea percepere.

După această notă cu caracter de introducere, trecem la stabilirea esenței juridice a calității speciale a subiectului infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM.

[1163] *Codul penal al Republicii Cehe*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cehia-RO.html

[1164] *Codul penal al Republicii Slovace*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html

[1165] Ibidem.

[1166] *Уголовный кодекс Республики Казахстан*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252&pos=4736

[1167] *Уголовный Кодекс Кыргызской Республики*. [citat 19.07.2023] Disponibil: cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309?cl=ru-ru

În această normă, calitatea respectivă este redată prin sintagma „[...] persoană cu funcţie de răspundere, [...] persoană publică ori [...] persoană cu funcţie de demnitate publică.”[1168]

În ce condiții a apărut sintagma sus-menționată în art. 233 CP RM? Formulăm această întrebare, întrucât în versiunea inițială a art. 233 CP RM a existat un singur alineat.

Adoptarea Legii nr. 157 din 26.07.2018 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (în continuare – Legii nr. 157/2018) a schimbat lucrurile. În rezultatul adoptării acestei legi, alineatul unic al art. 233 CP RM a devenit alineatul (1); în dispoziția alineatului (1), cuvintele „fie cu folosirea situației de serviciu,” au fost excluse; art. 233 CP RM a fost completat cu alineatul (2) cu următoarea dispoziție: „Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană publică ori de o persoană cu funcție de demnitate publică [...].”[1169]

După explicarea efectelor pe care le-a produs adoptarea Legii nr. 157 din 26.07.2018, este necesar de menționat că, în cadrul unui proiect legislativ, s-a urmărit o altfel de remaniere a art. 233 CP RM: transformarea alineatului unic al art. 233 CP RM în alineatul (1); excluderea din acest alineat a cuvintelor „fie cu folosirea situației de serviciu”[1170]; completarea art. 233 CP RM cu alineatul (2), care ar fi trebuit să aibă următoarea dispoziție: „Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană publică [...]”.[1171]

Implementarea unei astfel de inițiative legislative ar fi avut ca efect trasarea unei sfere mai restrânse a alin. (2) art. 233 CP RM în comparație cu sfera pe care o are versiunea în vigoare a acestei norme. Aceasta se explică prin faptul că formularea actuală – „de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană publică”[1172] din alin. (2) art. 233 CP RM diferă față de formularea „de o persoană publică”, propusă proiectul sus-amintit. Diferența nu este doar de natură terminologică. Ne referim la diferența de substanță. Această diferență este identificată de V. Stati.[1173]

[1168] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1169]Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002: nr. 157 din 26.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 347-357, 586.

[1170] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1171]*Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002*. [citat 20.07.2023] Disponibil: http://www.particip.gov.md/public/documente/131/ro_4416_Proiect-UFNv14.pdf

[1172] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1173] A se vedea: STATI, Vitalie. Are oare calitatea de persoană publică oricare persoană cu funcție de răspundere? În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău*. Chișinău: CEP USM, 2019, pp. 135-138. ISBN 978-9975-149-46-4.

Într-adevăr, analiza alin. (1) art. 123 CP RM, a Legii nr. 768 din 02.02.2000 privind statutul alesului local[1174], precum și a Hotărârii Curţii Constituţionale privind controlul constituţionalităţii dispoziţiilor art. 183 Cod penal nr. 1 din 11.01.2001[1175], confirmă concluzia acestui autor, conform căreia „atât consilierii din consiliile săteşti (comunale), orăşeneşti (municipale), raionale, cât și deputaţii Adunării Populare a Unităţii Teritoriale Autonome Găgăuzia sunt persoane cu funcție de răspundere."[1176] Totodată, analiza alin. (2) și (3) art. 123 CP RM, a Legii nr. 199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică[1177], a Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public[1178], precum și a Legii nr. 344 din 23.12.1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)[1179], denotă valabilitatea tezei lui V. Stati, potrivit căreia „nu sunt persoane publice în sensul alin. (2) art. 123 CP RM: consilierii din consiliile săteşti (comunale), orăşeneşti (municipale), raionale; deputaţii Adunării Populare a unităţii teritoriale autonome Găgăuzia."[1180]

Trebuie de menționat că, din interpretarea alin. (1) art. 123 CP RM, rezultă că persoana cu funcție de răspundere posedă următoarele trăsături caracteristice:

1) „i se acordă [...] anumite drepturi şi obligaţii în vederea exercitării funcţiilor autorităţii publice sau a acţiunilor administrative de dispoziţie ori organizatorico-economice."[1181]

Trebuie de precizat că noțiunile „exercitarea funcţiilor autorităţii publice", „exercitarea acţiunilor administrative de dispoziţie" și „exercitarea acțiunilor organizatorico-economice" sunt definite în Hotărârea Curţii Constituţionale privind controlul constituţionalităţii dispoziţiilor art. 183 Cod penal nr. 1 din 11.01.2001[1182];

[1174]Legea privind statutul alesului local: nr. 768 din 02.02.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 34, 231.

[1175]Hotărârea Curţii Constituţionale privind controlul constituţionalităţii dispoziţiilor art. 183 Cod penal: nr. 1 din 11.01.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 8-10, 1.

[1176]STATI, Vitalie. Are oare calitatea de persoană publică oricare persoană cu funcție de răspundere? În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău*. Chișinău: CEP USM, 2019, pp. 135-138. ISBN 978-9975-149-46-4.

[1177]Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 194-196, 637.

[1178]Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.

[1179]Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri): nr. 344 din 23.12.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 3-4, 51.

[1180]STATI, Vitalie. Are oare calitatea de persoană publică oricare persoană cu funcție de răspundere? În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău*. Chișinău: CEP USM, 2019, pp. 135-138. ISBN 978-9975-149-46-4.

[1181] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1182]Hotărârea Curţii Constituţionale privind controlul constituţionalităţii dispoziţiilor art. 183 Cod penal: nr. 1 din 11.01.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 8-10, 1.

2) funcţiile respective se exercită „într-o întreprindere, instituţie, organizaţie de stat sau a administraţiei publice locale ori într-o subdiviziune a lor.”[1183]

Întreprinderea și formele juridice de organizare a acesteia reprezintă obiectul de reglementare al Legii nr. 845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.[1184]

Prin instituție se are în vedere instituția publică. Statutul de instituție publică rezultă din actul normativ prin care se creează aceasta (de exemplu, din: Hotărârea Guvernului nr. 439 din 28.06.2023 cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Agenția de Investiții și la modificarea unor hotărâri ale Guvernului[1185]; Hotărârea Guvernului nr. 487 din 13.07.2022 cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului[1186]; Hotărârea Guvernului nr. 271 din 20.04.2022 cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală[1187], etc.).

Prin „organizaţie de stat sau a administraţiei publice locale” în sensul alin. (1) art. 123 CP RM se înțelege autoritatea publică. La conținutul noțiunii „autoritate publică” ne-am referit anterior;

3) drepturile şi obligaţiile sus-menţionate „i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări.”[1188]

De exemplu, persoanelor cu funcție de răspundere le-au fost acordate provizoriu drepturi și obligații prin: Dispoziția Guvernului nr. 43 din 15.03.2023 cu privire la exercitarea interimatului funcţiei de secretar general al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale[1189]; Hotărârea Guvernului nr. 1423 din 28.12.2016 cu privire la asigurarea interimatului funcţiei[1190]; Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 30.12.2010 privind interimatul funcţiei de Preşedinte al Republicii Moldova[1191], etc.

[1183] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1184]Legea cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi: nr. 845 din 03.01.1992. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1994, nr. 2, 33.

[1185]Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Agenția de Investiții și la modificarea unor hotărâri ale Guvernului: nr. 439 din 28.06.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 234, 577.

[1186]Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului: nr. 487 din 13.07.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 221-229, 578.

[1187]Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală: nr. 271 din 20.04.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 119, 308-2.

[1188] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1189]Dispoziția Guvernului cu privire la exercitarea interimatului funcţiei de secretar general al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale: nr. 43 din 15.03.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 87-88, 182.

[1190]Hotărârea Guvernului cu privire la asigurarea interimatului funcţiei: nr. 1423 din 28.12.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 478-490, 1507.

[1191]Hotărârea Parlamentului privind interimatul funcţiei de Preşedinte al Republicii Moldova: nr. 6 din 30.12.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 1-4, 6.

Persoanelor cu funcție de răspundere li se acordă drepturi și obligații prin stipularea legii, de exemplu, în cazurile prevăzute de: alin. (2) art. 10 al Legii nr. 24 din 16.02.2023 pentru prevenirea și combaterea dopajului în sport („Directorul general al Agenției [...] este numit în funcție de către Guvern pentru un mandat de 4 ani. [...]”[1192]); alin. (3) art. 36 din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova („Directorul general al furnizorului public național de servicii media [...] este desemnat de către Parlament, la propunerea Consiliului de supraveghere și dezvoltare al furnizorului public național de servicii media [...]”[1193]); alin. (8) art. 6 al Legii nr. 302 din 21.12.2017 cu privire la Serviciul Vamal („Numirea în funcţie, modificarea, suspendarea şi încetarea raporturilor de serviciu ale directorului adjunct al Serviciului Vamal se efectuează de către ministrul finanţelor, la propunerea directorului”[1194]), etc.

Persoanelor cu funcție de răspundere li se acordă drepturi și obligații prin numire, de exemplu, în situațiile prevăzute de: Hotărârea Parlamentului nr. 189 din 13.07.2023 privind numirea în funcția de director al Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică[1195]; Hotărârea Parlamentului nr. 190 din 13.07.2023 privind numirea în funcția de consilier pentru soluționarea contestațiilor al Agenției Naționale pentru Soluționarea Contestațiilor[1196]; Hotărârea Parlamentului nr. 45 din 16.03.2023 privind numirea în funcția de membru al Curții de Conturi[1197], etc.

Persoanelor cu funcție de răspundere li se acordă drepturi și obligații prin alegere, de exemplu, în situațiile prevăzute de: alin. (1) art. 106 din Codul electoral al Republicii Moldova („Parlamentul se alege prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, pentru un mandat de 4 ani”[1198]); alin. (1) art. 132 din Codul electoral al Republicii Moldova („Președintele Republicii Moldova se alege prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, pentru un

[1192]Legea pentru prevenirea și combaterea dopajului în sport: nr. 24 din 16.02.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 79-81, 118.
[1193]Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova: nr. 174 din 08.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 462-466, 766.
[1194]Legea cu privire la Serviciul Vamal: nr. 302 din 21.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 68-76, 143.
[1195]Hotărârea Parlamentului privind numirea în funcția de director al Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică: nr. 189 din 13.07.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 251-253, 434.
[1196]Hotărârea Parlamentului privind numirea în funcția de consilier pentru soluționarea contestațiilor al Agenției Naționale pentru Soluționarea Contestațiilor: nr. 190 din 13.07.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 251-253, 435.
[1197]Hotărârea Parlamentului privind numirea în funcția de membru al Curții de Conturi: nr. 45 din 16.03.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 93-96, 143.
[1198] Codul electoral al Republicii Moldova: nr. 325 din 08.12.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 426-427, 770.

mandat de 4 ani”[1199]); alin. (2) art. 14 al Legii privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) („Guvernatorul Găgăuziei este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat pentru un mandat de 4 ani, pe bază alternativă”[1200]), etc.

În fine, persoanelor cu funcție de răspundere li se acordă drepturi și obligații în virtutea unei însărcinări, de exemplu, în ipotezele prevăzute de: alin. (3) art. 6 al Legii nr. 98 din 04.05.2012 privind administraţia publică centrală de specialitate („Pentru soluţionarea chestiunilor care, potrivit naturii lor şi/sau conform *însărcinării Guvernului* (evid. ns.), necesită o interacţiune mai strânsă, colaborarea dintre ministere şi alte autorităţi administrative centrale se realizează, în caz de necesitate, prin încheierea acordurilor interinstituţionale de colaborare”[1201]); lit. m) pct. 13 din Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 845 din 18.12.2009 cu privire la oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat („Şeful Oficiului, în calitatea sa de reprezentant al Guvernului în teritoriu, îndeplineşte următoarele atribuţii principale: [...] îndeplineşte alte atribuţii prevăzute de lege sau *însărcinări date de Cancelaria de Stat* (evid. ns.)”[1202]); art. 17 din Anexa la Legea nr. 457 din 14.11.2003 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind constituirea şi funcţionarea consiliilor locale şi raionale („Comisia de specialitate îndeplineşte [...] *însărcinări date prin decizie a consiliului* (evid. ns.), dacă acestea ţin de domeniul de activitate a comisiei”[1203]), etc.

După ce am analizat cele trei trăsături caracteristice ale persoanei cu funcție de răspundere, este necesar să reținem: dacă lipsește oricare dintre aceste trăsături caracteristice, atunci făptuitorului îi lipsește calitatea de persoana cu funcție de răspundere.

Este nelipsit de importanță să acordăm atenție diferenței de semantism dintre noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” din Codul penal și noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” din Codul contravențional.

În alin. (6) art. 16 CC RM, definiția noțiunii respective conține – după cuvintele „întreprindere, instituţie, organizaţie”[1204] și înainte de cuvintele „și forma juridică de organizare”[1205] – textul „indiferent de tipul de proprietate.”[1206] Un asemenea text lipsește în alin. (1) art. 123 CP RM. Ceea ce îi permite lui S. Brînza să ajungă întemeiat la următoarea concluzie:

[1199] Ibidem.
[1200]Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri): nr. 344 din 23.12.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 3-4, 51.
[1201]Legea privind administraţia publică centrală de specialitate: nr. 98 din 04.05.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 160-164, 537.
[1202]Hotărârea Guvernului cu privire la oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat: nr. 845 din 18.12.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 189-190, 923.
[1203]Legea pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind constituirea şi funcţionarea consiliilor locale şi raionale: nr. 457 din 14.11.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 248-253, 998.
[1204] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
[1205] Ibidem.
[1206] Ibidem.

„Noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” în accepțiunea Codului contravențional înglobează înțelesul noțiunilor „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală” în accepțiunea Codului penal.”[1207]Subliniem că în Codul penal situația este de altă natură.

În altă ordine de idei, persoana publică este un alt subiect special menționat în alin. (2) art. 233 CP RM.

Din definiția noțiunii „persoană publică”, formulată în alin. (2) art. 123 CP RM, aflăm care este lista de categorii de persoane publice:

1) „funcţionarul public, inclusiv funcţionarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securităţii naţionale şi ordinii publice, altă persoană care deţine grade speciale sau militare)”[1208];

2) „angajatul autorităţilor publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public”[1209];

3) „angajatul din cabinetul persoanelor cu funcţii de demnitate publică”[1210];

4) „persoana autorizată sau învestită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activităţi de interes public”[1211].

Trăsăturile individualizante ale acestor categorii de persoane publice sunt stabilite în anumite acte normative extrapenale.

Cât privește *prima categorie de persoane publice*, potrivit art. 2 al Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public, prin „funcţionar public” se înțelege „persoana fizică numită, în condiţiile prezentei legi, într-o funcţie publică.”[1212] În art. 3 din această lege este prezentată lista exhaustivă de activităţi desfăşurate de funcţionarii publici, care implică exercitarea prerogativelor de putere publică.

Conform lit. a) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public, „funcţionarul public are [obligația] [...] să respecte [...] legislaţia în vigoare [...]”.[1213] Aceasta presupune, între altele, obligația funcționarului public să desfășoare

[1207] BRÎNZA, Serghei. Amendamentele operate în Codul contravențional prin Legea nr. 208/2016: implicații juridico-penale. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 3, pp. 50-56. ISSN 1814-3199.
[1208] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1209] Ibidem.
[1210] Ibidem.
[1211] Ibidem.
[1212]Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.
[1213]Ibidem.

vânătoarea cu autorizaţia corespunzătoare fie în perioada permisă, fie în locurile permise, fie cu unelte şi metode permise.

Potrivit art. 56 al aceleiași legi, „pentru [...] infracțiunile săvârșite în timpul serviciului sau în legătură cu exercitarea atribuțiilor funcției, funcționarul public poartă răspundere [...] penală [...].[1214] Aceasta presupune că funcționarul public este pasibil de răspundere, printre altele, pentru infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM.

În ceea ce privește *a doua categorie de persoane publice*, la noțiunea „autoritate publică" ne-am referit anterior. Faptul dacă autoritatea publică este autonomă sau de reglementare îl aflăm din actul normativ în corespundere cu care aceasta funcționează. De exemplu, în pct. 2 din Decizia Consiliului Audiovizualului nr. 199 din 10.06.2022 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova, se stabilește: „Consiliul Audiovizualului [...] este autoritate publică autonomă [...]".[1215] Totodată, de pildă, conform pct. 3 al Anexei nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 905 din 28.07.2008 cu privire la aprobarea Regulamentului Agenţiei Naţionale pentru Reglementare în Comunicaţii Electronice şi Tehnologia Informaţiei, „Agenţia este autoritatea publică centrală de reglementare [...]."[1216]

Activitatea întreprinderii de stat și a celei municipale este reglementată de Legea nr. 246 din 22.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat şi întreprinderea municipală.[1217]

În context, reproducem un fragment dintr-o decizie a Colegiului penal lărgit al CSJ: „Instanța de apel a considerat nefondată poziția acuzării precum că B.Ș. este persoana publică, [...] deoarece, atât prin ordinul de angajare în serviciu, din conținutul atribuțiilor de serviciu, cât și prin certificatul directorului ÎSS (adică Întreprinderii de Stat pentru Silvicultură – *n.a.*) din Călărași, D.Ș., [...] se confirmă că toți angajații din întreprindere nu sunt funcționari publici și nici persoane publice."[1218] Așadar, un certificat a fost suficient pentru a reduce la zero textul

---

[1214]Ibidem.

[1215]Decizia Consiliului Audiovizualului cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova: nr. 199 din 10.06.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 178-184, 709.

[1216]Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului Agenţiei Naţionale pentru Reglementare în Comunicaţii Electronice şi Tehnologia Informaţiei: nr. 905 din 28.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 143-144, 917.

[1217] A se vedea: Legea cu privire la întreprinderea de stat şi întreprinderea municipală: nr. 246 din 22.11.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 441-450, 750.

[1218]*Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 04.10.2022. Dosarul nr. 1ra-98/2022*. [citat 19.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21878

„Prin persoană publică se înţelege [...] angajatul [...] întreprinderilor de stat [...]” din alin. (2) art. 123 CP RM”[1219].[1220]

În alt context, din art. 174 al Codului civil al Republicii Moldova deslușim că persoanele juridice de drept public sunt împuternicite să exercite „atribuţiile statului şi ale unităţilor administrativ-teritoriale.”[1221] În opinia lui R. Popov, la care aderăm, „în sensul dispoziţiei de la alin. (2) art. 123 CP RM, alte persoane juridice de drept public (altele decât autorităţile publice autonome sau de reglementare, precum întreprinderile de stat sau municipale) sunt: 1) instituţiile publice; 2) autorităţile publice, [...] cu excepţia autorităţilor publice autonome sau de reglementare.”[1222]

Activitatea angajaților din cabinetul persoanelor cu funcţii de demnitate publică, care reprezintă *a treia categorie de persoane publice*, constituie obiectul de reglementare al Legii nr. 80 din 07.05.2010 cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcţii de demnitate publică.[1223]

Ultima categorie de persoane publice este desemnată în alin. (2) art. 123 prin locuțiunea „persoana autorizată sau învestită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activităţi de interes public”.[1224]

După părerea lui R. Popov, „persoane, autorizate sau învestite de stat să presteze în numele acestuia servicii publice, sunt acele persoane care prestează servicii notariale.”[1225] În viziunea acestui autor, „sunt persoane autorizate sau învestite de stat să îndeplinească activităţi de interes public: auditorul; avocatul; executorul judecătoresc; expertul judiciar; interpretul şi traducătorul antrenaţi de Consiliul Superior al Magistraturii, de Ministerul Justiţiei, de organele procuraturii, organele de urmărire penală, instanţele judecătoreşti, de notari, avocaţi sau de executorii

---

[1219] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1220] În această speță, făptuitorul deținea „funcția de șef al ocolului silvic Hîrjauca din cadrul Întreprinderii de Stat pentru Silvicultură Călărași”*, acesta fiind învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. O persoană cu o asemenea funcție nu are statutul de funcționar public. Însă, cu certitudine, o astfel de persoană este angajată a unei întreprinderi de stat. Deci, a fost întemeiată învinuirea acesteia pentru infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM.

* *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 04.10.2022. Dosarul nr. 1ra-98/2022.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21878

[1221]Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.

[1222] POPOV, Ruslan. Analiza particularităţilor unor categorii de persoane publice în sensul alin. (2) art. 123 CP RM. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2013, nr. 5, pp. 54-58. ISSN 1811-0770.

[1223]Legea cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 80 din 07.05.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 117-118, 357.

[1224] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1225] POPOV, Ruslan. Analiza particularităţilor unor categorii de persoane publice în sensul alin. (2) art. 123 CP RM. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2013, nr. 5, pp. 54-58. ISSN 1811-0770.

judecătoreşti; mediatorul; medicul, privit ca liber profesionist; mandatarul autorizat, etc."[1226] În dezvoltarea acestei idei, R. Popov continuă: „Nu este exclus să existe şi alte persoane autorizate sau învestite de stat să îndeplinească activităţi de interes public, persoane care să intre sub incidenţa noţiunii de la alin. (2) art. 123 CP RM. Important este să existe o confirmare în textul unui act normativ că astfel de persoane îndeplinesc cumulativ următoarele două condiţii: 1) sunt autorizate sau învestite de stat să-şi desfăşoare activităţile; 2) activităţile pe care le desfăşoară sunt activităţi de interes public."[1227]

În alt context, menționăm că ultima, a treia ipoteză alternativă a calității speciale a subiectului infracțiunii, prevăzute la alin. (2) art. 123 CP RM, este cea de persoană cu funcție de demnitate publică.

Din alin. (3) art. 123 CP RM deducem prezența a trei categorii de persoane cu funcție de demnitate publică:

1) „persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituţia Republicii Moldova sau care este învestită în funcţie, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Preşedintele Republicii Moldova sau Guvern"[1228];

2) „altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege"[1229];

3) „persoana căreia persoana cu funcţie de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale"[1230].[1231]

Formularea „altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege"[1232] din alin. (3) art. 123 CP RM face referire la Legea nr. 199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică.[1233] În această ordine de idei, considerăm imperios să-l cităm pe S. Brînza: „Este falsă impresia că ar exista persoane cu funcţie de demnitate publică care nu sunt specificate în anexa la Legea nr. 199/2010 şi cărora nu li se aplică prevederile

---

[1226] Ibidem.
[1227] Ibidem.
[1228] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1229] Ibidem.
[1230] La această ultimă categorie se referă prevederea de la lit. h) art. 5 al Legii nr. 199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: „În exercitarea mandatului, persoana cu funcţie de demnitate publică are următoarele drepturi de bază: [...] să delege dreptul de a efectua în numele său acte, de a semna documente pe perioada absenţei sale, dacă legile speciale ce reglementează activitatea demnitarului sau domeniul de activitate al acestuia nu prevăd altfel."*
* Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 194-196, 637.
[1231] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1232] Ibidem.
[1233] Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 194-196, 637.

acestei legi."[1234] Același autor continuă: „Alineatul (3) art. 123 CP RM, complinit de anexa la Legea nr. 199/2010, sunt singurele norme care stabilesc conţinutul noţiunii „persoană cu funcţie de demnitate publică". Alte norme pot doar să dezvolte prevederile acestora, fără a le lărgi sfera de incidenţă."[1235]

Pot apărea întrebări legate de formularea „de o persoană publică ori de o persoană cu funcţie de demnitate publică"[1236] din alin. (2) art. 233 CP RM. Era necesară specificarea în această normă a noțiunii „persoană cu funcţie de demnitate publică", luând în considerare raportul de tip „parte-întreg" dintre această noțiune și noțiunea „persoană publică"?

Existența unui astfel de raport dintre cele două noțiuni este confirmată de către A. Popenco: „Faptul că neglijenţa în serviciu este săvârşită de către o persoană cu funcţie de demnitate publică nu contează la încadrare în tiparul art. 329 CP RM, de aceasta se va ţine cont doar în planul individualizării pedepsei penale."[1237] De asemenea, R. Popov susține: „Persoanele cu funcţie de demnitate publică [...] nu pot avea altă calitate decât cea de persoană publică în sensul prevederii de la alin. (2) art. 123 CP RM."[1238] Aceste aserțiuni își dovedesc temeinicia după ce sunt privite prin prisma unor prevederi legislative. Astfel, conform art. 2 al Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public, prin „funcţie publică" se are în vedere „ansamblul atribuţiilor şi obligaţiilor stabilite în temeiul legii în scopul realizării prerogativelor de putere publică."[1239] În conformitate cu acest articol, prin „funcţie de demnitate publică" se înțelege „*funcţie publică* (evid. ns.) ce se ocupă prin mandat obţinut direct în urma alegerilor organizate sau, indirect, prin numire în condiţiile legii.[1240] Această din urmă definiție este reiterată în alin. (2) art. 2 al Legii nr. 199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică.[1241] Odată ce funcția de demnitate publică este o funcție publică, rezultă că persoana cu funcţie de demnitate publică este o persoană publică.

Mai sus am analizat cele trei ipoteze alternative ale calității speciale a subiectului infracțiunii, prevăzute la alin. (2) art. 123 CP RM.

[1234] BRÎNZA, Serghei. Definiţia legislativă a noţiunii „persoană cu funcţie de demnitate publică": analiza evoluţiei. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 8, pp. 82-89. ISSN 1814-3199.
[1235] Ibidem.
[1236] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1237] POPENCO, Adrian. *Aspecte teoretice şi practice ale infracţiunii de neglijenţă în serviciu*: tz. de doctor în drept. Chişinău, 2020, p. 195. 249 p.
[1238] POPOV, Ruslan. Persoana cu funcţie de demnitate publică în calitate de subiect special al infracţiunilor prevăzute în cap. XV din partea specială a Codului penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2013, nr. 9, pp. 53-58. ISSN 1811-0770.
[1239]Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.
[1240]Ibidem.
[1241] A se vedea: Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 194-196, 637.

R.T. Nurtaev afirmă: „La caracterizarea unui subiect special al infracțiunii este necesar să se țină seama de specificul relațiilor sociale în care participă persoana care a săvârșit fapta sancționată penal. Întrucât baza relațiilor sociale o constituie activitatea umană, clarificarea specificului relațiilor sociale în contextul infracțiunii săvârșite ar trebui să se facă pe baza luării în considerare a sferei de activitate a subiectului infracțiunii."[1242] Dacă raportăm această opinie la alin. (2) art. 233 CP RM, ar trebui să afirmăm că este relevantă activitatea de serviciu a subiectului special al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 123 CP RM. Fără activitate de serviciu rămân fără conținut noțiunile „persoană cu funcție de răspundere", „persoană publică" și „persoană cu funcție de demnitate publică".

În același timp, este mai puțin relevant dacă activitatea de serviciu a persoanei cu funcție de răspundere, a persoanei publice sau a persoanei cu funcție de demnitate publică are vreo legătură cu domeniul cinegetic.

Fiindcă am atins acest aspect, este cazul să prezentăm exemple din legislație, care se referă la persoanele a căror activitate de serviciu are legătură cu domeniul cinegetic.

Astfel, alin. (1) art. 18 al Legii nr. 298/2018 prevede: „Gestionarii au obligația de a asigura paza și protecția faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia prin intermediul *cinegeticienilor, paznicilor de vânătoare (angajați sau voluntari), inspectorilor voluntari de mediu și altor angajați cu atribuții în acest sens* (evid. ns.)".[1243] În conformitate cu același articol, persoanele din categoriile pe care le-am evidențiat, au dreptul „să verifice permisele de vânătoare (foile/fișele pentru recoltare, autorizațiile de a vâna animale sălbatice copitate), precum și corespunderea vânatului dobândit cu actele menționate"[1244] (lit. c) alin. (2), precum și „întreprind acțiuni de documentare, sesizează organele competente și, în decurs de cel mult 3 zile, transmit materialele aferente organelor respective"[1245] (alin. (3).

Astfel, în cazul în care gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, cinegeticienii, paznicii de vânătoare (angajați sau voluntari), inspectorii voluntari de mediu și alți angajați cu atribuții în acest sens dețin calitatea de persoană publică în sensul alin. (2) art. 123 CP RM. Or, așa cum susțin V. Stati și R. Popov, „persoana publică deţine prerogativa de a acorda drepturi şi obligaţii altor persoane, de a modifica volumul acestor

[1242] НУРТАЕВ, Р.Т. О субъекте экологического уголовного правонарушения. În: *Құқық және мемлекет*, 2018, № 1-2, с. 120-129.
[1243]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
[1244]Ibidem.
[1245]Ibidem.

drepturi şi obligaţii sau de a le înceta."[1246] Cei doi autori continuă: „Acordarea de către persoana publică a unor drepturi şi obligaţii altor persoane se exprimă, de exemplu, în: emiterea unui act; înscrierea unor date într-un registru; eliberarea unui document care confirmă un fapt juridic etc."[1247]

Alt exemplu este specificat în pct. 13 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva" nr. 322/2020. Acest punct prevede: „În condițiile prezentului Regulament participanți la acțiuni de vânătoare legal desfășurate în fondul forestier administrat de Agenția „Moldsilva" pot fi vânători (țintași) și gonași, care sunt conduși și dirijați, în acțiunile de vânătoare, de către reprezentanți ai gestionarului: *conducătorul vânătorii și l-2 persoane care vin în ajutorul conducătorului acțiunii de vânătoare – organizatorii goanei* (evid. ns.)."[1248]

Prevederi mai detaliate găsim în Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021: „Pentru buna organizare și desfășurarea în maximă siguranță a acțiunilor de vânătoare, gestionarul fondului cinegetic *împuternicește* (evid. ns.) în acest scop, *prin ordin, reprezentanții săi, desemnând un conducător al acțiunii de vânătoare, care devine responsabil de întreg procesul de organizare, desfășurare și închidere a vânătorii* (evid. ns.)"[1249] (pct. 20); „Atunci când este organizată și desfășurată vânătoarea prin metoda „la goană", conducătorul vânătorii, *la necesitate, numește* (evid. ns.), în coordonare cu gestionarul, una sau două persoane, deținător(i) al (ai) carnetului de vânător și permisului de portarmă, în calitate de *coordonator(i) (coorganizator(i)) al (ai) goanei, care, în baza indicațiilor, se implică în acțiuni de dirijare (aranjare) a gonașilor și monitorizare a desfășurării corecte a vânătorii* (evid. ns.)"[1250] (pct. 21); „Numărul țintașilor și gonașilor în cadrul acțiunilor de vânătoare, indiferent de modul de desfășurare, este stabilit în funcție de suprafața și condițiile fondului cinegetic de către conducătorul vânătorii. Țintașii și gonașii sunt conduși și dirijați, la necesitate, de către coordonatorul goanei, pentru a mâna eficient animalele sălbatice"[1251] (pct. 24), etc.Din analiza tuturor acestor prevederi, rezultă că, în cazul în care gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, conducătorul vânătorii și organizatorul goanei dețin calitatea de persoană publică în sensul alin. (2) art. 123 CP RM.

[1246] STATI, Vitalie, POPOV, Ruslan. Unele precizări cu privire la înţelesul noţiunii „persoană publică" (alin. (2) art. 123 din Codul penal). În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 4, pp. 12-22. ISSN 1811-0770.
[1247] Ibidem.
[1248]*Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva"*. [citat 21.07.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva
[1249]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[1250]Ibidem.
[1251]Ibidem.

Conform subpct. 2) pct. 102 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, „organizatorii acțiunilor de vânătoare desemnați și numiți, în coordonare cu gestionarul fondului cinegetic, conform cerințelor stabilite în pct. 20 și 21, au obligația: [...] *să organizeze și să desfășoare* (evid. ns.) în maximă siguranță vânătoarea [...]”.[1252] În cazul în care vânătoarea este ilegală, din sintagma evidențiată rezultă posibilitatea de cumulare de către conducătorul vânătorii și organizatorul goanei a calității de organizator și de autor al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În acest context, reținem argumentul lui S. Brînza: „(Co)autorul infracțiunii, care cumulează calitatea de organizator, instigator sau complice la o infracţiune, nu trebuie să răspundă atât în calitate de (co)autor al infracțiunii, cât și ca organizator, instigator sau complice la o infracţiune. Odată ce infracțiunea este una singură, prestația acestei persoane nu poate fi divizată în două fapte: executarea propriu-zisă a laturii obiective a infracțiunii și contribuția la executarea laturii obiective a infracțiunii.”[1253] În continuare, același autor afirmă: „O astfel de divizare nu ar corespunde intenției respectivei persoane de a comite o singură infracțiune. În plus, această divizare ar fi ineptă, întrucât ar presupune sancționarea (co)autorului pentru că acesta a organizat săvârșirea propriei infracțiuni, s-a autoinstigat sau a contribuit prin a se ajuta la săvârșirea propriei infracțiuni.”[1254] O concluzie similară rezultă dintr-o publicație de-a lui S. Brînza și V. Stati.[1255]

În consecință, în cazul când gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, iar conducătorul vânătorii și organizatorul goanei organizează și desfășoară vânatul ilegal, aceștia vor răspunde în calitate de autori sau coautori ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. La calificare nu li se va reține alin. (3) art. 42 CP RM.[1256]

Un alt exemplu este prevăzut de Legea nr. 439/1995. Potrivit art. 14^1 al acestei legi, „vânătoarea de selecție se organizează și se efectuează de către gestionarul fondului de vânătoare, iar în ariile naturale protejate de stat – de către angajații gestionarului.”[1257] Conform

---

[1252]Ibidem.

[1253] BRÎNZA, Serghei. Aspecte controversate ale răspunderii participanților la omor. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 11, ч. 5. с. 62-71. ISSN 2524-0986.

[1254] Ibidem.

[1255] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Relația dintre noțiunea de instigare la infracțiune și anumite noțiuni conexe: aspecte teoretice și practice. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 11, pp. 3-11. ISSN 1814-3199.

[1256] De exemplu, într-o speță din practica judiciară în care s-a reținut la calificare art. 233 CP RM, I.L. a organizat vânătoarea ilegală și a participat la aceasta. Acesta a răspuns în calitate de autor al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, fără invocarea la calificare a alin. (3) art. 42 CP RM.*

* *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 30.03.2021. Dosarul nr. 1ra-1/2021*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18598; *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04.03.2019. Dosarul nr. 1a-120/2016*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6229EEC4-5E86-47F0-9C3C-A5F660F42851

[1257]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

alin. (4) art. 29 din această lege, „reglementarea efectivului de animale în ariile naturale protejate de stat se organizează și se efectuează de către angajații gestionarului.”[1258]

Ca urmare, în cazul când gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, iar angajații gestionarului (cu condiția că aceștia sunt sunt persoane publice sau persoane cu funcție de răspundere) comit vânatul ilegal, li se va aplica răspunderea în baza alin. (2) art. 233 CP RM.

Următorul exemplu este prevăzut de Hotărârea Guvernului nr. 239 din 05.04.2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat. Din acest act normativ putem afla că vânătoarea poate fi efectuată de către: „angajaţii permanenţi ai gestionarului ariei protejate din fondul forestier”[1259] (subpct. 2), 3) și 5) pct. 9); „angajaţii gestionarului ariei protejate din fondul forestier în comun cu angajaţii Agenţiei Naţionale pentru Siguranţa Alimentelor”[1260](subpct. 4) pct. 9).

În cazul când gestionarul ariei protejate din fondul forestier este o persoană juridică de drept public, iar angajații gestionarului (cu condiția că aceștia sunt sunt persoane publice sau persoane cu funcție de răspundere) comit vânatul ilegal, li se va aplica răspunderea în baza alin. (2) art. 233 CP RM. În baza acestei norme răspund și angajaţii Agenţiei Naţionale pentru Siguranţa Alimentelor care săvârșesc vânatul ilegal, cu condiția că aceștia au una dintre calitățile cerute dealin. (2) art. 233 CP RM.

Este posibil ca la săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM să ia parte nu doar persoana cu funcție de răspundere, persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică, ci și așa-numiții „autori fictivi”, adică persoanele care nu posedă niciuna dintre calitățile cerute dealin. (2) art. 233 CP RM. Desigur, așa-numiții „autori fictivi” nu pot avea calitatea de autori sau coautori ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Asemenea persoane pot avea calitatea doar de organizatori, instigatori sau complici la infracțiunea dată.

În altă ordine de idei, observăm că, în dispoziția de la alin. (2) art. 233 CP RM, nu se face nicio diferențiere între cele trei calități speciale ale subiectului infracțiunii: 1) persoană cu funcţie de răspundere; 2) persoană publică; 3) persoană cu funcţie de demnitate publică. În toate cele trei cazuri, subiectul infracțiunii are „calitatea de subiect al unui raport juridic de serviciu”.[1261]

[1258]Ibidem.

[1259]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.

[1260]Ibidem.

[1261] SERBINOV, Igor. Subiectul infracțiunilor de neglijență în serviciu (art. 329 Codul penal). Partea I. În: *Revista Naţională de Drept*, 2017, nr. 9, pp. 14-24. ISSN 1811-0770.

De asemenea, individualizarea adecvată a pedepsei ar putea fi făcută în funcție de faptul dacă subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM a săvârșit: a) abuz de putere sau abuz de serviciu; b) exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Faptul, dacă a fost depășită sau nu competența de serviciu a subiectului respectiv, se poate deduce din fișa postului în baza căreia acesta activează. Or, de exemplu, conform lit. c) art. 14 al Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public, „drepturile şi atribuţiile [funcţionarului public sunt] stipulate în fişa postului.[1262]

În altă privință, analiza prevederii de la alin. (2) art. 233 CP RM nu ar fi desăvârșită dacă nu am analiza problema posibilității concurenței dintre această normă și normele-parte. Prin posibilele „norme-parte" avem în vedere art. 327, 328 și 370 CP RM și art. 312 și 313 CC RM.

Pentru a verifica această posibilitate, trebuie comparate sancțiunile din alin. (2) art. 233 CP RM, pe de o parte, și cele din art. 327, 328 și 370 CP RM și art. 312 și 313 CC RM, pe de altă parte.

În acest context, I. Serbinov menționează just că „obligațiile de serviciu trebuie disociate [...] de obligațiile pur tehnice [...] și de obligațiile profesionale."* La rândul său, A. Popenco menționează: „Funcţionarii publici, drept categorie a persoanelor publice, trebuie deosebiţi de personalul contractual, adică de cel auxiliar şi tehnic. Persoanele care deservesc auxiliar şi tehnic entităţile sus-numite nu pot apărea pe post de subiecţi ai infracţiunilor de neglijenţă în serviciu, întrucât nu-şi exercită atribuţiile de serviciu în realizarea unei funcţii publice."** În fine, R. Popov afirmă tranșant că „personalul administrativ-tehnic (personalul tehnic; personalul care desfăşoară activităţi auxiliare) nu se consideră persoane publice în sensul dispoziţiei de la alin.(2) art.123 CP RM.***

Astfel de opinii se sprijină pe prevederile de la lit. c) art. 4 al Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public****, precum pe explicațiile din pct. 3.1 din Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr. 7 din 15.05.2017 cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depăşirea atribuţiilor de serviciu, precum şi neglijenţa în serviciu*****, dar și din pct. 6.1 din Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr. 11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru infracţiunile de corupţie.******

Persoanele, care execută obligații pur tehnice sau obligații profesionale, nu pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Asemenea persoane răspund în condiții generale, în baza alin. (1) art. 233 CP RM.

* SERBINOV, Igor. Subiectul infracţiunilor de neglijenţă în serviciu (art. 329 Codul penal). Partea I. În: *Revista Naţională de Drept*, 2017, nr. 9, pp. 14-24. ISSN 1811-0770.

** POPENCO, Adrian. Subiectul infracţiunilor prevăzute la art. 329 Cod penal al Republicii Moldova. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2020, nr. 5, pp. 53-60. ISSN 2587-3601.

*** POPOV, Ruslan. Funcţionarul public (inclusiv funcţionarul public cu statut special) în calitate de subiect al infracţiunilor prevăzute în cap. XV din partea specială a Codului Penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2013, nr. 2, pp. 35-39. ISSN 1811-0770.

**** Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.

***** *Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depăşirea atribuţiilor de serviciu, precum şi neglijenţa în serviciu: nr. 7 din 15.05.2017*. [citat 21.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216

****** *Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru infracţiunile de corupţie: nr. 11 din 22.12.2014*. [citat 21.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248

[1262]Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.

Astfel, sancțiunea din alin. (2) art. 233 CP RM prevede: „amendă în mărime de la 700 la 1000 de unităţi convenţionale sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii pe un termen de până la 3 ani, sau cu închisoare de la 3 la 5 ani.”[1263]

În art. 327 CP RM, sancțiunile prevăd: „amendă în mărime de la 650 la 1150 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani”[1264] (alineatul (1)); „amendă în mărime de la 1350 la 2350 unităţi convenţionale sau cu închisoare de la 2 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani”[1265] (alineatul (2)); „închisoare de la 3 la 8 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 ani şi 15 ani”[1266] (alineatul (3)).

În art. 328 CP RM, sancțiunile prevăd: „amendă în mărime de la 650 la 1150 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani”[1267] (alineatul (1)); „închisoare de la 2 la 6 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani”[1268] (alineatul (2)); „închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani”[1269] (alineatul (3)). Precizăm că alin. (1^1) art. 328 CP RM, din cauza specificului infracțiunii pe care o prevede, nu poate să reprezinte normă-parte față de alin. (2) art. 233 CP RM.

În art. 370 CP RM, sancțiunile prevăd: „amendă în mărime de la 850 la 950 de unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani”[1270] (alineatul (1)); „închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani”[1271] (alineatul (2)); „închisoare de la 7 la 12 ani”[1272] (alineatul (3)).

[1263] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1264] Ibidem.
[1265] Ibidem.
[1266] Ibidem.
[1267] Ibidem.
[1268] Ibidem.
[1269] Ibidem.
[1270] Ibidem.
[1271] Ibidem.
[1272] Ibidem.

În art. 312 CC RM, sancțiunile prevăd: „amendă de la 30 la 90 de unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a deţine o anumită funcţie sau de dreptul de a desfăşura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an”[1273] (alineatul (1)); „amendă de la 60 la 180 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a deține o anumită funcție sau de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 6 luni la un an”[1274] (alineatul (2)).

În fine, în art. 313 CC RM, sancțiunea prevede: „amendă de la 30 la 90 de unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a deţine o anumită funcţie sau de dreptul de a desfăşura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an”[1275]

În rezultatul comparării, ajungem la concluzia că, în mod cert, infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, absoarbe faptele care sunt specificate la art. 312 și 313 CC RM. Deci, alin. (2) art. 233 CP RM este o normă-întreg față de art. 312 și 313 CC RM, care sunt norme-parte.

Există o anumită doză de probabilitate că infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, absoarbe faptele care sunt specificate alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM

Obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, are un caracter complex în cazurile în care infracțiunea analizată absoarbe faptele prevăzute la art. 312 și 313 CC RM ori la alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328, alin. (1) art. 370 CP RM. În contextul analizei obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, am susținut că vom putea stabili conținutul obiectului juridic secundar al acestei infracțiuni abia după ce vom analiza calitatea specială a subiectului, consemnată în alin. (2) art. 233 CP RM. Odată ce am identificat această calitate, putem susține că obiectul juridic secundar al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, îl formează relațiile sociale cu privire la executarea de către o persoană cu funcție de răspundere, de către o persoană publică sau de către o persoană cu funcție de demnitate publică a „obligaţiilor de serviciu în mod corect, fără abuzuri [și fără excese], cu respectarea [...] drepturilor şi intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice şi ale celor juridice.”[1276] Această valoare socială cu caracter secundar este apărată împotriva faptelor prevăzute la art. 312 și 313 CC RM, precum și a celor specificate la alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM.

[1273] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
[1274] Ibidem.
[1275] Ibidem.
[1276] BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021, p. 334, 335. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3.

În alte cazuri, infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, nu poate avea rolul de infracțiune absorbantă. În asemenea cazuri, nu putem vorbi nici măcar cu probabilitate despre calitatea de normă-întreg a alin. (2) art. 233 CP RM. Deci, alin. (2) art. 233 CP RM nu este o normă-întreg față de alin. (2), (3) art. 327, alin. (2), (3) art. 328 și alin. (2), (3) art. 370 CP RM. Dacă afirmăm contrariul, vom admite încălcarea „principiului stabilirii pedepselor reieşind din gradul de pericol social pe care îl comportă fapta prejudiciabilă şi persoana făptuitorului”[1277], despre care vorbește S. Copețchi.

În condițiile reliefate singura soluție de calificare posibilă este următoarea: alin. (1) sau (2) art. 128, art. 139 ori alin. (1) art. 140 CC RM și alin. (2) sau (3) art. 327, alin. (2) sau (3) art. 328 ori alin. (2) sau (3) art. 370 CP RM.

Posibilitatea existenței concursului dintre o infracțiune și o contravenție este confirmată într-o decizie a Colegiului Penal al CSJ: „În cazul în care, în cadrul infracțiunii de huliganism, prevăzute la art. 287 Cod penal, este aplicată violența soldată cu omorul intenţionat, vătămarea intenționată gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății, acțiunile făptuitorului vor fi calificate, în temeiul art. 145, 151 sau 152 Cod penal şi art. 354 Cod contravențional.”[1278]

2.4.4. Participația în cazul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM

Încheiem examinarea subiectului infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, cu analiza participației la această infracțiune.

În 2018, într-un proiect de lege s-a propus ca în alin. (2) art. 233 CP RM să fie agravată răspunderea pentru săvârșirea infracțiunii „de două sau mai multe persoane”.[1279]

Considerăm oportună completarea art. 233 CP RM cu o asemenea prevedere.[1280] După cum susține just S. Brînza, „în cazul infracțiunii săvârşite de două sau mai multe persoane, „periculozitatea socială sporită [...] este condiţionată de însăşi pluralitatea făptuitorilor, care dă

[1277] COPEŢCHI, Stanislav. Observaţii critice faţă de tratamentul sancţionator inechitabil admis de legiuitorul moldav în procesul incriminării unor fapte infracţionale: cazul art. 329 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2019, nr. 11, pp. 25-33. ISSN 1814-3199.

[1278] *Decizia Colegiului Penal al CSJ din 17.12.2020. Dosarul nr. 4-1ril-1/2020.* [citat 22.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2166

[1279] *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 22.07.2023] Disponibil: http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4117/language/ro-RO/Default.aspx

[1280] De exemplu, într-o speță în care s-a aplicat art. 233 CP RM, infracțiunea de vânat ilegal a fost săvârșită de cinci persoane.*

* A se vedea: *Decizia Colegiului penal al CSJ din 01.07.2020. Dosarul nr. 1ra-974/2020.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16309; *Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Comrat din 04.11.2019. Dosarul nr. 1a-126/2019.* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/73BBFEC1-2FF3-4CAF-BC27-5194C70A046B

acestora o mai mare forţă de acţiune, le creează mai mari posibilităţi de a săvârşi şi a ascunde infracţiunea, totodată îi face să acţioneze cu mai multă siguranţă şi îndrăzneală."[1281]

Un alt considerent în sprijinul agravării răspunderii pentru săvârșirea vânatului ilegal de două sau mai multe persoane este sugerat de legiuitorul român. Astfel, Legea României nr. 231 din 05.07.1947 pentru organizarea economiei vânatului (care nu mai este în vigoare), la pct. 3 art. 48, prevedea: „Braconajul comis în bandă se va pedepsi cu îndoitul pedepsei prevăzută de punctul 2 de mai sus. Faptul de a bracona în doi, se consideră drept braconaj în bandă".[1282] Decretul Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române nr. 76 din 07.02.1953 cu privire la economia vânatului şi pescuitului în apele de munte (care nu mai este în vigoare), la lit. e) art. 46, prevedea agravarea răspunderii dacă „infracţiunea s-a comis de două sau mai multe persoane în înţelegere".[1283] Conform lit. b) alin. 2 art. 32 al Legii României nr. 26 din 05.11.1976 privind economia vânatului şi vânătoarea (care nu mai este în vigoare), răspunderea se agrava dacă braconajul era comis „de doua sau mai multe persoane împreună".[1284]Legea României nr. 103 din 23.09.1996 a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului (care nu mai este în vigoare), la lit. b) alin. (2) art. 35, prevedea: „Faptele prevăzute la alin. (1) se pedepsesc cu închisoare de la 2 ani la 5 ani, dacă au fost săvârşite [...] de două sau mai multe persoane împreună."[1285]Legea României nr. 407/2006 prevede o circumstanță agravantă similară la lit. b) alin. (2) art. 34.[1286]

În fine, în Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, în pct. 7, „în funcție de numărul de participanți"[1287] se disting următoarele două tipuri de vânătoare: „a) vânătoare individuală; b) vânătoare colectivă."[1288] În cazul vânătorii colective, este mai lesne de realizat capturarea sau uciderea animalelor vânate. În plus, este este mai sporită probabilitatea că numărul acestor animale va fi mai mare decât în cazul unei vânători individuale.

[1281] BRÎNZA, Serghei. Omorul săvârşit de două sau mai multe persoane (lit. i) alin. (2) art. 145 CP RM): aspecte teoretice şi practice. Partea I. În: *Revista Naţională de Drept*, 2012, nr. 4, pp. 2-7. ISSN 1811-0770.

[1282] Legea României pentru organizarea economiei vânatului: nr. 231 din 05.07.1947. În: *Monitorul Oficial al României*, 1947, nr. 154.

[1283] Decretul Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române cu privire la economia vânatului şi pescuitului în apele de munte: nr. 76 din 07.02.1953. În: *Buletinul Oficial*, 1953, nr. 7

[1284] Legea României privind economia vânatului şi vânătoarea: nr. 26 din 05.11.1976. În: *Buletinul Oficial*, 1976, nr. 99.

[1285]Legea României a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului: nr. 103 din 23.09.1996. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, nr. 235.

[1286] A se vedea: Legea României a vânătorii şi a protecţiei fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.

[1287]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272.

[1288]Ibidem.

Vânătoarea „la goană” este una dintre metodele de vânătoare care presupune prin excelență participarea a cel puțin două persoane. În acest context, comportă interes stabilirea, din perspectiva art. 42 CP RM, a rolului juridic al gonașului.

Întâi de toate, se impune clarificarea unor termeni folosiți în conjunctura vânătorii „la goană”. Acești termeni sunt definiți în pct. 5 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021: „goană – acțiune de vânătoare care constă în stârnirea și mânarea (hăituirea) vânatului de către gonași spre linia de țintași”[1289] (subpct. 4)); „gonaș – persoană fizică, participant la vânătoarea colectivă, deținător al carnetului de vânător, elevii/studenții instituțiilor de învățământ, indiferent că sunt sau nu deținători ai carnetului de vânător, care dispun de program de studii și au ca disciplină managementul cinegetic”[1290] (subpct. 5)); „țintaș – persoană fizică, participant la vânătoarea colectivă, deținător al carnetului de vânător, care are obligația de a respecta regulile de desfășurare a vânătorii și sarcina de recoltare prin împușcare a vânatului”[1291] (subpct. 6)).

Dispoziția de la subpct. 5) pct. 5 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 este dezvoltată în subpct. 5) *p*ct. 36 din aceeași anexă: „Gonașii stârnesc și mână vânatul spre linia de tragere a țintașilor, care exercită tragerea în vânat de pe turnuri de vânătoare, alte locuri special amenajate pentru tragere sau de pe terenuri neamenajate, unde, de regulă, țintașii sunt aranjați în linie dreaptă.”[1292] Așadar, în esență, „gonașii stârnesc și mână vânatul [...].”[1293]

Acum este cazul să ne amintim de definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018: „vânătoare – căutare, pândire, stârnire, *gonire* (evid. ns.), împușcare, capturare sau orice altă acțiune care are ca scop capturarea ori uciderea exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic aflate în stare de libertate.”[1294] Privit din acest unghi, gonașul este vânătorul a cărui sarcina se reduce la gonirea animalului vânat, adică la stârnirea și mânarea acestuia către țintaș.Rezultă că gonașul poate fi doar complice la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

2.5. Sinteza problematicii tratate și a rezultatelor obținute Capitolul 2

După analiza juridico-penală a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, se impun următoarele concluzii:

[1289]Ibidem.
[1290]Ibidem.
[1291]Ibidem.
[1292]Ibidem.
[1293]Ibidem.
[1294]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

1) infracțiunile, prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, aduc atingere relațiilor sociale cu privire la mediul înconjurător, nu relațiilor sociale cu privire la mediu;

2) biodiversitatea presupune diversitatea în cadrul unei specii, între specii și în sistemele ecologice. În această ipoteză, pericolul social este condiționat de reducerea diversității biologice a păsărilor și animalelor sălbatice, precum și de modificările negative inerente ale întregului mediu înconjurător;

3) biodiversitatea este acel atribut cheie, care ne permite să identificăm obiectul juridic special al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM;

4) din art. 233 CP RM nu reiese că obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal este restrâns la resursele cinegetice. Astfel, acest obiect îl pot forma animalele sălbatice a căror vânătoare este complet interzisă;

5) definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 nu poate fi aplicată mecanicist în condițiile infracțiunii descrise în art. 233 CP RM. Definiția dată nu a fost concepută pentru a reflecta faptul că această infracțiune se consideră consumată din momentul producerii urmărilor prejudiciabile;

6) sintagma „fără autorizaţia corespunzătoare”[1295]din art. 233 CP RM se referă la o condiție alternativă, nu la o condiție obligatorie invariabilă, care se asociază cu oricare dintre condițiile subordonate, caracterizate prin sintagma „fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise”[1296];

7) în calitate de unealtă permisă pentru vânat, arma de vânătoare trebuie să nu fie interzisă în circuitul civil și să fie autorizată în condițiile legii;

8) în art. 233 CP RM, noțiunea de daune se referă exclusiv la dauna reală, nu la profitul ratat;

9) clasificarea infracțiunilor în formale și materiale nu este suficientă pentru a stabili tipul intenției manifestate. Pentru a stabili tipul intenției manifestate în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este necesar să analizăm scopul acestei infracțiuni;

10) intenția de a comite infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, poate fi doar directă;

11) scopul vânatului ilegal nu poate reprezenta scopul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Scopul infracțiunii nu poate avea conținutul pe care îl are vinovăția;

[1295] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1296] Ibidem.

12) în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, prezența scopului special este dedusă din interpretarea nu a art. 233 CP RM, ci a prevederilor normative extrapenale la care face referire acest articol;

13) în cazul unei infracțiuni prelungite prevăzute la art. 233 CP RM, actele, săvârșite până împlinirea vârstei de 16 ani, nu pot fi luate în considere la calificarea faptei;

14) în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, legiuitorul numește calitatea specială a subiectului infracțiunii. În art. 123 CP RM găsim definițiile noțiunilor folosite pentru a denumi această calitate. Totuși, aceste prevederi ale legii penale nu sunt suficiente pentru a percepe esența juridică a calității speciale a subiectului infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Ca urmare, sunt necesare anumite prevederi extrapenale, pentru a înlesni o asemenea percepere;

15) noțiunea „persoană cu funcție de răspundere", folosită în alin. (2) art. 233 CP RM, are înțelesul stabilit în alin. (1) art. 123 CP RM, nu înțelesul stabilit în alin. (6) art. 16 CC RM;

17) este relevantă activitatea de serviciu a subiectului special al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 123 CP RM. În același timp, este mai puțin relevant dacă activitatea de serviciu a persoanei cu funcție de răspundere, a persoanei publice sau a persoanei cu funcție de demnitate publică are vreo legătură cu domeniul cinegetic;

18) alin. (2) art. 233 CP RM este o normă-întreg față de art. 312 și 313 CC RM, precum și față de alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM, care sunt norme-parte;

19) obiectul juridic secundar al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, este apărat împotriva faptelor prevăzute la art. 312 și 313 CC RM, precum și a celor specificate la alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM.

3. REZULTATELE OBȚINUTE ÎN URMA ANALIZEI JURIDICO-PENALE A INFRACȚIUNII SPECIFICATE ÎN ART. 233 CP RM

3.1. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a obiectului infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

Oricare infracțiune, inclusiv cea prevăzută la art. 233 CP RM, are un obiect. După cum se poate deduce din art. 15 CP RM, obiectul infracțiunii este unul dintre cele patru elemente constitutive ale infracțiunii. Din același articol aflăm că gradul prejudiciabil al infracțiunii nu ar putea fi determinat dacă nu s-ar stabili obiectul infracțiunii. Această semnificație a obiectului infracțiunii, pe care o relevă legiuitorul, condiționează necesitatea examinării elementului constitutiv în cauză al infracțiunii.

În alin. (1) art. 2 CP RM sunt menționate cu titlu de exemple valori sociale cu caracter generic și coagulant, precum și relațiile sociale care apar în jurul acestora, care corespund, într-o măsură mai mare sau mai mică, grupurilor de infracțiuni care sunt prevăzute în capitolele părții speciale a Codului penal. Analizând denumirile acestor capitole, ar trebui să stabilim întreaga listă de obiecte juridice generice.

Însă, în ceea ce privește obiectul juridic generic al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, această sarcină nu pare a fi prea facilă. Astfel, în alin. (1) art. 2 CP RM, printre valorile sociale, care compun ordinea de drept, este specificat mediul înconjurător. Totuși, art. 233 CP RM este amplasat într-un capitol al cărui denumire este nu de „Infracțiuni împotriva mediului înconjurător", ci de „Infracțiuni ecologice". Așadar, dilema constă în următoarele: este obiectul juridic generic al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, format din relațiile sociale cu privire la mediul înconjurător sau din relațiile sociale cu privire la ecologie?

În continuare va trebui să argumentăm de ce alegem una dintre aceste două soluții alternative cu perspective aproximativ egale.

A afirma că, de exemplu, vânatul ilegal este o infracțiune ecologică este ca și cum am afirma că, de exemplu, omorul este o infracțiune biologică, vătămarea intenţionată gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii este o infracțiune sanologică, iar violul este o infracțiune sexologică. Totuși, o știință, chiar dacă are o însemnătate indubitabilă pentru întreaga societate, nu poate să reprezinte o valoare socială fundamentală apărată împotriva unor infracțiuni.

Nici securitatea ecologică nu ar putea să reprezinte o astfel de valoare. Legea penală apără nu măsurile cu caracter politic, economic și organizatoric, care au scopul de a preveni și combate amenințările la adresa intereselor de mediu ale individului, ale societății și ale statului. Aceste măsuri sunt stabilite de anumite norme juridice. Legea penală nu poate apăra asemenea norme.

Suntem de părerea că însuși mediul înconjurător, nu o stare a acestuia constituie valoarea socială apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Securitatea ecologică nu este decât unul dintre domeniile de

protecție a mediului înconjurător. Securitatea ecologică nu poate fi considerată valoare socială cu caracter generic căreia să-i fie subsumate anumite valori sociale cu caracter specific.

De asemenea, resursele naturale nu pot să formeze valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Atunci când resursele naturale sunt considerate valoare socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor ecologice, se confundă obiectul juridic al infracțiunii cu obiectul material al infracțiunii.

Interpretarea alin. (4) art. 111 și a alin. (4) art. 127 din Constituția Republicii Moldova ar putea duce spre concluzia că patrimoniul sau economia națională ar trebui considerate valori sociale fundamentale apărate împotriva infracțiunii de vânat ilegal. Totuși, în aceste norme constituționale legiuitorul pune accentul nu pe esența patrimonială sau economică a elementelor mediului înconjurător, nu pe anumite forme de relații de producție, ci pe apartenența acestor obiecte poporului Republicii Moldova, în numele căruia autorităţile publice exercită „folosința socială”. Animalele sălbatice nu au o localizare constantă. Ele parcurg uneori distanțe mari. Nu este exclus ca, în acest caz, animalele sălbatice să migreze dintr-o țară în alta. În plus, este dificilă atribuirea unui număr de identificare animalului sălbatic sau individualizarea acestuia în alt mod față de alte animale sălbatice. În aceste împrejurări, este anevoioasă, dacă nu chiar imposibilă exercitarea dreptului de proprietate asupra animalelor sălbatice. Ceea ce demonstrează că nici patrimoniul, nici economia națională nu ar trebui considerate valori sociale fundamentale apărate împotriva infracțiunii de vânat ilegal.

Mediul înconjurător trebuie privit ca un habitat constituit din mediul natural și mediul antropic, în care omul convieţuieşte împreună cu animalele și plantele. Prin definiție, obiectul juridic generic trebuie să reflecte esența tuturor valorilor sociale apărate împotriva infracțiunilor care formează un grup prevăzut de un capitol al părții speciale a Codului penal. Lumea animală, fiind una dintre componentele mediului natural, asigură, alături de alte componente (aer atmosferic, apă, sol, subsol etc.), condiții prielnice pentru existența vieții pe Pământ. Această axiomă confirmă că mediul înconjurător este cel care trebuie considerat valoare socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, în general, și a infracțiunii de vânat ilegal, în particular.

Este pe deplin justificată utilizarea sintagmei „mediul înconjurător” în art. 37, 46, 59 și 126 ale Constituției, precum și în alin. (1) art. 2 CP RM. Dacă am afirma că mediul în general este valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, nu ar fi clar care anume varietate de mediu (mediul natural, mediul antropic, mediul acvatic, mediul aerian, mediul terestru, mediul

subteran, mediul urban, mediul rural etc.) se are în vedere. Drept urmare, sintagma „mediul înconjurător” nu este un pleonasm, ci o necesitate impusă din rațiuni de politică penală. Tocmai această sintagmă este în măsură să exprime în mod clar ideea că, împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, trebuie apărat doar habitatul constituit din mediul natural și mediul antropic, în care omul convieţuieşte împreună cu animalele și plantele. Ca urmare, nu considerăm reușită denumirea „Infracțiuni de mediu”[1297], propusă într-un proiect de lege recent pentru a înlocui titlul actual al Capitolului IX al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova.

În încheiere, luând în considerare argumentele prezentate mai sus, propunem modificarea denumirii Capitolului IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova: din „Infracțiuni ecologice” în *„Infracțiuni contra mediului înconjurător”*.

Ideea de la care pornim în demersul nostru de identificare a obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este aceea că obiectul respectiv îl constituie o valoare socială specifică și relațiile sociale care se formează, se dezvoltă și se desfășoară în jurul acestei valori, împotriva cărora este îndreptată o infracțiune, care suferă o vătămare efectivă (în cazul consumării infracțiunii) sau potențială (în cazul neconsumării infracțiunii).

Folosirea rațională a resurselor regnului animal presupune utilizarea acestora într-un mod care să nu conducă la epuizarea biodiversității lumii animale și, prin urmare, să-i păstreze capacitatea de a se reproduce și de a satisface nevoile generațiilor prezente și viitoare. Astfel, sintagma „folosirea rațională a resurselor regnului animal”[1298] conține doar anumite indicii cu privire la obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Folosirea rațională a resurselor regnului animal nu poate, de felul său, să reprezinte valoarea socială apărată împotriva infracțiunii date.

În mod aprioric, conţinutul obiectului juridic special al infracțiunii de vânat ilegal trebuie să reflecte conţinutul dispoziţiei art. 233 CP RM. Ne referim inclusiv la dispoziția din alineatul (2) al acestui articol: „Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană publică ori de o persoană cu funcţie de demnitate publică”.[1299] Doar în ipoteza, prevăzută de acest alineat, obiectul juridic special al infracțiunii, specificate în art. 233 CP RM, are un caracter complex. Vom putea stabili conținutul obiectului juridic secundar al acestei

[1297] *Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și Codului contravențional)*. [citat 26.07.2023] Disponibil: https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6497/language/ro-RO/Default.aspx

[1298] Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

[1299] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

infracțiuni abia după ce vom analiza calitatea specială a subiectului, consemnată în alin. (2) art. 233 CP RM.

În ipoteza, prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, obiectul juridic special este simplu. Conţinutul acestui obiect trebuie să reflecte conţinutul dispoziţiei alin. (1) art. 233 CP RM.

Infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, reprezintă unul dintre factorii care influențează negativ asupra biodiversităţii faunei sălbatice, care constituie un element esenţial al ciclului planetar de materie, de formare a climei şi al potenţialului de renovare a resurselor naturale. Biodiversitatea faunei sălbatice implică asigurarea numărului de animale și păsări sălbatice, care este optim din perspectiva protecției mediului înconjurător. Fauna sălbatică și oamenii sunt părți ale unui tot întreg. Ca parte integrantă a ecosistemului global, fauna sălbatică nu trebuie privită ca sursă de exploatare irațională. În caz contrar, degradarea continuă a faunei sălbatice va pune sub semnul întrebării însăși existența omenirii.

Biodiversitatea este acel atribut cheie, care ne permite să identificăm obiectul juridic special al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Cu toate acestea, termenul „faună”, în raport cu care este folosit atributul respectiv, pare a fi prea general pentru a caracteriza valoarea socială specifică apărată contra infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Este necesar să stabilim mai întâi conținutul obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Doar după aceasta vom putea afla care este obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În art. 233 CP RM nu este specificat obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal. Cu toate acestea, prezența unui asemenea obiect nu poate fi pusă la îndoială. Ca urmare, trebuie depuse eforturi pentru pentru stabilirea conținutului acestui obiect.

Obiectul material al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, se caracterizează prin anumite trăsături, care, împreună cu trăsăturile altor semne constitutive ale infracțiunii, ne permit să percepem esența juridică a infracțiunii analizate. Astfel, stabilirea corectă a obiectului material al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, este importantă pentru calificarea faptei incriminate la acest articol.

Obiectul material reprezintă proiecția în plan material a valorii sociale și a relaţiilor sociale care sunt protejate împotriva infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Astfel, valoarea și relațiile în cauză pot fi sesizate cu ajutorul simțurilor și al gândirii, prin reflectare nemijlocită. Entitățile, care constituie obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, servesc drept condiţie de existenţă a valorii sociale și a relaţiilor sociale protejate împotriva acestei infracțiuni. În rezultatul comiterii infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, entitățile, care constituie obiectul material al infracțiunii analizate, sunt scoase de pe orbita acestor relații. Prin săvârșirea

infracțiunii examinate, sunt devalorizate relațiile sociale protejate. În același timp, entitățile, care reprezintă obiectul material al infracțiunii, își pierd integral sau parțial calitățile utile. Subiecții partcipanți la relațiile sociale, apărate împotriva infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, sunt lipsiți de posibilitatea de a beneficia de calitățile utile ale entităților respective și de a-și satisface interesele.

Fauna este cea care oferă o astfel de posibilitate. De aceea, pentru a stabili conținutul obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, trebuie să aflăm semnificația noțiunii de faună. Noțiunile „faună" și „regnul animal" sunt generice în raport cu noțiunea de animal. Or, animalele formează conținutul atât al faunei, cât și al regnului animal.

Bineînțeles, nu întreaga faună, nu întregul regn animal formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Dacă ar fi altfel, atunci infracțiunea dată nu ar putea fi delimitată de alte infracțiuni care au sau pot avea ca obiect material componente ale faunei / regnului animal.

Totodată, remarcăm că regnul animal îl formează doar animalele care vieţuiesc în mod natural. În cazul animalelor care formează fauna, nu este obligatoriu ca acestea să viețuiască în mod natural. Însă, atât animalele care alcătuiesc fauna, cât și animalele, care alcătuiesc regnul animal, sunt animale care viețuiesc.

Doar un obiect al biosferei, fiind înzestrat cu viață, poate reprezenta obiectul vânatului, în general, și al vânatului ilegal, în particular. Tocmai datorită funcției sale biologice, obiectul material al vânatului ilegal prezintă interes pentru subiectul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Un obiect abiotic, mort, nu poate să reprezinte un asemenea obiect. Un obiect abiotic poate fi strâns, ridicat, colectat, numai nu vânat.

Ceea ce este mai important, tocmai funcția biologică a obiectului material al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, condiționează apărarea prin mijloace penale a obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Doar animalele vii pot asigura participarea membrilor societății la relațiile sociale apărate împotriva infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Fauna, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este reprezentată de animale cu excepția melcilor, şerpilor, broaştelor sau a altor asemenea animale care nu sunt susceptibile a fi vânate. Desigur, fauna, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, poate fi reprezentată de păsări (inclusiv de păsări cântătoare), precum și de animale care sunt vânate nu în scopul utilizării lor ca hrană. Modul de valorificare a animalelor, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP

RM – consum alimentar, împăiere, deținerea într-o grădină zoologică etc. – nu are nicio relevanță.[1300]

Dobândirea neautorizată de animale, care nu constituie obiecte ale vânatului, atrage răspunderea în baza alin. (4) art. 263 CC RM sau a art. 241 CP RM. Într-un asemenea caz nu poate fi aplicat art. 233 CP RM.

În mod similar, animalele dăunătoare nu pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Or, animalele dăunătoare, specificate la lit. b) subpct. 1) pct. 7 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, sunt nimicite, combătute, nu vânate.[1301]

Totodată, accentuăm că fauna, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nu poate fi redusă la animalele al căror vânat este permis în condițiile legii.

Noțiunea „animalele al căror vânat este permis în condițiile legii" nu este potrivită pentru a caracteriza obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Sfera noțiunii „animalele al căror vânat este permis în condițiile legii" este circumstanțiată în legislație. Subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, nu ține cont de prevederile legislației. De aceea, obiectul material al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, are o sferă mai largă decât cea a noțiunii „animalele al căror vânat este permis în condițiile legii". Așa cum se va putea vedea *infra*, animalele, al căror vânat este interzis în condițiile legii, pot să reprezinte obiectul material al acestei infracțiuni.

În alt context, este inadmisibilă confundarea ouălor de păsări cu păsările înseși. Dacă ar fi să facem o paralelă, atunci nu poate fi echivalată o persoană cu embrionul (fătul) uman, care este doar o probabilitate de viață.

Nu există prevederi normative din care ar reieși că dobândirea ilegală de ouă sau distrugerea ilegală a cuiburilor de păsări sau a vizuinilor trebuie considerate exemple de vânat ilegal.

În concluzie, „ouăle de păsări, cuiburile de păsări și vizuinile de animale nu pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM."[1302]

[1300] De exemplu, într-o speță, în care s-a aplicat alin. (1) art. 233 CP RM, un bursuc a fost vânat pentru a-i fi colectată grăsimea.*

* A se vedea: *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul central) din 05.12.2022. Dosarul nr. 1-303/2022*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A6561EA3-EC2B-45CF-93AF-0A591F354C77

[1301] Într-o speță din practica judiciară, în care s-a aplicat alin. (2) art. 128 CP RM, obiectul material al faptei îl reprezintă o vulpe și un câine.* Nu se precizează dacă acest câine era hoinar (vagabond) sau nu, ceea ce pune la îndoială temeiul de a evidenția câinele respectiv în calitate de obiect material al faptei prevăzute la alin. (2) art. 128 CP RM. În acest caz nu s-a aplicat art. 233 CP RM, deoarece nu au fost cauzate daune care depășesc 200 de unități convenționale.

* *Hotărârea Judecătoriei Căușeni din 26.03.2015. Dosarul nr. 4-48/2015*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6B92217B-D2D3-E411-B888-005056A5D154

În alt context, noțiunea „regnul animal” este generică în raport cu noțiunea de animale. Însă, nu întregul regn animal formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Dacă ar fi altfel, atunci infracțiunea dată nu ar putea fi delimitată de alte infracțiuni care au sau pot avea ca obiect material componente ale regnului animal. Totodată, regnul animal îl formează doar animalele care vieţuiesc în mod natural.

Ar fi simplist să considerăm că oricare animal sălbatic poate constitui obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal. În ipoteza pe care o analizăm, caracteristica socială, care comportă relevanță, ar putea consta în prezența sau lipsa libertății animalului sălbatic. Calitatea de animale sălbatice o pot avea nu numai animalele care trăiesc exclusiv în condiții de libertate naturală, ci și animalele ținute în captivitate. Bineînțeles, animalele captive, lipsite cu totul de libertate, cărora nu li se asigură nicio legătură cu mediul natural și care depind în totalitate de oameni, nu pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În cazurile în care animalele sălbatice se află în captivitate (într-o fermă, grădină zoologică, într-un circ, laborator etc.), atunci dobândirea ilegală a acestor animale aduce atingere relațiilor sociale cu privire la patrimoniu. Or, ținerea în captivitate a unor asemenea animalele sălbatice implică investiții de muncă umană și cheltuieli financiare în vederea satisfacerii necesităților vitale ale acelor animale. Aceste investiții și cheltuieli urmează a fi recuperate pe calea exploatării animalelor sălbatice în scopuri economice, ştiinţifice, cultural-educative sau estetice. Deci, animalele sălbatice captive au calitatea de marfă, de parte a patrimoniului. Nu este exclus ca aceleași obiecte materiale să se afle în orbita diferitelor relații sociale, care sunt apărate de diferite norme penale. De aceea, în fiecare caz este necesar să se clarifice anumite caracteristici sociale ale obiectului material. Doar așa poate fi stabilită norma penală aplicabilă.

Animalele sălbatice, deținute în stare de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, constituie obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Pentru a constitui obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nu este obligatoriu ca, în momentul săvârșirii infracțiunii, animalul sălbatic să se afle pe teritoriul Republicii Moldova. Este posibil ca acesta să se afle dincolo de frontiera de stat a Republicii Moldova, pe teritoriul României sau al Ucrainei.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, vânatul ilegal nu presupune exploatarea apelor. Lipsa sau prezența exploatării apelor este acel criteriu care permite delimitarea vânatului ilegal în sensul art. 233 CP RM de vânatul ilegal în sensul art. 234 CP RM. Lipsa sau prezența

[1302] BOLDESCU, Anastasia. Unele precizări privind obiectul material al vânatului ilegal. În: *Integrare prin cercetare si inovare: Științe juridice și economice, 10-11 noiembrie 2022, Chișinău*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, pp. 40-42. ISBN 978-9975-62-472-5.

exploatării apelor trebuie privit ca un criteriu ce vizează un anumit teritoriu, nu o anumită categorie de animale sălbatice.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, obiectul material îl constituie animalele sălbatice care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren.

Ca o concluzie generală, este necesar să menționăm că obiectul material al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, îl reprezintă animalele sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren. Pentru a nu aglomera dispoziția art. 233 CP RM cu această descriere, propunem ca în articolul dat să fie folosit doar cuvântul „animale". Totodată, propunem completarea Capitolului XIII din partea generală a Codului penal al Republicii Moldova cu art. 134^{25} „Animale" cu următorul conținut:

„(1) Prin animale, în sensul art. 233 din prezentul cod, se înțelege animalele sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren.

(2) Prin animale, în sensul art. 234 din prezentul cod, se înțelege animalele sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren."[1303]

Anterior am afirmat că, pentru a afla care este obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este necesar să stabilim mai întâi conținutul obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Odată ce am stabilit obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, putem afirma că obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl formează relațiile sociale cu privire la biodiversitatea animalelor sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren.

În art. 233 CP RM nu se face nicio diferențiere între vânatul ilegal al animalelor sălbatice, specificate în Cartea Roşie a Republicii Moldova, și vânatul ilegal al animalelor sălbatice care nu

[1303] În contextul analizei laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, vom argumenta de ce în dispozițiile art. 233 și 234 CP RM, cuvântul „vânatul" ar trebui înlocuit prin sintagma „capturarea, uciderea sau rănirea de animale".

sunt specificate în acest document oficial. Vânatul ilegal constituie una dintre principalele cauze de trecere a speciilor de animale sălbatice din categoria de animale rare sau vulnerabile în categoria celor periclitate, critic periclitate sau chiar dispărute. Vânatul ilegal al animalelor sălbatice, care aparțin de speciile rare, vulnerabile, periclitate sau critic periclitate, a căpătat un caracter transnațional. Datorită acestui fapt, prevenirea și combaterea unui asemenea fenomen necesită unificarea eforturilor statelor.

Legiuitorul moldovean neglijează pericolul social sporit al vânatului ilegal săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție. Ca efect, nu poate fi asigurată sancționarea proporționată a vânatului ilegal, săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție, în funcție de gradul de pericol social al acestei fapte. Aceasta o confirmă sancțiunea de la alin. (1) art. 140 CC RM.

Fragmentul din dispoziția alin. (1) art. 140 CC RM, care se referă la vânatul ilegal săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție, se intersectează cu dispoziția art. 233 CP RM. Ne referim la ipoteza în care capturarea sau nimicirea animalelor, incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la CITES, este săvârșită fără autorizaţia corespunzătoare, iar această faptă cauzează daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale. Acest paralelism de dispoziții din două legi organice trebuie soluționat în favoarea alin. (1) art. 140 CC RM. În susținerea acestei soluții prezentăm două argumente: 1) alin. (1) art. 140 CC RM stabilește un regim sancționator mai blând în comparație cu cel stabilit de art. 233 CP RM. În virtutea principiului *„in dubio pro reo”* (care își are suportul în alin. (3) art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova[1304], în alin. (3) art. 375 CC RM[1305] și în alin. (2) art. 3 CP RM[1306]), trebuie aleasă norma care stabilește un regim sancționator mai blând; 2) Codul penal al Republicii Moldova a fost adoptat înaintea Codului contravențional al Republicii Moldova. Conform alin. (3) art. 7 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative (în continuare – Legii nr. 100/2017), „în cazul în care între două acte normative cu

[1304] Conform acestei norme, „concluziile despre vinovăţia persoanei de săvârşirea infracţiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condiţiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului”.*

* Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110, 447.

[1305] Potrivit acestei norme, „concluziile despre vinovăţia persoanei în săvârşirea contravenţiei nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate în condiţiile prezentului cod se interpretează în favoarea persoanei în a cărei privinţă a fost pornit proces contravenţional”.*

* Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

[1306] Conform acestei norme, „interpretarea extensivă defavorabilă şi aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise”.*

* Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

aceeaşi forţă juridică apare un conflict de norme, se aplică prevederile ultimului act normativ adoptat, aprobat sau emis, cu excepţia situaţiilor prevăzute la art. 5 alin. (3) şi (4)[1307]".[1308] Prin urmare, dintre normele aflate în conflict trebuie aleasă norma adoptată mai puțin timp în urmă.

La lit. d) alin. (2) art. 65 al Legii nr. 100/2017 se prevede că „abrogarea intervine [...] pentru evitarea paralelismelor în legislaţie".[1309] Cu toate acestea, suntem de părerea că abrogarea nu ar fi eficientă. Mai eficientă ar fi operarea unor amendamente în alin. (1) art. 140 CC RM și în art. 233 CP RM.

Astfel, în ceea ce privește alin. (1) art. 140 CC RM, recomandăm, în primul rând, ca sintagma „comercializarea ilegală"[1310] să fie exclusă din această normă. Argumentele corespunzătoare le vom prezenta mai jos.

În al doilea rând, propunem excluderea sintagmei „precum și comiterea altor acţiuni sau inacţiuni ce pot cauza reducerea numărului acestor plante şi animale sau dispariţia lor"[1311] din alin. (1) art. 140 CC RM, deoarece această sintagmă este susceptibilă de interpretare extensivă defavorabilă.

În al treilea rând, am propus excluderea din alin. (1) art. 140 CC RM a sintagmei „capturarea sau nimicirea animalelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)".[1312] Considerăm că vânatul ilegal al unor astfel de animale trebuie să atragă exclusiv răspunderea penală. Ne bazăm pe următorul argument: în Anexa 3 la Legea nr. 439/1995, mărimea plății pentru un exemplar de animal este de 200, 225 sau 250 de unități convenționale. În lista respectivă nu este prevăzut niciun caz în care mărimea plății ar fi sub limita de 200 de unități convenționale. Această stare de lucruri corespunde, în mare parte, condiției de aplicare a art. 233 CP RM, conform căreia daunele cauzate trebuie să depășească 200 de unităţi convenţionale.

[1307] Aceste două excepţii sunt irelevante în cazul analizat, deoarece alineatele respective prevăd: „(3) Normele juridice speciale sunt aplicabile în exclusivitate anumitor categorii de raporturi sociale sau subiecţi strict determinaţi. În caz de divergenţă între o normă generală şi o normă specială, care se conţin în acte normative de acelaşi nivel, se aplică norma specială"*; „(4) Normele juridice derogatorii sunt diferite în raport cu reglementarea-cadru în materie şi sunt aplicabile unei situaţii determinate. În caz de divergenţă între o normă generală sau specială şi o normă derogatorie, care se conţin în acte normative de acelaşi nivel, se aplică norma derogatorie".*

* Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2018, nr. 7-17, 34.

[1308] Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2018, nr. 7-17, 34.

[1309] Ibidem.

[1310] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2009, nr. 3-6, 15.

[1311] Ibidem.

[1312] Ibidem.

Ceea ce este mai important, atât în cazul animalelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova, cât și în cazul celor incluse în anexele la CITES, atunci când vorbim despre gradul de pericol social al vânării acestora, ar trebui să conteze nu valoarea materială a animalelor respective. Ar trebui să conteze doar statutul special al unor astfel de animale, care implică un grad de protecție superior celui de care beneficiază alte animale. Această idee are suport în dispoziția de la lit. a) alin. (1) art. 12 din Directiva 92/43/CEE, care prevede: „Statele membre iau măsurile necesare pentru a institui *un sistem de protecție riguroasă* (evid. ns.) a speciilor de animale enumerate în anexa IV litera a) în aria lor de extindere, interzicând: [...] orice formă de capturare sau ucidere deliberată a specimenelor din aceste specii în natură; [...]”.[1313]

În consecință, propunerea noastră este de a completa art. 233 CP RM cu alineatul (3):

„Capturarea, uciderea sau rănirea de animale incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES), săvârşită în condiţii de ilegalitate,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 850 la 1350 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice”.

Mai sus am propus ca, din alin. (1) art. 140 CC RM, să fie exclusă sintagma „comercializarea ilegală”[1314]. Considerăm că fapta de comercializare a animalelor, incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la CITES, trebuie să fie prevăzută în legea penală. De aceea, propunem completarea Codului penal al Republicii Moldova cu următorul articol:

„Articolul 233[1]. Tăinuirea braconajului cinegetic

(1) Vânzarea, schimbul, oferirea spre schimb sau vânzare, deținerea, transportarea ori expedierea animalelor vii sau moarte, a părţilor sau derivatelor acestora, cunoscând că aceste animale au fost dobândite prin braconaj cinegetic,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 300 la 500 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 180 la 240 de ore, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1200 la 2000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

[1313] *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică.* [citat 12.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043

[1314] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

(2) Aceeaşi faptă săvârşită asupra animalelor vii sau moarte incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES), a părţilor sau derivatelor acestor animale,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 500 la 750 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 2 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate".

Incriminarea faptei de tăinuire a braconajului cinegetic va contribui la diminuarea cazurilor de săvârșire a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Dacă ar fi sancționată penal atât valorificarea produsului obținut în urma comiterii vânatului ilegal, cât și activitățile conexe acestei valorificări, ar fi considerabil redusă motivația de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

În legătură cu dispoziția alin. (2) art. 233^1 CP RM, trebuie făcută o precizare: în art. 140 CC RM se folosește sintagma „animalele incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)"[1315]. După părerea noastră, este mai potrivit ca, în alin. (2) art. 233^1 CP RM – să aibă un caracter alternativ, nu cumulativ, specificarea animalelor, care constituie obiectul material al infracțiunii – în: a) Cartea Roşie a Republicii Moldova; b) anexele la CITES. Semnificația Legii nr. 325/2005 nu este mai mare sau mai mică decât semnificația Legii nr. 1246/2000. Ambele aceste legi au o semnificație comparabilă. Ca urmare, trebuie să aibă un caracter suficient specificarea în alin. (2) art. 233^1 CP RM a animalelor, care constituie obiectul material al infracțiunii, fie în Cartea Roşie a Republicii Moldova, fie în anexele la CITES. În consecință, am propus ca, în alin. (2) art. 233^1 CP RM, între sintagma „Cartea Roşie a Republicii Moldova" şi „în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)", în locul cuvântului „și" să fie introdus cuvântul „sau".

În consecință, recomandăm ca aceeași substituire să fie operată în art. 140 CC RM.

3.2. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a laturii obiective a infracțiunii specificate în art. 233 CP RM

Analiza dispoziției art. 233 CP RM arată că infracțiunea, prevăzută de acest articol, este o infracțiune materială. Producerea urmărilor prejudiciabile, exprimate în daunele ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, este obligatorie pentru consumarea infracțiunii date. Aceste urmări se

[1315] Ibidem.

găsesc în legătură de cauzalitate (într-un raport cauzal) cu fapta prejudiciabilă care, la rândul ei, se concretizează în acțiunea de vânat ilegal. Textul „fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise”[1316] din dispoziția art. 233 CP RM denotă că anumite semne secundare complinesc conținutul faptei prejudiciabile, conferind ilegalitate acestei fapte.

Fapta prejudiciabilă, exprimată în acţiunea de vânat ilegal, reprezintă, așadar, unul dintre semnele constitutive obligatorii ale laturii obiective a infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM. În lipsa acestui semn, care reflectă conduita penal condamnabilă a făptuitorului, nu poate fi aplicat art. 233 CP RM.

Pentru a percepe natura juridică a acțiunii prejudiciabile de vânat ilegal, este necesar:

1) să stabilim înțelesul noțiunii „vânat”;

2) să determinăm condițiile în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală.

Vânatul (vânătoarea) nu este unica formă (metodă; modalitate) de folosire a resurselor regnului animal.

Vânatul ilegal este o noțiune-parte în raport cu noțiunea generică de vânat. Orice vânat ilegal este vânat. Nu se poate susține că vânatul ilegal nu este vânat. Același comportament poate fi: socialmente util sau socialmente periculos; legal sau ilegal. De exemplu, nimeni nu neagă că lipsirea de viață a unei persoane poate fi, în anumite condiții (de exemplu, în condițiile legitimei apărări) socialmente utilă și legală. În lipsa unor asemenea condiții, lipsirea de viață a unei persoane este socialmente periculoasă și ilegală, fiind pasibilă de răspundere în baza art. 145-148 CP RM sau în baza altor norme penale.

Definiția noțiunii de vânat trebuie să fie neutră în planul corespunderii acestei activități legii. În caz contrar, se poate ajunge la absurdități.

Este reglementabilă orice acțiune de vânat, atât cea socialmente utilă și legală, cât și cea socialmente periculoasă și ilegală.

În Legea nr. 298/2018, vânatul (vânătoarea), care se desfășoară în condiții de ilegalitate, se echivalează cu braconajul. În toate aceste dispoziții, noțiunea „braconaj” nu este opusă noțiunii de vânătoare, ci constituie o noțiune-specie față de noțiunea de vânătoare. Controversele, generate de Legea nr. 298/2018, contribuie la interpretarea greșită a noțiunii de vânat (vânătoare), în loc să contribuie la interpretarea corectă a acestei noțiuni.

Legiuitorul autohton a ales să definească noțiunea de vânat într-o normă din afara Codului penal.

[1316] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

În definiția din pct. 26 din RGC, în cazul urmăririi animalelor aflate în condiţii naturale, nu este indicat scopul. Rezultă că, de exemplu, dacă animalul sălbatic aflat în condiţii naturale este urmărit pentru a i se face o poză sau pentru a i se face o înregistrare video sau cinematografică, această acțiune ar trebui considerată vânătoare. Ceea ce, în mod evident, ar fi lipsit de temei.

Definiția din art. 2 al Legii nr. 298/2018 nu conține defectul pe care-l conținea definiția din pct. 26 din RGC, la care ne-am referit mai sus. Scopul capturării sau uciderii exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic, aflate în stare de libertate, reprezintă scopul comun pentru toate acțiunile care îndeplinesc rolul de specii mai apropiate în raport cu genul mai îndepărtat „vânătoare": căutare; pândire; stârnire; gonire; împușcare; capturare; orice altă acțiune.

Comun pentru definițiile noțiunii de vânat din doctrina de specialitate este că ele conțin enumerarea în calitate de specii mai apropiate (în raport cu genul mai îndepărtat de vânătoare) a următoarelor modalități: depistare; căutare; stârnire; urmărire; hăituire; rănire; dobândire (ucidere sau capturare); altă activitate care are ca scop dobândirea.

Pornind de la această premisă, considerăm că *primul aspect*, ce trebuie luat în considerare la stabilirea înțelesului noțiunii de vânat (vânătoare) în sensul art. 233 CP RM, este să aflăm care dintre respectivele modalități se pot regăsi în această noțiune din legea penală.

Legea nr. 298/2018 constituie începând cu 01.03.2021 principalul act normativ complinitor pentru art. 233 CP RM. În acest act normativ, definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 conține, de asemenea, enumerarea în calitate de specii mai apropiate (în raport cu genul mai îndepărtat de vânătoare) a următoarelor modalități: căutare; pândire; stârnire; gonire; împușcare; capturare; orice altă acțiune care are ca scop capturarea ori uciderea.

Cu excepția modalităților de împușcare și de capturare, toate celelalte se referă nu la acțiunea de vânătoare soldată cu un rezultat, ci la procesul de vânătoare care nu a ajuns să se soldeze cu un rezultat. În alți termeni, „cu excepția modalităților de împușcare și de capturare, toate celelalte se referă la etapele de pregătire sau tentativă de infracțiune, nu la infracțiunea consumată."[1317] Pregătirea sau tentativa de infracțiune nu pot fi legate cauzal, în mod direct, cu urmările prejudiciabile. A afirma contrariul ar însemna să echivalăm activitatea infracțională neconsumată cu cea consumată. Acțiunea, care are ca scop capturarea sau uciderea animalelor (fără ca acest scop să-și găsească realizarea), nu se poate afla în legătură cauzală directă cu daunele menționate în art. 233 CP RM. De aceste daune pot fi legate cauzal doar împușcarea sau capturarea animalelor, dacă ne referim la modalitățile specificate în definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018.

[1317] BOLDESCU, Anastasia. Neajunsurile ce caracterizează noțiunea de vânat, utilizată în art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Revista Naţională de Drept*, 2022, nr. 2, pp. 189-197. ISSN 1811-0770.

Definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 ar fi pretabilă infracțiunii de vânat ilegal, prevăzute la art. 170 din Codul penal al Republicii Moldova din 1961 (în continuare – CP RM din 1961). Conform alin. 1 din acest articol, răspunderea se aplica pentru „vânatul fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada şi în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise”.[1318] Cauzarea de pagube mari era indicată ca circumstanță agravantă în alin. 2 art. 170 CP RM din 1961.

La fel, definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 ar fi pretabilă faptei prevăzute la alin. (2) art. 128 CC RM. Conform acestei norme, răspunderea se aplică pentru „vânătoarea fără autorizaţie (licenţă), fără carnet de vânător sau fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare, depăşirea normelor stabilite de recoltare a vânatului, precum şi vânătoarea în locurile interzise şi în perioadele de prohibiţie, folosirea armelor, uneltelor şi metodelor interzise”.[1319]

Însă, spre deosebire de infracțiunea prevăzută la art. 170 CP RM din 1961 și de fapta prevăzută la alin. (2) art. 128 CC RM, infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM este una materială.

Definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 nu poate fi aplicată mecanicist în condițiile infracțiunii descrise în art. 233 CP RM. Definiția dată nu a fost concepută pentru a reflecta faptul că această infracțiune se consideră consumată din momentul producerii urmărilor prejudiciabile. Nu este acceptabil ca noțiunea, ce caracterizează fapta prejudiciabilă prevăzută la art. 233 CP RM, să se refere la etape diferite ale activității infracționale. Or, infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM (ca și oricare altă infracțiune), are un singur moment de consumare.

Nu doar acest aspect trebuie luat în considerare la stabilirea înțelesului noțiunii de vânat (vânătoare) care ar fi în măsură să exprime esența juridică a acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM. Un *al doilea aspect*, nu mai puțin important, este cel care ne ajută să aflăm dacă această noțiune poate fi extrapolată la ipoteze pe care nu le prevede în mod expres.

Nu poate fi asimilată vânătorii activitatea care fie nu se exprimă în extragerea din natură a obiectelor regnului animal sau în obținerea de beneficii din aceste obiecte, concretizate în satisfacerea necesităților spirituale sau materiale ale unei persoane, fie nu este îndreptată spre extragerea din natură a obiectelor regnului animal sau în obținerea de beneficii din aceste obiecte, concretizate în satisfacerea necesităților spirituale sau materiale ale unei persoane.

[1318] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 41 din 24.03.1961. În: *Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ*, 1961, nr. 10, 41.

[1319] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

Simpla aflare a unor persoane pe terenurile de vânătoare cu unelte de vânătoare și (sau) producție de vânat, cu câini de vânătoare sau păsări de pradă, nu este suficientă pentru a demonstra intenția acestora de a comite infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Dacă lipsește hotărârea de a comite această infracțiune, nu putem vorbi nici măcar despre pregătirea de a o săvârși.

Dacă ținerea în captivitate a animalului sălbatic nu a fost precedată de acțiunea de vânat în prezența uneia dintre condițiile prevăzute la art. 233 CP RM, nu putem vorbi despre autorat la infracțiunea prevăzută de acest articol. Se consideră complice la infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, acea persoană care ține în captivitate exemplarele din specii de faună sălbatică fără autorizarea autorității administrative centrale abilitate cu protecția mediului înconjurător, și care a promis dinainte că-l va favoriza pe cel care a vânat asemenea exemplare în prezența uneia dintre condițiile prevăzute la art. 233 CP RM. Se consideră favorizator la infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, acea persoană care ține în captivitate (tăinuiește) exemplarele din specii de faună sălbatică fără autorizarea autorității administrative centrale abilitate cu protecția mediului înconjurător, și care nu a promis dinainte că-l va favoriza pe cel care a vânat asemenea exemplare în prezența uneia dintre condițiile prevăzute la art. 233 CP RM. Infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, este o infracțiune mai puțin gravă. De aceea, favorizarea celui, care comite infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, nu atrage răspunderea în baza art. 323 CP RM.

Aflarea în fondurile cinegetice a câinilor de orice rasă fără botniță sau fără zgardă, antrenați la desfășurarea vânătorii, este permisă conform lit. v) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018. În aceste împrejurări, dacă, în prealabil, a fost luată hotărârea de a săvârși acțiunea de vânat în prezența uneia dintre condițiile prevăzute la art. 233 CP RM, putem vorbi despre pregătirea de infracțiunea prevăzută de acest articol. Nu se poate vorbi despre pregătirea de infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, în ipoteza aflării în fondurile cinegetice a câinilor de orice rasă fără botniță sau fără zgardă, care: 1) nu sunt antrenați la desfășurarea vânătorii; 2) sunt dresați.

În concluzie, în lipsa intenției de a vâna, aflarea persoanelor pe terenurile de vânătoare, inclusiv pe căile de acces comun cu arme neincluse în toc, în stare montată, gata pentru aplicare, cu alte unelte de vânătoare, precum şi cu câini şi păsări de vânătoare (şoimi) sau cu producţie de vânat, nu poate fi considerată vânat (vânătoare) în sensul art. 233 CP RM. O altfel de interpretare ar însemna încălcarea prevederilor alin. (2) art. 3 („Interpretarea extensivă defavorabilă şi aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise”) și alin. (1) art. 6 („Persoana este supusă răspunderii penale şi pedepsei penale numai pentru fapte săvârşite cu vinovăţie”) CP RM.

În opinia noastră, nu doar noțiunile „capturare” și „ucidere” ar trebui să caracterizeze fapta prejudiciabilă prevăzută la art. 233 CP RM. O a treia noțiune de acest gen trebuie să fie cea de

rănire. În context, putem face analogie cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor în înțelesul art. 197 CP RM. Dacă uciderea animalului corespunde distrugerii bunului, atunci rănirea animalului corespunde deteriorării bunului. Din art. 455 și 458 ale Codului civil al Republicii Moldova[1320], coroborate cu art. 3 al Legii nr. 439/1995[1321], rezultă că animalele sălbatice reprezintă bunuri aflate în proprietatea statului. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 197 CP RM, deteriorarea bunurilor este susceptibilă de cauzarea daunelor în proporții mari. Prin analogie, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, rănirea animalelor sălbatice ar fi susceptibilă de cauzarea daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale.

Bazându-ne pe aceste argumente, formulăm o recomandare *de lege ferenda*: în dispoziția alin. (1) art. 233 CP RM, cuvântul „Vânatul" să fie înlocuit prin sintagma *„Capturarea, uciderea sau rănirea de animale"*. Această sintagmă este mai potrivită decât termenul „vânătoare". Recurgând la dihotomie, pentru dispoziția art. 234 CP RM, recomandăm substituirea cuvântului „vânatul" prin sintagma *„capturarea, uciderea sau rănirea de animale"*.

Anterior am propus modificarea titlului pe care îl are art. 233 CP RM. Titlul „Vânatul ilegal", care a „migrat" în art. 233 CP RM din art. 170 CP RM din 1961, trebuie să cedeze locul unui alt titlu care ar exclude confuziile ce îngreunează interpretarea și aplicarea art. 233 CP RM. Reiterăm ca acest titlu nou trebuie să fie *„Braconajul cinegetic"*. Recurgând la dihotomie, pentru art. 234 CP RM, am propus titlul *„Braconajul acvatic"*.

Pentru ca aceste amendamente să aibă o eficiență mai mare, propunem ca, în art. 2 al Legii nr. 298/2018, definiția „braconaj – acțiune ilegală desfășurată în vederea obținerii aceloraşi efecte ca şi prin vânătoare, dar fără a fi respectate condițiile legale pentru desfășurarea acesteia" (pe care, de altfel, am criticat-o mai sus) să fie înlocuită prin definiția *„braconaj cinegetic – vânătoarea desfășurată în lipsa condițiilor legale"*. Respectiv, propunem ca, în textul Legii nr. 298/2018, cuvântul „braconaj" să fie substituit prin sintagma *„braconaj cinegetic"*, în forma gramaticală corespunzătoare.

Mai sus am stabilit înțelesul noțiunii „vânat". În continuare ne propunem să determinăm condițiile în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală. Însă, înainte de aceasta, ne propunem să aflăm dacă oricare vânat ilegal (vânătoare ilegală) formează conținutul acțiunii prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM.

Anterior, am argumentat că vânatul ilegal (vânătoarea ilegală) este o noțiune-parte în raport cu noțiunea generică de vânat (vânătoare).

[1320]Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.

[1321]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.

Caracterul de referință (blanchetă) al art. 233 CP RM rezultă din cuvântul „ilegal”, folosit în denumirea acestui articol, precum și din cuvintele „corespunzătoare”, „interzisă”, „interzise” și „nepermise”, utilizate în dispoziția art. 233 CP RM. Pentru a stabili care vânat este ilegal, care autorizaţie pentru vânat este corespunzătoare, care perioadă pentru vânat este interzisă, care locuri pentru vânat sunt interzise, care unelte şi metode pentru vânat sunt nepermise – este necesar să apelăm la actele normative extrapenale la care face referire art. 233 CP RM. Oricare altă interpretare ar fi arbitrară, deci nu ar corespunde literei și spiritului legii.

Normele de referire constituie o necesitate obiectivă atunci când vorbim despre stabilirea limitelor de aplicare a art. 233 CP RM. Nu este posibil ca regulile de vânătoare, încălcate de către subiectul infracțiunii prevăzute de art. 233 CP RM, să fie stabilite în cadrul acestui articol sau într-un alt articol din legea penală. Nici dispoziția simplă, nici dispoziția descriptivă, nici măcar cea de trimitere nu ar fi în stare să redea întreaga complexitate a ilegalității faptei de vânat. Această complexitate poate fi redată doar cu ajutorul dispoziției de referire. Complinind normele penale, normele extrapenale de referință contribuie la interpretarea acesteia, fără însă a determina faptele ce constituie infracţiuni şi fără a prevedea pedepsele ce se aplică infractorilor. Astfel de funcții le poate avea exclusiv Codul penal, așa cum rezultă din alin. (2) art. 1 CP RM.

Trebuie de menționat că ilegalitatea vânatului în sensul art. 233 CP RM înseamnă nu doar încălcarea prevederilor unei legi care reglementează activitatea de vânat (vânătoare). Ilegalitatea vânatului în sensul art. 233 CP RM poate presupune, de asemenea, încălcarea prevederilor unor acte normative subordonate unei legi care reglementează activitatea de vânat (vânătoare).

Noțiunea de lege cuprinde legislația secundară, derivată, care dezvoltă prevederile unei legi propriu-zise. De aceea, trebuie să fie adoptate/emise în limitele şi potrivit normelor unei legi acele reglementări ce stabilesc care autorizaţie pentru vânat este corespunzătoare, care perioadă pentru vânat este interzisă, care locuri pentru vânat sunt interzise, care unelte şi metode pentru vânat sunt nepermise. Dacă astfel de reglementări depășesc limitele unei legi, dacă ele au un caracter autonom, atunci lipsește temeiul aplicării art. 233 CP RM.

Aceasta înseamnă că, pentru a califica fapta de vânătoare ilegală la mistreț în baza art. 233 CP RM, trebuie:

1) să fie identificate prevederile concrete din actele normative specificate în norma reprodusă mai sus, ce stabilesc care autorizaţie pentru vânat este corespunzătoare, care perioadă pentru vânat este interzisă, care locuri pentru vânat sunt interzise, care unelte şi metode pentru vânat sunt nepermise;

2) să se verifice dacă aceste prevederi concrete sunt adoptate/emise în limitele şi potrivit normelor Legii nr. 298/2018 și ale Legii nr. 439/1995.

După aceste clarificări de natură conceptuală, este necesar să stabilim care sunt limitele și conținutul ilegalității faptei incriminate la art. 233 CP RM.

Din interpretarea sistemică a dispozițiilor din Legea nr. 439/1995 și din Legea nr. 298/2018 se poate deduce că vânătoarea sportivă și de amatori sau vânătoarea de selecție este legală atunci când se realizează:

1) fie în cazul depășirii numărului optimal al animalelor sălbatice, fie în cazul epizootiilor;

2) în scopul menţinerii echilibrului ecologic, al ocrotirii sănătăţii populaţiei sau al prevenirii pagubelor ce pot fi cauzate economiei naţionale.

Ilegalitatea vânatului (vânătorii) nu întotdeauna presupune ilegalitatea acestei fapte în sensul art. 233 CP RM. De exemplu, în cazurile prevăzute în pct. 27 și 28 din Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016, vânătoarea este ilegală, însă este posibil să nu intre sub incidența art. 233 CP RM.

Pentru a intra sub incidența art. 233 CP RM, vânatul trebuie să fie săvârșit, după caz, în prezența oricăreia dintre următoarele condiții:

1) fără autorizaţia corespunzătoare;

2) în perioada interzisă;

3) în locurile interzise;

4) cu unelte nepermise;

5) prin metode nepermise.

În afară de aceasta, condiția obligatorie pentru aplicarea art. 233 CP RM este ca fapta de vânat să cauzeze daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

În alte cazuri, vânatul (vânătoarea) intră sub incidența alin. (2) art. 128 CC RM. În asemenea cazuri, această faptă este comisă „fără autorizaţie (licenţă), fără carnet de vânător sau fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare, cu depăşirea normelor stabilite de recoltare a vânatului, în locurile interzise, în perioadele de prohibiţie, ori cu folosirea armelor, uneltelor sau metodelor interzise.”[1322] O astfel de faptă nu cauzează daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

În toate celelalte cazuri, vânatul (vânătoarea) în condiții de ilegalitate se sancționează în baza altor prevederi normative (și anume – a art. 40 și 41 ale Legii nr. 439/1995, a art. 31-33 ale Legii nr. 298/2018 etc.).

Ilegalitatea în sensul art. 233 CP RM presupune prezența anumitor condiții stabilite chiar în dispoziția acestui articol. Pentru a caracteriza condițiile respective, legiuitorul folosește

[1322] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

următoarea formulare: „fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise”.[1323]

Formularea „fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise”[1324] din alin. (1) art. 233 CP RM nu este reușită. Mai precis, nu este clar dacă sintagma „fără autorizaţia corespunzătoare” din acest articol se referă la: 1) o condiție alternativă; 2) o condiție obligatorie invariabilă, care se asociază cu oricare dintre condițiile subordonate, caracterizate prin sintagma „fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise”.[1325]

Neclaritatea, generată de sintagma „fără autorizaţia corespunzătoare” din alin. (1) art. 233 CP RM, este determinată de faptul că înaintea acestei sintagme nu este utilizată conjuncția „fie”. Această conjuncție este una coordonatoare disjunctivă. În doctrina de specialitate se explică: „Raportul stabilit între părți de propoziție sau propoziții, exprimat cu ajutorul conjuncțiilor coordonatoare, se numește raport de coordonare, iar acele părți de propoziție sau propozițiile sunt coordonate”.[1326] Deoarece înaintea sintagmei „fără autorizaţia corespunzătoare”[1327] nu este utilizată conjuncția „fie”, nu este limpede dacă între sintagma „fără autorizaţia corespunzătoare”[1328] și sintagma „fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise”[1329] există un raport de coordonare.

Se poate deduce că sintagma „fără autorizaţia corespunzătoare”[1330] din alin. (1) art. 233 CP RM se referă la o condiție alternativă, similară cu celelalte condiții prevăzute în această normă: în perioada interzisă; în locurile interzise; cu unelte nepermise; prin metode nepermise.

A. Vânatul fără autorizaţia corespunzătoare

În conformitate cu legislația în vigoare, principalul tip de autorizație corespunzătoare este permisul de vânătoare. Din alin. (1) art. 25 al Legii nr. 298/2018 rezultă că există trei tipuri de permis de vânătoare:

1) documentul cu regim special, eliberat de către gestionar și care permite titularului să vâneze exemplare din speciile de faună de interes cinegetic;

2) foaie/fișă pentru recoltare;

[1323] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1324] Ibidem.
[1325] Ibidem.
[1326] *Conjuncția*. [citat 13.04.2023] Disponibil: https://gramaticalimbiiromane.ro/morfologia/parti-vorbire-neflexibile/conjunctia/
[1327] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1328] Ibidem.
[1329] Ibidem.
[1330] Ibidem.

3) autorizație de a vâna animale sălbatice copitate.

Vânatul (vânătoarea) nu este considerată activitate supusă licențierii. Acestea arată că nu există niciun temei pentru a păstra cuvântul „licență” în alin. (2) art. 128 CC RM. Deoarece norma dată este complementară cu art. 233 CP RM, considerăm imperios să propunem excluderea textului „(licență)” din alin. (2) art. 128 CC RM.

Permisul de vânătoare este principalul, dar nu unicul tip de autorizație corespunzătoare în sensul art. 233 CP RM. Asemenea exemple de autorizație sunt specificate în pct. 31 și 32 din Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000 pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei. În acest act normativ, referitor la monumentele zoologice[1331]; pct. 11, 93, 147 și 151 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021[1332]; alin. (2) art. 10 al Legii nr. 325 din 15.12.2005 cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova[1333]: pct. 25 și 26 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020.[1334]

Nici carnetul de vânător, nici permisul de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare nu pot fi echivalate cu noțiunea „autorizație” din alin. (2) art. 128 CC RM și, prin extensie, nici cu noțiunea „autorizația corespunzătoare” din art. 233 CP RM.

Așadar, delimitarea între autorizația corespunzătoare și alte acte, ce permit efectuarea vânatului (vânătorii), este necesară pentru a deosebi „ilicitul penal (reprezentat de fapta prevăzută la art. 233 CP RM) de ilicitul contravențional (reprezentat de fapta prevăzută la alin. (2) art. 128 CC RM).”[1335]

În legislația, care este de referință pentru art. 233 CP RM, nu se ține cont de această delimitare: atât autorizația corespunzătoare, cât și alte acte ce permit efectuarea vânatului (vânătorii), sunt menționate laolaltă ca acte în a căror lipsă este interzisă efectuarea vânatului (vânătorii). Astfel, cât privește actele menționate în subpct. 3) și 4) pct. 13 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, asemenea acte nu sunt specificate nici măcar în alin. (2) art. 128 CC RM. Din

---

[1331] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei: nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 879.

[1332] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

[1333] A se vedea: Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24, 95.

[1334] *Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 14.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

[1335] BOLDESCU, Anastasia. Conținutul ilegalității faptei care este incriminată în art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. Vânatul fără autorizația corespunzătoare. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 3, pp. 193-205. ISSN 1814-3199.

aceeași categorie fac parte alte acte menționate în subpct. 3) pct. 14, pct. 15, 66 etc. ale Anexei nr. 3 la HG nr. 254/2021. Obiectul actelor, în a căror lipsă este interzisă efectuarea vânatului (vânătorii), menționate în dispozițiile exemplificate mai sus din Anexa nr.3 la HG nr. 254/2021, nu-l reprezintă autorizarea vânatului propriu-zis. Se poate vedea că aceste acte se referă fie la autorizarea câinilor de vânătoare sau a păsărilor de pradă, fie la autorizarea uneltelor de vânătoare, fie la asigurarea tehnicii securității la vânătoare. În concluzie, actele, în a căror lipsă este interzisă efectuarea vânatului (vânătorii), menționate în dispozițiile exemplificate mai sus din Anexa nr.3 la HG nr. 254/2021, nu intră sub incidența noțiunii „autorizația corespunzătoare" din art. 233 CP RM.

Sintagma „vânatul fără autorizaţia corespunzătoare"[1336] din art. 233 CP RM nu se referă la ipoteza când făptuitorul refuză să prezinte autorizația corespunzătoare factorilor de decizie competenți. Fapta de refuz de a prezenta autorizația corespunzătoare factorilor de decizie competenți intră sub incidența alin. (1) art. 349 CC RM.

B. Vânatul în perioada interzisă

Sintagma „perioada interzisă", care este folosită în art. 233 CP RM, se referă la timpul de săvârșire a infracțiunii. În contextul infracțiunii prevăzute de acest articol, timpul de săvârșire a infracțiunii constituie un semn secundar alternativ al laturii obiective. Acest semn caracterizează perioada cronologică în care se comite infracţiunea de vânat ilegal.

Raportat la art. 233 CP RM, dispoziția de la art. 9 CP RM trebuie interpretată în modul următor: timpul de săvârșire a infracțiunii de vânat ilegal – perioada interzisă pentru vânat – este timpul în care se comite acțiunea prejudiciabilă prevăzută de art. 233 CP RM, nu timpul de producere a urmărilor prejudiciabile specificate în acest articol.

Din formularea „în perioada interzisă", utilizată în art. 233 CP RM, nu rezultă clar dacă legiuitorul se referă la ipoteza de vânat în perioadele nepermise la animale de anumite specii și/sau la ipoteza de vânat în anumite perioade interzise de pe parcursul zilei. Pentru a percepe semnificația formulării respective, „este necesar să luăm în considerare prevederile actelor normative de referință pentru art. 233 CP RM, care completează conținutul dispoziției din acest articol."[1337] În cadrul acestor acte normative se face diferențierea între termenele permise pentru vânătoare și termenele interzise pentru vânătoare.

[1336] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1337] SPÎNU (DUMNEANU), Ludmila, BOLDESCU, Anastasia. Vânatul în perioada interzisă – ipoteză prevăzută de art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 3, pp. 82-92. ISSN 1814-3199.

Cât privește termenele permise pentru vânătoare, dacă privim lucrurile în consecutivitate cronologică, menționăm că acestea erau stabilite în pct. 33 din RGC. În acest punct se făcea deosebirea între: 1) termenele permise pentru vânătoare, stabilite la nivelul întregii țări; 2) termenele permise pentru vânătoare, stabilite la nivelul terenurilor de vânătoare din gospodăriile cinegetice complexe, din parcurile de vânătoare sau din gospodăriile cinegetice specializate.

Termenele din ultima categorie erau suplimentare în raport cu cele din prima categorie și nu le puteau substitui pe acestea. Termenele din ultima categorie erau stabilite de către beneficiarii terenurilor de vânătoare din gospodăriile cinegetice complexe, din parcurile de vânătoare sau din gospodăriile cinegetice specializate, în coordonare cu autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător.

Ca și în RGC, în Legea nr. 298/2018 este prevăzută posibilitatea de modificare a termenelor permise pentru vânătoare. Conform legislației în vigoare, nu Guvernul, ci Ministerul Mediului deține competența de a modifica termenele de vânătoare, stabilite prin lege. O altă deosebire de RGC constă în aceea că, în temeiul Legii nr. 298/2018, modificarea termenelor, permise pentru vânătoare, poate fi dispusă nu la necesitate, ci doar în situații excepționale, motivate de conservarea diversității faunei și asigurarea echilibrului ecologic.

La determinarea termenelor, permise pentru vânătoare, trebuie avute în vedere nu doar prevederile Legii nr. 298/2018 și ale HG nr. 254/2021. Anumite informații privitoare la asemenea termene găsim, de exemplu, în pct. 9 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014.[1338]

Deducem că, în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat, în condițiile enunțate în pct. 9 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014, prevederile din acest punct au prioritate față de cele care stabilesc termenele, permise pentru vânătoare, stabilite în Legea nr. 298/2018 și în HG nr. 254/2021.

În circumstanțele, avute în vedere în Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020, la determinarea termenelor, permise pentru vânătoare, este necesar să se ia în considerare, de asemenea, dispoziția de la pct. 27 al acestei Anexe: „Acţiunea de vânătoare se poate practica nu mai devreme cu o oră înainte de răsăritul soarelui şi nu mai târziu cu o oră după apusul soarelui”.[1339]

[1338] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2014, nr. 86, 268.

[1339] *Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 15.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva

În altă ordine de idei, după ce am analizat termenele permise pentru vânătoare, vom examina termenele interzise pentru vânătoare. Cele din urmă termene sunt complementare în raport cu termenele permise pentru vânătoare. Cu alte cuvinte, prevederile normative privind termenele interzise pentru vânătoare le suplimentează pe cele permise pentru vânătoare. Interpretarea sistemică a prevederilor normative referitoare la termenele din ambele aceste categorii constituie premisa aplicării, în corespundere cu principiul legalității, a răspunderii penale pentru vânatul în perioada interzisă.

Vânătoarea pe timp de noapte (sau, altfel spus, de la apusul până la răsăritul soarelui) nu este interzisă expres în legislația de referință pentru art. 233 CP RM. În consecință, considerăm imperioasă modificarea prevederii de la lit. o) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018 după modelul dispoziției de la lit. c) alin. (2) art. 42 al Legii României nr. 407/2006. La modul concret, prevederea de la lit. o) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018 ar trebui să aibă următorul conținut: *„În scopul protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...] desfășurarea vânătorii pe timp de noapte, cu excepția speciilor la care vânătoarea este permisă în acest interval, conform reglementărilor privind organizarea și practicarea vânătorii”*. O astfel de soluție ar putea exclude interpretarea extensivă defavorabilă a art. 233 CP RM.

C. Vânatul în locurile interzise

Sintagma „locurile interzise”, utilizată în art. 233 CP RM, se referă la locul de săvârșire a infracțiunii. În contextul infracțiunii prevăzute de acest articol, locul de săvârșire a infracțiunii reprezintă un semn secundar alternativ al laturii obiective. Acest semn caracterizează porțiunea determinată în spațiu, în care făptuitorul, în timp ce se află pe această porțiune, săvârșește infracțiunea.

În contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, vânatul într-un loc interzis trebuie să fie săvârșit neapărat într-o perioadă interzisă. Atât perioada interzisă pentru vânat, cât și locul interzis pentru vânat constituie condiții alternative de aplicare a răspunderii în baza art. 233 CP RM. Afirmația de mai sus înseamnă că vânatul într-un loc interzis trebuie raportat la o anumită perioadă cronologică, una care determină caracterul infracțional al faptei comise. Vânatul într-un loc interzis – săvârșit fie într-o perioadă interzisă pentru vânat, fie într-o perioadă permisă pentru vânat – trebuie calificat în conformitate cu art. 233 CP RM.

Pentru a stabili cazurile în care interdicția analizată este integrală sau parțială, este necesar să luăm în considerare prevederile actelor normative de referință pentru art. 233 CP RM.

În unele dintre aceste prevederi sunt menționate locurile permise pentru a vâna. Interpretarea *per a contrario* a prevederilor în cauză ne permite să identificăm locurile interzise pentru a vâna.

În dependență de metoda sau unealta aplicată în scop de vânătoare, dreptul de a vâna în anumite locuri poate fi limitat. Dreptul de a vâna în ariile naturale protejate de stat poate fi condiționat, de asemenea, de tipul de vânătoare.

Vânătoarea este permisă pe terenurile cuprinse de un fond cinegetic. În afara acestor terenuri, vânătoarea este interzisă. Terenurile ariilor naturale protejate de stat fac parte din suprafața productivă a fondului cinegetic. Așadar, în afara suprafeței productive a fondului cinegetic, vânătoarea nu este permisă. Totodată, poate fi condiționată desfășurarea vânătorii în unele sectoare ale ariilor naturale protejate de stat.

Așadar, „statutul de arie naturală protejată de stat nu exclude posibilitatea de a desfășura vânătoarea într-o astfel de arie."[1340] În dependență de tipul de vânătoare, de metoda sau unealta aplicată în scop de vânătoare, poate fi limitat dreptul de a vâna în anumite porțiuni ale ariei naturale protejate de stat. În asemenea cazuri, exercitarea dreptului de a vâna în anumite locuri este limitată ca efect al unei interdicții parțiale.

În cazuri de altă natură, exercitarea dreptului de a vâna în anumite locuri poate fi suprimată ca efect al unei interdicții integrale. În context, în cele ce urmează, obiectul analizei noastre îl vor constitui locurile interzise pentru vânătoare.

În cadrul analizei locurilor care sunt interzise pentru vânătoare, nu poate fi omisăDispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova. Acest act normativ conține o derogare de la Legea nr. 298/2018. În contextul examinat, este necesar să subliniem că actele normative, adoptate de Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, au un caracter limitat în timp, fiind raportate la durata stării de urgență. Conform alin. (3) art. 4 al Legii nr. 212 din 24.06.2004 privind regimul stării de urgenţă, de asediu şi de război, „după ridicarea stării de urgență, de asediu sau de război, actele normative adoptate pentru această perioadă se abrogă fără un preaviz special în acest sens".[1341] Așadar, în momentul încetării efectelor pe care le produce starea de urgență (instituită prin Hotărârea Parlamentului nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență[1342]), va înceta să-și producă efectele

[1340] BOLDESCU, Anastasia. Vânatul în locurile interzise ca temei de aplicare a art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4408125

[1341] Legea privind regimul stării de urgenţă, de asediu şi de război: nr. 212 din 24.06.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 132-137, 696.

[1342] Hotărârea Parlamentului privind declararea stării de urgență: nr. 41 din 24.02.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 52-2, 63-1.

derogarea de la Legea nr. 298/2018, care a fost stabilită prin dispozițiile examinate mai sus ale Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova.

D. Vânatul cu unelte nepermise

Sintagma „unelte nepermise”, care este folosită în art. 233 CP RM, se referă la mijlocul de săvârșire a infracțiunii. În contextul infracțiunii prevăzute de acest articol, mijlocul de săvârșire a infracțiunii constituie un semn secundar alternativ al laturii obiective. Acest semn caracterizează obiectele, fenomenele sau procesele lumii materiale, la care făptuitorul recurge în procesul de realizare a faptei prejudiciabile pentru a depune eforturi mai puține, pentru a-și amplifica forța sau pentru a crea condiții ce ar favoriza realizarea faptei prejudiciabile.

Mijlocul de săvârșire a infracțiunii se află întotdeauna în afara valorilor și relațiilor sociale care formează obiectul juridic al infracțiunii. Atunci când se comite o infracțiune, mijlocul de săvârșire a infracțiunii îndeplinește funcția unui instrument de intruziune în relațiile sociale, influențând negativ desfășurarea acestora. Mijlocul de săvârșire a infracțiunii trebuie deosebit de obiectul material al infracțiunii. Acest obiect este reprezentat de entitățile din lumea materială, în legătură cu care se comite infracțiunea. În ceea ce privește mijlocul de săvârșire a infracțiunii, acesta asigură influențarea, prin intermediul obiectului material al infracțiunii, asupra obiectului juridic al infracțiunii. Așadar, mijlocul de săvârșire a infracțiunii reprezintă în esență factorul de influențare asupra valorilor și relațiilor sociale apărate de legea penală.

Aplicarea uneltelor nepermise facilitează săvârșirea acțiunii de vânat, în vederea capturării sau uciderii fie a unui număr mai mare de animale sălbatice, fie a unui exemplar anume de animal sălbatic, fie a unui exemplar oarecare de animal sălbatic în condiții de dificultate sporită. Utilizarea uneltelor nepermise înlesnește urmărirea și dobândirea animalelor sălbatice, ceea ce face posibilă distrugerea prădătoare a unui număr mai mare de animale, inclusiv a celor care se află sub protecția statului.

În conjunctura normativă a Republicii Moldova, pentru a înțelege care unelte pentru vânat sunt permise și care nu, este necesar să apelăm le actele normative care sunt de referință pentru art. 233 CP RM.

Arma de vânătoare trebuie să nu fie interzisă în circuitul civil și să fie autorizată în condițiile legii. Autorizarea armei de vânătoare nu este suficientă pentru ca această armă să fie permisă pentru vânat. Mai este necesar să fie permisă utilizarea armei de vânătoare în scop de vânătoare. Or, este posibil ca o armă să fie autorizată pentru a fi utilizată în alte scopuri decât cel de vânătoare.

Permiterea de a utiliza uneltele pentru vânat este condiționată de circumstanțele concrete în care urmează a fi utilizate astfel de unelte. La asemenea circumstanțe se referă: categoria

animalelor vânate (de exemplu: animale sălbatice copitate; animale sălbatice cu blană; păsări din faună sălbatică); metoda de vânătoare (de exemplu: „la pândă”; „prin ademenire”; „la nadă”; „la vizuină”; „la sărite”; „la goană”); tipul de vânătoare (de exemplu: vânătoarea individuală; vânătoarea de trofeu; vânătoarea de selecție; vânătoarea sportivă; vânătoarea de amator; extragerea în scopuri ştiinţifice; extragerea în scopuri cultural-educative; extragerea în scopuri estetice); locul de desfășurare a vânătorii (de exemplu: turnul de vânătoare; alt loc special amenajat în scop de vânătoare); distanța dintre vânător și animalul vânat, etc.

În acord cu Legea nr. 298/2018 și cu Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, utilizarea alicelor cu diametru mai mare de 5 mm este interzisă atât în cazul vânătorii prin metode colective, cât și în cazul vânătorii prin metode individuale.

E. Vânatul prin metode nepermise

Sintagma „metode nepermise”, utilizată în art. 233 CP RM, se referă la metoda de săvârșire a infracțiunii, privită ca semn secundar alternativ al laturii obiective a infracțiunii prevăzute de acest articol. Semnul dat caracterizează procedeul tehnic sau ansamblul de procedee tehnice la care făptuitorul recurge în procesul de săvârșire a infracțiunii.

Metoda de săvârșire a infracțiunii este strâns legată de mijlocul de săvârșire a infracțiunii. Este posibil ca, mai întâi, făptuitorul să aleagă metoda de săvârșire a infracțiunii, după care alege mijlocul adecvat de comitere a acesteia. Sau viceversa, având la dispoziție un anumit mijloc de săvârșire a infracțiunii, făptuitorul alege metoda de comitere a infracțiunii. De asemenea, timpul și locul de săvârșire a infracțiunii acționează adesea ca factori care contribuie la particularizarea metodei de comitere a infracțiunii.

Fără a examina prevederile normative extrapenale care completează conținutul art. 233 CP RM, nu este cu putință să stabilim cu exactitate natura juridică a metodelor nepermise de vânat..

În acord cu pct. 8 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, cele opt metode, specificate în acest punct, sunt permise în toate fondurile cinegetice, indiferent de administratorul acestora. Totodată, în fondul forestier administrat de Agenţia „Moldsilva”, în conformitate cu pct. 9 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020, sunt admise doar trei metode de vânătoare. Nu doar administratorul fondului cinegetic este ceea ce are ca efect reducerea numărului de metode de vânat. După cum rezultă din însăși denumirea Anexei la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020, un alt factor care contribuie la reducerea numărului de metode de vânat este faptul că vânătoarea, reglementată de acest act normativ, fie are ca obiect material mistreţii, fie presupune controlul răpitorilor, combaterea dăunătorilor vânatului ori extragerea unor exemplare în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi/sau estetice. În prezența tuturor

acestor circumstanțe, privite în ansamblu, metodele de vânat pot fi doar cele enunțate în pct. 9 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva” nr. 322/2020.

Reducerea numărului de metode de vânat este posibilă nu doar în împrejurările descrise în acest punct. O astfel de reducere este reliefată, de asemenea, în Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. De această dată, ca factor principal de reducere a numărului de metode de vânat apare categoria la care se referă animalele vânate: animalele sălbatice copitate; animalele sălbatice cu blană; păsările din fauna sălbatică. În fiecare dintre aceste trei cazuri, metodele de vânat sunt descrise individualizat, fiind adaptate la specificul fiecăreia dintre categoriile la care se referă animalele vânate.

Astfel, potrivit pct. 36 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, sunt admise cinci metode de vânătoare. În același punct, se arată că „vânătoarea animalelor sălbatice copitate în fondul cinegetic se organizează și se desfășoară exclusiv în baza autorizației.”[1343] Subliniem că, în această situație, se are în vedere nu autorizația în sensul larg, așa cum se are în vedere în art. 233 CP RM. Se are în vedere autorizația de a vâna animale sălbatice copitate în sensul subpct. 1) pct. 5 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

Mai trebuie să consemnăm că metodei „la goană”, aplicate în cazul vânătorii de animale sălbatice copitate, îi este dedicat un punct aparte din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. În pct. 37 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 din această anexă sunt prezentate într-o manieră detaliată cinci reguli pe care trebuie să le respecte participanții la o asemenea vânătoare.

În cazul metodei „la goană” aplicate la vânarea de animale sălbatice copitate, circumstanțele în care devine posibilă o astfel de metodă se referă la locul de aflare a animalelor vânate și a participanților la vânătoare, la rolul atribuit participanților la vânătoare, la ordinea de mânuire a uneltelor de vânat și la alte circumstanțe care comportă semnificație.

În cazul unei alte categorii de animale vânate – animalele sălbatice cu blană – sunt permise șapte metode de vânătoare (menționate în pct. 47 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021). În același punct, se arată că „vânătoarea animalelor sălbatice cu blană în fondul cinegetic se organizează și se desfășoară exclusiv în baza foii/fișei de recoltare.”[1344] În această situație se are în vedere foaia/fișa de recoltare în sensul subpct. 2) pct. 5 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

În contextul examinat, consemnăm că metodei „la vizuină”, aplicate în cazul vânătorii de animale sălbatice cu blană, îi este consacrat un punct distinct din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Avându-se în vedere complexitatea împrejurărilor ce caracterizează vânătoarea de

[1343]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
[1344]Ibidem.

animale sălbatice cu blană prin metoda „la vizuină”, în pct. 49 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, sunt impuse patru reguli.

În cazul metodei „la vizuină” aplicate la vânarea de animale sălbatice cu blană, circumstanțele în care devine posibilă o astfel de metodă se referă la caracteristicile uneltei pentru vânat, la ordinea de mânuire a acestor unelte, precum și la locul în care se desfășoară vânătoarea.

Metodei „la sărite”, aplicate în cazul vânătorii de animale sălbatice cu blană, îi este dedicat un alt punct din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. În prezența acestei metode, în pct. 50 din această anexă, sunt impuse următoarele două reguli: 1) „se permite folosirea doar a armei cu țeava lisă”[1345]; 2) „se permite tragerea în animalele care se îndepărtează sau au trecut în spatele lanțului vânătorilor.”[1346] De această dată, circumstanțele în care devine posibilă o astfel de metodă se referă la caracteristicile uneltei pentru vânat și la ipostaza în care animalele vânate se află pe terenul de vânătoare.

Metodei „la goană”, aplicate în cazul vânătorii de animale sălbatice cu blană, îi este consacrat pct. 51 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. În prezența acestei metode, în pct. 51 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, sunt impuse tocmai șapte reguli.

Într-un asemenea caz, împrejurările în care devine posibilă metoda „la goană” se referă la rolul atribuit participanților la vânătoare, la locul în care se desfășoară vânătoarea, la caracteristicile uneltei pentru vânat și la alte asemenea circumstanțe.

În cazul unei alte categorii de animale vânate – păsările din fauna sălbatică – sunt permise trei metode de vânătoare. Conform pct. 54 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, metodele permise sunt: „1) „la pândă””[1347]; 2) „la sărite””[1348]; 3) „la goană”.”[1349]

În același punct, se arată că „vânătoarea la păsări în fondul cinegetic se organizează și se desfășoară exclusiv în baza foii/fișei de recoltare.”[1350] În această situație se are în vedere foaia/fișa de recoltare în sensul subpct. 2) pct. 5 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.

În conjunctura analizată, consemnăm că metodei „la pândă”, aplicate în cazul vânătorii de păsări din fauna sălbatică, îi este consacrat un punct aparte din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Avându-se în vedere complexitatea împrejurărilor ce caracterizează vânătoarea de păsări din fauna sălbatică prin metoda „la pândă”, în pct. 56 din această anexă sunt impuse șase reguli.

[1345]Ibidem.
[1346]Ibidem.
[1347]Ibidem.
[1348]Ibidem.
[1349]Ibidem.
[1350]Ibidem.

În cazul metodei „la pândă” aplicate la vânarea de păsări din fauna sălbatică, circumstanțele în care devine posibilă o astfel de metodă se referă la caracteristicile uneltelor pentru vânat, la numărul maxim admisibil de participanți la vânătoare, la ipostaza în care se află obiectul material al vânatului în momentul de dobândire a acestuia și la alte circumstanțe care comportă semnificație.

În cazul vânătorii de păsări din fauna sălbatică, anumite reguli sunt impuse, de asemenea, la aplicarea metodei „la sărite”. În cazul metodei „la sărite” aplicate la vânarea de păsări din fauna sălbatică, circumstanțele în care devine posibilă o astfel de metodă se referă la caracteristicile uneltei pentru vânat, la locul în care se desfășoară vânătoarea, precum și la alte împrejurări care comportă semnificație.

În cazul vânătorii de păsări din fauna sălbatică, este stabilit un set de reguli, de asemenea, la aplicarea metodei „la goană”. Identificăm asemenea reguli în pct. 58 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Într-un asemenea caz, împrejurările în care devine posibilă metoda „la goană” se referă la rolul atribuit participanților la vânătoare, la locul în care se desfășoară vânătoarea, la caracteristicile uneltei pentru vânat și la alte asemenea circumstanțe.

În altă ordine de idei, metoda de vânat permisă poate depinde de unealta de vânat folosită și de specia animalelor de vânat. De exemplu, în ipoteza în care unealta de vânat folosită este arcul de vânătoare, metoda de vânat poate fi doar „la dibuit”, „la pândă”, „la ademenire” și „la nadă”. Într-un asemenea caz, vânătoarea colectivă este exclusă. Condiția obligatorie este prezența la locul de desfășurare a vânătorii a conducătorului vânătorii. În afară de aceasta, contează ca în cazul vânării de cerb comun, de cerb lopătar, de cerb cu pete, de căprior, de muflon sau de mistreț, vânătoarea să se desfășoare în baza autorizației de vânat pentru speciile de animale sălbatice copitate. În cazul vânării de iepure de vizuină, vânătoarea trebuie să se desfășoare în baza foii/fișei de recoltare.

Metoda de vânat permisă mai poate depinde de tipul de vânătoare: vânătoarea de trofeu; vânătoarea de selecție; extragerea de animale în scopuri ştiinţifice, cultural-educative şi/sau estetice.

În cazul vânătorii de trofeu, așa cum decurge din pct. 85 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, vânătoarea colectivă este exclusă, iar obiectul material îl pot reprezenta doar animalele sălbatice copitate. De asemenea, condiția obligatorie este prezența conducătorului vânătorii. Însă, ceea ce este mai important, lista de metode de vânat permise se limitează la: „la dibuit”, „la pândă”, „la ademenire”; „la nadă”.

În cazul vânătorii de selecție, după cum rezultă din pct. 94 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, singura metodă permisă este „la pândă”. Vânătoarea colectivă este exclusă, iar unealta

pentru vânat permisă este arma cu țeavă ghintuită. Condiția obligatorie este prezența conducătorului vânătorii. Mai mult decât atât, desfășurarea vânătorii într-un asemenea caz trebuie să fie coordonată în prealabil cu Inspectoratul pentru Protecția Mediului și cu institutul de cercetare în domeniul cinegeticii din Republica Moldova. O astfel de coordonare trebuie să respecte cerințele care sunt stabilite de Regulamentul cu privire la modul de organizare și desfășurare a vânătorii de selecție, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016.

În același timp, ar fi greșit să afirmăm că acțiunile descrise la lit. e) și o) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018 nu prezintă pericol social. Mai mult, astfel de acțiuni pot fi legate cauzal de urmările prejudiciabile prevăzute în art. 233 CP RM. Totuși, art. 233 CP RM nu poate fi aplicat în cazul în care acțiunea prejudiciabilă ar îmbrăca una dintre formele descrise la lit. e) și o) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018. Explicația constă în faptul că, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, acțiunea prejudiciabilă se exprimă nu în vânatul (vânătoarea) ilegal(ă), ci în vânatul fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise. Vânatul (vânătoarea) ilegal(ă), chiar dacă prezintă un pronunțat pericol social, dar nu presupune una dintre condițiile alternative stabilite în dispoziția de la art. 233 CP RM, nu poate atrage răspundere penală. Din această cauză nu intră sub incidența art. 233 CP RM nici alte acțiunile prevăzute de lit. u) alin. (1) și lit. a) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018

Considerăm că această stare de lucruri, care denotă prezența unor lacune în legea penală, trebuie schimbată. La modul concret, propunem ca, în dispoziția de la alin. (1) art. 233 CP RM, textul „Vânatul fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise (braconajul)”[1351] să fie înlocuit cu expresia *„Capturarea, uciderea sau rănirea de animale, săvârşită în condiţii deilegalitate”*. În acest fel va conta că vânătoarea este contrară legii, fără a fi relevante detaliile ce caracterizează respectiva ilegalitate.

Un argument în sprijinul unei astfel de modificări ar fi acela că, în art. 234 CP RM, legiuitorul incriminează, printre altele, îndeletnicirea ilegală cu vânatul, fără a specifica în care condiții îndeletnicirea cu vânatul devine ilegală. Dacă în art. 234 CP RM nu se face o asemenea specificare, de ce în art. 233 CP RM ea ar trebui făcută?

În afară de aceasta, în alin. (2) art. 128 CC RM, expresia *„Capturarea, uciderea sau rănirea de animale, săvârşită în condiţii de ilegalitate”* ar trebui să substituie textul „Vânătoarea fără autorizaţie (licenţă), fără carnet de vânător sau fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare, depăşirea normelor stabilite de recoltare a vânatului, precum şi vânătoarea în

[1351] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

locurile interzise şi în perioadele de prohibiţie, folosirea armelor, uneltelor şi metodelor interzise."[1352] Lipsa sau prezența daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale trebuie să devină singurul criteriu care delimitează vânatul ilegal penal de vânatul ilegal contravențional.

Metodele, menționate în pct. 101 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/202, ar putea apărea mai degrabă în contextul infracțiunilor prevăzute la art. 149 și 157 CP RM, decât în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Menirea dispozițiilor din pct. 101 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021 este de a preveni vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori decesul participanților la vânătoare sau a altor persoane care se află pe terenul de vânătoare. Aceste dispoziții stabilesc reguli de securitate tehnică ce trebuie respectate în cazul vânătorii în vederea evitării urmărilor prejudiciabile sus-menționate.

Nu același lucru se poate afirma despre metodele specificate în în pct. 116 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Analiza acestor metode arată că elefac posibilă fie urmărirea mai lesne a animalelor, fie dobândirea sau uciderea unui număr de animale care îl depășește pe cel permis de lege. Pe această cale este periclitat sau vătămat efectiv obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Caracteristici similare posedă metodele de vânat interzise care sunt menționate în pct. 18 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014. Specificul acestor metode constă în aceea că ele sunt aplicate la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat.

Aplicarea unor unelte pentru vânat nepermise sau a unor metode de vânat interzise presupune prin excelență cruzimea față de animalele vânate sau toturarea acestora (de exemplu: „gonirea pe crustă de gheață, prin zăpadă adâncă, pe gheață, în foc, în apă"[1353]; „folosirea armei pentru [...] lovirea vânatului rănit"[1354]). În asemenea cazuri, aplicarea art. 233 CP RM exclude invocarea suplimentară a art. 222^1 CP RM. Aplicarea exclusivă a alin. (2) art. 222^1 CP RM este posibilă doar în ipoteza în care pedeapsa, prevăzută de alin. (2) art. 222^1 CP RM, este mai aspră decât pedeapsa prevăzută de art. 233 CP RM.

Singura excepție la această regulă rezultă din dispoziția de la lit. p) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018: „folosirea animalelor orbite sau mutilate ca apelanți".[1355] Recurgerea la o asemenea metodă necesită aplicarea concomitentă a art. 222^1 și 233 CP RM.

[1352] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

[1353]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

[1354]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.

[1355]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

Explicația constă în aceea că animalele vânate printr-o asemenea metodă reprezintă obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, pe când „animalele folosite ca apelanți (adică în calitate de unelte pentru vânat nepermise) constituie obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 222^1 CP RM."[1356] Tratarea cu cruzime sau torturarea animalelor folosite ca apelanți, care a cauzat mutilarea ori moartea acestora, este săvârșită înainte de comiterea vânatului ilegal.

De aceea, în ipoteza analizată, infracțiunile, prevăzute la art. 222^1 și 233 CP RM, formează un concurs real. Aplicarea doar a art. 233 CP RM nu ar reflecta la justa valoare gradul de pericol social al celor săvârșite. Acest articol sancționează folosirea animalelor orbite ori mutilate ca apelanți, nu însă și tratarea cu cruzime sau torturarea unor asemenea animale, cauzându-se mutilarea ori moartea lor.

În alt context, orice infracțiune este prejudiciabilă, însă nu orice infracțiune presupune prezența unor urmări prejudiciabile. Infracțiunea de vânat ilegal face parte din categoria de infracțiuni care presupun prezența urmărilor prejudiciabile. Comiterea faptei prejudiciabile nu este suficientă pentru a se aplica art. 233 CP RM.

Fapta prejudiciabilă, care este prevăzută de acest articol, nu epuizează (sub aspectul laturii obiective) conținutul infracțiunii de vânat ilegal. În dispoziția de la alin. (1) art. 233 CP RM, urmările prejudiciabile sunt descrise prin cuvintele „daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale".[1357] Specificând acest semn constitutiv al laturii obiective în dispoziția de incriminare, legiuitorul lasă să se înțeleagă că infracțiunea de vânat ilegal este o infracțiune materială.

În cazul vânatului ilegal, lipsa urmărilor prejudiciabile înseamnă lipsa laturii obiective a infracțiunii, în particular, și a componenței de infracțiune, în general. Nu ne referim la neconsumarea infracțiunii de vânat ilegal, atunci când urmările prejudiciabile nu survin din cauze care nu depind de voința făptuitorului. Aici avem în vedere situația când urmările prejudiciabile nu sunt în genere cuprinse de vinovăția făptuitorului.

Astfel, doar în cazul infracțiunilor formale, urmările prejudiciabile reprezintă un semn facultativ al laturii obiective. În cazul unor infracțiuni formale, producerea urmărilor prejudiciabile poate avea semnificație sub aspectul individualizării pedepsei în sensul agravării acesteia; dacă producerea urmărilor prejudiciabile are efectul unei circumstanțe agravante care

---

[1356] BOLDESCU, Anastasia. Răspunderea penală pentru vânatul prin metode nepermise: experiența Republicii Moldova. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4408199

[1357] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

influențează asupra calificării, infracțiunea devine materială, iar urmările prejudiciabile constituie semnul obligatoriu al laturii obiective a infracțiunii în varianta agravată. În cazul altor infracțiuni formale, producerea urmărilor prejudiciabile poate poate avea ca efect reținerea la calificare a unui concurs dintre această infracțiune formală și o infracțiune materială.

Vânatul ilegal constituie, fără putință de tăgadă, o activitate cu impact asupra mediului. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, acest impact se concretizează în daunele cauzate animalelor care reprezintă obiectul material al infracțiunii. Nu este suficientă vătămarea, lezarea, afectarea obiectului juridic al infracțiunii de vânat ilegal. Un astfel de impact este obligatoriu pentru orice infracțiune, indiferent dacă este materială sau formală. Pentru a constitui o infracțiune materială, este necesar să fie influențat anume obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal.

Pentru ca infracțiunea de vânat ilegal să fie considerată consumată, influențarea asupra obiectului material trebuie să fie efectivă. Dacă această influențare este potențială, aceasta înseamnă că, din cauze independente de voința făptuitorului, acțiunea de vânat ilegal nu și-a produs efectul. Deci, infracțiunea de vânat ilegal a rămas la etapa de tentativă.[1358] Dacă făptuitorul creează condițiile pentru a influența asupra obiectului material al vânatului ilegal, însă, din cauze independente de voința făptuitorului, acțiunea de vânat ilegal nu a început să fie executată, rezultă că infracțiunea de vânat ilegal a rămas la etapa de pregătire.

În art. 233 CP RM, noțiunea de daune se referă exclusiv la dauna reală, nu la profitul ratat. Din alin. (4) art. 127 al Constituției Republicii Moldova rezultă că animalele sălbatice, care pot fi vânate și care se află pe teritoriul Republicii Moldova în momentul vânării acestora, se află în posesia Republicii Moldova, reprezentând avuția publică. Cel, care vânează astfel de animale, le scoate din sfera de posesie a statului, prejudiciind statul în mod efectiv. În momentul săvârșirii infracțiunii de vânat ilegal, intenția făptuitorului nu poate cuprinde efectele colaterale care ar putea să se producă într-o perspectivă mai mult sau mai puțin îndepărtată, efecte care derivă din daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale.

Din art. 126 CP RM rezultă implicit că daunele, cauzate prin infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, se exprimă în valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care, în momentul de comitere a faptei, depășește 200 de unităţi convenţionale. Paguba

[1358] Într-o speță din practica judiciară s-a aplicat art. 27 și 233 CP RM. În această speță, unul dintre făptuitori a tras din arma de vânătoare în direcția animalului vânat. Însă, din cauze independente de voința acestui făptuitor, acel foc de armă a constituit cauza rănirii grave a unui alt participant la aceeași vânătoare ilegală.*

* A se vedea: *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 06.03.2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/984609F0-3037-E811-80D5-0050568B7027

respectivă se concretizează în capturarea[1359], uciderea sau rănirea de animale care reprezintă obiectul material al infracțiunii de vânat ilegal.[1360] Mărimea acestei pagube corespunde valorii animalelor ce constituie obiectul material al infracțiunii în cauză.[1361]

Art. 233 CP RM prevede răspunderea nu pentru omisiunea de achitare a unor asemenea prelevări. În plus, daunele ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, care constituie urmările prejudiciabile ale infracțiunii prevăzute de acest articol, corespund nu mărimii unor astfel de prelevări. Daunele, specificate în dispoziția art. 233 CP RM, „nu pot fi legate cauzal de omisiunea de achitare a unor taxe pentru eliberarea permiselor, autorizaţiilor, trofeelor sau a celor pentru deservire."[1362]

Valoarea animalelor, care reprezintă obiectul material al infracțiunii de vânat ilega, se stabilește în conformitate cu anexele nr. 3, 4, 4^1 sau 6 la Legea nr. 439/1995.

Anexa nr. 3 la această lege conține Lista speciilor faunistice incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi plăţile de încasare pentru pagubele cauzate de către persoanele fizice şi juridice prin vânare, pescuit, dobândire, colectare, comercializare, posesiune şi export ilicite sau prin nimicire. Conform acestei liste, pentru un exemplar de animal vânat, plata în unități convenționale este: 200 (pentru barza albă); 225 (pentru vipera comună); 250 (pentru acvila imperială), etc. În cazul analizat, valoarea animalului vânat depinde de categoria de raritate a speciei de care acesta aparține, categorie stabilită în corespundere cu Legea nr. 325 din

---

[1359] De exemplu, într-o speță din practica judiciară în care s-a aplicat art. 233 CP RM, făptuitorul „a prins un pui de căprior sălbatic, pe care l-a adus în domiciliul său [...], unde l-a ținut în captivitate până [...] [animalul a fost eliberat] de către angajații de poliție."*

Într-o altă speță, în care s-a aplicat art. 233 CP RM, făptuitorul a capturat un pui de mistreț, l-a crescut doi ani, după care l-a tăiat.**

* *Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 22.08.2019. Dosarul nr. 1-275/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/671CF8FD-247B-4750-A43F-248577F06267

** *Sentința Judecătoriei Ștefan Vodă din 06.02.2015. Dosarul nr. 1-6/2015*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/54A75884-C7AD-E411-8112-005056A5D154

[1360] Ca efect, alte persoane, care acționează în cadrul legii, sunt lipsite de „posibilitatea de exercitare a facultății sociale implicând valorificarea calităților utile ale bunurilor care reprezintă obiectul material al acestor infracțiuni."*

* SELEVESTRU, Irina. Urmările prejudiciabile și legătura cauzală în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art. 191 „delapidarea averii străine " din Codul penal. Partea I. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 9, pp. 41-47. ISSN 1811-0770.

[1361] De exemplu, într-o speță, în care s-a aplicat alin. (1) art. 233 CP RM, valoarea unui bursuc capturat a fost estimată la „10800 lei".* Într-o altă speță, în care s-a aplicat art. 233 CP RM, valoarea a două căprioare ucise a fost estimată la „500 unități convenționale."**

* *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul central) din 05.12.2022. Dosarul nr. 1-303/2022*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A6561EA3-EC2B-45CF-93AF-0A591F354C77

** *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 26.12.2012. Dosarul nr. 1ra-1419/2012*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php; *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 15.11.2011. Dosarul nr. 1ra-815/2011*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php

[1362]BOLDESCU, Anastasia. Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 din Codul penal. În: *Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea violenței în familie", 1-2 decembrie 2022: Culegere de comunicări*. Chișinău: CEP USM, 2023, pp. 40-50. 427 p. ISBN 978-9975-62-552-4.

15.12.2005 cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova.[1363] Astfel, valoarea unui exemplar de animal dintr-o specie vulnerabilă este de 200 de unități convenționale. Valoarea unui exemplar de animal dintr-o specie periclitată este de 225 de unități convenționale. În fine, valoarea unui exemplar de animal dintr-o specie critic periclitată este de 250 de unități convenționale.

Anexa nr. 4 la Legea nr. 439/1995 cuprinde Lista speciilor şi grupelor sistematice faunistice relativ rare (monumente ale naturii) protejate de stat şi taxele de încasare pentru pagubele cauzate de către persoanele fizice şi juridice prin vânare, pescuit, dobândire, colectare, comercializare, posesiune şi export ilicite sau prin nimicire. Potrivit acestei liste, pentru un exemplar de animal vânat, plata în unități convenționale este: 50 (pentru ariciul comun); 75 (pentru uliul cu picioare scurte); 125 (pentru dumbrăveancă); 150 (pentru rața cu perucă); 175 (pentru ciovlica de stepă). În ipoteza examinată, valoarea animalului vânat depinde de categoria de raritate a speciei de care acesta aparține, categorie stabilită în corespundere cu nota din Anexa nr. 4 la Legea nr. 439/1995. Astfel, valoarea unui exemplar de animal dintr-o specie nepericlitată este, după caz, de 50 sau 75 de unități convenționale. Valoarea unui exemplar de animal dintr-o specie nedeterminată este de 125 de unități convenționale. Valoarea unui exemplar de animal dintr-o specie rară este de 150 de unități convenționale. În sfârșit, valoarea unui exemplar de animal dintr-o specie vulnerabilă este de 175 de unități convenționale.

Anexa nr. 4^1 la Legea nr. 439/1995 conține Lista speciilor de păsări migratoare întâlnite pe teritoriul Republicii Moldova. Comportă relevanță notele din această anexă. Astfel, conform Notei 1 din Anexa nr. 4^1 la Legea nr. 439/1995, „plățile aplicabile pentru pagubele cauzate speciilor de păsări migratoare de către persoanele fizice şi juridice prin vânare, pescuit, dobândire, colectare, comercializare, posesiune şi export ilicit sau prin nimicire se calculează reieșind din 100 de unități pentru un exemplar.”[1364] În context, este necesar să menționăm Nota 2 din anexa analizată: „Categoriile de raritate a speciilor conform clasificării Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii (UICN): critic periclitat (CR), periclitat (EN), vulnerabil (VU), potenţial ameninţată cu dispariţia (NT), neameninţată cu dispariţia (LC).”[1365] În Anexa nr. 4^1 la Legea nr. 439/1995 se face diferențierea în funcție de aceste categorii de raritate. De exemplu, acvila pitică se consideră specie neameninţată cu dispariţia; becaţina mare se consideră specie potenţial ameninţată cu dispariţia; acvilă imperială se consideră specie vulnerabilă; raţa cu cap

[1363] Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24, 95.
[1364]Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
[1365] Ibidem.

alb se consideră specie periclitată. Nicio specie dintre cele specificate în Anexa nr. 4^1 la Legea nr. 439/1995 nu se consideră critic periclitată. Nu este clar de ce, fără a se lua în seamă gradul de raritate a animalului vânat, legiuitorul a decis să uniformizeze cuantumul de plată aplicabilă pentru pagubele cauzate prin vânare. Trebuie totuși să precizăm că această abordare nediferențiată se aplică doar pentru o parte dintre speciile menționate în Anexa nr. 4^1 la Legea nr. 439/1995. În cazul altor specii nominalizate în aceeași anexă, în notele 3 și 4, se face referire la anexele nr. 3 și 4 la Legea nr. 439/1995.

În fine, Anexa nr. 6 la Legea nr. 439/1995 se numește „Taxe de încasare pentru pagubele cauzate de către persoanele fizice şi juridice prin vânare, dobândire, comercializare, posesiune şi export ilicite sau prin nimicire a animalelor de vânat din republică”.[1366] De această dată, valoarea animalului vânat variază de la 15 unități convenționale (pentru un exemplar de turturică, de hulub sălbatic sau de celelalte păsări, cu excepţia speciilor rare şi celor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova) până la 500 de unități convenționale (pentru un exemplar de cerb nobil).

Așa cum am relevat anterior, una dintre caracteristicile de esență ale daunei, cauzate prin infracțiune, este ca aceasta să fie măsurabilă, cuantificabilă. Creșterea progresivă a mărimii plăților, stabilite în anexele la Legea nr. 439/1995, precum și creșterea cuantumului unității convenționale, în baza căreia se calculează daunele cauzate prin infracțiune, au reușit să ajusteze într-o oarecare măsură gravitatea daunelor, produse în rezultatul vânatului ilegal, cu interesul societății de a reacționa adecvat și proporțional la amenințările la adresa biodiversității faunei sălbatice.

Pragul valoric de 200 de unităţi convenţionale mai este prevăzut doar în art. 234 CP RM. Praguri valorice, exprimate în unități convenționale, sunt stabilite, de asemenea, la lit. b) art. 231, alin. (2) art. 232, alin. (1) art. 238, alin. (1) art. 239, alin. (1) art. 244^1, alin. (4) art. 324 și alin. (4) art. 333 CP RM. În toate celelalte cazuri, care reprezintă de altfel majoritatea, pragurile valorice se exprimă în salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei. Acest din urmă criteriu este comparativ mai flexibil, deoarece astfel de hotărâri de guvern se adoptă în fiecare an, reflectând starea de lucruri în continuă schimbare din economia națională și variațiile nivelului de venituri ale populației.

În art. 233 CP RM ar fi posibilă, în principiu, tranziția de la criteriul „unităților convenționale” la criteriul „salariilor medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”.[1367] În acest caz, ar trebui să se

[1366]Ibidem.
[1367] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

facă modificările corespunzătoare în anexele la Legea nr. 439/1995. La concret, în aceste anexe valoarea exemplarului de animal vânat ar trebui, într-un astfel de caz, să se exprime în salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei, nu în unități convenționale. Or, „o dispoziție legală nu poate fi ruptă din sistemul normativ din care face parte și nu poate opera în mod izolat. Dimpotrivă, ea trebuie citită în coroborare cu celelalte dispoziții legale incidente, ca făcând parte dintr-un sistem juridic coerent."[1368]Modificările corespunzătoare în anexele la Legea nr. 439/1995 ar trebui să fie făcute după o temeinică fundamentare. Doar în aceste condiții și-ar dovedi eficiența eventuala revizuire a criteriului de stabilire a daunelor cauzate prin infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

În art. 233 CP RM, pragul valoric de 200 de unități convenționale permite delimitarea ilicitului penal de ilicitul contravențional. Astfel, dacă acest prag valoric este depășit, atunci se aplică articolul în cauză. Dimpotrivă, dacă pragul valoric de 200 de unități convenționale nu este depășit, atunci ar trebui să se aplice alin. (2) art. 128 CC RM. Această normă contravențională se aplică inclusiv în ipoteza în care mărimea daunei cauzate este egală cu 200 de unități convenționale.[1369]

200 de unități convenționale este singurul prag valoric care prezintă semnificație pentru săvârșirea vânatului pe calea încălcării legii penale sau a legii contravenționale. Nici în art. 233 CP RM, nici în art. 128 CC RM nu sunt indicate proporții mici, proporții considerabile, proporții mari sau proporții deosebit de mari. Așadar, nu se face o diferențiere graduală a răspunderii juridice pentru vânatul ilegal.

Inițiativa legislativă de a completa art. 233 CP RM cu o prevedere referitoare la cauzarea daunelor în proporții deosebit de mari[1370] trebuie să-și găsească realizarea într-o altă formă decât cea propusă de către autorii acestei inițiative. Afirmăm aceasta întrucât este puțin probabil ca, în rezultatul infracțiunii de vânat ilegal, daunele cauzate să depășească pragul de „40 de salarii

---

[1368] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul constituționalității articolului 129 punctul 19) din Codul fiscal (definiția „secretului fiscal"): nr. 24 din 10.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 197-201, 158; Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 149g/2022 privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 291[1] alineatele (1) și (2) și a articolului 305[1] alineatele (2), (4) și (5) din Codul de procedură penală: nr. 138 din 29.09.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 334-341, 170; Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 223g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului II alin. (2) din Legea nr. 13 din 21 ianuarie 2022 pentru modificarea Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură: nr. 7 din 26.01.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 42-44, 30.

[1369] De exemplu, într-o speță din practica judiciară, alin. (2) art. 128 CC RM s-a aplicat deoarece mărimea daunelor cauzate a constituit 2000 de lei (40 de unități convenționale).*

* *Решение Суда Комрата (центральное местонахождение) от 27 апреля 2023. Дело № 5г-131/2022*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/577F4D18-D696-4A70-BC77-17DB55D732A4

[1370] A se vedea: *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 09.06.2023] Disponibil: http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4117/language/ro-RO/Default.aspx

medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei”.[1371] De exemplu, în parametrii anului 2023, aceasta ar echivala cu 468000 de lei. Acest cuantum ar corespunde valorii pe care o au, de exemplu, aproximativ: 19 cerbi nobili; 38 de mistreți; 187 de iepuri de câmp; 374 prepelițe; 624 turturici. Pentru o țară ca Republica Moldova astfel de cote par a fi foarte departe de cele care se atestă în realitate.

Până în 2008, în art. 233 CP RM, urmările prejudiciabile ale infracțiunii erau descrise prin cuvintele „daune în proporții mari.”[1372] Prin substituirea cuvintelor „în proporţii mari” cu cuvintele „ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale”[1373], legiuitorul a dat de înțeles că valoarea exprimată în bani a animalelor, care reprezintă obiectul material al vânatului ilegal, nu trebuie să fie prea mare pentru a corespunde gradului prejudiciabil al unei infracțiuni. Având în vedere acest factor, ar fi potrivită mai degrabă completarea art. 233 CP RM cu o dispoziție în care răspunderea ar fi prevăzută pentru vânatul ilegal în proporții mari. Un asemenea prag valoric ar fi mai aproape de cotele de exemplare de animale vânate, care se înregistrează în realitate. În plus, un astfel de prag valoric ar permite o diferențiere mai adecvată a răspunderii pentru vânatul ilegal, în funcție de valoarea exprimată în bani a animalului vânat.

Un asemenea criteriu de diferențiere a răspunderii pentru vânatul ilegal ar trebui să însoțească celălalt criteriu de acest gen. Ne referim la particularitățile obiectului material al infracțiunii (și anume – la faptul dacă specia animalului vânat este inclusă sau nu în Cartea Roşie a Republicii Moldova ori în anexele la CITES). Explicația constă în aceea că dispariția oricărei specii de animale sălbatice, dar mai ales a speciilor incluse în aceste două acte, ar reprezenta o consecință ireparabilă pentru întreaga omenire.

În alt context, după cum rezultă din art. 52 CP RM, componența de infracțiune constituie un sistem de semne prevăzute de legea penală, care sunt necesare și suficiente pentru a descrie în textul normativ o anumită infracțiune. Caracterul necesar al semnelor unei componențe de infracțiuni presupune că, în lipsa oricăruia dintre acestea în fapta săvârșită, făptuitorul nu poate fi tras la răspundere penală.

Este oare legătura cauzală un semn necesar al infracțiunii descrise în art. 233 CP RM?

În art. 233 CP RM nu sunt folosite în mod expres nici sintagma „legătura cauzală”, nici sintagme similare. Totodată, cunoaștem că infracțiunea, prevăzută de acest articol, este una materială. Vorbim despre legătura cauzală numai atunci când săvârșirea faptei prejudiciabile

---

[1371] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1372] Ibidem.
[1373] A se vedea: Legea privind modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 292 din 21.12.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 28-29, 82.

declanșează survenirea unei urmări prejudiciabile prevăzute de dispoziția normei corespunzătoare. Art. 233 CP RM nu reprezintă o excepție în această privință. Or, în alineatul (1) al acestui articol legiuitorul recurge la expresia „dacă acesta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.”[1374]

Cele menționate mai sus demonstrează că legea penală autohtonă, în general, și art. 233 CP RM, în special, se bazează pe principiul filozofic, conform căruia o persoană poate răspunde penal doar pentru acele modificări negative produse în lumea obiectivă, care își au cauza în conduita acestei persoane. Relațiile cauzale, asociate cu comportamentul uman, sunt diferite în dezvoltarea lor și rolul fiecăreia dintre astfel de relații diferă. Caracterul sistemic se referă la componența de infracțiune în întregime, aceasta înglobând toate elementele constitutive (obiect, latura obiectivă, subiect, latura subiectivă). În mod firesc, în cadrul acestui sistem, există relații de cauzalitate între elementele care-l alcătuiesc.

Fapta prejudiciabilă, văzut ca semn constitutiv al laturii obiective a infracțiunii cu componență materială, implică producerea unui rezultat relevant din punct de vedere juridico-penal, cunoscut sub denumirea de „urmare prejudiciabilă”. Într-un asemenea caz, urmarea prejudiciabilă evoluează ca fenomen cauzal. Fără o evaluare a legăturii de cauzalitate a faptei prejudiciabile cu urmarea prejudiciabilă, scopul faptei prejudiciabile nu este în măsură să justifice răspunderea penală a făptuitorului. Pentru a-i aplica acestuia răspunderea penală, este imperios ca urmarea prejudiciabilă să constituie rezultatul faptei prejudiciabile pe care acesta a săvârșit-o.

Concluzionând, legătura cauzală trebuie privită ca semn constitutiv al laturii obiective a infracțiunii, ce caracterizează raportul de natură obiectivă dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile, raport în care săvârșirea faptei prejudiciabile determină – în mod necesar și suficient – survenirea urmării prejudiciabile.

Pornind de la această premisă, menționăm că, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, cauza constă în fapta prejudiciabilă de vânat ilegal, pe când efectul se exprimă în daunele ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale. Săvârșirea faptei de vânat ilegal determină – în mod necesar și suficient – survenirea daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

Așa cum am afirmat anterior, pentru ca infracțiunea de vânat ilegal să fie considerată consumată, influențarea asupra obiectului material trebuie să fie efectivă. Dacă o asemenea influențare este potențială, aceasta înseamnă că, din cauze independente de voința făptuitorului,

[1374] Ibidem.

acțiunea de vânat ilegal nu și-a produs efectul. Deci, infracțiunea de vânat ilegal a rămas la etapa de tentativă.

Cu adevărat, cele două tipuri de dependenţă deterministă – cauzarea efectivă și cauzarea neizbutită – reflectă intensitatea diferită a influenţei faptei corespunzătoare asupra obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Aceste două tipuri pot servi ca bază pentru diferențierea răspunderii penale. Or, cauzarea efectivă a daunelor daunelor, ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, presupune consumarea infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. La rândul său, cauzarea neizbutită a unor asemenea daune denotă întreruperea la etapa de tentativă a activității infracționale prevăzute la art. 233 CP RM.

În alt context, simpla supoziție că dobândirea, uciderea sau rănirea unui animal, concretizată în daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, s-ar putea datora acțiunii de vânat ilegal nu poate să confirme prezența legăturii cauzale între pretinsa acțiune de vânat ilegal și asemenea daune. Pentru existența legăturii cauzale, este obligatoriu să se stabilească faptul că survenirea daunelor, ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, a devenit posibilă anume în rezultatul comiterii acțiunii de vânat ilegal. Drept urmare, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, chiar dacă urmările prejudiciabile rezultă *ex re* (adică din materialitatea faptei), legătura acestora cu acțiunea prejudiciabilă trebuie să fie probată în fiecare caz concret.

În ipoteza de însușire a animalelor sălbatice rănite, căzute, zdrobite de mijloacele de transport, vânate ilicit sau prinse în lațuri/capcane nu de către cel care le însușește. În situația analizată, lipsește legătura cauzală între daunele, care s-au produs în rezultatul însușirii animalelor sălbatice, și acțiunea de vânat ilegal. Nu există temeiuri de a trage la răspundere în baza art. 233 CP RM acea persoană care care a însușit animalele sălbatice. Fapta acestei persoane poate fi calificată în baza normelor cu privire la sustragere. Animalele lipsite de posibilitatea de a se deplasa liber, ca urmare a rănirii, căderii, zdrobirii de mijloacele de transport, vânării ilicite sau prinderii în lațuri/capcane, nu pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Statul (în persoana administratorului fondului cinegetic) este cel prejudiciat în rezultatul sustragerii animalelor sălbatice rănite, căzute, zdrobite de mijloacele de transport, vânate ilicit sau prinse în lațuri/capcane nu de către cel care le sustrage.

Criteriul consecutivității temporale și cel al necesității sunt indispensabile pentru rezolvarea problemei privind prezența sau lipsa legăturii cauzale în cazul infracțiunii de vânat ilegal.

Primul dintre aceste criterii presupune că legătura cauzală este un proces care decurge în timp. Generarea unei urmări prejudiciabile implică *sui generis* o caracteristică temporală, determinând vectorul temporal din prezent spre viitor. Acțiunea de vânat ilegal poate fi

recunoscută cauză a daunelor, ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, doar dacă a precedat în timp producerea acestor daune. În alți termeni, mai întâi trebuie să fie săvârșită acțiunea de vânat ilegal, iar apoi trebuie să survină daunele care depăşesc 200 de unităţi convenţionale. Atunci când daunele respective se produc fie înainte de săvârșirea acțiunii de vânat ilegal, fie în paralel cu săvârșirea acesteia, legătura de cauzalitate lipsește.

Criteriul consecutivității temporale nu este suficient pentru stabilirea prezenței sau lipsei legăturii cauzale în cazul infracțiunii de vânat ilegal. Condiția „după săvârșirea acțiunii de vânat ilegal" nu întotdeauna echivalează cu condiția „datorită săvârșirii acțiunii de vânat ilegal". Din aceste considerente, criteriul necesității este obligatoriu. Acesta este la fel de important ca și criteriul consecutivității în vederea rezolvării problemei prezenței sau lipsei legăturii cauzale în cazul infracțiunii de vânat ilegal.

Criteriul necesității impune identificarea unor posibili factori cauzali (altor decât acțiunea de vânat ilegal) care ar fi putut determina producerea daunelor care depăşesc 200 de unităţi convenţionale. Acțiunea de vânat ilegal, privită drept cauză a acestor daune, trebuie deosebită de condițiile care pot influența survenirea daunelor care depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

Cauza este cea care, cu necesitate, determină producerea urmării prejudiciabile. Condiția, chiar dacă este necesară, nu are un asemenea potențial generator. Dacă, în urma excluderii unei verigi din lanțul general al cauzalității, se stabilește că fără această verigă urmarea prejudiciabilă nu s-ar fi produs, rezultă că această verigă îndeplinește rolul de cauză, nu rolul de condiție. Condiția este o circumstanță de care depinde ceva. Condiția poate doar contribui la survenirea urmării prejudiciabile. Rolul condiției este de a face mai dificilă sau, dimpotrivă, mai facilă producerea urmării prejudiciabile.

De exemplu, informația, privită în calitate de condiție care contribuie la survenirea unei urmări prejudiciabile, nu poate de felul său să reprezinte cauza producerii unei urmări prejudiciabile. Informația nu are potențialitatea de a cauza modificări în comportamentul unei persoane. Rolul informației este să servească în calitate de suport al unei cauze de producere a urmării prejudiciabile. Ca purtător al informației, persoana, prin faptele sale, determină producerea unei urmări prejudiciabile. Persoana comite o faptă sau alta în rezultatul deciziei care se bazează pe alegerea voită a unei variante de comportament. Decizia este întotdeauna adoptată ca urmare a analizei unei anumite informații.

Decizia de a comite infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, are la bază analiza informației referitoare la împrejurările de fapt în care ar urma să fie săvârșită infracțiunea în cauză, precum și la normele de desfășurare a vânătorii. În respectivele împrejurări de fapt, făptuitorul decide să încalce aceste norme. Astfel, ca purtător al informației corespunzătoare,

subiectul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, săvârșind acțiunea de vânat ilegal, determină producerea daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale. Energia, direcționată de către făptuitor în vederea încălcării normelor de desfășurare a vânătorii, evoluează în calitate de generator al declanșării daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale. În lipsa subiectului, am putea vorbi eventual despre condițiile de producere a unor asemenea daune, nu despre cauza producerii lor. Cauza poate fi reprezentată doar de fapta unui subiect.

Pot apărea dificultăți similare în cazul stabilirii legăturii cauzale în prezența participației la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

Aprioric, participanții secundari (organizatorul, instigatorul și complicele) nu săvârșesc infracțiunea. Aceștia doar contribuie la comiterea infracțiunii, secundând eforturile autorului infracțiunii. Legătura dintre autorul infracțiunii și participanții secundari este una de condiționare, nu de cauzalitate. Această legătură poartă un caracter informațional. Cauza comportamentului autorului infracțiunii ține de voința acestuia, de adoptarea și punerea în aplicare a propriei decizii în condiții de liberă alegere. Contribuțiile participanților secundari nu generează, nu implică producerea daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale. Survenirea acestor urmări este legată cauzal de acțiunea de vânat ilegal săvârșită de autorul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Oricât de multă presiune s-ar exercita asupra făptuitorului (desigur, dacă această presiune nu presupune constrângere în sensul art. 39 CP RM), indiferent de condițiile de organizare, de instigare sau de complicitate, autorul infracțiunii rămâne stăpânul situației. Conștiința este cea care-i va dicta să continue sau să refuze săvârșirea infracțiunii.

În concluzie, dacă participația implică prezența unor participanți secundari, legătură cauzală relevantă din punct de vedere juridic există doar între acțiunea autorului infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, și daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale.

Dacă vorbim despre coautoratul la infracțiunea respectivă, atunci daunele, ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, reprezintă rezultatul eforturilor comune ale celor două sau mai multor persoane care săvârșesc acțiunea de vânat ilegal. Eforturile fiecăreia dintre aceste persoane alcătuiesc influențarea asupra obiectului material al infracțiunii de vânat ilegal, iar daunele, ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, sunt legate cauzal de încălcarea pe care a comis-o fiecare dintre coautori. Așadar, pentru a aplica art. 233 CP RM în raport cu două sau mai multe persoane care au săvârșit acțiunea de vânat ilegal, fiecare dintre încălcările comise de aceste persoane trebuie să constituie cauza survenirii daunelor ce depășesc 200 de unităţi convenţionale.

Apare întrebarea: este oare întemeiată aplicarea art. 233 CP RM în situația în care, în timpul vânătorii, două persoane, cu ajutorul unor arme de vânătoare noi de același model și cu aceeași muniție, au tras focuri în direcția aceluiași animal? Ulterior s-ar fi stabilit că un singur proiectil a

lovit mortal animalul vânat. Expertiza nu a putut stabili din care anume armă a fost efectuat focul fatal. În astfel de circumstanțe, răspunderea celor două persoane depinde de stabilirea legăturii cauzale.

Așa cum am afirmat mai sus, cauzarea efectivă a daunelor daunelor, ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, presupune consumarea infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. La rândul său, cauzarea neizbutită a unor asemenea daune denotă întreruperea la etapa de tentativă a activității infracționale prevăzute la art. 233 CP RM.

Din aceste considerente, care se impune, ar fi următoarea: cel, al cărui proiectil a lovit animalul vânat, urmează să răspundă pentru infracțiunea consumată prevăzută la art. 233 CP RM. Cel, al cărui proiectil nu a lovit animalul vânat, urmează să răspundă pentru tentativa la infracțiunea respectivă. Cele două persoane au cooperat în calitate de coautori la săvârșirea aceleiași infracțiuni de vânat ilegal. Întrucât doar eforturile unuia dintre acești coautori a fost rezultativ, răspunderea celor doi coautori trebuie diferențiată în funcție de etapa de activitate infracțională.

Însă, așa cum am afirmat mai sus, în cazul pe care-l analizăm, nu este cu putință să identificăm persoana al cărei proiectil a lovit animalul vânat. Drept urmare, singura soluție de compromis posibilă este ca ambele persoane să răspundă pentru tentativa la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Chiar dacă o astfel de soluție pare paradoxală, numai ea ar fi conformă cu principiul „in dubio pro reo”, care ne îndeamnă să tratăm în favoarea făptuitorului dubiile de neînlăturat, legate de calificarea faptei acestuia. Oricare altă soluție ar fi arbitrară și contrară legii.

3.3. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM

Nicio infracțiune nu se reduce la o simplă mișcare a corpului sau la lipsa acesteia. Infracțiunea presupune consumarea nu doar a energiei fizice sau o lipsă a unei asemenea consumări, ci și consumarea resurselor psihice. Aceasta deoarece orice infracțiune exprimă ineluctabil atitudinea făptuitorului față de lumea din jur, față de societate și față de alți membri ai societății. Prin urmare, fiecare infracțiune are un anumit conținut psihologic. Dacă latura obiectivă este latura externă a infracțiunii, atunci latura subiectivă, dimpotrivă, reprezintă latura interioară a infracțiunii. Între aceste părți ale infracțiunii există o interdependență firească. Pe de o parte, latura subiectivă este cea care generează, dă naștere laturii obiective a infracțiunii. Pe de altă parte, latura subiectivă a infracțiunii reprezintă o reflectare, o proiectare în conștiința făptuitorului a semnelor constitutive ale laturii obiective.

Interpretarea sistemică a art. 6, 17 și 18 CP RM ne ajută să stabilim că vinovăția este cea care exprimă atitudinea psihică a făptuitorului față de infracțiunea pe care o comite. Nu este admisibilă confundarea părții (și anume – a vinovăției) cu întregul (și anume – cu latura subiectivă a infracțiunii). Vinovăția, împreună cu semnele secundare ale laturii subiective (motivul, scopul și emoțiile) constituie fenomene psihologice intercondiționate, dar, totodată, distincte. Niciunul dintre semnele laturii subiective a infracțiunii nu îl include pe celălalt. În latura subiectivă își găsește expresia întreaga activitate psihică a subiectului infracţiunii. În cadrul activității psihice a subiectului, procesele intelectuale, volitive și emoționale decurg în deplină coeziune și interconexiune.

Luând în considerare toate cele consemnate mai sus, suntem de părere că latura subiectivă a infracțiunii reprezintă unul dintre elementele constitutive subiective ale infracțiunii, și anume: latura interioară a infracțiunii, care relevă activitatea psihică a subiectului infracțiunii – reflectând atitudinea sa valorico-semantică față de fapta prejudiciabilă săvârșită de acesta și, eventual, față de urmările prejudiciabile ale infracțiunii, dar față de semnele secundare ale laturii obiective a infracțiunii – care include vinovăția, motivul, scopul și emoțiile.

Privită prin prisma art. 233 CP RM, această definiție ar trebui să aibă următorul conținut: latura subiectivă a infracțiunii de vânat ilegal relevă activitatea psihică a subiectului acestei infracțiuni (inclusiv a subiectului special prevăzut de alin. (2) art. 233 CP RM – adică a persoanei cu funcţie de răspundere, a persoanei publice ori a persoanei cu funcţie de demnitate publică), reflectând atitudinea sa valorico-semantică față de acțiunea de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, precum și față de daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale.

Așa cum am menționat mai sus, conținutul laturii subiective a infracțiunii cuprinde nu numai vinovăția, dar și motivul, scopul și emoțiile. *Infra* vom analiza în ce măsură aceste semne secundare ale laturii subiective își vădesc prezența în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Până atunci însă vom analiza vinovăția, semnul primordial al laturii subiective în cazul oricărei infracțiuni, inclusiv al celei specificate la art. 233 CP RM. Incontestabil, lipsa acestui semn în fapta săvârșită echivalează cu lipsa infracțiunii. Vinovăția reprezintă condiția prealabilă fundamentală pentru a aplica răspunderea penală. Făptuitorul răspunde penal doar pentru acele atitudini care-și găsesc întruchiparea în fapte prejudiciabile. Răspunderea penală nu poate fi aplicată, dacă nu a fost stabilită vinovăția făptuitorului în raport cu o acțiune sau inacțiune prejudiciabilă și, eventual, în raport cu urmările prejudiciabile. Totodată, legiuitorul incriminează

doar acele fapte care sunt săvârșite cu intenție sau din imprudență. Nu pot fi incriminate fapte săvârșite fără vinovăție.

De ce fapta prejudiciabilă, săvârșită cu vinovăție, este evaluată negativ de societate? Vinovăție trebuie considerată acea atitudine psihică a unei persoane față de o faptă prejudiciabilă și față de urmările prejudiciabile, care este evaluată negativ de societate și care este sancționată de legea penală. Vinovăția exprimă atitudinea negativă a făptuitorului față de valorile sociale pe care legea penală le apără împotriva infracțiunilor. Exprimând neconformitarea cu valorile sociale care compun ordinea de drept, fapta prejudiciabilă, săvârșită cu vinovăție, devine sancționabilă penalmente. Aducând atingere componentelor ordinii de drept care sunt evaluate pozitiv de societate, fapta prejudiciabilă, săvârșită cu vinovăție, ajunge în mod firesc să fie reprobată de societate.

Din interpretarea sistemică a art. 6, 17 și 18 CP RM rezultă nu doar faptul că vinovăția este temeiul răspunderii penale, ci și faptul că vinovăția reprezintă un concept generic care include intenția și imprudența. În această din urmă postură, vinovăția trebuie înțeleasă ca atitudine psihică (conștient-volitivă) a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile, exprimată sub formă de intenție sau de imprudență. Atitudinea psihică față de fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile este relevată prin conștiință și voință, coagulând astfel componentele intelective și volitive ale vinovăției. În ce mod componentele intelective și volitive ale vinovăției se intercondiționează în cazul celor două forme ale vinovăției?

Este important să reținem că procesele intelective și volitive nu pot fi supuse unei observații directe. Nu există unelte care să le poată cuantifica. Având o natură subiectivă, astfel de procese pot fi determinate doar prin analiza și evaluarea circumstanțelor de ordin obiectiv în care este săvârșită fapta prejudiciabilă. În raport cu infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, vinovăția presupune atitudinea psihică a făptuitorului (presupunând că acesta conștientizează caracterul prejudiciabil al acţiunii sale[1375], prevede urmările ei prejudiciabile, le dorește sau admite, în mod conştient, survenirea acestor urmări) față de vânatul fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, dacă această acțiune a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

[1375]Este necesar de accentuat că dreptul penal al Republicii Moldova nu exclude răspunderea în cazul necunoașterii legii. Conștientizarea caracterului prejudiciabil al faptei săvârșite nu presupune necesitatea cunoașterii detaliate a prevederilor normative care asigură protecția animalelor sălbatice împotriva vânatului ilegal. Este suficient ca potențialul făptuitor să conștientizeze că există asemenea prevederi. Statul, în conformitate cu alin. (2) art. 23 al Constituției Republicii Moldova, creează condițiile pentru ca potențialul făptuitor să-și cunoască obligațiile care-i incumbă în corespundere cu aceste prevederi normative. A beneficia de această oportunitate sau nu – este la discreția potențialului făptuitor. Din această perspectivă, devine limpede ce înseamnă că făptuitorul își dă seama că săvârșește acţiunea de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, și că daunele, cauzate prin această acțiune, depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

În art. 233 CP RM nu este indicată forma de vinovăție, așa cum se procedează în alte articole din legea penală. Între timp, stabilirea formei de vinovăție are nu doar o semnificație teoretică. Diferența dintre cele două forme de vinovăție este condiționată de decalajul de intensitate a proceselor intelective și volitive care au loc în psihicul făptuitorului. Ca urmare, forma de vinovăție are un impact asupra: clasificării infracțiunilor în sensul art. 16 CP RM; posibilității de a răspunde pentru o infracțiune neconsumată; prezenței sau lipsei recidivei; prezenței sau lipsei participației; stabilirii categoriei de penitenciar în care se execută pedeapsa cu închisoare; particularităților de condamnare cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei; particularităților de condamnare cu suspendarea parţială a executării pedepsei cu închisoare; întreruperii curgerii prescripţiei de executare a sentinţei de condamnare; aplicării împăcării în sensul art. 109 CP RM; posibilității de anulare sau de menţinere a liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen; delimitării infracțiunilor adiacente (de exemplu, a infracțiunii de omor de infracțiunea de lipsire de viață din imprudență), etc.

Uniformizarea reflectării, în normele din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, a formei de vinovăție ar ușura identificarea formei de vinovăție manifestate în contextul anumitor infracțiuni. Însă, soluția constă nu în adoptarea unor asemenea legi prin care se amendează norme aparte din legea penală. Exemple de genul art. 150 CP RM sunt destule în partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Soluția eficientă ar consta în abordarea generalizată.

În art. 233 CP RM legiuitorul sugerează că intenția este singura formă de vinovăție care poate fi concepută în cazul infracțiunii prevăzute de acest articol. De ce ne permitem să formulăm o asemenea concluzie?

Din definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 rezultă că verbele „a căuta”, „a pândi”, „a stârni”, „a goni” și „a captura” desemnează acțiuni care pot fi săvârșite, prin excelență, cu intenție. Logica elementară ne spune că nu este cu putință să manifești imprudență la săvârșirea unor asemenea acțiuni. Anumite dubii apar în legătură cu verbul „a împușca”, menționat implicit în definiția formulată mai sus. Totuși, sintagma „orice altă acțiune care are ca scop capturarea ori uciderea” din această definiție înlătură astfel de dubii. O acțiune, săvârșită într-un anumit scop, nu poate fi săvârșită decât intenționat.

Conceptul de infracţiune săvârşită cu două forme de vinovăţie, în accepțiunea legii penale ruse, nu diferă prea mult de conceptul de infracţiune săvârşită cu două forme de vinovăţie, în accepțiunea legii penale autohtone. În sensul ambelor legi penale, survenirea urmărilor prejudiciabile – a urmării prejudiciabile primare și a urmării prejudiciabile secundare – este condiția obligatorie pentru a considera o infracţiune ca fiind săvârşită cu două forme de

vinovăţie. În art. 19 CP RM această condiție este redată prin sintagma „urmări mai grave”.[1376] Art. 233 CP RM nu conține referire la două urmări prejudiciabile de gravitate diferită.

În situația când făptuitorul manifestă intenție în raport cu acțiunea prejudiciabilă prevăzută de art. 233 CP RM, și imprudență în raport cu daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, lipsește temeiul aplicării art. 233 CP RM. Această concluzie rezultă din interpretarea sistemică a alin. (2) art. 3, art. 18 și 233 CP RM. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, făptuitorul manifestă intenție în raport atât cu acțiunea prejudiciabilă, cât și cu urmările prejudiciabile. Orice altă concluzie ar fi în dezacord cu legea în vigoare.

În rezultat, constatăm că legea penală a Republicii Moldova conține o lacună: nu este prevăzută răspunderea pentru acțiunea de vânat ilegal care cauzează din imprudență daune ce depășesc 200 de unităţi convenţionale. Considerăm că această lacună trebuie înlăturată. În acest scop, propunem completarea art. 233 CP RM cu alineatul (6):

„Acțiunile prevăzute la alin. (1), (2) sau (3), care au cauzat din imprudență daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 300 la 500 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 100 la 120 de ore, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1500 la 2500 unităţi convenţionale.”

Chiar legea penală prevede posibilitatea manifestării intenției față de fapta prejudiciabilă și a imprudenței față de urmările prejudiciabile. Ne referim la infracțiunile prevăzute la lit. b) și c) alin. (2) art. 159, lit. b) și c) alin. (3) art. 160, lit. a) și b) alin. (2) art. 162, lit. a) și b) alin. (2) art. 163, lit. b) alin. (3) art. 164, alin. (3) art. 166, lit. f), g) alin. (2), lit. f), g) alin. (4) art. 166[1], lit. a) și b) alin. (2) art. 169, lit. d) și e) alin. (3) art. 171, lit. c) și d) alin. (3) art. 172, alin. (3) art. 176 etc. din CP RM. Norma, a cărei adoptare o propunem, se va încadra în această categorie de prevederi.

Într-o anumită privință, alin. (3) art. 233 CP RM se va asemăna mai ales cu lit. b) alin. (2) art. 159 CP RM. Or, alin. (1) art. 159 CP RM prevede răspunderea pentru o infracțiune materială. În acest caz se manifestă intenție atât față de fapta prejudiciabilă, cât și față de urmările prejudiciabile. O situație similară o atestăm în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM în varianta în vigoare. Condiția de aplicare a lit. b) alin. (2) art. 159 CP RM este cauzarea din imprudenţă a vătămării grave sau medii a integrităţii corporale sau a sănătăţii. În acest caz, fapta prejudiciabilă de întrerupere a cursului sarcinii, săvârșită cu intenție, cauzează din imprudență vătămarea gravă sau medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii. În mod similar,

[1376] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

în cazul infracțiunii care ar urma să fie prevăzută la alin. (3) art. 233 CP RM, fapta prejudiciabilă de vânat ilegal, săvârșită cu intenție, ar cauza din imprudență daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

Singura diferență (de altfel irelevantă) dintre alin. (3) art. 233 CP RM și lit. b) alin. (2) art. 159 CP RM s-ar exprima în următoarele: întreruperea cursului sarcinii reprezintă urmarea prejudiciabilă în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 159 CP RM, însă nu poate să constituie urmarea prejudiciabilă în cazul infracțiunii specificate la lit. b) alin. (2) art. 159 CP RM. În ipoteza prevăzută la lit. b) alin. (2) art. 159 CP RM, vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii se poate concretiza în orice formă, cu excepția întreruperii cursului sarcinii. Sub acest aspect, constatăm lipsa de identitate a urmărilor prejudiciabile prevăzute la alin. (1) art. 159 CP RM și la lit. b) alin. (2) art. 159 CP RM. În contrast, în alin. (1) și (3) art. 233 CP RM, urmările prejudiciabile ar urma să fie identice, constând în daunele ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

În alt context, este necesar să stabilim tipul de intenție în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

A priori, infracțiunile formale se comit doar cu intenție directă. În cazul infracțiunii care nu implică producerea unor urmări prejudiciabile, tipul de intenție este condiționat de atitudinea persoanei față de fapta prejudiciabilă. Cel, care comite o infracțiune formală, poate doar să dorească să săvârșească fapta prejudiciabilă. Ar fi o absurditate să afirmăm că cel, care comite o infracțiune formală, admite conștient săvârșirea acesteia. Odată ce făptuitorul a ales să comită fapta prejudiciabilă, rezultă că a dorit să o săvârșească. Cealaltă variantă, a renunțării la comiterea faptei prejudiciabile, a fost respinsă de către făptuitor în procesul de cântărire a argumentelor „pro” și „contra” săvârșirii infracțiunii.

În opoziție, infracțiunile materiale sunt săvârșite cu intenție directă sau indirectă. Infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, este materială. Deci, intenția, cu care se comite infracțiunea dată, poate fi directă sau indirectă.

La modul concret, intenția ar trebui să fie considerată directă atunci când făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al acţiunii de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, prevede daunele ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, dorind survenirea acestor daune.[1377]Intenția ar trebui să fie considerată indirectă atunci când făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al acţiunii

[1377] Într-o speță, în care s-a aplicat alin. (1) art. 233 CP RM, aspectul volitiv al intenției manifestate de făptuitor este descris prin cuvintele: „a [...] dorit survenirea urmărilor prejudiciabile”.*

* *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul central) din 05.12.2022. Dosarul nr. 1-303/2022*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A6561EA3-EC2B-45CF-93AF-0A591F354C77

de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, prevede daunele ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, admițând conștient survenirea acestor daune.[1378]

Totuși, în anumite cazuri, clasificarea infracțiunilor în formale și materiale nu este suficientă pentru a stabili tipul intenției manifestate. Pentru a stabili tipul intenției manifestate în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, va fi necesar să analizăm *infra,* de asemenea, scopul acestei infracțiuni.

Până atunci însă ne vom referi la tipurile nenormative ale intenției.

În Codul penal al Republicii Moldova se face diferențierea doar dintre intenția directă și intenția indirectă. În știința dreptului penal sunt cunoscute și alte tipuri de intenție.

Astfel, una dintre clasificări se referă la intenția premeditată și cea spontană. Intenția premeditată este opusul intenției spontane. În acest caz, făptuitorului îi este necesar mai mult timp pentru a precugeta, a chibzui, a pune la cale infracțiunea plănuită; a cântări avantajele și dezavantajele săvârșirii infracțiunii plănuite. În partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, noțiunea de premeditare este utilizată o singură dată – în dispoziția de la lit. a) alin. (2) art. 145 CP RM. În ipoteza prevăzută de această normă, premeditarea reprezintă mai mult decât o intenție premeditată. Premeditarea în sensul lit. a) alin. (2) art. 145 CP RM presupune îndeplinirea unor condiții care vizează nu doar latura subiectivă a infracțiunii (și anume – a condiției de prezență a intenției premeditate), ci și latura obiectivă a infracțiunii (și anume – a condiției de trecere a unui interval de timp suficient de mare din momentul apariției rezoluției de a comite infracțiunea până la momentul comiterii infracțiunii, precum și a condiției de pregătire în acest interval de timp a conjuncturii în care urmează să fie comisă infracțiunea).

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nici intenția premeditată, nici premeditarea nu au niciun impact asupra calificării.

În art. 77 CP RM nu este descrisă nicio circumstanță care ar justifica agravarea pedepsei pentru vânatul ilegal în prezența intenției premeditate sau a premeditării.

Pe de altă parte, în art. 76 CP RM, lista de circumstanțe, care se iau în considerare la atenuarea pedepsei, nu este exhaustivă. Însă, nu este cert că intenția spontană, chiar fiind afectizată, ar trebui apreciată în toate cazurile ca fiind o circumstanță care atenuează pedeapsa stabilită pentru vânatul ilegal. Abstrasă de alte împrejurări relevante, intenția spontană nu este suficientă pentru a constitui o asemenea circumstanță. Printre asemenea împrejurări relevante ar

---

[1378] Într-o speță, în care s-a aplicat art. 233 CP RM, aspectul volitiv al intenției manifestate de făptuitor este descris prin cuvintele: „admițând în mod conștient survenirea acestor urmări”.*
* *Decizia Colegiului penal al CSJ din 06.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1005/2018.* [citat 18.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11342

putea fi menționată, spre exemplu, săvârşirea infracţiunii de vânat ilegal cu depăşirea limitelor legale ale stării de extremă necesitate sau ale riscului întemeiat, ipoteză menționată la lit. j) alin. (1) art. 76 CP RM.

O altă clasificare a tipurilor de intenție ne ajută să distingem intenția determinată de cea nedeterminată. Această clasificare prezintă interes sub aspectul delimitării infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de faptele prevăzute la alin. (1) sau (2) art. 128, art. 139 ori alin. (1) art. 140 CC RM. Cuantumul daunelor cauzate este criteriul care ne permite să facem această delimitare. Cunoaștem că, dacă, în rezultatul acțiunii de vânat ilegal se cauzează daune ce nu depăşesc 200 de unităţi convenţionale, este posibilă aplicarea răspunderii contravenționale în baza uneia dintre normele nominalizate mai sus.

Revenind la distincția dintre intenția determinată și cea nedeterminată, este de consemnat următoarele: se aplică răspunderea pentru tentativa la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, dacă cel care săvârșește acțiunea de vânat ilegal are o reprezentare determinată că daunele cauzate depăşesc 200 de unităţi convenţionale, însă, daunele survenite în realitate nu depășesc, din cauze ce nu depind de voința făptuitorului, această limită; se aplică răspunderea fie în baza alin. (1) sau (2) art. 128, art. 139 ori alin. (1) art. 140 CC RM, fie în baza art. 233 CP RM, dacă cel, care săvârșește acțiunea de vânat ilegal, nu are o reprezentare determinată cu privire la mărimea daunelor cauzate. În acest caz, soluția de calificare depinde de mărimea daunelor care sunt cauzate în realitate.

O altă clasificare a tipurilor de intenție vizează posibilitatea de variere a acesteia pe parcursul executării intenției. De exemplu, în momentul inițierii acțiunii de vânat ilegal, făptuitorul are intenția să săvârșească infracțiunea asupra unor animale sălbatice care nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art.1 al Legii nr. 272/2011). Aceasta este intenția lui inițială – intenția de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Ulterior, pe parcursul executării acestei intenții, până la finalul acțiunii de vânat ilegal, animalele sălbatice, vizate de făptuitor, se deplasează pe terenul fondului apelor (în sensul art.1 al Legii nr. 272/2011). Aceasta este intenția lui supravenită – intenția de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 234 CP RM. Orice variere a intenției este posibilă până la încheierea executării intenției, adică până în momentul de finalizare a faptei prejudiciabile. Soluția de calificare depinde de parametrii, raportați la acest moment, care se referă la toate semnele constitutive ale infracțiunii. În exemplul nostru, parametrii, care au variat, se referă la obiectul material al infracțiunii. În momentul de finalizare a faptei prejudiciabile, acești parametri au indicat infracțiunea prevăzută la art. 234 CP RM. Deci, calificarea trebuie făcută în funcție de intenția supravenită, nu în funcție de intenția inițială.

În alt context, în literatura de specialitate se mai face deosebirea dintre intenția unică și intenția complexă.

Intenția complexă este o varietate a intenției unice și nu poate să reprezinte o excepție în această privință. Nu este cu putință ca o intenție unică să fie pusă la baza unui concurs de infracțiuni. Un concurs de infracțiuni, indiferent dacă este real sau ideal, are la bază atâtea intenții câte infracțiuni include.

Revenind la distincția dintre intenția unică și intenția complexă, este de menționat că intenția unică este manifestată la săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM. În acest caz, fapta prejudiciabilă nu este structurată, nu include componente de genul acțiunii principale și a acțiunii (inacțiunii) adiacente. În opoziție, în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, intenția este complexă. În această normă este folosită locuțiunea „acţiune săvârşită de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană publică ori de o persoană cu funcţie de demnitate publică."[1379] Această locuțiune denotă că infracțiunea, prevăzută de această normă este complexă. Astfel, în ipoteza examinată, fapta prejudiciabilă înglobează două părți componente: 1) acțiunea principală de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise; 2) acțiunea sau inacțiunea adiacentă, care se exprimă fie în abuzul de putere sau abuzul de serviciu, fie în excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu. Nu vom detalia acum analiza acțiunii sau inacțiunii adiacente, deoarece ne rezervăm această sarcină în perspectiva analizei subiectului infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În cele ce urmează este necesar să abordămdistincția dintre intenția unică simplă și intenția prelungită. O asemenea distincție este sugerată de art. 30 CP RM.

Astfel, dacă acțiunea de vânat ilegal este săvârșită etapizat, fiecare act infracțional constituent fiind raportat la unul dintre animalele vizate de către făptuitor, atunci vom fi în prezența intenției unice prelungite care stă la baza infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.[1380] În acest caz, infracțiunea se consideră consumată din momentul vânării ultimului dintre animalele vizate, astfel fiind cauzate daunele ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale. Soluția va fi art. 27 și 233 CP RM, dacă, din cauze ce nu au depins de voința făptuitorului, acțiunea de vânat a fost întreruptă înainte de a fi vânat ultimul dintre animalele vizate, astfel fiind ratată cauzarea de daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale. În opoziție, în prezența intenției

[1379] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1380] De exemplu, într-o speță din practica judiciară în care s-a reținut la calificare art. 233 CP RM, au fost vânați cinci mistreți.*

* *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04.03.2019. Dosarul nr. 1a-120/2016*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6229EEC4-5E86-47F0-9C3C-A5F660F42851

unice simple, acțiunea de vânat ilegal nu este săvârșită etapizat. Activitatea infracțională nu este divizată în acte infracționale constituente, deoarece făptuitorul vânează un singur animal.[1381]

Nu putem încheia analiza vinovăției manifestate în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, fără a supune atenției problema erorii de fapt.

Eroarea de fapt este nu altceva decât reprezentarea inexactă a unei persoane cu privire la circumstanțele factuale ale acțiunii sau inacțiunii sale. Făptuitorul poate avea o asemenea reprezentare în raport cu oricare semn constitutiv al infracțiunii, cu excepția semnelor constitutive ale laturii subiective a infracțiunii: 1) obiectul juridic special al infracțiunii; 2) obiectul material sau imaterial al infracțiunii; 3) victima infracțiunii; 4) mijlocul de săvârșire a infracțiunii; 5) metoda de săvârșire a infracțiunii; 6) modul de săvârșire a infracțiunii; 7) locul de săvârșire a infracțiunii; 8) timpul de săvârșire a infracțiunii, 9) ambianța de săvârșire a infracțiunii; 10) legătura cauzală; 11) calitatea specială a subiectului infracțiunii; 12) circumstanța agravantă a infracțiunii, etc.

Bineînțeles, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este posibil nu oricare dintre aceste tipuri de erori de fapt. Bunăoară, nu este posibilă eroarea referitoare la: obiectul imaterial al infracțiunii; victima infracțiunii; ambianța de săvârșire a infracțiunii. Celelalte tipuri sunt posibile.

Eroarea cu privire la obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, ar presupune că făptuitorul consideră eronat că aduce atingere relațiilor sociale cu privire la biodiversitatea animalelor sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren. În realitate acesta aduce atingere relațiilor sociale cu privire la posesia asupra unor animale sălbatice care viețuiesc în condiții de captivitate. În acest caz, răspunderea ar trebui să se aplice în baza art. 27 și 233 CP RM.

În cadrul analizei obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, am susținut că art. 27 și 233 CP RM trebuie aplicate în cazul în care, la momentul comiterii infracțiunii, făptuitorul consideră eronat că animalul vânat este viu. În acest caz vorbim despre eroarea cu privire la obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

[1381] Într-o speță în care a fost aplicat art. 233 CP RM, s-a aplicat răspunderea pentru un concurs de infracțiuni prevăzute la art. 233 CP RM, deoarece nu s-a confirmat caracterul prelungit al intenției infracționale.*

* A se vedea: *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 21.01.2020. Dosarul nr. 1ra-356/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15209; *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28.07.2020. Dosarul nr. 1a-198/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A0FBF83A-315D-4A0D-B951-10DF8DC5D608

Eroarea privind semnele secundare ale laturii obiective a infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, ar presupune că făptuitorul consideră eronat că săvârșește acțiunea de vânat fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte sau metode nepermise. În realitate, acesta comite acțiunea de vânat fie în perioada permisă, fie în locurile permise, fie cu unelte sau metode permise. În astfel de ipoteze se aplică, de asemenea, art. 27 și 233 CP RM.

Eroarea privind legătura cauzală în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, ar presupune reprezentarea eronată a făptuitorului cu privire la survenirea daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, în rezultatul acțiunii de vânat ilegal pe care acesta a comis-o. De exemplu, făptuitorul trage un foc din armă în direcția animalului urmărit. Făptuitorul consideră că animalul a murit în rezultatul împușcăturii pe care a efectuat-o. În realitate, o altă persoană în același moment a tras un foc din armă în direcția aceluiași animal. Drept urmare, daunele, ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, se află în legătură cauzală cu acțiunea acestei din urmă persoane. Această persoană ar trebui să răspundă pentru infracțiunea consumată prevăzută la art. 233 CP RM. În ceea ce privește fapta primei persoane, adică a celei care a avut o reprezentare greșită, calificarea trebuie făcută în conformitate cu art. 27 și 233 CP RM.

În contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, eroarea privind calitatea specială a subiectului cumulează calitatea de eroare cu privire la circumstanța agravantă a infracțiunii.

Este posibil ca subiectul infracțiunii examinate să considere eronat că a intrat în vigoare actul prin care acest subiect a fost numit sau ales într-o funcție de răspundere, într-o funcție publică sau într-o funcție de demnitate publică. În realitate, în momentul săvârșirii infracțiunii de vânat ilegal, subiectul încă nu ajunsese să exercite o asemenea funcție. Într-o asemenea situație, răspunderea urmează să se aplice în baza art. 27 și 233 CP RM.

Desigur, problematica erorii de fapt este foarte variată și nu trebuie redusă la situațiile și exemplele reliefate mai sus. Totuși, indiferent de particularitățile ce caracterizează tipurile erorii de fapt, comun pentru toate aceste tipuri este că reprezentarea din mintea făptuitorului diferă de realitatea obiectivă în care acesta săvârșește infracțiunea. În cazul în care efectul infracțiunii (în parametrii concepuți în reprezentarea făptuitorului) nu se potrivește cu realitatea obiectivă în care acesta săvârșește infracțiunea, iar o astfel de nepotrivire se datorează unor circumstanțe care nu depind de voința făptuitorului, rezultă că suntem în prezența tentativei de infracțiune.

Eroarea de fapt și efectele acesteia trebuie privite prin prisma art. 27 CP RM. În ipoteza erorii de fapt, calificarea celor săvârșite se fundamentează pe principiul incriminării subiective, fiind astfel luată în considerare direcționarea intenției pe care o manifestă făptuitorul.

După ce a fost analizată vinovăția manifestată în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, ne îndreptăm privirea asupra semnelor secundare ale laturii subiective a acestei infracțiuni.

Nu este posibil ca același semn al laturii subiective a infracțiunii să fie concomitent facultativ și obligatoriu. Dacă este menționat în dispoziția de incriminare, semnul laturii subiective are un caracter obligatoriu. Caracterul obligatoriu presupune relevanța acestuia pentru calificarea infracțiunii. Lipsa acestui semn în fapta săvârșită implică lipsa componenței de infracțiune. Dacă un semn al laturii subiective a infracțiunii este facultativ, atunci de ce acesta ar trebui să conteze la calificarea infracțiunii? Rezultă că lipsa sau prezența acestuia nu are nicio importanță. În realitate, motivul, scopul și emoțiile reprezintă semne secundare, nu facultative ale laturii subiective a infracțiunii. Acestea sunt secundare în raport cu vinovăția care, așa cum am stabilit mai sus, constituie semnul primordial, definitoriu al laturii subiective a infracțiunii.

În niciunul dintre articolele, care alcătuiesc Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, semnele secundare ale laturii subiective nu sunt menționate în mod expres. Totuși, faptul, că semnele secundare ale laturii subiective a infracțiunii nu sunt specificate expres în textul normativ penal, nu întotdeauna demonstrează lipsa unor astfel de semne în componența de infracțiune corespunzătoare. Ca dovadă poate servi scopul de cupiditate. Acesta nu este menționat, de exemplu, în acele articole din Capitolul VI din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, care prevăd răspunderea pentru infracțiunile săvârșite pe calea sustragerii. Cu toatea acestea, scopul de cupiditate reprezintă aprioric semnul secundar obligatoriu al laturii subiective în cazul acestui subgrup de infracțiuni.

Este oare obligatoriu scopul în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM?

Scop al infracțiunii constituie reprezentarea din psihicul făptuitorului cu privire la rezultatul final al infracțiunii. Cu alte cuvinte, scopul reflectă modelul imaginar al perspectivei de atingere a rezultatului infracțional: ce și-ar dori făptuitorul să obțină prin săvârșirea infracțiunii; ce ar avea de câștigat din comiterea infracțiunii; ce s-ar schimba în viața acestuia ca urmare a săvârșirii infracțiunii.

În art. 233 CP RM nu găsim niciun indiciu care ne-ar ajuta să identificăm scopul infracțiunii de vânat ilegal. Însă, nu putem face abstracție de aceea că art. 233 CP RM face referire la norme din legislația extrapenală, care complinesc conținutul dispoziției acestui articol.

La concret, în definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, găsim o sintagmă care se referă la scop. În contextul examinării laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, ne-am convins că această definiție are o semnificație care nu poate fi ignorată.

Într-adevăr, dacă interpretăm *per a contrario* definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, conchidem că nu reprezintă vânătoare căutarea, pândirea, stârnirea, gonirea, împușcarea, capturarea sau orice altă acțiune care nu are ca scop capturarea ori uciderea

exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic aflate în stare de libertate. Scopul, care nu presupune capturarea sau uciderea animalului vânat, nu se reduce la studierea sau fotografierea acestuia. Înregistrarea video sau audio, localizarea GPS, hrănirea, tratarea, salvarea etc. a animalului sălbatic poate, de asemenea, să reprezinte un astfel de scop. În prezența scopului, care nu este specificat în definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, lipsește temeiul aplicării art. 233 CP RM.

Dacă înlăturarea prădătorilor priviți drept concurenți în cazul vânătorii de copitate sau care reprezintă o amenințare pentru ferma făptuitorului, se comite fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, iar aceasta se soldează cu daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, de ce nu ar trebui să aplicăm art. 233 CP RM?

Acum este timpul să răspundem la întrebarea, pe care am formulat-o anterior: este infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, săvârșită cu intenție doar directă?

Scopul special al infracțiunii condiționează săvârșirea acesteia exclusiv cu intenție directă; intenția indirectă nu este compatibilă cu scopul special al infracțiunii. Având în vedere interdependența scopului special al infracțiunii și a intenției directe, să vedem dacă o asemenea stare de lucruri se atestă în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În acest context, pornim de la următoarea premisă: în contextul analizei laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, am afirmat: scopul capturării sau uciderii exemplarelor din speciile de faună de interes cinegetic, aflate în stare de libertate, reprezintă scopul comun pentru toate acțiunile care îndeplinesc rolul de specii mai apropiate în raport cu genul mai îndepărtat „vânătoare”: căutare; pândire; stârnire; gonire; împușcare; capturare; orice altă acțiune.[1382] Din această afirmație ar rezulta că scopul capturării sau uciderii animalului vânat reprezintă scopul special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Manifestarea intenției indirecte în cazul acestei infracțiuni nu este posibilă. În caz contrar, de exemplu, împușcarea animalului vânat, săvârșită în scopul de ucidere a acestuia, ar presupune că făptuitorul fie dorește producerea daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, fie admite conștient survenirea unor asemenea daune.

Totuși, nu este clar cum făptuitorul, care urmărește uciderea animalului vânat și care își dă seama că valoarea exprimată în bani a acestuia depășește 200 de unităţi convenţionale, ar putea doar să admită că, în rezultatul acțiunii pe care o comite, daunele produse vor depăși 200 de

[1382] O asemenea interpretare are ca suport definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018.

unităţi convenţionale? Care altă variantă, în afară de producerea daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, ar fi posibilă într-un asemenea caz?

În concluzie, reiterăm cele afirmate anterior: intenția de a comite infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, poate fi doar directă. Scopul acestei infracțiuni este special, și anume – scopul capturării sau uciderii animalului vânat.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, prezența scopului special este dedusă din interpretarea nu a art. 233 CP RM, ci a prevederilor normative extrapenale la care face referire acest articol.

Desigur, definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018 nu este unica prevedere normativă de acest gen. Alte asemenea alte prevederi normative conțin subpct. 1)-3) pct. 9 dinHotărârea Guvernului nr. 239 din 05.04.2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat[1383], precum și pct. 11 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021.[1384]

La prima vedere, scopurile, menționate în aceste norme, sunt posibile doar în cazul acțiunii de vânătoare, săvârșite în condiții de legalitate. Totuși, dacă oricare dintre scopurile sus-menționate este urmărit de către făptuitor în prezența vreuneia dintre condițiile de ilegalitate specificate în art. 233 CP RM (și anume: lipsa autorizaţiei corespunzătoare; săvârșirea faptei în perioada interzisă; săvârșirea faptei în locurile interzise; săvârșirea faptei cu unelte şi metode nepermise), atunci există temeiul aplicării acestui articol.

Accentuăm că scopul, care este specificat îndefiniția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, este prezent în toate cazurile în care se comite infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Aceasta deoarece noțiunea „vânătoare" („vânat") este o noțiune indispensabilă, care determină conținutul faptei prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM. Scopurile, care sunt menționate în alte prevederi normative extrapenale (altele decât art. 2 al Legii nr. 298/2018) la care face referire art. 233 CP RM, pot doar secunda acest scop obligatoriu. Asemenea scopuri sunt secundare, întrucât se referă la anumite circumstanțe în care poate fi săvârșită fapta de vânătoare (de vânat). Corelând cele două categorii de scopuri ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, se poate susține că scopul, specificat îndefiniția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, este un scop primar. Scopurile, care sunt menționate în alte prevederi normative extrapenale (altele decât art. 2 al Legii nr. 298/2018) la care face referire art. 233 CP

[1383] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.

[1384] A se vedea: Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

RM, sunt scopuri secundare. Scopul secundar este prezent doar în unele cazuri în care se comite infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

Schimbăm registrul și trecem la analiza motivului infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Motivul și scopul se influențează reciproc și sunt legate unul de celălalt. Cu toate acestea, motivul și scopul constituie semne secundare distincte ale laturii subiective a infracțiunii. Motivul infracțiunii este factorul intern declanșator al infracțiunii, format sub influența anumitor factori externi, care este determinat de anumite nevoi și interese ale făptuitorului, care-l determină pe făptuitor să ia decizia de a comite infracțiunea. Dacă scopul este ceea ce și-ar dori făptuitorul să obțină prin săvârșirea infracțiunii, atunci motivul reprezintă imboldul datorită căruia în psihicul făptuitorului apare acest model imaginar al viitorului.

În cazul unor infracțiuni (printre care și infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM), motivul infracțiunii, întrucât nu are un caracter special, nu influențează asupra calificării infracțiunii. Însă, în asemenea cazuri, motivul infracțiunii poate influența asupra individualizării pedepsei.

În principiu, este posibil ca motvul carierist să determine săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, mai ales dacă este prezentă agravanta prevăzută la alineatul (2) al acestui articol. În acest caz, lucrurile ar trebui privite dintr-o perspectivă mai largă. Mai sus am menționat că, în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, abuzul de putere sau abuzul de serviciu constituie acțiunea sau inacțiunea adiacentă din componența faptei prejudiciabile specificate la art. 233 CP RM. În legătură cu aceasta, este util să remarcăm că, în art. 327 CP RM, legiuitorul face deosebire dintre interesul material, pe de parte, și alt interes personal și interesul unei terţe persoane, pe de altă parte. Din această perspectivă, năzuința de a obține avantaje nepatrimoniale (de exemplu, năzuința de a avansa în carieră) ar putea să constituie motivul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Cât privește motivele huliganice, considerăm că un asemenea motiv îl pot avea doar acele fapte care presupun încălcarea ordinii publice (de exemplu: infracțiunea prevăzută la art. 287 CP RM; fapta prevăzută la art. 354 CC RM, etc.). Infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, nu implică încălcarea ordinii publice. Un asemenea obiect juridic special nu este apărat împotriva infracțiunii de vânat ilegal. Infracțiunea dată nu absoarbe nici infracțiunea prevăzută la art. 287 CP RM, nici fapta prevăzută la art. 354 CC RM, nici alte fapte săvârșite din motive huliganice. De aceea, dacă vânatul ilegal este însoțit de încălcarea ordinii publice, atunci astfel de fapte, săvârșite din motive huliganice, vor forma concurs cu infracțiunea specificată la art. 233 CP RM.

Vânatul ilegal nu este o infracțiune îndreptată împotriva persoanei. Din aceste considerente, nu toate motivele, care determină săvârșirea unei infracțiuni contra persoanei, pot sta la baza infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. De exemplu, gelozia sau invidia nu pot determina

comiterea infracțiunii de vânat ilegal. Însă, nu trebuie nici să absolutizăm teza promovată de V.A. Ciugaev. Bunăoară, nu putem exclude săvârșirea vânatului ilegal din milă sau din compătimire față de animalele aflate în suferință. De asemenea, răzbunarea sau ura ar putea să ghideze făptuitorul la săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Interesul recreativ și interesul de a petrece timpul liber sunt foarte apropiate. În principiu, este posibilă petrecerea timpului liber nu în sens de recreere, destindere, odihnă, dar în sens de trăire a emoțiilor tari și de obținere a adrenalinei. În ceea ce privește interesul de a-i gratifica pe „oamenii utili", pe superiori etc., precum și interesul de asigurare a alimentației zilnice și de pregătire a rezervelor alimentare, considerăm că acestea reprezintă specii ale interesului material. Urmărind interesul material, făptuitorul privește animalul vânat prin prisma valorii materiale a acestuia. Nu este deloc relevant cum ar urma să fie realizat acest interes material.

În concluzie, infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, poate fi săvârșită din următoarele motive: interesul material; răzbunare; ură; interesul sportiv; interesul de a petrece timpul liber; interesul recreativ; patima vânătorească; autoafirmare; năzuința de a obține avantaje nepatrimoniale; interpretarea eronată a obligaţiilor de serviciu; excesul de zel; teama pentru propria viață sau pentru viața altor persoane; milă; compătimire, etc. Având în vedere prevederea din alin. (2) art. 76 CP RM, ultimele trei din aceste motive ar putea fi considerate circumstanțe care atenuează pedeapsa stabilită pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Însă, o asemenea concluzie poate fi făcută doar după evaluarea atentă a tuturor celorlalte circumstanțe relevante în care a fost săvârșită infracțiunea specificată la art. 233 CP RM.

Nu este exclusă pluralitatea de motive care determină făptuitorul să comită infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Într-o situație de o asemenea natură, numărul și caracteristicile motivelor, care formează această pluralitate, pot fi luate în calcul la individualizarea pedepsei.

Încheiem analiza laturii subiective a infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, cu examinarea emoțiilor ca semn secundar al acestui element constitutiv.

Împreună cu motivul și scopul (privite în calitate de componente ale activității psihice), în unele cazuri, trebuie luată în considerare starea emoțională a făptuitorului. (Accentuăm că emoțiile caracterizează tocmai starea psihică a făptuitorului, nu atitudinea psihică a acestuia față de fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile) Fără doar și poate, nu toate emoțiile au o semnificație juridico-penală. Latura subiectivă a infracțiunii poate cuprinde doar acele emoții pe care făptuitorul le trăiește în procesul de pregătire și de săvârșire a infracțiunii, acestea exercitând astfel un impact asupra gradului prejudiciabil al infracțiunii.

Emoțiile pot exercita o influență considerabilă asupra formării vinovăției, motivului și scopului infracțiunii, astfel confirmându-se că emoțiile reprezintă unul dintre elementele esențiale ale oricărui comportament uman, inclusiv al unei infracțiuni.

Generalizând, se poate susține că starea emoțională a făptuitorului poate fi privită sub două aspecte. Dacă starea emoțională apare în postura de factor care afectează capacitatea făptuitorului de a conștientiza caracterul acțiunii (inacțiunii) sale și de a o dirija, atunci starea în cauză trebuie raportată la subiectul infracțiunii (și anume – la responsabilitatea sau iresponsabilitatea acestuia). Dacă însă vorbim despre starea emoțională care nu afectează capacitatea făptuitorului de a înțelege caracterul acțiunii (inacțiunii) sale și de a o dirija, atunci starea respectivă se referă la latura subiectivă a infracțiunii.

Starea emoțională a făptuitorului, ca semn constitutiv al laturii subiective a infracțiunii, nu poate fi limitată la stările descrise în art. 146, 147 și 156 CP RM.

Patima vânătorească constituie un motiv cu un puternic substrat emoțional. Un astfel de substrat au alte motive ce pot determina săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM: ură; teama pentru propria viață sau pentru viața altor persoane; compătimire, etc. Cauza de apariție a unor asemenea motive este reprezentată anume de emoții, nu de factori raționali.

Concluzionând, vom menționa că, în cazul altor infracțiuni decât cele prevăzute la art. 146 și 156 CP RM, inclusiv în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, starea emoțională a făptuitorului poate caracteriza fie subiectul infracțiunii, fie latura subiectivă a infracțiunii. Atunci când se raportează la latura subiectivă a infracțiunii, având în vedere prevederea de la alin. (2) art. 76 CP RM, starea emoțională a făptuitorului poate fi considerată circumstanță care are ca efect atenuarea pedepsei pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

3.4. Rezultatele obținute în urma analizei juridico-penale a subiectului infracțiunii specificate în art. 233 CP RM

Din art. 52 CP RM se poate deduce că, fără subiect al infracțiunii, nu există infracțiune. Unii doctrinari înțeleg distorsionat acest postulat. Ce presupune lipsa subiectului infracțiunii?

O infracțiune trebuie să presupună prezența a cel puțin unui *intraneus*. Așa fiind, dacă fapta prejudiciabilă este săvârșită nu de către o persoană fizică (sau juridică) sau este săvârșită de către o persoană fizică care fie nu a împlinit vârsta cerută de legea penală, fie nu are capacitatea de a conștientiza sau a dirija fapta sa prejudiciabilă, fie, eventual, nu are calitatea specială cerută (explicit sau implicit) de norma de incriminare, atunci componența de infracțiune va lipsi datorită absenței subiectului infracțiunii.

Indiferent de infracțiune, subiectul acesteia trebuie să corespundă condițiilor prevăzute în alin. (1) sau (2) art. 21 CP RM: 1) să fie o persoană fizică; 2) să fie responsabil; 3) să aibă împlinită, în momentul săvârşirii infracţiunii, vârsta de 14 sau de 16 ani. În cazul unor infracțiuni, așa cum rezultă din alin. (3), (3^1), (4) și (5) art. 21 CP RM, subiect poate fi persoana juridică. În fine, în ipoteza anumitor infracțiuni, subiectul trebuie să posede calitatea specială cerută de norma de incriminare.

Condițiile, care se referă la calitatea subiectului de a fi persoană fizică sau persoană juridică, de a fi responsabil, precum și de a avea împlinită, în momentul săvârşirii infracţiunii, vârsta de 14 sau de 16 ani, sunt cunoscute drept condiții generale pe care trebuie să le îndeplinească subiectul infracțiunii.

Subiect al infracțiunii, prevăzute de art. 233 CP RM, poate fi cetăţeanul Republicii Moldova, cetățeanul străin sau apatridul. Cetățenii străini și apatrizii (cărora nu li se aplică excepțiile stabilite în alin. (3)-(5) art. 11 CP RM) pot răspunde în baza art. 233 CP RM.

Vârsta minimă a răspunderii penale este o altă condiție generală pe care trebuie să o îndeplinească subiectul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

În general, vârsta unei persoane reprezintă o etapă, un reper, un jalon al dezvoltării acesteia, caracterizând gradul de formare, de maturizare a personalității persoanei. În studiul nostru, interesul îl suscită nu o vârstă oarecare, ci anume vârsta de la care persoana poate răspunde pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

Precizăm că legea penală a Republicii Moldova nu stabilește vârsta maximă a răspunderii penale. Ceea ce înseamnă că persoanele în etate, care săvârșesc infracțiuni, sunt pasibile de răspundere penală. Vârsta înaintată a făptuitorului nu echivalează cu lipsa subiectului infracțiunii. Totuși, o asemenea vârstă poate conta în planul: atenuării pedepsei penale (lit. k) alin. (1) art. 76 CP RM); liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen (alin. (6) art. 91 CP RM); reabilitării judecătorești (lit. e) alin. (1) art. 112 CP RM), etc.

Necesitatea de stabili vârsta răspunderii penale este legată de capacitatea făptuitorului de a înțelege semnificația socială a faptei sale, de a conștientiza gradul prejudiciabil al faptei săvârșite, precum și de a-și corela voința și motivația cu obligația de a nu aduce atingere valorilor sociale care compun ordinea de drept apărată de legea penală.

Vârsta minimă a răspunderii penale reprezintă un criteriu obiectiv, cuantificabil și fixat în anumite acte de identitate sau, în anumite cazuri, stabilit de către un expert. Vârsta răspunderii penale se raportează la momentul săvârșirii infracțiunii, nu la momentul tragerii făptuitorului la răspundere penală.

În art. 21 CP RM, se face deosebire între: a) infracțiunile pentru care vârsta minimă a răspunderii penale este de 16 ani (alineatul (1)); b) infracțiunile pentru care vârsta minimă a răspunderii penale este de 14 ani (alineatul (2)).

În raport cu persoanele cu vârsta între 14-16 ani, care răspund pentru infracțiunile menționate în alin. (2) art. 21 CP RM, nu este potrivit să se folosească noțiunea „responsabilitate relativă". Responsabilitatea acestor persoane nu poate fi relativă în raport cu infracțiunile menționate în alin. (2) art. 21 CP RM, întrucât ea nu este condiționată de lipsa sau prezența unui discernământ al făptuitorului ori de alte împrejurări.

Din interpretarea sistemică a alin. (1) și (2) art. 21 CP RM reiese că, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, vârsta minimă a răspunderii penale este de 16 ani. Este judicioasă decizia legiuitorului de a nu include vânatul ilegal în rândul infracțiunilor pentru care răspunderea se aplică începând cu vârsta de 14 ani. Explicația este la suprafață: în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, se prezumă că persoanele, care nu au atins vârsta de 16 ani, nu au capacitatea de a alege conștient între un model de comportament socialmente util și un model de comportament socialmente periculos. Astfel de persoane încă nu au acumulat o experiență suficientă de viață, nu au ajuns să stăpânească abilități și aptitudini care le-ar permite să recurgă la unelte sau metode de vânătoare.

Nu este exclus ca infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, să presupună desfășurarea în timp a activității infracționale. Este posibil ca, în acest caz, activitatea infracțională să fie tangentă cu atingerea de către făptuitor a vârstei de 16 ani. Prin extrapolare, se are în vedere ipoteza când fapta de vânat ilegal este prelungită (în sensul art. 30 CP RM), fiecare act constituent al acesteia fiind raportat la un alt animal sălbatic: o parte a faptei prelungite (care vizează primul animal sălbatic) a fost săvârșită până la împlinirea vârstei de 16 ani, iar cealaltă parte (care vizează al doilea animal sălbatic) a fost comisă după împlinirea acestei vârste. În acest caz, art. 233 CP RM poate fi aplicat numai dacă actele săvârșite după împlinirea vârstei de 16 ani determină cauzarea daunelor ce depășesc 200 de unități convenționale. Dacă aceste acte nu determină cauzarea unor asemenea daune, se aplică răspunderea contravențională. Actele, săvârșite până împlinirea vârstei de 16 ani, nu pot fi luate în considere la calificarea faptei.

Dispoziția de la alin. (2) art. 42 CP RM sugerează că săvârșirea infracțiunii de vânat ilegal poate presupune folosirea de către autorul matur al infracțiunii a unor persoane care nu au atins, în momentul comiterii infracțiunii, vârsta de 16 ani. Într-o asemenea situație, autorului matur al infracțiunii trebuie să i se aplice art. 208 și 233 CP RM.

Are oare vârsta minimă a răspunderii penale, stabilită în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, legătură cu vârsta la care apare dreptul de a vâna? Putința de a săvârși infracțiunea,

prevăzută la art. 233 CP RM, poate apărea înainte de obținerea de către făptuitor a dreptului de a vâna. Lipsa calității de titular al carnetului de vânător nu este un impediment pentru comiterea acestei infracțiuni.

Are oare vârsta minimă a răspunderii penale, stabilită în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, legătură cu vârsta la care apare dreptul de a deține arma de vânătoare? Putința de a comite infracțiunea, specificată la art. 233 CP RM, poate apărea până la dobândirea de către făptuitor a dreptului de a deține arma de vânătoare. Lipsa calității de titular al permisului de armă nu constituie o piedică pentru comiterea acestei infracțiuni.

Elevii/studenții din instituția de învățământ, care dispune de program de studii ce conține cinegetica ca disciplină, pot participa la vânătoare, însă fără arme, inclusiv fără arcuri. În mod similar, se poate face interpretarea pentru cazurile de vânătoare cu păsări de pradă, cu câini de vânătoare de rasă, cu capcane autorizate etc., cazuri în care legislația nu conține prevederi explicite referitoare la vârsta minimă a participantului la vânătoare.

Problema examinată nu și-ar afla soluția completă, dacă nu am discuta despre paznicii de vânătoare voluntari și inspectorii voluntari de mediu.

Paznici de vânătoare voluntari și inspectori voluntari de mediu nu pot fi acele persoane, care, nu au (inclusiv din cauza vârstei) dreptul de a deține arma de vânătoare. Însă, așa cum am punctat mai sus, lipsa calității de titular al permisului de armă nu constituie o piedică pentru comiterea acestei infracțiuni. În concluzie, paznicii de vânătoare voluntari și inspectorii voluntari de mediu pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, dacă, în momentul săvârșirii infracțiunii, au atins vârsta de 16 ani.

După examinarea cadrului normativ de rigoare, este imperios să menționăm că pragul de vârstă de 16 este condiția obligatorie care determină prezența sau lipsa subiectului infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Prezența sau lipsa calității de titular al carnetului de vânător, la fel ca și lipsa sau prezența calității de titular al permisului de armă, nu pot avea un asemenea impact. Ca orice altă infracțiune, fapta, incriminată la art. 233 CP RM, este o faptă ilegală. Respectă subiectul acestei infracțiuni doar unele condiții legale sau nu respectă niciuna – contează mai puțin în planul aplicării art. 233 CP RM. Indispensabil este ca el să comită vânatul fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, iar aceasta să reprezinte cauza daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale.

În consecință, vânatul ilegal poate fi săvârșit de către o persoană care nu are nici carnet de vânător, nici permis de armă.

În cazul când lipsește permisul de armă, în afară de art. 233 CP RM, se aplică alin. (2) art. 128 CC RM. Subliniem că, așa cum rezultă din art. 16 al Codului contravențional, această normă contravențională poate fi aplicată numai dacă subiectul „în momentul săvârşirii contravenţiei, are împlinită vârsta de 18 ani."[1385] De asemenea, atenționăm că alin. (2) art. 128 CC RM prevede răspunderea pentru vânătoarea, săvârșită, între altele, „fără carnet de vânător sau fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare."[1386] Cât privește vânătoarea fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare, aceasta presupune, în esență, aplicarea armei de vânătoare în condiții de ilegalitate. Dacă făptuitorul, în afară de aceasta, comite „purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea sau comercializarea armelor de foc, precum şi sustragerea lor, cu excepţia armei de vânătoare cu ţeavă lisă, sau a muniţiilor fără autorizaţia corespunzătoare"[1387], atunci, în afară de art. 233 CP RM și alin. (2) art. 128 CC RM, trebuie să i se aplice art. 290 CP RM.[1388]

Responsabilitatea constituie următoarea condiție generală pe care trebuie să o îndeplinească subiectul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.

Cu adevărat axiomatică este teza că numai o persoană responsabilă poate discerne adecvat condițiile în a căror prezență o faptă devine infracțiune. Numai o persoană care își dă seama de caracterul prejudiciabil al faptei sale, și care este capabilă să dirijeze această faptă, poate fi considerată vinovată. Responsabilitatea reprezintă, pe cale de consecință, precondiția pentru aplicarea răspunderii penale și, ulterior, a pedepsei.

[1385] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.

[1386] Ibidem.

[1387] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

[1388] Într-o speță, în care s-a aplicat alin. (1) art. 233 CP RM, a lipsit temeiul aplicării alin. (2) art. 128 CC RM și a art. 290 CP RM. Or, făptuitorul a folosit „arma de vânătoare de model TOZ 34P cu numărul de înregistrare AA 19444, pe care o deţinea legal în baza permisului de armă nr. A 09000767 eliberat la 28.03.2019."*

Într-o altă speță în care s-a aplicat doar alin. (1) art. 233 CP RM, calificarea nu este completă, deoarece făptuitorul a aplicat „arma de vânătoare cu țeavă lisă de model TOZ-B cu nr. 53950, asupra căreia nu avea autorizație de deținere, purtare și folosire."**

Nu este completă calificarea nici în speța în care s-a aplicat doar art. 233 CP RM, deși arma, aplicată de către făptuitor era „deținută ilegal."***

În fine, într-a patra speță din practica judiciară, s-a aplicat art. 233 și alin. (1) art. 290 CP RM, deoarece făptuitorul a păstrat ilegal o armă de foc (pe care a folosit-o ca unealtă la vânătoarea ilegală) și muniții pentru aceasta.****

* *Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 02.03.2021. Dosarul nr. 1-27/2021*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/17449ED6-44A7-43A6-99B8-014AE793CBA8

** *Sentința Judecătoriei Ungheni din 25.11.2020. Dosarul nr. 1-380/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B7E443F4-7144-420F-9BDF-827A192F3DF0

*** Sentința Judecătoriei Cimișlia din 26.03.2018. Dosarul nr. 1-19/2018. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F68BC98E-EB30-E811-80D5-0050568B44C1

**** *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul Călărași) din 30.07.2018. Dosarul nr. 1-209/2018* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DFE8F1FB-9A94-E811-80D6-0050568B7027

Luând în considerare prevederile art. 22 și 233 CP RM, se poate afirma că responsabilitatea subiectului infracțiunii de vânat ilegal reprezintă acea stare psihologică a persoanei în cauză, care presupune că această persoană are atât capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, dacă această faptă a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, cât şi capacitatea de a-şi manifesta voinţa de a comite o astfel de faptă, precum şi de a o dirija. Așadar, săvârșind infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, subiectul acesteia are capacitatea să conștientizeze condițiile datorită cărora fapta pe care o comite dobândește un caracter infracțional, precum și aceea că daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale sunt legate cauzal de această faptă. În afară de aceasta, subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, are capacitatea să dirijeze în mod conștient fapta pe care o comite. Astfel, conștiința și voința subiectului respectiv formează un tot întreg, un „totum integrum", și condiționează aplicarea față de subiect a răspunderii penale.

Responsabilitatea subiectului infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, se caracterizează prin trei criterii: 1) criteriul juridic; 2) criteriul medical; 3) criteriul temporal. Primul criteriu presupune că subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, are capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, dacă această faptă a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, cât şi capacitatea de a-şi manifesta voinţa de a comite o astfel de faptă, precum şi de a o dirija. Criteriul medical presupune că subiectul respectiv fie nu suferă de o boală psihică cronică sau de o tulburare psihică temporară, fie nu se află într-o altă stare patologică. Criteriul temporal este stabilit în alin. (1) art. 21 CP RM: „în momentul săvârșirii infracțiunii".[1389] Toate cele trei criterii se influențează reciproc, completându-se unul pe altul.

Având în vedere prevederile art. 23 și 233 CP RM, se poate afirma că iresponsabilitatea persoanei, care săvârșește fapta de vânat ilegal, constituie acea stare psihologică a persoanei în cauză, care presupune că aceasta – fie în momentul comiterii faptei de vânat ilegal, fie după săvârșirea acesteia, însă înainte de pronunţarea sentinţei de către instanţa de judecată – este lipsită de capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, dacă această faptă a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, ori de capacitatea de a dirija o astfel de faptă.

[1389] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

După ce a fost analizată problema responsabilității / iresponsabilității persoanei care comite fapta de vânat ilegal, este necesar să examinăm chestiunea responsabilității reduse a unei asemenea persoane.

Luând în considerare prevederile art. 23^1 și 233 CP RM, se poate afirma că responsabilitatea redusă a subiectului infracțiunii de vânat ilegal reprezintă acea stare psihologică a persoanei în cauză, care presupune că aceasta nu are capacitatea de a-și da seama pe deplin de caracterul şi legalitatea / ilegalitatea faptei de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, dacă această faptă a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, ori capacitatea de a dirija pe deplin o asemenea faptă.

Responsabilitatea redusă a subiectului infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, se caracterizează, ca și responsabilitatea și iresponsabilitatea, prin trei criterii: 1) criteriul juridic; 2) criteriul medical; 3) criteriul temporal. Primul criteriu presupune că subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, are capacitatea de a înţelege doar parțial caracterul prejudiciabil al faptei de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, dacă această faptă a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, cât şi capacitatea de a dirija doar parțial o astfel de faptă. Criteriul medical presupune că subiectul respectiv suferă de o tulburare psihică. În cele din urmă, criteriul temporal este stabilit în alin. (1) art. 21 CP RM: „în momentul săvârșirii infracțiunii”.[1390]

Responsabilitatea redusă a persoanei, care săvârșește fapta de vânat ilegal, nu presupune lipsa subiectului infracțiunii prevăzute de art. 233 CP RM. Din alin. (2) art. art. 23^1 CP RM rezultă că o astfel de persoană nu este liberată de răspundere penală. În conformitate cu acest alineat, precum și cu lit. d) alin. (1) art. 76 CP RM, ea poate beneficia de atenuarea pedepsei sau de condiții mai propice în ceea ce privește măsurile de siguranță aplicate.

Poate oare starea de ebrietate să influențeze asupra capacității persoanei de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei de vânat fără autorizaţia corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte şi metode nepermise, dacă această faptă a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale, ori asupra capacității unei astfel de persoane de a dirija o astfel de faptă?

Din interpretarea art. 24 CP RM rezultă că starea de ebrietate a persoanei, care săvârșește fapta de vânat ilegal, nu presupune lipsa subiectului infracțiunii prevăzute de art. 233 CP RM. În acest articol nu este prevăzută o agravantă asemănătoare cu cea de la alin. (2), (4) și (6) art. 264

[1390] Ibidem.

CP RM. Drept urmare, ebrietatea persoanei, care săvârșește fapta de vânat ilegal, are un impact nu asupra calificării faptei în baza art. 233 CP RM, ci asupra individualizării pedepsei aplicate pentru această faptă. Mai concret, în condițiile descrise la lit. i) alin. (1) art. 76 CP RM, starea de ebrietate va reprezenta o circumstanță care are ca efect atenuarea pedepsei. Din contra, în condițiile descrise la lit. j) alin. (1) art. 77 CP RM, starea de ebrietate poate fi considerată circumstanță care are ca efect agravarea pedepsei.

În alt context, persoana juridică poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM. În această normă nu este stabilită nicio calitate specială pentru subiectul – persoană juridică. De unde rezultă că orice persoană juridică (alta decât autoritățile publice), indiferent de tipul de patrimoniu și forma juridică de organizare, poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM.

Metoda excluderii ne ajută să constatăm că persoanele juridice (altele decât autoritățile publice) de orice tip și formă, prevăzute de Codul civil al Republicii Moldova, pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM: societate în nume colectiv; societate în comandită; societate cu răspundere limitată; societate pe acţiuni; cooperativă; asociaţie; fundaţie; instituţie privată, etc.

Spre exemplu, societatea de vânători (în sensul art. 5 al Legii nr. 298/2018) poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM.

Vinovăția persoanei juridice are, fără îndoială, o natură aparte, constituind un fenomen social și psihologic complex. Vinovăția persoanei juridice poate fi privită ca vinovăție *sui generis* a celor care conduc persoana juridică, nu a întregului colectiv care activează sub auspiciul persoanei juridice. Colectivul este reprezentat de anumite organe unipersonale sau colegiale care conduc persoana juridică.

Având în vedere dispoziția de la alin. (5) art. 21 CP RM, deosebim trei posibile ipoteze de tragere la răspundere penală a celor care se fac vinovați de săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM: a) subiect este doar persoana fizică; b) subiect este doar persoana juridică; c) subiect este atât persoana fizică, cât și persoana juridică.

După ce au fost analizate condițiile ce caracterizează subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM, trecem la examinarea caracteristicilor subiectului special prevăzut la alin. (2) art. 233 CP RM.

În funcție de prezența sau lipsa unor caracteristici suplimentare, deosebim: a) subiectul general al infracțiunii; b) subiectul special al infracțiunii. Subiectul infracțiunii, prevăzute la alin. (1) art. 233 CP RM, este general. Subiectul, infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, este special.

În general, calitatea specială a subiectului infracțiunii se poate referi la: statutul juridic; activitatea profesională desfășurată; legătura de rudenie cu o altă persoană, etc. În mod vădit, calitatea specială a subiectului infracțiunii, prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, ține de statutul juridic al acestuia.

În general, calitatea specială a subiectului infracțiunii este fie direct denumită (sau descrisă) în textul legii penale, fie se stabilește prin interpretare. În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, legiuitorul numește calitatea specială a subiectului infracțiunii. În alte norme penale găsim definițiile noțiunilor folosite pentru a denumi calitatea specială a subiectului infracțiunii. Cu toate acestea, așa cum vom vedea mai jos, aceste prevederi ale legii penale nu sunt suficiente pentru a percepe esența juridică a calității speciale a subiectului infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Ca urmare, sunt necesare anumite prevederi extrapenale, pentru a înlesni o asemenea percepere.

Calitatea specială a subiectului infracțiunii, prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, implică trei ipoteze alternative:

1) persoană cu funcţie de răspundere;

2) persoană publică;

3) persoană cu funcţie de demnitate publică.

În ce condiții a apărut sintagma sus-menționată în art. 233 CP RM? Formulăm această întrebare, întrucât în versiunea inițială a art. 233 CP RM a existat un singur alineat.

Adoptarea Legii nr. 157 din 26.07.2018 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (în continuare – Legii nr. 157/2018) a schimbat lucrurile. Efectele adoptării acestei legi sunt:

1) în rezultatul excluderii din alin. (1) art. 233 CP RM a cuvintelor „fie cu folosirea situației de serviciu”, a fost restrânsă sfera alin. (1) art. 233 CP RM. În același timp, sfera art. 233 CP RM (în partea care se referă la alineatul (2)) a fost extinsă. Mai concret, sfera alin. (2) art. 233 CP RM cuprinde nu doar folosirea situației de serviciu (adică abuzul de putere sau abuzul de serviciu), ci și excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu;

2) a fost modificat cercul de subiecți ai infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM:

a) până la intrarea în vigoare a Legii nr. 157/2018, subiect al infracțiunii de vânat ilegal, săvârșite cu folosirea situaţiei de serviciu, putea fi persoana cu funcţie de răspundere sau persoana care gestionează o organizaţie comercială, obștească sau o altă organizaţie nestatală;

b) după la intrarea în vigoare a Legii nr. 157/2018, subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM, este persoana cu funcţie de răspundere, persoana publică sau persoana cu funcţie de demnitate publică. Nici persoana care gestionează o organizație comercială, obștească

ori o altă organizație nestatală, nici persoana, care lucrează pentru o astfel de organizație, nu pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Astfel de persoane răspund în condiții generale, în baza alin. (1) art. 233 CP RM. În mod similar, nici persoana publică străină, nici funcţionarul internațional nu pot fi subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Asemenea persoane răspund în condiții generale, în baza alin. (1) art. 233 CP RM.

Nu oricare persoană cu funcție de răspundere este persoană publică. Dacă în alin. (2) art. 233 CP RM nu ar fi specificată expres persoana cu funcție de răspundere, rezultă că nici deputaţii Adunării Populare a Unităţii Teritoriale Autonome Găgăuzia, nici consilierii din consiliile săteşti (comunale), orăşeneşti (municipale), raionale, nu ar fi evoluat ca subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. În acest mod am clarificat relația dintre noțiunile „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană publică” în contextul alin. (2) art. 233 CP RM.

Trăsăturile caracteristice ale persoanei cu funcție de răspundere sunt specificate în alin. (1) art. 123 CP RM

Este redusă probabilitatea ca în alin. (1) art. 123 CP RM să fie vorba despre instituția privată în sensul art. 299 din Codul civil al Republicii Moldova[1391]. Totuși, nu excludem posibilitatea ca, în cazul în care permite legea, în calitate de persoană cu funcție de răspundere să apară reprezentantul statului într-o instituție privată.

Persoana are calitatea cerută de alin. (1) art. 123 CP RM, indiferent dacă funcția de răspundere: 1) „i se acordă permanent sau provizoriu”[1392]; 2) „prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări.”[1393] Asemenea particularități pot fi luate în considerare doar în procesul de individualizare a pedepsei.

După cum rezultă din alin. (1) art. 123 și art. 124 CP RM, noțiunile „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală” nu sunt într-un raport de tip „întreg-parte”. Cele două noțiuni au sfere de incidență care nu se intersectează. Ca urmare, reiterăm: persoana, care gestionează o organizație comercială, obștească ori o altă organizație nestatală, nu poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. O astfel de persoană răspunde în condiții generale, în baza alin. (1) art. 233 CP RM.

[1391] A se vedea: Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.
[1392] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
[1393] Ibidem.

Lista exhaustivă a funcţiilor de demnitate publică (și, implicit, a persoanelor care pot deține asemenea funcții) este prezentată în Anexa la Legea nr. 199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică.[1394]

Nu este absolut indispensabilă specificarea în alin. (2) art. 123 CP RM a sintagmei „persoană cu funcţie de demnitate publică". Totuși, optăm pentru păstrarea acestei sintagme în alin. (2) art. 233 CP RM. Diferențierea în textul normativ a persoanei cu funcție de demnitate publică în raport cu alte persoane publice este benefică în sensul asugurării unei mai bune individualizări a pedepsei.

Nu se poate susține că doar anumite persoane cu funcție de răspundere, persoane publice și persoane cu funcție de demnitate publică pot săvârși infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 123 CP RM. Legiuitorul nu limitează în niciun fel sfera celor trei ipoteze ale calității speciale a subiectului infracțiunii, prevăzute la alin. (2) art. 123 CP RM. Nici cel care interpretează și aplică alin. (2) art. 123 CP RM nu ar trebui să restrângă neîntemeiat sfera acestei norme.

Este relevantă activitatea de serviciu a subiectului special al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 123 CP RM. Fără activitate de serviciu rămân fără conținut noțiunile „persoană cu funcție de răspundere", „persoană public" și „persoană cu funcție de demnitate publică". În același timp, este mai puțin relevant dacă activitatea de serviciu a persoanei cu funcție de răspundere, a persoanei publice sau a persoanei cu funcție de demnitate publică are vreo legătură cu domeniul cinegetic.

Fiindcă am atins acest aspect, este cazul să prezentăm exemple din legislație, care se referă la persoanele a căror activitate de serviciu are legătură cu domeniul cinegetic.

În cazul în care gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, cinegeticienii, paznicii de vânătoare (angajați sau voluntari), inspectorii voluntari de mediu și alți angajați cu atribuții în acest sens dețin calitatea de persoană publică în sensul alin. (2) art. 123 CP RM.

În cazul în care gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, conducătorul vânătorii și organizatorul goanei dețin calitatea de persoană publică în sensul alin. (2) art. 123 CP RM.

În cazul când gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, iar conducătorul vânătorii și organizatorul goanei organizează și desfășoară vânatul ilegal, aceștia

[1394] A se vedea: Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 194-196, 637.

vor răspunde în calitate de autori sau coautori ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. La calificare nu li se va reține alin. (3) art. 42 CP RM.[1395]

În cazul când gestionarul fondului cinegetic este o persoană juridică de drept public, iar angajații gestionarului (cu condiția că aceștia sunt sunt persoane publice sau persoane cu funcție de răspundere) comit vânatul ilegal, li se va aplica răspunderea în baza alin. (2) art. 233 CP RM.

În cazul când gestionarul ariei protejate din fondul forestier este o persoană juridică de drept public, iar angajații gestionarului (cu condiția că aceștia sunt sunt persoane publice sau persoane cu funcție de răspundere) comit vânatul ilegal, li se va aplica răspunderea în baza alin. (2) art. 233 CP RM. În baza acestei norme răspund și angajaţii Agenţiei Naţionale pentru Siguranţa Alimentelor care săvârșesc vânatul ilegal, cu condiția că aceștia au una dintre calitățile cerute dealin. (2) art. 233 CP RM.

Trebuie de accentuat că cercul de subiecți speciali, prevăzuți de alin. (2) art. 233 CP RM, nu trebuie redus la categoriile de persoane din exemplele analizate mai sus. Important este ca, de fiecare dată, în rezultatul interpretării art. 123 CP RM și a normelor extrapenale de referire, să se confirme că subiectul are una dintre calitățile cerute dealin. (2) art. 233 CP RM.

Este posibil ca la săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM să ia parte nu doar persoana cu funcție de răspundere, persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică, ci și așa-numiții „autori fictivi”, adică persoanele care nu posedă niciuna dintre calitățile cerute dealin. (2) art. 233 CP RM. Desigur, așa-numiții „autori fictivi” nu pot avea calitatea de autori sau coautori ai infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM. Asemenea persoane pot avea calitatea doar de organizatori, instigatori sau complici la infracțiunea dată.

În altă ordine de idei, observăm că, în dispoziția de la alin. (2) art. 233 CP RM, nu se face nicio diferențiere între cele trei calități speciale ale subiectului infracțiunii: 1) persoană cu funcţie de răspundere; 2) persoană publică; 3) persoană cu funcţie de demnitate publică. Cu toate acestea, după cum reiese din alin. (1) art. 75 CP RM, prestațiile unor de astfel de persoane, privite în contextul infracțiunii prevăzute la la alin. (2) art. 233 CP RM, ar trebui să implice o individualizare adecvată a pedepsei. La concret, din compararea alin. (1), (2) și (3) art. 123 CP RM, deducem că: a) persoana cu funcţie de răspundere ar trebui să fie pedepsită mai aspru decât persoana publică și, totodată, mai puțin aspru decât persoana cu funcţie de demnitate publică; b)

[1395] De exemplu, într-o speță din practica judiciară în care s-a reținut la calificare art. 233 CP RM, I.L. a organizat vânătoarea ilegală și a participat la aceasta. Acesta a răspuns în calitate de autor al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, fără invocarea la calificare a alin. (3) art. 42 CP RM.*

* *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 30.03.2021. Dosarul nr. 1ra-1/2021*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18598; *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04.03.2019. Dosarul nr. 1a-120/2016*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6229EEC4-5E86-47F0-9C3C-A5F660F42851

persoana publică ar trebui să fie pedepsită mai puțin aspru decât persoana cu funcţie de răspundere și decât persoana cu funcţie de demnitate publică; 3) persoana cu funcţie de demnitate publică ar trebui să fie pedepsită mai aspru decât persoana publică și decât persoana cu funcţie de răspundere.

De asemenea, individualizarea adecvată a pedepsei ar putea fi făcută în funcție de faptul dacă subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 233 CP RM a săvârșit: a) abuz de putere sau abuz de serviciu; b) exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Persoana, care a săvârșit vânatul ilegal pe calea excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu ar trebui să fie pedepsită mai aspru decât persoana care a comis vânatul ilegal pe calea abuzului de putere sau a abuzului de serviciu. Faptul, dacă a fost depășită sau nu competența de serviciu a subiectului respectiv, se poate deduce din fișa postului în baza căreia acesta activează.

În altă privință, analiza prevederii de la alin. (2) art. 233 CP RM nu ar fi desăvârșită dacă nu am analiza problema posibilității concurenței dintre această normă și normele-parte. Prin posibilele „norme-parte" avem în vedere art. 327, 328 și 370 CP RM și art. 312 și 313 CC RM.

Pentru a verifica această posibilitate, trebuie comparate sancțiunile din alin. (2) art. 233 CP RM, pe de o parte, și cele din art. 327, 328 și 370 CP RM și art. 312 și 313 CC RM, pe de altă parte.

În rezultatul comparării, ajungem la concluzia că, în mod cert, infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, absoarbe faptele care sunt specificate la art. 312 și 313 CC RM. Deci, alin. (2) art. 233 CP RM este o normă-întreg față de art. 312 și 313 CC RM, care sunt norme-parte.

Există o anumită doză de probabilitate că infracțiunea, prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, absoarbe faptele care sunt specificate alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM. În favoarea unei asemenea concluzii invocăm prevederea de la alin. (2) art. 3 CP RM, din care decurge că interpretarea extensivă favorabilă făptuitorului nu este interzisă. Alt argument ar fi că, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, se cauzează daune ce depășesc 200 de unități convenționale. În cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (1) art. 327, alin. (1), art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM, sunt cauzate daune în proporții considerabile. Este firesc să interpretăm că daunele, ce depășesc 200 de unități convenționale, sunt mai grave decât daunele în proporții considerabile. Deci, „alin. (2) art. 233 CP RM este o normă-întreg față de alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM, care sunt norme-parte."[1396]

[1396] BOLDESCU, Anastasia. Subiectul infracțiunii de vânat ilegal (art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova). În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 29.08.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4538973

Obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, are un caracter complex în cazurile în care infracțiunea analizată absoarbe faptele prevăzute la art. 312 și 313 CC RM ori la alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328, alin. (1) art. 370 CP RM. În contextul analizei obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, am susținut că vom putea stabili conținutul obiectului juridic secundar al acestei infracțiuni abia după ce vom analiza calitatea specială a subiectului, consemnată în alin. (2) art. 233 CP RM. Odată ce am identificat această calitate, putem susține că obiectul juridic secundar al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, are conținutul pe care îl are obiectul juridic special al faptelor prevăzute la art. 312 și 313 CC RM, precum și a celor specificate la alin. (1) art. 327, alin. (1) art. 328 și alin. (1) art. 370 CP RM.

În alte cazuri, infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, nu poate avea rolul de infracțiune absorbantă. În asemenea cazuri, nu putem vorbi nici măcar cu probabilitate despre calitatea de normă-întreg a alin. (2) art. 233 CP RM. Deci, alin. (2) art. 233 CP RM nu este o normă-întreg față de alin. (2), (3) art. 327, alin. (2), (3) art. 328 și alin. (2), (3) art. 370 CP RM. Din interpretarea art. 118 CP RM rezultă că norma-întreg trebuie să conțină o sancțiune care să fie comparativ mai aspră decât sancțiunea din norma-parte. În caz contrar, alin. (2) art. 118 CP RM ar contraveni dispoziției de la alin. (2) art. 61 CP RM, întrucât nu ar avea „drept scop restabilirea echităţii sociale.”[1397]

Problema analizată are nu doar conotații teoretice. Poate apărea întrebarea: care trebuie să fie soluția, dacă, de exemplu, vânatul ilegal este săvârșit pe calea excesului de putere de către o persoană cu funcție de demnitate publică. Aplicarea într-un astfel de caz a alin. (2) art. 233 CP RM ar presupune încălcarea principiilor și regulilor sus-menționate. Aplicarea lit. b) alin. (3) art. 328 CP RM ar însemna o calificare incompletă, o ignorare a faptului că a fost comis nu excesul de putere de către o persoană cu funcție de demnitate publică, dar vânatul ilegal pe calea excesului de putere de către o persoană cu funcție de demnitate publică.

În condițiile reliefate singura soluție de calificare posibilă este următoarea: alin. (1) sau (2) art. 128, art. 139 ori alin. (1) art. 140 CC RM și alin. (2) sau (3) art. 327, alin. (2) sau (3) art. 328 ori alin. (2) sau (3) art. 370 CP RM.

Încheiem examinarea subiectului infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, cu analiza participației la această infracțiune.

[1397] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

Deoarece infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM este o infracțiune intenționată, considerăm posibile organizarea, instigarea și complicitatea[1398] la această infracțiune. Din aceleași considerente, în cazul infracțiunii examinate sunt posibile toate formele de participație, care sunt nominalizate în art. 43 CP RM. În corespundere cu lit. c) alin. (1) art. 77 CP RM, „săvârşirea infracţiunii prin orice formă de participaţie”[1399] se va lua în calcul la agravarea pedepsei pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Această agravare ar trebui să fie graduală, adică să depindă de gradul prejudiciabil al fiecăreia dintre formele de participație, care sunt nominalizate în art. 43 CP RM.

Optăm pentru completarea art. 233 CP RM cu alineatul (5), în care s-ar specifica:

„Acţiunile prevăzute la alin. (1), (2), (3) sau (4), săvârşite de două sau mai multe persoane, se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1000 la 1500 unităţi convenţionale sau cu închisoare de la 4 la 6 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 3000 la 7000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.”

Vânătoarea „la goană” este una dintre metodele de vânătoare care presupune prin excelență participarea a cel puțin două persoane. În acest context, comportă interes stabilirea, din perspectiva art. 42 CP RM, a rolului juridic al gonașului.

Anterior, în contextul analizei faptei prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM, luând în considerare definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, am susținut: cu excepția modalităților de împușcare și de capturare, toate celelalte se referă nu la acțiunea de vânătoare soldată cu un rezultat, ci la procesul de vânătoare care nu a ajuns să se soldeze cu un rezultat. În alți termeni, cu excepția modalităților de împușcare și de capturare, toate celelalte se referă la etapele de pregătire sau tentativă de infracțiune, nu la infracțiunea consumată. Pregătirea sau tentativa de infracțiune nu pot fi legate cauzal, în mod direct, cu urmările prejudiciabile. A afirma contrariul ar însemna să echivalăm activitatea infracțională neconsumată cu cea consumată. Această concluzie se referă, între altele, la modalitatea de gonire.

Totodată, în contextul analizei legăturii cauzale în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, am afirmat: contribuțiile participanților secundari nu generează, nu implică producerea

---

[1398] Într-o speță din practica judiciară în care s-a aplicat alin. (5) art. 42 și art. 233 CP RM, S.An., „activând în calitate de maistru al ocolului silvic Pohrebeni, raionul Orhei, [...] cunoscând sectorul de pădure gestionat de ocolul silvic Pohrebeni, raionul Orhei, având informaţie că în sectorul dat sunt mistreţi, a acordat sfaturi şi informaţia dată lui S.Al.”* care ulterior a ucis prin împușcare un mistreț.

* *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 31.10.2022. Dosarul nr. 1ra-670/2022.* [citat 22.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22226

[1399] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

daunelor ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale. „Survenirea acestor urmări este legată cauzal de acțiunea de vânat ilegal săvârșită de autorul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM.”[1400]

Rezultă că gonașul poate fi doar complice la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. El nu poate fi coautor al acestei infracțiuni. Contribuția gonașului nu implică producerea daunelor care depăşesc 200 de unităţi convenţionale. În cazul vânătorii „la goană”, numai țintașul este autor al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Acesta are „sarcina de recoltare prin împușcare a vânatului”.[1401] Deci, acțiunea țintașului este legată cauzal cu urmările prejudiciabile.

3.5. Sinteza problematicii tratate și a rezultatelor obținute Capitolul 3

După prezentarea rezultatelor obținute în urma analizei juridico-penale a infracțiunii specificate în art. 233 CP RM, se impun următoarele concluzii:

1) valoarea socială fundamentală, apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, nu poate fi reprezentată de: ecologie; securitatea ecologică; resursele naturale; patrimoniu; economia națională; protecția mediului înconjurător;

2) obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, îl constituie relațiile sociale cu privire la biodiversitatea animalelor sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren;

3) doar în ipoteza, prevăzută de alin. (2) art. 233 CP RM, obiectul juridic special al infracțiunii de vânat ilegal are un caracter complex;

4) fauna, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, este reprezentată de animale cu excepția melcilor, şerpilor, broaştelor sau a altor asemenea animale care nu sunt susceptibile a fi vânate;

5) fauna, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, poate fi reprezentată de păsări (inclusiv de păsări cântătoare), precum și de animale care sunt vânate nu în scopul utilizării lor ca hrană. Modul de valorificare a animalelor, care formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM – consum alimentar, împăiere, deținerea într-o grădină zoologică etc. – nu are nicio relevanță;

[1400]BOLDESCU, Anastasia. *Răspunderea penală pentru vânatul ilegal: Monografie*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2023, p. 286. 454 p. ISBN 978-5-88554-255-5.

[1401]Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.

6) dobândirea neautorizată de animale, care nu constituie obiecte ale vânatului, atrage răspunderea în baza alin. (4) art. 263 din Codul contravențional sau a art. 241 CP RM. Într-un asemenea caz nu poate fi aplicat art. 233 CP RM;

7) animalele dăunătoare (în sensul lit. b) subpct. 1) pct. 7 din Anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 254/2021) nu pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM;

8) în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, obiectul material îl reprezintă animalele sălbatice, adică animalele care viețuiesc în mod natural;

9) pentru a constitui obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, nu este obligatoriu ca, în momentul săvârșirii infracțiunii, animalul sălbatic să se afle pe teritoriul Republicii Moldova. Este posibil ca acesta să se afle dincolo de frontiera de stat a Republicii Moldova, pe teritoriul României sau al Ucrainei;

10) vânatul (vânătoarea) este una dintre modalitățile de folosire a resurselor regnului animal, care trebuie deosebită de modalitățile de același gen, prevăzute la lit. b)-e) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 439/1995;

11) definiția noțiunii de vânat (vânătoare) trebuie să fie neutră în planul corespunderii acestei activități legii. În caz contrar, se poate ajunge la absurdități;

12) nu doar noțiunile „capturare” și „ucidere” ar trebui să caracterizeze fapta prejudiciabilă prevăzută la art. 233 CP RM. O a treia noțiune de acest gen trebuie să fie cea de rănire;

13) actele, în a căror lipsă este interzisă efectuarea vânatului (vânătorii), menționate în pct. 14, 15, 17, 66, 67, 69 și 71 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, nu intră sub incidența noțiunii „autorizația corespunzătoare” din art. 233 CP RM;

14) permisul de vânătoare este principalul, dar nu unicul tip de autorizație corespunzătoare în sensul art.233 CP RM;

15) nu există niciun temei pentru a păstra cuvântul „licență” în alin. (2) art. 128 CC RM;

16) vânatul fără autorizaţia corespunzătoare nu trebuie confundat cu refuzul de a prezenta autorizația corespunzătoare factorilor de decizie competenți. Un astfel de refuz atrage răspunderea potrivit alin. (1) art. 349 CC RM;

17) în momentul încetării efectelor pe care le produce starea de urgență (instituită prin Hotărârea Parlamentului nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență), va înceta să-și producă efectele derogarea de la Legea nr. 298/2018, care a fost stabilită prin dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova;

18) în Legea nr. 298/2018 este prevăzută posibilitatea de modificare a termenelor permise pentru vânătoare. Ministerul Mediului deține competența de a modifica termenele de vânătoare,

stabilite prin lege. Modificarea termenelor, permise pentru vânătoare, operată prin ordinele Ministerului Mediului, se extinde *a fortiori* asupra termenelor, permise pentru vânătoare, stabilite în HG nr. 254/2021;

19) autorizarea armei de vânătoare nu este suficientă pentru ca această armă să fie permisă pentru vânat. Mai este necesar să fie permisă utilizarea armei de vânătoare în scop de vânătoare. Or, este posibil ca o armă să fie autorizată pentru a fi utilizată în alte scopuri decât cel de vânătoare;

20) în cazul alicelor cu diametrul mai mare de 5 mm, atestăm o divergență dintre Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva" nr. 322/2020, pe de o parte, și Legea nr. 298/2018 și Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021, pe de altă parte. Această divergență se rezolvă în favoarea pct. 38 din Anexa la Ordinul Agenţiei „Moldsilva" nr. 322/2020, care reprezintă o norma specială față de art. 22 al Legii nr. 298/2018 și față de pct. 38 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021;

21) pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014 constituie o normă derogatorie față de pct. 8 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. Ca urmare, pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 239/2014 are prioritate față de pct. 8 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021;

22) pct. 13 din Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016 are rol de normă specială față de pct. 94 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. De aceea, pct. 13 din Hotărârea Guvernului nr. 1132/2016 are prioritate față de pct. 94 din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021;

23) ar fi greșit să afirmăm că acțiunile descrise la lit. e) și o) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018 nu prezintă pericol social. Mai mult, astfel de acțiuni pot fi legate cauzal de urmările prejudiciabile prevăzute în art. 233 CP RM. Totuși, art. 233 CP RM nu poate fi aplicat în cazul în care acțiunea prejudiciabilă ar îmbrăca una dintre formele descrise la lit. e) și o) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018;

24) vânatul (vânătoarea) ilegal(ă), chiar dacă prezintă un pronunțat pericol social, dar nu presupune una dintre condițiile alternative stabilite în dispoziția de la art. 233 CP RM, nu poate atrage răspundere penală. Din această cauză nu intră sub incidența art. 233 CP RM nici acțiunile prevăzute de lit. u) alin. (1) și lit. a) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018;

25) recurgerea, în procesul de desfășurare a vânătorii, a metodei consemnate la lit. p) alin. (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018, necesită aplicarea concomitentă a art. 222^1 și 233 CP RM;

26) daunele, cauzate prin infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, l infracțiunii de vânat ilegal. Mărimea acestei pagube corespunde valorii animalelor ce constituie obiectul material al infracțiunii în cauză;

27) nu există temeiuri de a trage la răspundere în baza art. 233 CP RM acea persoană care care a însușit animalele sălbatice care au fost vânate ilicit nu de către cel care le însușește. Fapta acestei persoane poate fi calificată în baza normelor cu privire la sustragere;

28) dacă participația implică prezența unor participanți secundari, legătură cauzală relevantă din punct de vedere juridic există doar între acțiunea autorului infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, și daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale;

29) pentru tentativa la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM urmează să răspundă ambele persoane care, în timpul vânătorii, cu ajutorul unor arme de vânătoare noi de același model și cu aceeași muniție, au tras focuri în direcția aceluiași animal; ulterior s-ar fi stabilit că un singur proiectil a lovit mortal animalul vânat; expertiza nu a putut stabili din care anume armă a fost efectuat focul fatal;

30) intenția este singura formă de vinovăție care poate fi concepută în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM;

31) atunci când făptuitorul manifestă intenție în raport cu acțiunea prejudiciabilă prevăzută de art. 233 CP RM, și imprudență în raport cu daunele ce depășesc 200 de unităţi convenţionale, lipsește temeiul aplicării art. 233 CP RM;

32) în ipoteza prevăzută la alin. (2) art. 233 CP RM, intenția este complexă;

33) eroarea de fapt și efectele acesteia trebuie privite prin prisma art. 27 CP RM. În ipoteza erorii de fapt, calificarea celor săvârșite se fundamentează pe principiul incriminării subiective, fiind astfel luată în considerare direcționarea intenției pe care o manifestă făptuitorul;

34) scopul infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, este special, și anime – scopul capturării sau uciderii animalului vânat;

35) scopul, specificat în definiția noțiunii de vânătoare din art. 2 al Legii nr. 298/2018, este un scop primar. Scopurile, care sunt menționate în alte prevederi normative extrapenale (altele decât art. 2 al Legii nr. 298/2018) la care face referire art. 233 CP RM, sunt scopuri secundare;

36) scopul primar este prezent în toate cazurile în care este săvârșită infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Scopul secundar este prezent doar în unele cazuri în care se comite această infracțiune;

37) infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, poate fi săvârșită de către o persoană care nu are nici carnet de vânător, nici permis de armă;

38) în cazul când infracțiunea de vânat ilegal este săvârșită de către persoana căreia îi lipsește permisul de armă, în afară de art. 233 CP RM, se aplică alin. (2) art. 128 CC RM și, după caz, art. 290 CP RM;

39) sfera alin. (2) art. 233 CP RM cuprinde nu doar folosirea situației de serviciu (adică abuzul de putere sau abuzul de serviciu), ci și excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu;

40) în cazul în care comit infracțiunea de vânat ilegal, vor răspunde în baza alin. (1) art. 233 CP RM: a) persoana care gestionează o organizație comercială, obștească ori o altă organizație nestatală; b) persoana, care lucrează pentru o astfel de organizație; c) persoana publică străină; d) funcţionarul international;

41) săvârșirea infracțiunii de vânat ilegal de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană publică sau de o persoană cu funcție de demnitate publică, dacă este prezentă una dintre circumstanțele specificate la alin. (2), (3) art. 327, alin. (2), (3) art. 328 ori alin. (2), (3) art. 370 CP RM, impune următoarea soluție de calificare: alin. (1) sau (2) art. 128, art. 139 ori alin. (1) art. 140 CC RM și alin. (2) sau (3) art. 327, alin. (2) sau (3) art. 328 ori alin. (2) sau (3) art. 370 CP RM;

42) în cazul vânătorii „la goană”, numai țintașul este autor al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Gonașul poate îndeplini doar rolul de complice la infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În teza de față au fost obținute următoarele ***rezultate***: 1) au fost supuse analizei punctele de vedere din doctrina de specialitate, referitoare la răspunderea pentru infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM [14, pp. 160-167; 15, pp. 631-636]; 2) a fost examinate normele extrapenale de referire pentru art. 233 CP RM, necesare interpretării acestui articol [16, pp. 217-223; 17, pp. 193-205; 20, pp. 189-197; 24; 26; 27; 359, pp. 82-92]; 3) au fost investigateîn plan comparativ

reglementările privind vânatul ilegal din legislația penală a altor state, precum și normele în care a fost incriminată această faptă, care au fost aplicate în trecut pe teritoriul actual al Republicii Moldova [14, pp. 160-167; 16, pp. 217-223; 17, pp. 193-205; 20, pp. 189-197; 24; 26; 27; 359, pp. 82-92]; 4) a fost estimat gradul de corespundere dintre, pe de o parte,normeleinternaționale și europene privind prevenirea și combaterea vânatului ilegal, și, pe de altă parte, art. 233 CP RM și normele contravenționale adiacente [358, pp. 58-67]; 5) au fost rezolvate controversele legate de conținutul obiectului juridic generic și al obiectului juridic special ale infracțiunii specificate în art. 233 CP RM [21, pp. 167-177]; 6) a fost determinat obiectul material al infracţiunii prevăzute la art. 233 CP RM, precum și criteriile care fac posibilă deosebirea acestui obiect de obiectul material al altor infracțiuni [16, pp. 217-223; 22, pp. 40-42]; 7) a fost argumentată necesitatea unei protecții penale mai eficiente împotriva vânatului ilegal al animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție [358, pp. 58-67]; 8) a fost analizat conceptul de vânat în contextul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; 9) au fost investigate condițiile, stabilite în art. 233 CP RM, în a căror prezență acțiunea de vânat devine ilegală [17, pp. 193-205; 24; 26; 27; 359, pp. 82-92]; 10) au fost determinate particularitățile ce caracterizează urmările prejudiciabile şi legătura cauzală în contextul infracţiuniispecificate în art. 233 CP RM [23, pp. 263-289]; 11) a fost stabilit conținutul vinovăției manifestate în cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM [23, pp. 299-321]; 12) au fost identificate particularitățile ce caracterizează motivul, scopul și emoțiile în cazul infracțiunii specificate în art. 233 CP RM[23, pp. 322-339]; 13) au fost determinate condițiile generale privitoare la persoana fizică – subiect al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM și persoana juridică – subiect al acestei infracțiuni [23, pp. 342-362]; 14) a fost examinată calitatea specială a subiectului infracțiunii în ipoteza consemnată la alin. (2) art. 233 CP RM [23, pp. 362-388];15) au fost identificate particularitățile ce caracterizează participația în cazul infracțiunii prevăzute la specificate în art. 233 CP RM [23, pp. 389-393]; 16) au fost analizatespețele din practica judiciară, în care au fost aplicate art. 233 CP RM și normele contravenționale adiacente [23, pp. 81, 102, 124, 178, 217 etc.]; 17) au fost stabilite imperfecțiunile care afectează previzibilitatea, claritatea și eficiența art. 233 CP RM[16, pp. 217-223; 17, pp. 193-205; 20, pp. 189-197]; 18) au fost propuse soluții de remediere a acestor imperfecțiuni [16, pp. 217-223; 17, pp. 193-205; 20, pp. 189-197].

Problema ştiinţifică importantă, soluţionată în urma obţinerii rezultatelor descrise, se exprimă în conceptualizarea paradigmei de interpretare a art. 233 CP RM cu luarea în considerare a numeroaselor și uneori controversatelor norme de referire, fapt care va asigura aplicarea art. 233 CP RM în condiții de previzibilitate, claritate și eficiență, prin aceasta contribuindu-se la canalizarea în albia legalității a procesului de aplicare a art. 233 CP RM.

I. Concluzii:

Problema ştiinţifică importantă și-a găsit demonstrarea prin ***concluziile*** elaborate pe baza ipotezei de cercetare, după cum urmează:

1.Sintagma „mediul înconjurător" este în măsură să exprime în mod clar ideea că, împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, trebuie apărat doar habitatul constituit din mediul natural și mediul antropic, în care omul convieţuieşte împreună cu animalele și plantele. Oportunitatea catalogării mediului înconjurător ca valoare socială fundamentală, apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, rezultă din art. 37, 46, 59 și 126 ale Constituției Republicii Moldova. De asemenea, în alin. (1) art. 2 CP RM, printre valorile sociale, care compun ordinea de drept, este specificat mediul înconjurător. Totuși, art. 233 CP RM este amplasat într-un capitol al cărui denumire este nu de „Infracțiuni împotriva mediului înconjurător", ci de „Infracțiuni ecologice". Analiza arată că ecologia nu poate să reprezinte valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Mediul înconjurător trebuie privit ca un habitat constituit din mediul natural și mediul antropic, în care omul convieţuieşte împreună cu animalele și plantele. Prin definiție, obiectul juridic generic trebuie să reflecte esența tuturor valorilor sociale apărate împotriva infracțiunilor care formează un grup prevăzut de un capitol al părții speciale a Codului penal. Lumea animală, fiind una dintre componentele mediului natural, asigură, alături de alte componente (aer atmosferic, apă, sol, subsol etc.), condiții prielnice pentru existența vieții pe Pământ. Această axiomă confirmă că mediul înconjurător este cel care trebuie considerat valoare socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, în general, și a infracțiunii de vânat ilegal, în particular.*(a se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.1; Capitolul 3, Subcapitolul 3.1).*

2. Infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, are obiect material, chiar dacă acesta nu este specificat în dispoziția articolului respectiv. Acest obiect îl reprezintă animalele sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011), ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren. O astfel de definiție permitedisocierea, prin prisma obiectului material, a infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, de unele infracțiuni contra patrimoniului și de infracțiunea prevăzută la art. 234 CP RM. Animalele captive, lipsite cu totul de libertate, cărora nu li se asigură nicio legătură cu mediul natural și care depind în totalitate de oameni, nu pot să

reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Dobândirea ilegală a acestor animale aduce atingere relațiilor sociale cu privire la patrimoniu, urmând a fi calificată în baza normelor corespunzătoare din Capitolul VI din partea specială a Codului penal. În cazul când animalul sălbatic captiv este eliberat și devine parte integrantă a mediului natural, acest animal obține calitatea de obiect material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, obiectul material nu poate fi reprezentat de animalele sălbatice care, în momentul săvârșirii infracțiuni, se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011), ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren. Într-un asemenea caz, răspunderea trebuie să se aplice în baza art. 234 CP RM. *(a se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.1; Capitolul 3, Subcapitolul 3.1).*

3. În art. 233 CP RM nu se face nicio diferențiere între vânatul ilegal al animalelor sălbatice, specificate în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la CITES, și vânatul ilegal al animalelor sălbatice care nu sunt specificate în aceste acte.Această stare de lucruri sfidează unele prevederi ale: Legii nr. 325/2005; Legii nr. 1246/2000; Convenţiei privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES); Directivei 2008/99/CE; Directivei 92/43/CEE. Spre deosebire de legiuitorii din alte state (Georgia, Regatul Spaniei, Republica Armenia, Republica Azerbaidjan, Republica Belarus, Republica Croaţia, Republica Finlanda, Republica Italia, Republica Kazahstan, Republica Kârgâză, Republica Letonia, Republica Lituania, Republica Slovenia, Ungaria), legiuitorul moldovean stabilește răspundere contravențională pentru capturarea sau nimicirea animalelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la CITES. Prin aceasta, este neglijat pericolul social sporit al vânatului ilegal, săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție. Ca efect, nu poate fi asigurată sancționarea proporționată a vânatului ilegal, săvârșit asupra animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție, în funcție de gradul de pericol social al acestei fapte. Atât în cazul animalelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova, cât și în cazul celor incluse în anexele la CITES, atunci când vorbim despre gradul de pericol social al vânării acestora, ar trebui să conteze nu valoarea materială a animalelor respective. Ar trebui să conteze doar statutul special al unor astfel de animale, care implică un grad de protecție superior celui de care beneficiază alte animale.*(a se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.1; Capitolul 3, Subcapitolul 3.1).*

4.În legislația în vigoare a Republicii Moldova, valorificarea produsului, obținut în urma comiterii vânatului ilegal,precum și activitățile conexe acestei valorificări sunt sancționate lacunar. Sancționarea contravențională a faptei de comercializare a animalelor, incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la CITES, nu

poate asigura reducerea motivației de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM. Fapta de comercializare a animalelor, incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la CITES, trebuie să fie prevăzută în legea penală. În Directiva 92/43/CEE, în Directiva 2008/99/CE și în Directiva 2009/147/CE, se recomandă incriminarea nu doar a comercializării (vânzării) animalelor sălbatice considerate a fi din speciile care sunt pe cale de dispariție, ci și a altor activități care pot fi comise după săvârșirea vânatului ilegal al unor asemenea animale: schimb; oferirea spre schimb sau vânzare; deținere (păstrare); transport. Incriminarea întregului spectru de manifestări de tăinuire a braconajului cinegetic va contribui la diminuarea cazurilor de săvârșire a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM. Obiectul material al acestor manifestări trebuie să fie reprezentat de orice animale care au fost dobândite prin vânat ilegal, nu doar de animalele incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la CITES, care au fost dobândite prin vânat ilegal. Dacă ar fi sancționată penal atât valorificarea produsului obținut în urma comiterii vânatului ilegal, cât și activitățile conexe acestei valorificări, ar fi considerabil redusă motivația de a săvârși infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM.*(a se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.1; Capitolul 3, Subcapitolul 3.1).*

5. Normele de referire constituie o necesitate obiectivă atunci când vorbim despre stabilirea limitelor de aplicare a art. 233 CP RM. Este necesar să apelăm le actele normative, care sunt de referință pentru art. 233 CP RM, pentru a înțelege: care autorizaţie pentru vânat este corespunzătoare și care nu; care perioadă pentru vânat este interzisă și care nu; care loc pentru vânat este interzis și care nu; care unealtă pentru vânat este permisă și care nu; care metodă pentru vânat este permisă și care nu; cum se stabilește mărimea daunelor cauzate; care este scopul special al infracțiunii. Nu este posibil ca regulile de vânătoare, încălcate de către subiectul infracțiunii prevăzute de art. 233 CP RM, să fie stabilite în cadrul acestui articol sau într-un alt articol din legea penală. Nici dispoziția simplă, nici dispoziția descriptivă, nici măcar cea de trimitere nu ar fi în stare să redea întreaga complexitate a ilegalității faptei de vânat. Această complexitate poate fi redată doar cu ajutorul dispoziției de referire. Ilegalitatea vânatului în sensul art. 233 CP RM înseamnă nu doar încălcarea prevederilor unei legi care reglementează activitatea de vânat (vânătoare). Ilegalitatea vânatului în sensul art. 233 CP RM poate presupune, de asemenea, încălcarea prevederilor unor acte normative subordonate unei legi care reglementează activitatea de vânat (vânătoare). Actualmente, principalele norme de referire pentru art. 233 CP RM sunt cele din Legea nr. 298/2018 și din Anexa nr. 3 la HG nr. 254/2021. În acest plan, Legea nr. 439/1995 și-a pierdut semnificația de altădată.*(a se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.2; Capitolul 3, Subcapitolul 3.2).*

6. Interpretarea art. 233 CP RM este îngreunată din cauza controverselor ce caracterizează termenii „vânat” și „braconaj”, care sunt folosiți în art. 233 CP RM și în normele de referire din Legea nr. 298/2018. În accepțiunea art. 2 al Legii nr. 298/2018, termenul „vânat” se referă la obiectul material al unei fapte. La fapta însăși se referă termenul „vânătoare”, definit în același art. 2 al Legii nr. 298/2018. Pentru comparație, în art. 233 CP RM, termenul „vânat” se referă la fapta prejudiciabilă, nu la obiectul material al infracțiunii. Totodată, în art. 233 CP RM, termenul „braconaj” este utilizat pentru a caracteriza fapta prejudiciabilă de vânat ilegal. În Legea nr. 298/2018, în art. 2, noțiunea „braconaj” este definită astfel încât să reprezinte nu o noțiune-specie față de noțiunea de vânătoare, ci o noțiune opusă acesteia, care nu se intersectează cu noțiunea de vânătoare.În alin. (1) și (2) art. 22 al Legii nr. 298/2018, vânătoarea, care se desfășoară în condiții de ilegalitate, se echivalează cu braconajul. De această dată, noțiunea „braconaj” nu este opusă noțiunii de vânătoare, ci constituie o noțiune-specie față de noțiunea de vânătoare. *(a se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.2; Capitolul 3, Subcapitolul 3.2)*.

Descrierea contribuţiilor personale cu sublinierea semnificaţiei teoretice şi valorii practice a acesteia. Aportul personalîl demonstrează conceptualizarea paradigmei de interpretare a art. 233 CP RM, cu luarea în considerare a priorităților de ordin științific și a provocărilor de ordin practic. Din perspectiva dispoziției art. 233 CP RM, este investigat temeiul juridic al răspunderii pentru infracțiunea prevăzută de acest articol. Din perspectiva practicii de aplicare a art. 233 CP RM, se analizează temeiul real al răspunderii pentru infracțiunea de vânat ilegal. Este de subliniat că teza de față este prima lucrare științifică de o asemenea talie, în care analiza infracțiunii, prevăzute la art. 233 CP RM, se face prin prisma normelor de referire din Legea nr. 298/2018 și din HG nr. 254/2021.

Printre cele mai de seamă contribuţii personale se disting: 1) demonstrarea faptului că valoarea socială fundamentală, apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, nu poate fi reprezentată de: mediu (fără a se preciza că se are în vedere mediul înconjurător); ecologie; securitatea ecologică; resursele naturale; patrimoniu; economia națională; protecția mediului înconjurător; 2) stabilirea semnificației pe care noțiunile „faună” și „regnul animal” le au în contextul obiectului material al infracțiunii de vânat ilegal; 3) circumstanțierea cercului de animale care pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM și, respectiv, a cercului de animale care nu pot să constituie acest obiect; 4) argumentarea faptului că infracțiunea, prevăzută la art. 233 CP RM, nu are victimă; 5) identificarea raportului dintre noțiunile „vânat” și „braconaj” în contextul analizei faptei prejudiciabile prevăzute la art. 233 CP RM; 6) deslușirea controverselor

ce caracterizează normele la care face referire art. 233 CP RM; 7) stabilirea înțelesului noțiunii „autorizația corespunzătoare” din art. 233 CP RM, cu luarea în considerare a prevederilor din Legea nr. 298/2018 și din HG nr. 254/2021; 8) determinarea particularităților privind legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă, prevăzută de art. 233 CP RM, și urmările prejudiciabile specificate în acest articol; 9) analiza tentativei și a pregătirii de infracțiunea prevăzută de art. 233 CP RM; 10) examinarea erorii de fapt în contextul acestei infracțiuni, precum și a efectelor unei asemenea erori; 11) identificarea scopului special al infracțiunii prevăzute de art. 233 CP RM; 12) argumentarea faptului că intenția indirectă nu este posibilă în cazul acestei infracțiuni; 14) identificarea ipotezelor în care atestăm scopul primar și scopul secundar al infracțiunii prevăzute de art. 233 CP RM; 15) demonstrarea faptului că subiect al acestei infracțiuni poate fi persoana care nu are nici carnet de vânător, nici permis de armă; 16) stabilirea limitelor în care se aplică alin. (2) art. 233 CP RM; 17) determinarea rolului juridic (în sensul art. 42 CP RM) al persoanelor implicare în vânătoare „la goană”, etc.

Dacă vorbim despre patrimoniul doctrinar anterior, remarcăm o penurie de studii științifice care să aibă ca obiect de cercetareaprofundată infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, privită în ansamblul ei. Există doar lucrări în care fie se tratează relativ succint aspectele de drept penal ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM (privite în ansamblul ei), fie se cercetează anumite aspecte legate de calificarea infracțiunii respective.

Baza legală şi empirică a tezei de fațăeste reprezentată de: 1) titlul, dispoziția și sancțiunea art. 233 CP RM; 2) alte articole din Codul penal al Republicii Moldova, care prevăd răspunderea pentru infracțiuni care, după caz: a) trebuie delimitate de infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM; b) sunt prevăzute de norme care se găsesc într-o relație de concurență cu art. 233 CP RM; c) formează concurs cu infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM; 3) alte norme penale care-și dovedesc semnificația în procesul de interpretare a art. 233 CP RM și/sau de calificare a infracțiunii prevăzute de acest articol; 4) reglementările adiacente din Codul contravențional al Republicii Moldova; 5) prevederile din Legea nr. 298/2018, din HG nr. 254/2021 și din alte acte normative care conțin dispoziții la care face referire art. 233 CP RM; 6) reglementările privind vânatul ilegal din legislația penală a altor state, precum și normele în care a fost incriminată această faptă, care au fost aplicate în trecut pe teritoriul actual al Republicii Moldova; 7) normele internaționale și europene privind prevenirea și combaterea vânatului ilegal; 8) spețele din practica judiciară, în care au fost aplicate art. 233 CP RM și normele contravenționale adiacente; 9) explicațiile relevante din hotărârile Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova; 10) anumite decizii și hotărâri ale Curții Constituționale a Republicii Moldova și ale Curții Constituționale a României, etc. *Baza ştiinţifică*a tezei de față o constituiemonografiile, tratatele,

tezele de doctor, articolele științifice și alte lucrări de referință, elaborate deoamenii de știință din Republica Moldova, din România, din Ucraina etc.

Semnificația teoretică a tezeio confirmă: construirea unei temelii durabile pentru lansarea de discuții științifice referitoare la aspectele de drept penal ale infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM; investigarea aprofundată a infracțiunii prevăzute la art. 233 CP RM, cu luarea în considerare a prevederilor (recent intrate în vigoare) ale Legii nr. 298/2018 și ale HG nr. 254/2021; detectarea imperfecțiunilor și sinuozităților ce marchează procesul de interpretare a art. 233 CP RM și/sau de calificare a infracțiunii prevăzute de acest articol.

Valoarea practică a tezeieste demonstrată prin: interpretarea art. 233 CP RM din perspectiva prevederilor (recent intrate în vigoare) ale Legii nr. 298/2018 și ale HG nr. 254/2021; identificarea erorilor și inadvertențelor din spețele în care a fost aplicat art. 233 CP RM; stabilirea cauzelor imprevizibilității, neclarității și ineficienței unor prevederi ale art. 233 CP RM, ale normelor contravenționale care sunt complementare acestui articol, precum și ale Legii nr. 298/2018, ale HG nr. 254/2021 și ale altor acte normative care conțin dispoziții la care face referire art. 233 CP RM.

Date privind aprobarea rezultatelor. Concluziile cele mai semnificative ale studiului de fațăau fost expuse în 19 publicaţii ştiinţifice. Rezultatele, care au fost obținute în prezenta teză, au fost enunțate în cadrul unor foruri științifice internaționale și naționaledin perioada anilor 2021-2023.

Indicarea limitelor rezultatelor obţinute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate.În opinia noastră, limitele rezultatelor obţinute își au cauza în: 1) examinareaîn teza de față a infracţiunii, prevăzute de art. 233 CP RM, are precumpănitor un caracter juridico-penal; 2) posibilitatea redusă de polemizare științifică, având în vedere penuria de studii științifice care să aibă ca obiect de cercetare aprofundată infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM, privită în ansamblul ei; 3) numărul relativ redus de cazuri de aplicare în practică a art. 233 CP RM. Nu atestăm probleme rămase nerezolvate, deoarece obiectivele tezei au fost realizate în mod plenar. Aceasta nu înseamnă că nu pot fi configurațivectori de cercetare de perspectivăpentru tema abordată. Astfel de vectori vor fi înfățișați*infra*.

II. Recomandări:

1)modificarea denumirii Capitolului IX din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova: din „Infracțiuni ecologice” în *„Infracţiuni contra mediului înconjurător”*;

2)completarea Capitolului XIII din partea generală a Codului penal al Republicii Moldova cu art. 134^{25} „Animale” cu următorul conținut:

„(1) Prin animale, în sensul art. 233 și 233[1] din prezentul cod, se înțelege animalele sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, nu se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren.

(2) Prin animale, în sensul art. 234 din prezentul cod, se înțelege animalele sălbatice care viețuiesc în condiții de libertate sau de semilibertate ce le asigură legătura cu mediul natural, și care, în momentul săvârșirii infracțiuni, se află pe terenul fondului apelor (în sensul art. 1 al Legii nr. 272/2011) ori în spațiul aerian sau în subsolul aferente acestui teren.”;

3)Modificarea titlului și conținutului art. 233 CP RM, după cum urmează:

„Articolul 233. Braconajul cinegetic

(1) Capturarea, uciderea sau rănirea de animale, săvârşită în condiţii de ilegalitate, dacă aceasta a cauzat daune ce depăşesc 200 de unităţi convenţionale,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 750 la 1050 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceeaşi acţiune săvârşită de o persoană cu funcţie de răspundere, de o persoană publică ori de o persoană cu funcţie de demnitate publică,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 900 la 1200 de unităţi convenţionale sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii pe un termen de până la 3 ani, sau cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(3) Capturarea, uciderea sau rănirea de animale incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES), săvârşită în condiţii de ilegalitate,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1050 la 1550 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Acţiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), care au cauzat daune în proporţii mari,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1050 la 1550 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(5) Acţiunile prevăzute la alin. (1), (2), (3) sau (4), săvârşite de două sau mai multe persoane,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1200 la 1700 unităţi convenţionale sau cu închisoare de la 4 la 6 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 4500 la 8000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(6)Acțiunile prevăzute la alin. (1), (2) sau (3), care au cauzat din imprudență daune ce depășesc 200 de unităţi convenţionale,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 500 la 700 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 100 la 120 de ore, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1500 la 2500 unităţi convenţionale.";

4) completarea Codului penal al Republicii Moldova cu următorul articol:

„Articolul 233[1]. Tăinuirea braconajului cinegetic

(1) Vânzarea, schimbul, oferirea spre schimb sau vânzare, deținerea, transportarea ori expedierea animalelor vii sau moarte, a părţilor sau derivatelor acestora, cunoscând că aceste animale au fost dobândite prin vânat ilegal,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 500 la 700 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 180 la 240 de ore, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 1200 la 2000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceeași faptă săvârșită asupra animalelor vii sau moarte incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova sau în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES), a părţilor sau derivatelor acestor animale,

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 700 la 950 unităţi convenţionale sau cu închisoare de până la 2 ani, iar persoana juridică se pedepseşte cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unităţi convenţionale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.";

5)substituirea în art. 234 CP RM, după cum urmează: a titlului „Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor"[1402] prin titlul „Braconajul acvatic"; în dispoziție, a cuvântului „vânatul" prin sintagma *„capturarea, uciderea sau rănirea de animale"*;

[1402] Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.

6)substituirea, în dispoziția alin. (2) art. 128 CC RM, a textului „Vânătoarea fără autorizaţie (licenţă), fără carnet de vânător sau fără permis de deţinere sau port şi folosire a armei de vânătoare, depăşirea normelor stabilite de recoltare a vânatului, precum şi vânătoarea în locurile interzise şi în perioadele de prohibiţie, folosirea armelor, uneltelor şi metodelor interzise”[1403] prin expresia *„Capturarea, uciderea sau rănirea de animale, săvârșită în condiții de ilegalitate”*;

7)excluderea din alin. (1) art. 140 CC RM: a sintagmei „comercializarea ilegală”[1404]; a sintagmei „precum și comiterea altor acţiuni sau inacţiuni ce pot cauza reducerea numărului acestor plante şi animale sau dispariţia lor”[1405];

8) substituirea, în dispozițiile de la alin. (1) și (2) art. 140 CC RM, între sintagma „Cartea Roşie a Republicii Moldova”[1406] şi „în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)”[1407], a cuvântului „și” prin cuvântul „sau”;

9) substituirea, în art. 2 al Legii nr. 298/2018, a definiției „braconaj – acțiune ilegală desfășurată în vederea obținerii aceloraşi efecte ca şi prin vânătoare, dar fără a fi respectate condițiile legale pentru desfășurarea acesteia”[1408] prin definiția *„braconaj cinegetic – vânătoarea desfășurată în lipsa condițiilor legale”*;

10) substituirea, în textul Legii nr. 298/2018, a cuvântului „braconaj” prin sintagma *„braconaj cinegetic”*, în forma gramaticală corespunzătoare;

11)modificarea prevederii de la lit. o) alin. (1) art. 22 al Legii nr. 298/2018, după cum urmează: *„În scopul protecției și al gestionării durabile a faunei de interes cinegetic și a habitatului acesteia, sunt interzise: [...] desfășurarea vânătorii pe timp de noapte, cu excepția speciilor la care vânătoarea este permisă în acest interval, conform reglementărilor privind organizarea și practicarea vânătorii.”*.

Sugestii privind potenţialele direcţii viitoare de cercetare legate de tema abordată:1)analiza juridico-istorică aprofundată a reglementărilor privind vânatul ilegal, aplicate pe teritoriul actual al Republicii Moldova; 2) investigarea aprofundată a normelor internaționale și europene referitoare la prevenirea și combaterea vânatului ilegal; 3) examinarea categoriilor de pedepse stabilite în art. 233 CP RM, sub aspectul eficacității acestora.

[1403] Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
[1404] Ibidem.
[1405] Ibidem.
[1406] Ibidem.
[1407] Ibidem.
[1408]Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.

Propuneri de utilizare a rezultatelor obţinute în domeniile socio-cultural şi economic: în activitatea ştiinţifică, pentru a se contribui la sporirea interesului științific față de infracțiunea prevăzută la art. 233 CP RM; în vederea aprofundării nivelului de cunoștințe și deprinderi ale celor abilitați cu aplicarea în practică a art. 233 CP RM, precum și ale doctoranzilor, masteranzilor și studenților; în activitatea de legiferare, pentru a se asigura o mai bună previzibilitate, claritate și eficiență a art. 233 CP RM; în procesul de culturalizare juridică a cetățenilor care percep distorsionat sau superficial pericolul social al faptei incriminate în art. 233 CP RM.

BIBLIOGRAFIE

A. Surse în limba română

1. ALECU, Gheorghe. *Instituții de drept penal: partea generală și partea specială*. Constanța: Ovidius University Press, 2010. 671 p. ISBN 978-973-614-614-579-7.
2. ARDELEAN, Grigore, ŢERUȘ, Ion. Conceptul definirii unor noţiuni ale domeniul activității vânătorești pasibilă de răspundere penală (art. 233 Cp al RM). În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 9, pp. 15-22. ISSN 1857-0976.
3. ARDELEAN, Grigore. Conceptul definirii unor noţiuni ale activităţii vânătoreşti pasibilă de răspundere penală (art. 233 C. Pen. al Republicii Moldova). În: *Revista Universul Juridic*, 2018, nr. 11, pp. 73-82. ISSN 2393-3445.
4. ARDELEAN, Grigore. Noţiunea daunei de mediu şi a prejudiciului ecologic. Delimitări conceptuale. În: *Legea şi Viaţa*, 2015, nr. 12, pp. 29-35. ISSN 2587-4365.
5. ARDELEAN, Grigore. *Repararea prejudiciului ecologic*: tz. de doctor în drept. Chişinău, 2017. 180 p.
6. BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A. Barbăneagră. Chişinău: Arc, 2003. 836 p. ISBN 9975-61-291-1.
7. BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudenţa CEDO şi a instanţelor naţionale)*. Chişinău: Sarmis, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
8. BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal comentat şi adnotat*. Chişinău: Cartier, 2005. 656 p. ISBN 9975-29-338-X.
9. BARBUȚA, Dumitru. Analiza juridico-penală a infracţiunii de delapidare a averii străine. În: *Legea şi Viaţa*, 2018, nr. 10, pp. 30-36. ISSN 2587-4365.
10. BERDILO, Rodica. Emoțiile ca semn al laturii subiective a infracțiunii. În: *Modern Scientific Challenges and Trends: a collection scientific works of the International scientific conference (30th July, 2020)*. Warsaw: Sp. zo. o. "iScience", 2020, pp. 50-60. ISBN 978-83-949403-3-1.
11. BERDILO, Rodica. Legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile din cadrul infracțiunii prevăzute la art. 146 din Codul penal. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021*, Chişinău. Chişinău: CEP USM, 2021, pp. 259-269. ISBN 978-9975-158-12-1.
12. BERDILO, Rodica. *Răspunderea penală pentru omorul săvârşit în stare de afect*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2021. 399 p. ISBN 978-9975157-57-5.
13. BOGDAN, Sergiu. *Eroarea în dreptul penal*. Bucureşti: Universul Juridic, 2008. 215 p. ISBN 978-973-127-057-9.
14. BOLDESCU, Anastasia. Analiza materialelor științifice privind răspunderea penală pentru vânatul ilegal publicate peste hotare. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 11, pp. 160-167. ISSN 1814-3199.
15. BOLDESCU, Anastasia. Analiza situației privind răspunderea penală pentru vânatul ilegal în știința dreptului penal al Republicii Moldova. În: *Omul, criminologia, ştiinţa, Ediția a 2-a, Vol. 1, 24 martie 2023, Chişinău*. Chişinău: Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 2023, pp. 631-636. ISBN 978-9975-3418-6-8.
16. BOLDESCU, Anastasia. Caracteristicile sociale ale obiectului material al infracțiunilor prevăzute la art. 233 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 8, pp. 217-223. ISSN 1814-3199.
17. BOLDESCU, Anastasia. Considerații introductive privind obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 233 din Codul penal. În:*Conferința științifică internațională „Prevenirea*

și combaterea violenței în familie", 1-2 decembrie 2022: Culegere de comunicări. Chişinău: CEP USM, 2023, pp. 30-39. 427 p. ISBN 978-9975-62-552-4.
18. BOLDESCU, Anastasia. Conținutul ilegalității faptei care este incriminată în art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. Vânatul fără autorizația corespunzătoare. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 3, pp. 193-205. ISSN 1814-3199.
19. BOLDESCU, Anastasia. Latura subiectivă a infracțiunii de vânat ilegal (art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova). În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 29.08.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4538972
20. BOLDESCU, Anastasia. Legătura cauzală în cazul infracțiunii de vânat ilegal (art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova). În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 29.08.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4538970
21. BOLDESCU, Anastasia. Neajunsurile ce caracterizează noțiunea de vânat, utilizată în art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Revista Naţională de Drept*, 2022, nr. 2, pp. 189-197. ISSN 1811-0770.
22. BOLDESCU, Anastasia. Obiectul juridic generic al infracțiunii de vânat ilegal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 3, pp. 167-177. ISSN 1814-3199.
23. BOLDESCU, Anastasia. Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 233 din Codul penal. În:*Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea violenței în familie", 1-2 decembrie 2022: Culegere de comunicări*. Chişinău: CEP USM, 2023, pp. 40-50. 427 p. ISBN 978-9975-62-552-4.
24. BOLDESCU, Anastasia. Pericolul social al faptei de vânat ilegal. În: *Integrare prin cercetare si inovare: Ştiinţe juridice şi economice, 10-11 noiembrie 2021, Chişinău*. Chișinău, Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 87-89. ISBN 978-9975-158-56-5.
25. BOLDESCU, Anastasia. *Răspunderea penală pentru vânatul ilegal: Monografie*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2023. 454 p. ISBN 978-5-88554-255-5.
26. BOLDESCU, Anastasia. Răspunderea penală pentru vânatul prin metode nepermise: experiența Republicii Moldova. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4408199
27. BOLDESCU, Anastasia. Subiectul infracțiunii de vânat ilegal (art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova). În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 29.08.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4538973
28. BOLDESCU, Anastasia. Unele precizări privind obiectul material al vânatului ilegal. În: *Integrare prin cercetare si inovare: Ştiinţe juridice şi economice, 10-11 noiembrie 2022, Chişinău*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, pp. 40-42. ISBN 978-9975-62-472-5.
29. BOLDESCU, Anastasia. Vânatul cu unelte nepermise în accepțiunea legii penale a Republicii Moldova. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4408135
30. BOLDESCU, Anastasia. Vânatul în locurile interzise ca temei de aplicare a art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4408125
31. BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8.
32. BOROI, Alexandru. *Drept penal: partea generală: conform Noului Cod penal*. București: C.H. Beck, 2010. 541 p. ISBN 978-973-115-701-6.

33. BOTEZATU, Igor, BRÎNZA, Serghei. Unele consideraţii asupra urmărilor prejudiciabile produse în cazul infracţiunii de escrocherie (art. 190 C.pen. RM). În: *Revista Naţională de Drept*, 2010, nr. 3, pp. 67-70. ISSN 1811-0770.
34. BOTNARU, Stela et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-318-5.
35. BOȚIAN, Elisabeta. Mobilul si scopul. De la concepte filosofice la noțiuni ale dreptului penal. În: *Acta Universitatis Lucian Blaga*, 2021, no. 1, 2021, pp. 107-120. ISSN 1582-4608.
36. BOȚIAN, Elisabeta. *Semnificațiile scopului în conținutul incriminării*. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/semnificatiile-scopului-in-continutul-incriminarii/
37. BRAȘOVEANU, Florica. Unele considerații privind protecția mediului prin mijloace de drept penal. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 329-337. ISBN 978-9975-158-12-1.
38. BRÎNZA, Cristian. Statutul juridic al unor categorii de persoane din perspectiva alin. (2) art. 123 și art. 124 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 8, pp. 105-113. ISSN 1814-3199.
39. BRÎNZA, Serghei et al. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Cartier, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-324-X.
40. BRÎNZA, Serghei, MANEA, Vladislav. O nouă viziune asupra incriminării faptei de vânat ilegal săvârșite cu folosirea situației de serviciu. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 3, pp. 57-63. ISSN 1814-3199.
41. BRÎNZA, Serghei, SERBINOV, Igor. Fapta prejudiciabilă în cazul infracțiunilor de neglijență în serviciu (art. 329 din Codul penal). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 8, pp. 57-69. ISSN 1814-3199.
42. BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Abuzul de putere sau abuzul de serviciu săvârșit din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terţe persoane: controverse și soluții. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [citat 14.07.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4169537
43. BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Cruzimea față de animale: analiză de drept penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2019, nr. 11, pp. 8-24. ISSN 1814-3199.
44. BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3.
45. BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3.
46. BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea Proiectului de Lege nr. 4416/2017. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2017, Вып. 8, ч. 3, с. 90-105. ISSN 2524-0986.
47. BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Relația dintre noțiunea de instigare la infracțiune și anumite noțiuni conexe: aspecte teoretice și practice. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 11, pp. 3-11. ISSN 1814-3199.
48. BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
49. BRÎNZA, Serghei, STRÎMBEANU, Alexandru. Unele aspecte ale laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art. 259 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 3, pp. 3-15. ISSN 1814-3199.

50. BRÎNZA, Serghei. Amendamentele operate în Codul contravențional prin Legea nr. 208/2016: implicații juridico-penale. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 3, pp. 50-56. ISSN 1814-3199.
51. BRÎNZA, Serghei. Aspecte controversate ale răspunderii participanților la omor. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 11, ч. 5. с. 62-71. ISSN 2524-0986.
52. BRÎNZA, Serghei. Definiţia legislativă a noţiunii „persoană cu funcţie de demnitate publică": analiza evoluţiei. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 8, pp. 82-89. ISSN 1814-3199.
53. BRÎNZA, Serghei. Impactul posibil al adoptării Proiectului de lege privind fondul cinegetic și protecția vânatului asupra aplicării răspunderii penale pentru vânatul ilegal. În: *International Scientific Journal „Euro-American Scientific Cooperation: research articles"*, 2016, Vol. 14, pp. 41-45. ISBN 978-1-77192-325-5.
54. BRÎNZA, Serghei. Omorul săvârşit de două sau mai multe persoane (lit. i) alin. (2) art. 145 CP RM): aspecte teoretice şi practice. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2012, nr. 5, pp. 2-9. ISSN 1811-0770.
55. BRÎNZA, Serghei. Răspunderea pentru infracţiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversităţii faunei (art. 233 şi 234 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, nr. 3, pp. 203-211. ISSN 1814-3199.
56. BRÎNZA, Serghei. Rolul scopului în procesul de stabilire a gradului prejudiciabil al faptei. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2007, nr. 3, pp. 94-98. ISSN 1814-3199.
57. BRÎNZA, Sergiu. *Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 675 p. ISBN 9975-70-414-X.
58. BRÎNZA, Sergiu. Vânatul ilegal în reglementarea legislației penale a Republicii Moldova. În: *Bilanțul activității științifice a USM pe anii 1998/99. Conferința corpului didactico-științific. Rezumatele comunicărilor. Științe socio-umane*. Chișinău: USM, 2000, pp. 9-10. ISBN 9975-917-56-9.
59. BUCUR, Adriana. Influența mobilului și a scopului asupra vinovăției penale. În: *Caiete de drept penal*, 2006, nr. 2, pp. 82-93. ISSN 1841-6047.
60. BURAVCENCO, Iulia. Coraportul dintre răspunderea penală a persoanei fizice și cea a persoanei juridice pentru aceeași faptă. În: *Integrare prin cercetare şi inovare: Ştiinţe juridice şi economice, 10-11 noiembrie 2015, Chişinău*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2015, pp. 36-39.
61. BURLACU, Gabriel et al. *Mediul înconjurător: termeni şi expresii uzuale*. București: Paideia, 2003. 216 p. ISBN 973-596-175-X.
62. BURUIANĂ, Olga, BOTNARU, Stela. Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 8, pp. 77-80. ISSN 1814-3199.
63. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF
64. *Cartea Roşie a Republicii Moldova. Partea II. Animale*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://zoology.md/sites/default/files/inline-files/Cartea%20Rosie_Partea%20II%20Animale_0.pdf
65. CAZACICOV, Andrei. Latura subiectivă a infracţiunii de creare sau conducere a unei organizaţii criminale. În: *Revista Naţională de Drept*, 2021, nr. 2, pp. 118-127. ISSN 1811-0770.

66. CHIRIŢA, Valentin, STAHURSCHI, Alina. Latura subiectivă a infracţiunii de atragere a minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârşirea unor fapte imorale. În: *Legea şi Viaţa*, 2019, nr. 12, pp. 23-27. ISSN 2587-4365.
67. CHIRUŢA, Ana. Subiectul infracțiunii de părăsire a locului accidentului rutier. În: *Administrarea Publică*, 2020, nr. 3, pp. 129-134. ISSN 1813-8489.
68. CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Calităţile şi particularităţile cauzalităţii, ale legăturii cauzale, ale cauzei şi efectului. În: *Integrare prin cercetare și inovare: Ştiinţe juridice, Vol. 1, 28-29 septembrie 2016, Chișinău*. Chișinău, Republica Moldova: CEP USM, 2016, pp. 64-68. ISBN 978-9975-71-815-8.
69. CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Caracterul consolidat al noţiunii de legătură cauzală în dreptul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 8, pp. 134-137. ISSN 1814-3199.
70. CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Coraportul legăturii cauzale cu alte elemente ale componenţei de infracţiune. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 5, pp. 16-21. ISSN 1811-0770.
71. CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Fundamentarea caracterului cauzator al inacţiunii în baza aplicării teoriei deosebirii categoriei cauzalităţii, a construcţiei teoretice a legăturii cauzale şi a mecanismului cauzării empirice. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 8, pp. 90-94. ISSN 1814-3199.
72. CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Locul întâmplării în cadrul determinismului şi al incidentului (cazus-ului) în dreptul penal. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 4, pp. 23-24. ISSN 1811-0770.
73. CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Noţiunea cauzalităţii, a legăturii cauzale, a cauzei şi efectului. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 3, pp. 96-104. ISSN 1814-3199.
74. CIOBANU, Igor, NEDELCU, Narciza. Temeiurile raţionale ale concepţiei cauzalităţii în dreptul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 3, pp. 33-38. ISSN 1814-3199.
75. CIOCHINĂ, Snejana. Subiectul infracțiunii de executarea necalitativă a construcțiilor (art. 257 Cod penal al RM): analiza juridică a legislației naționale și de drept penal comparat cu prevederile legislative europene. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration: 5th International Conference, Ediţia a 5-a, 2-3 decembrie 2022, Chişinău*. Chișinău: USEM, 2022, pp. 66-72. ISBN 978-9975-3527-9-6.
76. CIUMAC, Natalia. Emoțiile sau starea emoțională a subiectului ca semn facultativ al laturii subiective. În: *Revista Naţională de Drept*, 2017, nr. 12, pp. 43-47. ISSN 1811-0770.
77. CIUMAC, Natalia. Importanța semnelor facultative în stabilirea răspunderii penale. În: *Revista Naţională de Drept*, 2018, nr. 1-3, pp. 63-65. ISSN 1811-0770.
78. Codul apelor al Republicii Moldova: nr. 1532 din 22.06.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 287.
79. Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, 661.
80. Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
81. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 104-110, 447.
82. Codul electoral al Republicii Moldova: nr. 325 din 08.12.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 426-427, 770.
83. Codul familiei al Republicii Moldova: nr. 1316 din 26.10.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 47-48, 210.

84. Codul funciar al Republicii Moldova: nr. 828 din 25.12.1991. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 107, 817.
85. *Codul penal al Regatului Spaniei*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html
86. *Codul penal al Republicii Austria*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html
87. *Codul penal al Republicii Bulgaria*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Bulgaria-RO.html
88. *Codul penal al Republicii Cehe*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cehia-RO.html
89. *Codul penal al Republicii Croaţia*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html
90. *Codul penal al Republicii Estonia*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Estonia-RO.html
91. *Codul penal al Republicii Federale Germania*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html
92. *Codul penal al Republicii Finlanda*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html
93. *Codul penal al Republicii Italia*. [citat 16.03.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html
94. *Codul penal al Republicii Letonia*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html
95. *Codul penal al Republicii Lituania*. [citat 06.01.2022] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html
96. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Partea specială*. [citat 01.07.2022] Disponibil: https://cj.md/wp-content/uploads/2019/01/Codul-Penal-al-Republicii-Moldova-Partea-special%C4%83-comentariu.pdf
97. Codul penal al Republicii Moldova: nr. 41 din 24.03.1961. În: *Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ*, 1961, nr. 10, 41.
98. Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
99. *Codul penal al Republicii Polone*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html
100. *Codul penal al Republicii Slovace*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html
101. *Codul penal al Republicii Slovenia*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
102. Codul penal al României: nr. 15 din 21.06.1968. În: *Buletinul Oficial*, 1968, nr. 79-79 bis.
103. Codul penal al României: nr. 286 din 17.07.2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr. 510.
104. *Codul penal al Ungariei*. [citat 01.03.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html
105. Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova: nr. 174 din 08.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 462-466, 766.
106. Codul silvic al Republicii Moldova: nr. 887 din 21.06.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 4-5, 36.
107. COJOCARI, Ion. Infracțiunea de organizare a migrației ilegale: latura subiectivă a infracțiunii în raport cu consițământul victimei. În: *Revista Naţională de Drept*, 2021, nr. 2, pp. 45-52. ISSN 1811-0770.

108. COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracţiunii. În: *Legea şi Viaţa*, 2022, nr. 9-10, pp. 14-23. ISSN 2587-4365.
109. COJOCARU, Radion, RUSSU, Valentina. Răspunderea penală a minorului în unele țări europene. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2021, nr. 14, pp. 43-57. ISSN 1857-0976.
110. *Conjuncția*. [citat 13.04.2023] Disponibil: https://gramaticalimbiiromane.ro/morfologia/parti-vorbire-neflexibile/conjunctia/
111. Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
112. COPEŢCHI, Stanislav, HADÎRCĂ, Igor. Calificarea infracţiunilor după latura subiectivă. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 11, pp. 61-68. ISSN 1814-3199.
113. COPEŢCHI, Stanislav. Algoritmul aplicării art. 208 CP RM în ipoteza instigării minorilor la săvârşirea infracţiunilor. În: *Revista Naţională de Drept*, 2014, nr. 4, pp. 77-83. ISSN 1811-0770.
114. COPEŢCHI, Stanislav. Observaţii critice faţă de tratamentul sancţionator inechitabil admis de legiuitorul moldav în procesul incriminării unor fapte infracţionale: cazul art. 329 din Codul penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2019, nr. 11, pp. 25-33. ISSN 1814-3199.
115. COPEŢCHI, Stanislav. Semnele secundare ale laturii subiective: aspecte teoretico-practice şi legislative. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 76-85. ISBN 978-9975-158-12-1.
116. CRIJANOVSCHI, Sergiu. Iresponsabilitatea în dreptul penal comparat: novele legislative. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2014, nr. 8, pp. 109-116. ISSN 1814-3199.
117. *Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Comrat din 04.11.2019. Dosarul nr. 1a-126/2019*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/73BBFEC1-2FF3-4CAF-BC27-5194C70A046B
118. *Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Comrat din 09.10.2018. Dosarul nr. 4r-97/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C777D6EC-1ED1-E811-80D6-0050568B44C1
119. *Decizia Colegiului mixt penal, civil, comercial şi de contencios administrativ al Curţii de Apel Cahul din 01.04.2019. Dosarul nr. 05- 4r-114-30012019*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D2B7CAFF-34E5-4EEA-A246-206BB42692ED
120. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04.03.2019. Dosarul nr. 1a-120/2016*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6229EEC4-5E86-47F0-9C3C-A5F660F42851
121. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.08.2019. Dosarul nr. 1a-423/2019*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/36695B12-AB73-4646-B0E4-EF0709F1FE7B
122. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.04.2018. Dosarul nr. 1a-55/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil:

https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/55E8C644-EB4D-E811-80D7-0050568B4D5B
123. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 15.03.2017. Dosarul nr. 1a-166/2016*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D1153C8C-541F-E711-80D3-0050568B2C1F
124. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 19.12.2014. Dosarul nr. 1a-190/2014*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/62185D3D-C289-E411-A92E-005056A5FB1A
125. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 24.01.2023. Dosarul nr. 4r-837/2022*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5D100282-048A-4928-BCAF-BA77A7915031
126. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28.07.2020. Dosarul nr. 1a-198/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A0FBF83A-315D-4A0D-B951-10DF8DC5D608
127. *Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 06.03.2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/984609F0-3037-E811-80D5-0050568B7027
128. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 01.07.2020. Dosarul nr. 1ra-974/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16309
129. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 02.05.2011. Dosarul nr. 1ra-479/2012*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php
130. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 04.07.2018. Dosarul nr. 1ra-1358/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11557
131. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 05.07.2017. Dosarul nr. 1ra-1045/2017*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9082
132. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 06.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1005/2018*. [citat 18.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11342
133. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 11.05.2016. Dosarul nr. 1ra-753/2016*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6405
134. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 13.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1097/2018*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11403
135. *Decizia Colegiului Penal al CSJ din 17.12.2020. Dosarul nr. 4-1ril-1/2020*. [citat 22.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2166
136. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 27.06.2018. Dosarul nr. 1ra-1257/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11443
137. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 04.10.2022. Dosarul nr. 1ra-98/2022*. [citat 19.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21878
138. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 19.05.2015. Dosarul nr. 1ra-443/2015*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4331
139. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 21.01.2020. Dosarul nr. 1ra-356/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15209
140. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 30.03.2021. Dosarul nr. 1ra-1/2021*. [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18598
141. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 31.10.2022. Dosarul nr. 1ra-670/2022*. [citat 22.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22226

142. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 26.12.2012. Dosarul nr. 1ra-1419/2012.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php
143. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 15.11.2011. Dosarul nr. 1ra-815/2011.* [citat 30.07.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php
144. Decizia Consiliului Audiovizualului cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Audiovizualului al Republicii Moldova: nr. 199 din 10.06.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 178-184, 709.
145. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 82g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal: nr. 65 din 27.06.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 429-433, 132.
146. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 193g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 145 alin. (2) lit. a) din Codul penal: nr. 30 din 19.03.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 115-117, 62.
147. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 149g/2022 privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 291^1 alineatele (1) și (2) și a articolului 305^1 alineatele (2), (4) și (5) din Codul de procedură penală: nr. 138 din 29.09.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 334-341, 170.
148. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 223g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului II alin. (2) din Legea nr. 13 din 21 ianuarie 2022 pentru modificarea Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură: nr. 7 din 26.01.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 42-44, 30.
149. Decizia Curții Constituționale a României referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 351 din Codul penal și ale art. 16 alin.(1) din Codul de procedură penală: nr. 82 din 23.02.2016. În: *Monitorul Oficial al României*, 2016, nr. 370.
150. Decretul Prezidiului Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române cu privire la economia vânatului şi pescuitului în apele de munte: nr. 76 din 07.02.1953. În: *Buletinul Oficial*, 1953, nr. 7.
151. *Dicționarul explicativ al limbii române* / Sub red. lui I. Coteanu, L. Seche, M. Seche. București: Univers Enciclopedic, 1998. 1192 p. ISBN 973-9243-29-0.
152. DINU, Ruxandra. *Răspunderea penală în dreptul mediului*. [citat 28.07.2023] Disponibil: https://www.juridice.ro/684874/raspunderea-penala-in-dreptul-mediului.html
153. *Directiva 1999/22/CE a Consiliului din 29.03.1999 privind animalele sălbatice din grădini zoologice*. [citat 13.08.2022] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0022&from=RO
154. *Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21.04.2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului*. [citat 07.06.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32004L0035
155. *Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/LSU/?uri=celex:32008L0099
156. *Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30.11.2009 privind conservarea păsărilor sălbatice*. [citat 01.07.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32009L0147

157. *Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21.05.1992 privind conservarea habitatelor naturale şi a speciilor de faună şi floră sălbatică*. [citat 04.06.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:31992L0043
158. Dispoziția Guvernului cu privire la exercitarea interimatului funcţiei de secretar general al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale: nr. 43 din 15.03.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 87-88, 182.
159. *Dispoziția nr. 2 din 25.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 15.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/2_25.02.2022.pdf
160. *Dispoziția nr. 37 din 15.09.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 17.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitie_cse_nr._37_din_15.09.2022_modif_38.pdf
161. *Dispoziția nr. 61 din 27.02.2023 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova*. [citat 17.04.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.61_din_27.02.2023_28022023084612.pdf
162. DOGARU, Lucreția. *Dreptul mediului*. București: Pro Universitaria, 2020. 350 p. ISBN 978-606-26-1219-1.
163. DONGOROZ, Vintilă. *Drept penal (reeditarea ediţiei din 1939)*. Bucureşti: Ed. Societăţii Tempus şi Asociaţia Română de Ştiinţe Penale, 2000. 614 p.
164. EREMCIUC, Roman. Elementul subiectiv și vinovăția penală în cazul erorilor de percepție: examen interdisciplinar (drept penal și psihologie). În: *Jurnalul juridic national: teorie şi practică*, 2020, nr. 4, pp. 76-83. ISSN 2345-1130.
165. EREMCIUC, Roman. Limitele răspunderii penale pentru eroarea de drept și eroarea de fapt. În: *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne şi alte organe de drept, 4 decembrie 2020, Chișinău*. Chișinău: Departamentul editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2021, pp. 544-551. ISBN 978-9975-121-76-7.
166. FLOREA, Luiza. *Protecția mediului*. Galați: Editura Fundației universitare „Dunărea de Jos”, 2002. 214 p. ISBN 973-8352-16-9.
167. GAINA, Alexandru. Latura subiectivă a infracțiunii de divulgare a secretului de stat. În: *Legea şi Viaţa*, 2020, nr. 1(ed.sp.), pp. 40-42. ISSN 2587-4365.
168. GAINA, Alexandru. Subiectul infracțiunii de divulgare a secretului de stat. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediţia a 2-a, 24-25 martie 2022, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 152-161. ISBN 978-9975-62-476-3.
169. GÎRLEANU, Luciana. *Analiza critică a iresponsabilității în cadrul științelor penale*. [citat 18.07.2023] Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/analiza-critica-a-iresponsabilitatii-in-cadrul-stiintelor-penale/
170. GLADCHI, Gheorghe. Conceptul laturii subiective a infracţiunii în dreptul penal. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2016, nr. XVI, pp. 19-25. ISSN 1857-0976.
171. GRAMA, Mariana et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0.
172. GRAMA, Mariana, MARTIN, Daniel. Eroarea în legătura de cauzalitate. În: *Integrare prin cercetare şi inovare: Ştiinţe sociale, Vol. 2, 10-11 noiembrie 2014, Chişinău*. Chișinău: USM, 2014, pp. 132-135.
173. GROSU, Serghei. Latura subiectivă a infracțiunii de inviolabilitate a vieții personale. În: *Revista Procuraturii Repubicii Moldova*, 2021, nr. 8, pp. 61-66. ISSN 2587-3601.

174. GUCEAC, Ion Jr. Modelarea procesului de analiză a doctrinei în materia protecției drepturilor pacienților în diferite sisteme de asigurări obligatorii și/sau facultative. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2021, nr. 3, pp. 167-172. ISSN 1814-3199.
175. GUGULAN, Eugenia, KURÎLO, Tatiana. Particularităţile evaluării prejudiciului cauzat prin practicarea vânatului ilicit. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 10, pp. 109-122. ISSN 1857-0976.
176. GUGULAN, Eugenia, PASCAL, Mihaela. Aprecieri conceptuale privind dauna de mediu în raporturile de reparare a prejudiciilor cauzate mediului. În: *Statul, securitatea şi drepturile omului în era digitală, 8-9 decembrie 2023, Vol. 2. Chişinău*. Chişinău: CEP USM, 2023, pp. 196-201. ISBN 978-9975-62-531-9.
177. GUGULAN, Eugenia. Probleme actuale privind administrarea şi gestionarea fondului cinegetic în Republica Moldova. În: *Consolidarea administraţiei publice locale şi perspectivele Europene ale Republicii Moldova: conferinţă ştiinţifico-practică internaţională, 23 noiembrie 2018, Chişinău*. Chişinău: Garomont Studio, 2018, pp. 264-271. ISBN 978-9975-134-20-0.
178. GUIDEA, Petru. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediţia a 2-a, 24-25 martie 2022, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 285-293. ISBN 978-9975-62-476-3.
179. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituţionalităţii unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanţelor narcotice, psihotrope şi a plantelor care conţin astfel de substanţe depistate în trafic ilicit, precum şi cantităţile acestora: nr. 25 din 13.10.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 13-19, 1.
180. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul constituționalității articolului 129 punctul 19) din Codul fiscal (definiția „secretului fiscal"): nr. 24 din 10.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 197-201, 158.
181. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin. (1) din Codul penal: nr. 22 din 27.06.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 352-355.
182. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din art. 10 pct. 4 din Legea nr. 845-XII din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi: nr. 2 din 30.01.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 108-112, 54.
183. Hotărârea Curţii Constituţionale privind controlul constituţionalităţii dispoziţiilor art. 183 Cod penal: nr. 1 din 11.01.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 8-10, 1.
184. Hotărârea Curții Constituționale privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal: nr. 33 din 07.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 27-32, 4.
185. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Nomenclatorului şi tarifelor la serviciile prestate, contra plată, de către Agenţia „Moldsilva" şi Regulamentului cu privire la modul de formare şi direcţiile de utilizare a mijloacelor speciale: nr. 273 din 13.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 39-42, 293.
186. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Programului naţional de asigurare a securităţii ecologice: nr. 447 din 17.04.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 77-79, 477.

187. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Programului Naţional de asigurare a securităţii ecologice pentru anii 2007-2015: nr. 304 din 17.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 43-46, 336.
188. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului Agenţiei Naţionale pentru Reglementare în Comunicaţii Electronice şi Tehnologia Informaţiei: nr. 905 din 28.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 143-144, 917.
189. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia: nr. 301 din 24.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 104-109, 328.
190. Hotărârea Guvernului cu privire la asigurarea interimatului funcţiei: nr. 1423 din 28.12.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 478-490, 1507.
191. Hotărârea Guvernului cu privire la crearea Rezervaţiei naturale de stat „Pădurea Domnească": nr. 409 din 02.07.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 7, 228.
192. Hotărârea Guvernului cu privire la crearea rezervaţiei naturale de stat „Plaiul fagului": nr. 167 din 12.03.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1992, nr. 3.
193. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2013-2014: nr. 597 din 13.08.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 177-181, 685.
194. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2014-2015: nr. 655 din 15.08.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 213-222, 702.
195. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2015-2016: nr. 495 din 12.08.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 247-248, 560.
196. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2016-2017: nr. 963 din 08.08.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 256-264, 1045.
197. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2017-2018: nr. 640 din 14.08.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 301-315, 740.
198. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2018-2019: nr. 799 din 01.08.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 285-294, 828.
199. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2019-2020: nr. 418 din 21.08.2019. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 261-268, 538.
200. Hotărârea Guvernului cu privire la efectuarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2020-2021: nr. 610 din 12.08.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 205-211, 730.
201. Hotărârea Guvernului cu privire la oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat: nr. 845 din 18.12.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 189-190, 923.
202. Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea şi funcţionarea Inspectoratului pentru Protecţia Mediului: nr. 548 din 13.06.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 210-223, 602.
203. Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Agenția de Investiții și la modificarea unor hotărâri ale Guvernului: nr. 439 din 28.06.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 234, 577.

204. Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului: nr. 487 din 13.07.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 221-229, 578.
205. Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală: nr. 271 din 20.04.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 119, 308-2.
206. Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea termenelor de vânătoare în sezonul de vânătoare 2008: nr. 925 din 31.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 143-144, 925.
207. Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea termenelor de vânătoare în sezonul de vânătoare 2009-2010: nr. 462 din 05.08.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 121-123, 523.
208. Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2010-2011: nr. 721 din 10.08.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 145-147, 801.
209. Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2011-2012: nr. 561 din 25.07.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 122-127, 633.
210. Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea vânătorii în sezonul de vânătoare 2012-2013: nr. 606 din 15.08.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 166-169a, 650.
211. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentului-cadru cu privire la grădinile zoologice, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile ştiinţifice: nr. 785 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 882.
212. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea actelor normative cu privire la constituirea și gestionarea Fondului cinegetic național: nr. 254 din 13.10.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 266-272, 542.
213. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naţionale, monumentelor naturii, rezervaţiilor de resurse şi rezervaţiilor biosferei: nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 879.
214. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea efectivului de animale sălbatice în ariile naturale protejate de stat din fondul forestier de stat: nr. 239 din 05.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 86, 268.
215. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare şi desfăşurare a vânătorii de selecţie: nr. 1132 din 12.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 360, 1234.
216. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului de funcționare a Rezervației biosferei „Prutul de Jos”: nr. 122 din 12.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 197-201, 268.
217. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei „Moldsilva”, structurii şi efectivului-limită ale aparatului central al acesteia: nr. 150 din 02.03.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 33, 204.
218. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la ariile cu management multifuncţional, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile naturale, Regulamentului-cadru cu privire la rezervaţiile peisagistice şi Regulamentului-cadru cu privire la monumentele de arhitectură peisajeră: nr. 784 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102-105, 881.

219. *Hotărârea Judecătoriei Căușeni din 26.03.2015. Dosarul nr. 4-48/2015*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6B92217B-D2D3-E411-B888-005056A5D154
220. Hotărârea Judecătoriei Cimișlia (sediul central) din 16.11.2018. Dosarul nr. 5r-65/2018. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/30064AFF-75E9-E811-80D6-0050568B44C1
221. Hotărârea Parlamentului privind Concepţia de dezvoltare a gospodăriei cinegetice naţionale: nr. 1442 din 24.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 24-25, 157.
222. Hotărârea Parlamentului privind declararea stării de urgență: nr. 41 din 24.02.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 52-2, 63-1.
223. Hotărârea Parlamentului privind interimatul funcţiei de Preşedinte al Republicii Moldova: nr. 6 din 30.12.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 1-4, 6.
224. Hotărârea Parlamentului privind interzicerea vânatului sportiv de animale copitate în sezonul 1996-1997: nr. 979 din 24.07.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 58, 586.
225. Hotărârea Parlamentului privind numirea în funcția de consilier pentru soluționarea contestațiilor al Agenției Naționale pentru Soluționarea Contestațiilor: nr. 190 din 13.07.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 251-253, 435.
226. Hotărârea Parlamentului privind numirea în funcția de director al Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică: nr. 189 din 13.07.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 251-253, 434.
227. Hotărârea Parlamentului privind numirea în funcția de membru al Curții de Conturi: nr. 45 din 16.03.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 93-96, 143.
228. *Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii: nr. 39 din 22.11.2004*. [citat 17.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360
229. *Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depăşirea atribuţiilor de serviciu, precum şi neglijenţa în serviciu: nr. 7 din 15.05.2017*. [citat 21.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216
230. *Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la aplicarea legislaţiei referitoare la răspunderea penală pentru infracţiunile de corupţie: nr. 11 din 22.12.2014*. [citat 21.07.2023] Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248
231. HOTCA, Mihai Adrian, DOBRINOIU, Maxim. *Infracțiuni prevăzute în legi speciale: comentarii și explicații*. București: C.H. Beck, 2010. 804 p. ISBN 978-973-115-703-0.
232. HOTCA, Mihai Adrian, DOBRINOIU, Maxim. *Infracțiuni prevăzute în legi speciale: comentarii și explicații*. București: C.H. Beck, 2008. 648 p. ISBN 978-973-115-284-4.
233. IFRIM, Roxana. Reflecții cu privire la calitatea de subiect activ al infracţiunii. În: *Universul Juridic*, 2016, nr. 1. pp. 122-128. ISSN 2393-3445.
234. IONESCU, Remus. Infracțiunea de braconaj. În: *Dreptul*, 2019, nr. 6, pp. 199-203. ISSN 1018-0435.
235. JALBĂ, Tudor. Subiectul infracțiunii de încălcare a regulilor de protecție a muncii. În: *Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie, Ediția I-a, 25-26 martie 2021, Chişinău*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 422-430. ISBN 978-9975-158-12-1.

236. JENUNCHI, Elena. Subiectul infracţiunii de constrângere de a face declaraţii. În: *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne şi alte organe de drept, 4 decembrie 2020, Chișinău*. Chișinău: Departamentul editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI, 2021, pp. 576-580. ISBN 978-9975-121-76-7.
237. JURJ, Remus. Scoaterea ilegală din ţară a trofeelor de vânat cu valoare de patrimoniu naţional – infracțiune prevăzută de art. 44 lit. a) din Legea nr. 407/2006 sau infracțiune prevăzută de art. 83 alin. (1) din Legea nr. 182/2000? În: *Pro Lege*, 2021, pp. 16-33. ISSN 1454-8038.
238. LARII, Iurie, STOLERU, Elena. Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 9, pp. 104-109. ISSN 1857-0976.
239. LARII, Iurie, STOLERU, Elena. Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice. În: *Criminalitatea transfrontalieră şi transnaţională: tendinţe şi forme actuale de manifestare, probleme de prevenire şi combatere, 26 iunie 2018, Chişinău*. Chișinău, Republica Moldova: 2018, pp. 42-48. ISBN 978-9975-121-48-4.
240. LEANCA, Roxana. Iresponsabilitatea: aspecte de drept penal și psihiatrie. În: *Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova: Ştiinţe juridice. Ştiinţe sociale, 16 septembrie 2021, Chişinău*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 55-58. ISBN 978- 9975-158-40-4.
241. Legea apelor: nr. 272 din 23.12.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 81, 264.
242. Legea cu privire la actele normative: nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17, 34.
243. Legea cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi: nr. 845 din 03.01.1992. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1994, nr. 2, 33.
244. Legea cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova: nr. 325 din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24, 95.
245. Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova: nr. 215 din 04.11.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 75-80, 243.
246. Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr. 158 din 04.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 230-232, 840.
247. Legea cu privire la întreprinderea de stat şi întreprinderea municipală: nr. 246 din 22.11.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 441-450, 750.
248. Legea cu privire la modificarea şi completarea anexelor la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 221 din 14.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, 613.
249. Legea cu privire la modificarea şi completarea Legii regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 232 din 23.09.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 206-210, 683.
250. Legea cu privire la resursele naturale: nr. 1102 din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40, 337.
251. Legea cu privire la Serviciul Vamal: nr. 302 din 21.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 68-76, 143.
252. Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 194-196, 637.
253. Legea cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcţii de demnitate publică: nr. 80 din 07.05.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 117-118, 357.

254. Legea grădinilor zoologice: nr. 136 din 14.06.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 107-111, 474.
255. Legea privind modificarea unor acte normative: nr. 226 din 30.09.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 326-333, 626.
256. Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES): nr. 1246 din 28.09.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 133-136, 949.
257. Legea pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului: nr. 164 din 31.07.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 267-273, 504.
258. Legea pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind constituirea şi funcţionarea consiliilor locale şi raionale: nr. 457 din 14.11.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 248-253, 998.
259. Legea pentru modificarea anexei nr. 1 la Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995: nr. 111 din 16.05.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 99-101, 370.
260. Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002: nr. 157 din 26.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 347-357, 586.
261. Legea pentru modificarea şi completarea Legii regnului animal nr. 439/1995: nr. 237 din 17.11.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 48-57, 120.
262. Legea pentru modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 1257 din 19.07.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 151-153, 1177.
263. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 207 din 29.07.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 369-378, 751.
264. Legea pentru prevenirea și combaterea dopajului în sport: nr. 24 din 16.02.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 79-81, 118.
265. Legea privind administraţia publică centrală de specialitate: nr. 98 din 04.05.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 160-164, 537.
266. Legea privind evaluarea impactului asupra mediului: nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 174-177, 393.
267. Legea privind expertiza ecologică: nr. 851 din 29.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53, 494.
268. Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat: nr. 1538 din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68, 442.
269. Legea privind fondul piscicol, pescuitul şi piscicultura: nr. 149 din 08.06.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, 597.
270. Legea privind modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 292 din 21.12.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 28-29, 82.
271. Legea privind modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 454 din 30.07.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 141-143, 1089.
272. Legea privind protecţia mediului înconjurător: nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, 283.
273. Legea privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă: nr. 130 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 222-227, 721.
274. Legea privind regimul stării de urgenţă, de asediu şi de război: nr. 212 din 24.06.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 132-137, 696.
275. Legea privind reglementarea prin autorizarea activităţii de întreprinzător: nr. 160 din 22.07.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 170-171, 494.
276. Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: nr. 136 din 08.06.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 204-207, 358.

277. Legea privind statutul alesului local: nr. 768 din 02.02.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 34, 231.
278. Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri): nr. 344 din 23.12.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 3-4, 51.
279. Legea regnului animal: nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, 688.
280. Legea României a fondului cinegetic şi a protecţiei vânatului: nr. 103 din 23.09.1996. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, nr. 235.
281. Legea României a vânătorii şi a protecţiei fondului cinegetic: nr. 407 din 09.11.2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr. 944.
282. Legea României pentru organizarea economiei vânatului: nr. 231 din 05.07.1947. În: *Monitorul Oficial al României*, 1947, nr. 154.
283. Legea României pentru protecţia vânatului şi reglementarea vânătoarei: nr. 4264 din 25.10.1921. În: Monitorul Oficial al României, 1921, nr. 167.
284. Legea României privind economia vânatului şi vânătoarea: nr. 26 din 05.11.1976. În: *Buletinul Oficial*, 1976, nr. 99.
285. Legea taxei de stat: nr. 1216 din 03.12.1992. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1992, nr. 12, 359.
286. Legea vânătorii și fondului cinegetic: nr. 298 din 30.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 76-85, 135.
287. Legea voluntariatului: nr. 121 din 18.06.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 179-181, 608.
288. LUPAN, Ernest. *Dreptul mediului. Tratat elementar. Vol. II*. Bucureşti: Lumina Lex, 1997. 240 p. ISBN 973-588-010-5.
289. MANEA, Vladislav, BRÎNZA, Serghei. Latura subiectivă a infracţiunii prevăzute la art. 286 C. pen. RM. În: *Revista Naţională de Drept*, 2009, nr. 3, pp. 41-48. ISSN 1811-0770.
290. MANTA, Claudiu. *Apărarea mediului prin mijloacele dreptului penal*: rezumat al tz. de doctorat. București, 2009, 44 p.
291. MARINESCU, Daniela. *Tratat de dreptul mediului*. Bucureşti: ALL Beck, 2003. 560 p. ISBN 973-655-299-3.
292. MARIŢ, Alexandru, ŞOMICU (BANU), Marcela. Responsabilitatea şi iresponsabilitatea, responsabilitatea redusă în dreptul penal. În: *Vector European*, 2014, nr. 2, pp. 106-111. ISSN 2345-1106.
293. MATEUȚ, Gheorghiță, MIHĂILĂ, Artur. *Logica juridică*. București: Lumina Lex, 1998. 271 p. ISBN 973-9186-23-8.
294. MAZUR, Ionel, CUŞNIR, Sergiu. Latura subiectivă a infracțiunii de contrabandă. În: *Probleme actuale ale teoriei şi practicii culturii fizice, Ediția 22,11 aprilie 2019, Chişinău*. Chişinău: USEFS, 2019, pp. 16-20. ISBN 978-9975-131-75-9.
295. MIHAI, Gheorghe C. *Fundamentele dreptului. Argumentare și interpretare în drept*. București: Lumina Lex, 1999. 383 p. ISBN 973-588-121-7.
296. MINEA, Elena-Maria. *Protecția mediului. Suport de curs*. Cluj-Napoca, 2015. 129 p.
297. MITRACHE, Constantin. *Drept penal român: partea generală*. București: Șansa, 1999. 368 p. ISBN 973-9167-89-6.
298. MÎŢU, Serghei, PRODAN, Svetlana. Vinovăţia sub formă de imprudenţă. În: *Vector European*, 2014, nr. 2, pp. 169-172. ISSN 2345-1106.
299. MÎŢU, Serghei. Vinovăţia sub formă de intenţie. În: *Vector European*, 2014, nr. suplim, pp. 107-110. ISSN 2345-1106.
300. MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Modificări recente și preconizate privind reglementarea răspunderii penale pentru vânatul ilegal în legislația Republicii Moldova.

În: *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th may, 2018). Warsaw: Sp. z o. o*, 2018, Issue 4, Part 2, pp. 96-101. ISBN 978-83-949403-3-1.

301. MORARU, Victor, STATI, Vitalie. Practica aplicării răspunderii pentru unele infracțiuni ecologice prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 1, ч. 1, с. 103-109. ISSN 2524-0986.
302. NEDELCU, Narciza. Particularităţile stabilirii cauzalităţii, a legăturii cauzale, a cauzei şi a efectului. În: *Закон и Жизнь*, 2012, nr. 12, pp. 52-55. ISSN 1810-3081.
303. NEGREI, Costel. *Economia şi politica mediului*. Bucureşti: Editura ASE, 2004. 59 p. ISBN 973-594-456-1.
304. NICOLCESCU, Victor. Discuţii privind infracţiunea de braconaj. În: *Pro Lege*, 2008, nr. 3, pp. 17-22. ISSN 2965-1786.
305. *Nota informativă la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 09.06.2023] Disponibil: http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4117/language/ro-RO/Default.aspx
306. *Ordinul Agenției „Moldsilva” din cadrul Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova nr. 239 din 02.11.2018 privind autorizarea, organizarea și practicarea, în fondul forestier de stat administrat de Agenția „Moldsilva", a vânătorii la mistreț, controlul răpitorilor și combaterea dăunitorilor vânatului, extragerea unor exemplare în scopuri științifice, culturale, educative și/sau estetice*. [citat 04.06.2022] Disponibil: http://moldsilva.gov.md/public/files/ord._239_din_02.11.18.pdf
307. *Ordinul Agenției „Moldsilva” din cadrul Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova nr. 322 din 24.09.2020 privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 04.06.2022] Disponibil: http://www.moldsilva.gov.md/public/files/ord._322_din_24.09.20.pdf
308. Ordinul Ministerului Mediului privind aprobarea cotelor de recoltare pentru unele specii de faună de interes cinegetic, la care vânătoarea este permisă, pentru sezonul de vânătoare 2022-2023: nr. 70 din 26.07.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 246-250, 924.
309. *Ordinul şi Regulamentul privind autorizarea și organizarea vânătorii la mistreț în fondul forestier gestionat de către agenția „Moldsilva”*. [citat 13.04.2023] Disponibil: moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&idc=202&id=1509&t=/Legislatia/Ordinecirculare/Ordinul-si-Regulamentul-privind-autorizarea-i-organizarea-vinatorii-la-mistret-in-fondul-forestier-gestionat-de-catre-agentia-Moldsilva
310. Ordonanța de urgență a Guvernului României privind protecția mediului: nr. 195 din 22.12.2005. În: *Monitorul Oficial al României*, 2005, nr. 1196.
311. Ordonanța de urgență a Guvernului României privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice: nr. 57 din 20.06.2007. În: *Monitorul Oficial al României*, 2007, nr. 442.
312. PASAT, Aurel-Octavian. Latura subiectivă a infracţiunilor vamale potrivit legislaţiei Republicii Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2016, nr. 3, pp. 67-73. ISSN 1814-3199.
313. PAȘCA, Ioana. Vinovăția persoanei juridice. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara – Seria Drept*, 2007, nr. 2, 2007, pp. 180-188. ISSN: 1843-0651.
314. PAVLIUC, Ghenadie. Unele consideraţii privind latura obiectivă a infracţiunilor prevăzute la art.349 din Codul Penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 8, pp. 121-128. ISSN 1814-3199.

315. PETRESCU-MAG, Ruxandra-Mălina. *Protecția mediului în contextul dezvoltării durabile. Legislație și instituții*. Cluj-Napoca: Bioflux, 2011. 363 p. ISBN 978-606-8191-11-9.
316. PILAT, Sofia. Elementele subiective ale infracţiunii de vandalism: concept şi caracterizare. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, Ediția I-a, 9 decembrie 2021, Chişinău*. Chişinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2021, Ediția I-a, pp. 498-508.
317. PILAT, Sofia. Elementele subiective ale vandalismului: concept şi caracterizare. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2022, nr. 15, pp. 201-213. ISSN 1857-0976.
318. PITERSCHI, Eugeniu. Examinarea laturii obiective a infracţiunii de falsificare a probelor într-un proces penal – în corespundere cu prevederile Codului penal al Republicii Moldova. În: *Teoria și practica administrării publice, 22 mai 2020, Chișinău*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2020, pp. 256-259. ISBN 978-9975-3240-9-0.
319. PÎNZARI, Alexandru, GUGULAN, Eugenia. Aspecte generale privind protecţia regnului animal în Republica Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2009, nr. IX, pp. 62-67. ISSN 1857-0976.
320. POALELUNGI, Mihai et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
321. POIANĂ, Ion, HERLEA, Cornel. Discriminare legislativă în incriminarea unor fapte antisociale. În: *Acta Universitatis Lucian Blaga. Iurisprudentia*, 2008, nr. 2, pp. 176-182. ISSN 1582-4608.
322. POPENCO, Adrian. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de neglijenţă în serviciu*: tz. de doctor în drept. Chişinău, 2020. 249 p.
323. POPENCO, Adrian. Legătura cauzală în cazul infracţiunilor de neglijenţă în serviciu, prevăzute la art. 329 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2020, nr. 67, c. 25-31. ISSN 2524-0986.
324. POPENCO, Adrian. Subiectul infracțiunilor prevăzute la art. 329 Cod penal al Republicii Moldova. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2020, nr. 5, pp. 53-60. ISSN 2587-3601.
325. POPOV, Ruslan. Analiza particularităţilor unor categorii de persoane publice în sensul alin. (2) art. 123 CP RM. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2013, nr. 5, pp. 54-58. ISSN 1811-0770.
326. POPOV, Ruslan. Funcţionarul public (inclusiv funcţionarul public cu statut special) în calitate de subiect al infracţiunilor prevăzute în cap. XV din partea specială a Codului Penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2013, nr. 2, pp. 35-39. ISSN 1811-0770.
327. POPOV, Ruslan. Persoana cu funcţie de demnitate publică în calitate de subiect special al infracţiunilor prevăzute în cap. XV din partea specială a Codului penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2013, nr. 9, pp. 53-58. ISSN 1811-0770.
328. POPOV, Ruslan. Persoana juridică în calitate de subiect al infracţiunilor prevăzute în Cap. XV şi XVI din partea specială a Codului penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2012, nr. 11, pp. 61-66. ISSN 1811-0770.
329. POPOV, Ruslan. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din partea specială a Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012. 315 p. ISBN 978-9975-71-307-8.
330. *Principles of European Tort Law (PETL)*. [citat 09.07.2023] Disponibil: www.egtl.org/PETLEnglish.html
331. Procedura Ministerului Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului de autorizare a activităţilor de export şi import ale plantelor şi animalelor din flora şi fauna sălbatică, a părţilor şi derivatelor acestora, precum şi a importului/exportului sau

reexportului speciilor de faună şi floră reglementate de Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie CITES: nr. 221 din 25.01.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 96-99, 221.
332. *Proiectul de lege nr. 3410 din 2016 privind fondul cinegetic şi protecţia vânatului*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=3410
333. *Proiectul de lege nr. 4416 din 2017 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://www.particip.gov.md/public/documente/131/ro_4416_Proiect-UFNv14.pdf
334. *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002*. [citat 06.12.2021] Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/iunie/7/P985.pdf
335. *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002*. [citat 20.07.2023] Disponibil: http://www.particip.gov.md/public/documente/131/ro_4416_Proiect-UFNv14.pdf
336. *Proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 09.06.2023] Disponibil: http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4117/language/ro-RO/Default.aspx
337. *Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și Codului contravenţional)*. [citat 26.07.2023] Disponibil: https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6497/language/ro-RO/Default.aspx
338. *Proiectul de Lege privind modificarea și completarea unor acte legislative*. [citat 30.11.2021] Disponibil: http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2854
339. ROȘU, Carmen-Elena. Latura subiectivă a infracţiunilor legate de traficul de droguri în conformitate cu legislaţia Republicii Moldova. În: *Justiția – pilon fundamental al edificării statului de drept, Ed. 1, 19 octombrie 2022, Bălți*. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2022, pp. 376-384. ISBN 978-9975-50-300-6.
340. ROTARU, Alina. *Probleme ale dezvoltării legislaţiei ecologice a Republicii Moldova la etapa actuală*: tz. de doctor în drept. Chişinău, 2012. 218 p.
341. RUSSU, Valentina. Limitele răspunderii şi sancţionării penale a minorilor. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, Ediția I-a, 9 decembrie 2021, Chişinău*. Chişinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare”, 2021, pp. 547-552.
342. SELEVESTRU, Irina. Urmările prejudiciabile și legătura cauzală în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art. 191 „Delapidarea averii străine” din Codul penal. Partea II. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 10, pp. 50-55. ISSN 1811-0770.
343. SELEVESTRU, Irina. Victima infracţiunilor prevăzute la art. 191 CP RM. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2015, nr. 3, pp. 194-199. ISSN 1814-3199.
344. *Sentința Judecătoriei Cimișlia din 15.06.2017. Dosarul nr. 1-81/2017*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F1E2E831-A251-E711-80D3-0050568B37B6
345. Sentința Judecătoriei Cimișlia din 26.03.2018. Dosarul nr. 1-19/2018. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F68BC98E-EB30-E811-80D5-0050568B44C1
346. *Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 02.03.2021. Dosarul nr. 1-27/2021*. [citat 30.07.2023] Disponibil:

https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/17449ED6-44A7-43A6-99B8-014AE793CBA8
347. *Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 21.12.2017. Dosarul nr. 1-176/2017*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/33C2A9F0-22E7-E711-80D7-0050568B4D5B
348. *Sentința Judecătoriei Drochia (sediul Glodeni) din 22.08.2019. Dosarul nr. 1-275/2018*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/671CF8FD-247B-4750-A43F-248577F06267
349. *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul Călărași) din 12.01.2018. Dosarul nr. 1-237/2017*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/878ED631-80FB-E711-80D5-0050568B7027
350. *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul Călărași) din 30.07.2018. Dosarul nr. 1-209/2018* [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DFE8F1FB-9A94-E811-80D6-0050568B7027
351. *Sentința Judecătoriei Strășeni (sediul central) din 05.12.2022. Dosarul nr. 1-303/2022*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A6561EA3-EC2B-45CF-93AF-0A591F354C77
352. *Sentința Judecătoriei Ștefan Vodă din 06.02.2015. Dosarul nr. 1-6/2015*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/54A75884-C7AD-E411-8112-005056A5D154
353. *Sentința Judecătoriei Ungheni din 05.08.2020. Dosarul nr. 1-112/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2D5F500D-7898-43FA-9B88-7013A2AE7F70
354. *Sentința Judecătoriei Ungheni din 25.11.2020. Dosarul nr. 1-380/2020*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B7E443F4-7144-420F-9BDF-827A192F3DF0
355. SERBINOV, Igor. Interpretarea art. 329 al Codului penal din perspectiva jurisprudenței constituționale relevante. În: *Jurnalul Juridic Național*, 2017, nr. 4, pp. 28-33. ISSN 2345-1130.
356. SERBINOV, Igor. Subiectul infracțiunilor de neglijență în serviciu (art. 329 Codul penal). Partea I. În: *Revista Naţională de Drept*, 2017, nr. 9, pp. 14-24. ISSN 1811-0770.
357. SERBINOV, Igor. Urmările prejudiciabile în cazul infracțiunilor de neglijență în serviciu (art. 329 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2017, nr. 8, pp. 251-262. ISSN 1814-3199.
358. SIMIONESCU, Elena-Giorgiana. Eroarea din perspectiva dreptului penal. În: *Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi" din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice*, 2014, nr. 2, pp. 37-48. ISSN 1844-7015.
359. SIMIONESCU, Elena-Giorgiana. Intenția, formă de vinovăție în legislația penală română și străină. În: *Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi" din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice*, 2012, nr. 3, pp. 113-126. ISSN 1844-7015.
360. SPÎNU (DUMNEANU), Ludmila, BOLDESCU, Anastasia. Necesitatea unei protecții penale mai eficiente împotriva vânatului ilegal al animalelor sălbatice din speciile care sunt pe cale de dispariție. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 8, pp. 58-67. ISSN 1814-3199.

361. SPÎNU (DUMNEANU), Ludmila, BOLDESCU, Anastasia. Vânatul în perioada interzisă – ipoteză prevăzută de art. 233 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 3, pp. 82-92. ISSN 1814-3199.
362. STATI, Vitalie, POPOV, Ruslan. Unele precizări cu privire la înţelesul noţiunii „persoană publică" (alin. (2) art. 123 din Codul penal). În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 4, pp. 12-22. ISSN 1811-0770.
363. STATI, Vitalie. Are oare calitatea de persoană publică oricare persoană cu funcție de răspundere? În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău*. Chișinău: CEP USM, 2019, pp. 135-138. ISBN 978-9975-149-46-4.
364. STATI, Vitalie. Critica inițiativei de redimensionare a concepției legislative de contracarare a cruzimii față de animale în Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2019, Вып. 9, ч. 3, с. 58-65. ISSN 2524-0986.
365. STATI, Vitalie. Hotărârile Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 22/2017 și nr. 33/2017: efectele preconizate asupra legii penale. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 2, ч. 7, с. 43-50. ISSN 2524-0986.
366. STATI, Vitalie. Infracţiuni legate de circulaţia ilegală a substanţelor narcotice, psihotrope, precum şi a analoagelor acestora: probleme de aplicare şi interpretare a legii penale. În: *Revista de Ştiinţe Penale. Anuar. Anul III*, 2007, pp. 115-122. ISSN 1812-3392.
367. STATI, Vitalie. Infracțiunile prevăzute la art. 248^1 și 248^2 din Codul penal al Republicii Moldova: aspecte de drept penal. În: *SSRN Electronic Journal*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4150270
368. STATI, Vitalie. Observații și sugestii pe marginea proiectului de Lege nr. 223/2018 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в современном мире*, 2018, Вып. 6, ч. 2, с. 51-57. ISSN 2524-0986.
369. STATI, Vitalie. Unele consideraţii asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru infracţiunea de violare de domiciliu (art. 179 C. pen. RM). În: *Revista Naţională de Drept*, 2010, nr. 4, pp. 18-27. ISSN 1811-0770.
370. *Statutul Asociației Obștești „Societatea Vânătorilor și Pescarilor din Republica Moldova"*. [citat 18.07.2023] Disponibil: https://svpm.md/legislatie
371. STRÎMBEANU, Alexandru. *Răspunderea penală pentru accesul ilegal la informația computerizată*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2023. 430 p. ISBN 978-5-88554-178-7.
372. ȘAVGA, A. *Formele infracțiunii intenționate după fazele ei de desfășurare*: autoreferat al tz. de doctor în drept. Chișinău, 2002. 22 p.
373. ŞOMICU (BANU), Marcela. Bariera între iresponsabilitate și responsabilitate. Consideraţii privind expertiza medico-legală psihiatrică în dreptul penal. În: *Supremația Dreptului*, 2021, nr. 1, pp. 157-163. ISSN 2345-1971.
374. ŞTEFAN, Cristian-Valentin. Succinte consideraţii asupra noii concepţii referitoare la trăsăturile infracţiunii. În: *Pro Lege*, 2015, nr. 3-4, pp. 195-207. ISSN 2965-1786.
375. ŞTEFĂNOAIA, Mihai. *Drept penal: partea generală. Vol. 1*. Bucureşti: Universul Juridic, 2020. 619 p. ISBN 978-606-39-0651-0.
376. UDROIU, Mihail. *Drept penal. Partea generală*. București: C.H. Beck, 2017. 652 p. ISBN 978-606-18-0692-8.
377. ULIANOVSCHI, Gheorghe, ULIANOVSCHI, Irina. Locul săvârşirii infracţiunii. Importanţa şi criteriile de stabilire a lui. În: *Revista Naţională de Drept*, 2009, nr. 7, pp. 16-19. ISSN 1811-0770.

378. ULIANOVSCHI, Xenofon, DOGARU, Mihai. Sfera persoanelor juridice care răspund din punct de vedere penal. În: *Revista Naţională de Drept*, 2014, nr. 11, pp. 2-8. ISSN 1811-0770.
379. ULIANOVSCHI, Xenofon. *Infracțiuni ecologice: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2023. 275 p. ISBN 978-9975-62-5081.
380. ULIANOVSCHI, Xenofon. Noţiunea şi caracterizarea generală a infracţiunilor ecologice. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 10, pp. 2-9. ISSN 1811-0770.
381. UNGUREANU, Augustin. *Drept penal român. Partea generală*. București: Lumina Lex, 1995. 462 p. ISBN 973-9186-15-7.
382. VERNEA, Sorin Alexandru E. *Particularitățile răspunderii penale în cazul infracțiunilor îndreptate împotriva mediului*: rezumat al tz. de doctorat. București, 2019. 17 p.
383. VÎRLAN, Maria, CARAGEA, Veaceslav. Latura subiectivă a vinovăției. În: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences: in the context of mentality's transformation, Ed. 7, 8-9 decembrie 2016, Chişinău*. Chişinău: Print-Caro SRL, 2016, Ediția 7, pp. 493-497. ISBN 978-9975-108-27-0.
384. VÎRLAN, Petru. Subiectul infracțiunii de îmbogățire ilicită prin prisma legislației naționale și internaționale. În: *Integrare prin cercetare si inovare: Ştiinţe juridice şi economice, 10-11 noiembrie 2021, Chişinău*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, pp. 58-60. ISBN 978-9975-158-56-5.

B. Surse în limba rusă

385. АБДУЛМУТАЛИБОВ, М.Г. К вопросу о субъекте незаконной охоты. În: *Юг России: экология, развитие*, 2014, № 4, с. 146-149. ISSN 2413-0958.
386. АНТОНОВА, Е.Ю. *Юридическое лицо как субъект преступления: опыт зарубежных стран и перспективы применения в России*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Владивосток, 1998. 153 с.
387. БАЕКОВА, Л.С. Объект экологических преступлений. În: *Вестник КРСУ*, 2010, Том 10, № 6, с. 67-69. ISSN 1694-500X.
388. БАУМШТЕЙН, А.Б. Определение субъективной стороны в составах экологических преступлений. În: *Новый юридический журнал*, 2011, № 4, с. 151-157.
389. БАУМШТЕЙН, А.Б. *Вина, ее формы и регламентация в составах экологических преступлений*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2006. 27 с.
390. БЕГЕНОВА, Ж.А. Способ совершения незаконной охоты. În: *Вестник Барнаульского юридического института МВД России*, 2018, № 1, с. 162-166.
391. БЕКИШЕВА, С.Д. К вопросу об актуализации Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 18 июня 2004 года № 1 «О применении судами законодательства об ответственности за некоторые экологические преступления». În: *Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы*, 2018, №7, с. 39-47. ISSN 2518-7252.
392. БРАТАШОВА, Н.И. *Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с преступлениями в сфере охраны животного мира*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Саратов, 2011. 30 с
393. БРИНЧУК, М.М. *Экологическое право*. Москва: Городец, 2009. 672 с. 978-5-699-35837-3.
394. БРЫНЗА, Любовь. О причинно-следственной связи в уголовно-правовом контексте. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2014, nr. 3, pp. 156-165. ISSN 1814-3199.

395. БУЛАТОВ, Г.Г., ФИЛИМОНОВ, Б.А. *Браконьера к ответу: (Ответственность за незаконную охоту)*. Москва: Юридическая литература, 1966. 70 с.
396. ВИНОГРАДОВА, Е.В. *Преступления против экологической безопасности*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. докт. наук. Нижний Новгород, 2001. 46 с.
397. ГАВРЫШ, С.Б. *Уголовно-правовая охрана природной среды Украины. Проблемы теории и развитие законодательства*. Харьков: Основа, 1994. 640 с. ISBN 5-7768-0391-8.
398. ГАДЖИЛОВ, Г.М. *Уголовно-правовой и криминологический анализ незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Махачкала, 2003. 24 с.
399. ГАРТФЕЛЬД, А.А. Объективные признаки составов преступлений о незаконной охоте (браконьерстве) в уголовном законодательстве России. În: *Ученые труды Российской академии адвокатуры и нотариата*, 2016, № 3, с. 51-57. ISSN 1997-0986.
400. ГОЛУБЕВ, С.И. Экологическое преступление: в лабиринте определений. În: *Lex Russica*, 2017, № 9, с. 134-147. ISSN 1729-5920.
401. ГОРОХОВ, Д.Б. К вопросу о праве собственности на объекты животного мира. În: *Проблемы исполнения законодательства об охране животного мира: сб. материалов круглого стола (10 апреля 2015 г., г. Москва) / Под общ. ред. Н.В. Субановой*. Москва: Академия Генеральной Прокуратуры Российской Федерации, 2015, с. 16-25.
402. ГУСАРЕНКО, Д.М. *Криминализация посягательств на особо ценные виды диких животных*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Хабаровск, 2020. 225 с.
403. ГУЧКОВ, В.В. *Организационно-правовые и тактические основы применения оперативно-розыскных мер в борьбе с рыбным браконьерством*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. Москва, 1994. 219 с.
404. ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть особенная. Том 1*. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 712 с. ISBN 978-9975-4158-2-8.
405. ДУБОВИК, О.Л. *Экологические преступления. Комментарий к главе 26 Уголовного кодекса Российской Федерации*. Москва: Спарк, 1998. 352 с. ISBN 5-88914-093-0.
406. ЕГОШИН, В.В. *Методика расследования незаконной охоты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2002. 24 с.
407. ЕРОФЕЕВ, Ю.Н. *Ответственность за незаконную охоту по уголовному законодательству России*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 1994. 293 с.
408. ЖЕВЛАКОВ, Э.Н. *Общие вопросы квалификации преступлений в области охраны окружающей среды*. Москва: ВЮЗИ, 1986. 86 с.
409. ЖЕВЛАКОВ, Э.Н. *Экологические правонарушения и ответственность*. Москва: Интел-синтез, 1997. 80 с. ISBN 5-87057-078-6.
410. ЖЕВЛАКОВ, Э.Н. *Экологические преступления: понятие, виды, проблемы ответственности*: дис. на соиск. учен. степ. докт. юрид. наук. Москва, 1991. 188 с.
411. ЗАБАВКО, Р.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: дис. на соиск. учен. степ. канд. наук Иркутск, 2017. 196 с.
412. ЗАБАВКО, Р.А. Режим права собственности на природные ресурсы в перспективе уголовной ответственности за неправомерное завладение ими. În: *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2013, № 4, с. 32-42. ISSN 1998-6963.

413. *Закон РСФСР от 19 декабря 1991 г. № 2060-1 «Об охране окружающей природной среды»*. [citat 06.01.2022] Disponibil: https://zakonbase.ru/content/base/13961
414. ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2015. 22 с.
415. ЗУЕВА, Л.А. *Уголовная ответственность за незаконную охоту*: дис. на соиск. учен. степ. канд. наук. Москва, 2015. 207 с.
416. ИГИЛЬМАНОВА, Д.С. Уголовные правонарушения, связанные с браконьерством в Республики Казахстан. În: *Қазақ-орыс Халықаралық Университетінің Хабаршысы*, 2020, № 2, с. 194-199. ISSN 2707-9910.
417. КАБЛОВ, А.М. *Уголовная ответственность за незаконную охоту: проблемы теории и практики*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2012. 31 с.
418. КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота как экологическое преступление*. Уфа: АТиСО, 2019. 122 с. ISBN 978-5-904354-78-7.
419. КУРМАНОВ, А.С. *Незаконная охота: уголовно-правовые и криминологические аспекты*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Казань, 2002. 24 с.
420. ЛОПАШЕНКО, Н.А. *Экологические преступления: комментарий к главе 26 УК РФ*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 802 с. ISBN 5-94201-032-3.
421. МАРЧУК, В.В. Экологический вред, как последствие преступления против экологической безопасности и природной среды. În: *Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы*, 2010, с. 17-26. ISSN 2218-5119.
422. МЕЧЕТИН, Ю.А. *Уголовно-правовая охрана животного мира*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Челябинск, 2006. 26 с.
423. МИНИН, Р.В. Формирование перечня преступлений, совершаемых юридическими лицами. În: *Lex Russica*, 2016, № 10, pp. 97-104. ISSN 1729-5920.
424. МИСЮРИН, В.В. Ответственность за браконьерскую добычу рыбы и животных по уголовному законодательству Республики Беларусь, Российской Федерации и Республики Казахстан. În: *Уголовная юстиция: законодательство, теория и практика: сб. материалов VI Респуб. науч.-практич. конф. студентов, магистрантов и аспирантов, Брест, 23 октября 2015 г*. Брест: БрГУ, 2015, Ч. 1, с. 23-26.
425. *Модельный закон СНГ «О животном мире»*. [citat 04.06.2022] Disponibil: https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=31118
426. НОВИКОВ, В.А. Незаконная охота: вопросы квалификации преступления по законодательству Российской Федерации и Республики Казахстан. În: *Қарағанды Университетінің Хабаршысы=Вестник Карагандинского университета. Серия «Право»*, 2017, № 2, с. 76-83. ISSN 0142-0843.
427. *Новое уголовное уложение, высочайше утвержденное 22 марта 1903 года*. Санкт-Петербург: Издание В.П. Анисимова, 1903. 250 с.
428. НУРТАЕВ, Р.Т. О субъекте экологического уголовного правонарушения. În: *Құқық және мемлекет*, 2018, № 1-2, с. 120-129.
429. ПЛЕШАКОВ, А.М. *Уголовно-правовая борьба с экологическими преступлениями: теоретический и прикладной аспекты*: дис. на соиск. учен. степ. докт. юрид. наук. Москва, 1994. 340 с.
430. *Решение Суда Комрата (центральное местонахождение) от 27 апреля 2023. Дело № 5r-131/2022*. [citat 30.07.2023] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/577F4D18-D696-4A70-BC77-17DB55D732A4

431. СНЫТКО, Е.М. *Уголовная ответственность за браконьерство*: автореферат дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2004. 28 с.
432. СУТУЛИНА, Д.А. К вопросу о предмете незаконной охоты (ст. 258 УК РФ). În: Проблемы и пути совершенствования уголовного и уголовно-исполнительного законодательства» в рамках VIII конгресса ученых-юристов: сб. материалов круглого стола в рамках VIII Пермского международного конгресса ученых-юристов, 21 октября 2017 г. Пермь: ФКОУ ВО Пермский институт ФСИН России, 2017, с. 181-184.
433. *Уголовное право России. Особенная часть* / Отв. ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамова. Москва: Инфра-М-Норма, 1997. 768 с.
434. *Уголовный кодекс Грузии*. [citat 06.01.2022] Disponibil: https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf
435. *Уголовный кодекс Кыргызской Республики*. [citat 06.01.2022] Disponibil: cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309
436. *Уголовный кодекс Республики Армения*. [citat 06.01.2022] Disponibil: http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show
437. Уголовный кодекс Республики Беларусь. În: *Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*, 1999, № 24.
438. *Уголовный кодекс Республики Казахстан*. [citat 06.03.2022] Disponibil: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252&pos=4736
439. Уголовный кодекс Российской Федерации. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.
440. *Уголовный кодекс РСФСР от 27 октября 1960 г*. [citat 14.04.2023] Disponibil: https://lawrussia.ru/bigtexts/law_3558/page4.htm
441. *Уголовный кодекс Украины. Комментарий* / Под редакцией Ю.А. Кармазина и Е.Л. Стрельцова. Харьков, ООО Одиссей, 2001. 959 с. ISBN 966-633-077-6.
442. *Уголовный кодекс УССР, утвержденный ВУЦИК 23 августа 1922*. Харьков: Издание Наркомюста УССР, 1922. 100 с.
443. ХАШИМОВ, Д.А. *Уголовно-правовая охрана природных территорий и объектов*: дис. на соиск. учен. степ. канд. наук. Челябинск. 1998. 148 с.
444. ХОМИЧ, В., СОЛТАНОВИЧ, А. О правовой оценке действий, связанных с незаконной охотой. În: *Законность и правопорядок*, 2011, № 1, с. 38-41. ISSN 1993-1522.
445. ЧУГАЕВ, В.А. *Экологические преступления, связанные с причинением смерти или вреда здоровью человека*: дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук. Краснодар, 2003. 202 с.

C. Surse în limba engleză

446. ARDELEAN, Grigore. The problem of access to privately owned lands during the exercise of the right to hunting. În: *Supremația Dreptului*, 2022, nr. 2, pp. 141-149. ISSN 2345-1971.
447. *Convention on Biological Diversity*. [citat 06.03.2022] Disponibil: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1992/06/19920605%2008-44%20PM/Ch_XXVII_08p.pdf
448. *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://cites.org/sites/default/files/eng/disc/CITES-Convention-EN.pdf
449. *Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law*. [citat 19.07.2023] Disponibil: https://rm.coe.int/168007f3f4

450. *Criminal Code of the Federal Democratic Republic of Ethiopia*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/70993/75092/F1429731028/ETH70993.pdf
451. *Criminal Law of the People's Republic of China*. [citat 05.03.2023] Disponibil: www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384075.htm
452. DASCĂL, Teodor. The criminal liability of minors in the case of offenses with a duration of consummation. În: *Journal of Legal Studies "Vasile Goldiş"*, 2014, Vol. 15, No. 28, pp. 33-39. ISSN 2457-9017.
453. DE AZEVEDO CHAGAS et al. Illegal hunting and fishing in Brazil: a study based on data provided by environmental military police. În: *Natureza & Conservação*, 2015, v. 13, pp. 183-189, ISSN 2178-3675.
454. DUFFY, Rosaleen. Crime, security, and illegal wildlife trade: political ecologies of international conservation. În: *Global Environmental Politics*, 2022, no. 22, pp. 23-44. ISSN 1526-3800.
455. ELEK, BALÁZS S. The criminalization of poaching in hungary. În: *Novi Sad Faculty of Law – Collected Papers*, 2019, Vol. 53, Is. 2, pp. 653-670. ISSN: 0550-2179.
456. ELIASON, Stephen L. Illegal Hunting and Angling:The Neutralization of Wildlife Law Violations. În: *Society and Animals*, 2003, Vol. 11, Is. 3, pp. 225-243. ISSN 1568-5306.
457. FISCHER, Anke et al. (De)legitimising hunting - Discourses over the morality of hunting in Europe and eastern Africa. În: *Land Use Policy*, 2013, Nº 32, pp. 261-270. ISSN 0264-8377.
458. *Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. [citat 16.03.2022] Disponibil: https://zenodo.org/record/5657041
459. GUGULAN, Eugenia. State control in the field of use hunting in the Republic of Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2018, nr. XVIII, pp. 83-87. ISSN 1857-0976.
460. *International Covenant on Civil and Political Rights*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_04.pdf
461. *Lao People's Democratic Republic Penal Code*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://laoofficialgazette.gov.la/kcfinder/upload/files/1Oct2020_Lao%20Penal%20Code_English%20version.pdf
462. *The Criminal Code of Viet Nam*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://vbpl.vn/TW/Pages/vbpqen-toanvan.aspx?ItemID=622&dvid=13
463. *Rome Statute of the International Criminal Court*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1998/07/19980717%2006-33%20PM/Ch_XVIII_10p.pdf
464. ROTARU, Mihaela. The analysis of the legal text incriminating the act of poaching, provided by art. 42 of the Law number 407/2006 of the hunting and hunting fund, with special reference to para. (1), letters m) and o), as well as legal text provided by art. 43 para. În: *Curentul Juridic*, 2021, no. 4, pp. 35-43. ISSN 1224-9173.
465. SCHLOENHARDT, Andreas, EGE, Gian. Wildlife trafficking: criminological, international law, and criminal law perspectives. În: *16th wissenschaftliche fachtagung der kriminologischen gesellschaft (Vienna, 5-7 september 2019)*. Moenchengladbach: Forum Verlag, 2020, pp. 107-124. ISBN 978-3-96410-018-4.
466. *Universal Declaration of Human Rights*. [citat 13.07.2023] Disponibil: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights

467. VON ESSEN, Erica et al. *Toward a critical and interdisciplinary understanding of illegal hunting – a synthesis of research workshop findings*. Uppsala: SLU Repro, 2015. 46 p. ISBN 978-91-85735-36-5.

D. Surse în limba ucraineană

468. АЛЕКСАНДРОВ та ед. *Кримінальне право. Особлива частина* / Відпов. ед. Шакун В.І. Київ: НАВСУ – «Правові джерела», 1998. 896 с. ISBN 966-95034-4-2.
469. БАУЛІН, Ю.В. та ін. *Кримінальне право України. Особлива частина* / За ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Харків: Право, 2010. 608 с. ISBN 978-966-458-156-8.
470. ВОЛИК, М.П. До розуміння правових термінів: «мисливство і полювання». În: *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*, 2005, Вип. 2, с. 212-214. ISSN 2307-3322.
471. ГОЛУБ, С.А. *Кримінальна відповідальність за незаконне полювання*: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2005. 14 с.
472. ГОСПОДАРЕЦЬ, М.В. Деякі кримінально-правові проблеми кваліфікації незаконного полювання. În: *Юридична наука*, 2015, № 9, с. 90-98. ISSN 2222-5374.
473. ГОСПОДАРЕЦЬ, М.В. Кримінальна відповідальність за незаконне полювання. În: *Jurnalul Juridic National: teorie şi practică*, 2016, nr. 1/1, с. 78-81. ISSN 2345-1130.
474. ДУДОРОВ, О.О., КАМЕНСЬКИЙ, Д.В. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконне полювання. În: *Часопис цивільного і кримінального судочинства*, 2012, № 2, с. 84-97. ISSN 2310-6166.
475. *Кримінальний кодекс України*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
476. МАСЛОВА, О.О. Щодо значення факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. În: *Прикарпатський юридичний вісник*, 2022, Вип. 2, с. 110-117. ISSN 2305-0314.
477. МАТВЄЄВ, С.В. Проблемні питання визначення об'єкта і предмета злочину незаконне полювання. În: *Юридична наука*, 2016, № 11, с. 13-22. ISSN 2222-5374.
478. МАТВІЙЧУК, В.К. *Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища*. Київ: Національна академія управління, 2011. 368 с. ISBN 978-966-8406-46-1.
479. *Науково-практичний коментар до КК України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р.* / За ред. С.С. Яценка. Київ: А.С.К., 2002. 968 с. ISBN 966-539-411-8.
480. *Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України* / Під загальною редакцією Потебенька М.О., Гончаренка В.Г. Київ: Форум, 2001, Ч. 2. 984 с. ISBN 966-95843-2-9.
481. НЕЧИПОРУК, Л.Д. *Еколого-правове регулювання раціонального використання об'єктів тваринного світу*: дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2009. 198 с.
482. ПРОКОПОВИЧ, Л.О. Правова природа мисливства та полювання. În: *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*, 2015, Вип. 232, с. 52-57. ISSN 2222-5226.
483. ТАРАН, Н.Г. *Суб'єкт злочину у кримінальному праві України: теоретичні та прикладні аспекти*: дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. Київ, 2019. 226 с.
484. ХАРЬ, І.О., УШИЦЬКИЙ, О.А. Поняття і суспільна небезпечність складу злочину, передбаченого ст. 248 Кримінального кодексу України. În: *Юридична наука*, 2012, № 2, с. 69-74. ISSN 2222-5374.

E. Surse în limba spaniolă

485. *Código Penal de Costa Rica*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://www.oas.org/dil/esp/codigo_penal_costa_rica.pdf
486. *Código Penal de Honduras*. [citat 05.03.2023] Disponibil: https://www.oas.org/dil/esp/codigo_penal_honduras.pdf

F. Surse în limba azeră

487. *Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi*. [citat 06.01.2022] Disponibil: e-qanun.az/framework/46947

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Boldescu Anastasia, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări şi realizări ştiinţifice. Conştientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecinţele în conformitate cu legislaţia în vigoare.

Boldescu Anastasia

10 august 2023

CV-UL AUTORULUI

Numele şi prenumele: BOLDESCU Anastasia

Cetățenia: Republica Moldova

Studii

2012-2016 – Studii de licență – Facultatea de Drept, Universitatea „Petre Andrei" din Iași,România.

2016-2018 – Studii de master interdisciplinar: Studii Europene,Drept,Economie, Sociologie,Politologie și Relații Internaționale,Centrul de Excelență Jean Monnet– Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, România.

2019-2023– Studii de licență: Business si Marketing, Anglia Ruskin University, Londra,Regatul Unit al Marii Britaniiși Irlandei de Nord.

2021-2023– Studii de master:Psihopedagogie, Universitatea de Educație Fizicăși Sport**,**Chișinău,Republica Moldova.

2020-2023 – Studii de doctorat, Școala Doctorală de Științe Juridice a Universității de Stat din Moldova, Specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal.

Domeniile de interes științific: Drept penal.

Participări la foruri științifice:manifestări internaționale – 3; manifestări naționale cu participare internațională – 2.

Lucrări științifice publicate: 19 publicații științifice la tema tezei de doctorat.

Cunoașterea limbilor străine: Engleză – C2; Franceză – B2; Rusă – C2.

Date de contact:

adresa: mun.Chișinău,str.Moara Roșie 30/1

telefon: +373 68612125

e-mail: nastea.boldescu@icloud.com